

ઈં ૨૦ ૧૮૬૬.

આમ્મે વર્ષનાં “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” નાં કાલેન્ડરમાં સ્થળી ખાતા નીચલા ફેરફાર તથા વધારા મિવાય આગલાં કાલેન્ડરની માફકજ છે.

નવા પારસી સુલેહના અમલદારો—અરદેસર ફરાંમજી મુસ, ડાકટર મેહરાંમજી નવરોજજી, હોરમજી અહમનજી વાડીઆ, ડાકટર મનચેરજી મેહરાંમજી કોહલા, મનચેરજી હોરમજી કામાજી, નચરવાંનજી માણેકજી પીટીટ, નવરોજજી તાનાભાઈ ફરાંમજી.

ઈનશુરનશ કુંપનીઓ—

આલખરટ ઇનશુરનશ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં ડાશાભાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆને અલે મનચેરજી પેશતનજી વાડીઆ.

બામ્મે ઓરીએનટલ ઇનશુરનશ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડે, નચરવાંનજી રતનજી તાતા, મેહરવાંનજી નચરવાંનજી પટેલ. ચેક્ટરીઓ, મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડેની કુંપની.

ઓરીએનટલ ઇનશુરનશ શાશાહીના ડાયરેક્ટરોમાં લીમજી માણેકજી બનાજીને અલે અહમનજી ફરાંમજી કામાજી.

બેંકો

બામ્મે બેંકના ડાયરેક્ટરોમાં હાનરેબલ રસમજી નમચેજી જીજીભાઈનું નામ વધારે છે.

બેંગાલ ક્રેડીટ એન્ડ સાવલીઅર (કલકત્તામાં) ના ડાયરેક્ટરોમાં લીમજીભાઈ ધનજીભાઈ મુનશી.

બામ્મે જનરલ ક્રેડીટ એન્ડ પ્રીનાતશીયલ કારપોરેશનના ડાયરેક્ટરોમાં એલજી હોરમજી અતીવાલા.

બામ્મે પ્રેસીડેનસી બેંકના ડાયરેક્ટરોમાં રસમજી ફરાંમજી મહતા અને શાપુરજી અરદેસર પાંડેનાં નામ વધારે છે.

બામ્મે ટ્રેડિંગ એન્ડ બેંકિંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં ડાશાભાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆને અલે અહમનજી ફરાંમજી કામાજી.

બ્રોકરમ લોન ડીપોઝિટ એન્ડ બેંકિંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં રસમજી અરદેસર મોડી, શારાબજી પાલજીજી મેહરજી, અને દોરાબજી ફરાંમજી પાંડેનાં નામ વધારે છે.

સેનટરલ ઇન્ડિયા પ્રીનાતશીયલ કારપોરેશનના ડાયરેક્ટરોમાં નવરોજજી રસમજી મોટાભાઈ.

પ્રીનાતશીયલ આશીશીએશન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ આમેનાના ડાયરેક્ટરોમાં હાનરેબલ રસમજી નમચેજી જીજીભાઈનું નામ વધારે તથા કાવશજી રેડીમન્ટીને અલે હામજી અરદેસર દાદીશેક.

ગ્રાંડ પ્રીનાતશ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં ડાશાભાઈ હોરમજી પટેલ. ચેક્ટરી, પેશતનજી દાદાભાઈ વાડીઆ.

ઈન્ડિયન પેનીયનજી લંડન એન્ડ બામ્મે બેંકના ડાયરેક્ટરોમાં મેહરાંમજી જીજીભાઈ, અહમનજી ફરાંમજી કામાજી.

ઈન્ડિયન પેનીયનજી લંડન એન્ડ આમેના બેંકના ડાયરેક્ટરોમાં ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલને અલે અરદેસર જીજીભાઈ બારેનિટ.

મોડુસીટ પ્રીનાતશીયલ આશીશીએશનના ડાયરેક્ટરોમાં નવરોજજી માણેકજી વાડીઆ, હોરજીભાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆ.

રાયલ પ્રીનાતશીયલ કારપોરેશનના ડાયરેક્ટરોમાં ધનજીભાઈ જંગીરજી દાવર.

નર્થ સ્ટોક કુંપનીઓ—

અલેક્ઝાન્ડરા જનરલ ક્રેડીટ એન્ડ પ્રીનાતશીયલ આશીશીએશનના ડાયરેક્ટરોમાં પેશતનજી જંગીરજી લાંમ.

એપોલો બ્રાન્ડેડ પેરહાઉસ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં મનચેરજી નવરોજજી બનાજી.

એપોલો પ્રેસ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં મેહરાંમજી જીજીભાઈને અલે શારાબજી નવરોજજી વાડીઆ.

આરક્રાઇટ ડૉટન મીનમના ડાયરેક્ટરોમાં ડાશાભાઈ રતનજી કોહલાને અલે નચરવાંનજી અરદેસર વાડીઆ. ચેક્ટરી, શાપુરજી ફરાંમજી કરાકા.

એશીઆટીક પ્રીનાતશીયલ આશીશીએશનના ડાયરેક્ટરોમાં અરદેસર અરદેસર દાદીશેક, મેહરવાંનજી નચરવાંનજી બાવનગરી, મનચેરજી નવરોજજી બનાજી.

બામ્મે પ્રીનાતશ કારપોરેશનના ડાયરેક્ટરોમાં કાવશજી મનચેરજી અમદાવાદવાલા.

બામ્મે આર્બલ વરકસ કુંબા ચેક્ટરી, અરદેસર ફરાંમજી મુસ.

બામ્મે એન્ડ માહીમ પ્રીનાતશીયલ કારપોરેશનના ડાયરેક્ટરોમાં રસમજી મેહરવાંનજી નાલીએરવાલા, મનચેરજી રતનજી ખીલીમોરીઆ, અરદેસર માણેકજી અરનીવાલા.

બામ્મે રેકલેમેશન કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં અરદેસર જીજીભાઈ બારેનિટનું નામ વધારે તથા કાવશજી જંગીરજી રેડીમન્ટીને અલે કાવશજી માણેકજી લીમજી.

બામ્મ એંડ ટરોમ્મ રેફરેન્સન કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં શેરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, નયરવાંનજી માણેજી પીટીટ, ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલ, નવરોજી ફરાંમજી, બેહરાંમજી નાનાભાઈ ફરાંમજી, અને વાંનજી નયરવાંનજી પટેલ.

બમ્મ કૉટન મીનસ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં ફરાંમજી નયરવાંનજી પટેલનું નામ વધારે તથા મર જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનિટને બદલે હાનરેબજી રસતમંજી જમ. શેદજી જીજીભાઈ.

કોલાબા પ્રેસ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં કાવજીજી જંગીરજી રેડીમની, હારમજીજી બહમનજી વાડીઆ.

કમરશીયત શીતાનમ્મ એંડ રોક એક્સચેન્જના ડાએરેક્ટરોમાં દીનશાહ અરદેસર દાવર.

એલશીનસ્ટન શીતાનશીયત આશીશીએશન ઓફ ઇન્ડિઆના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડે.

કારટ પ્રેસ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં શાપુરજી જીવાજી વાછાને બદલે મનચરજી નવરોજીજી બનાજી.

ક્રીઅર લાંડ એંડ રેફરેન્સન કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં દીનશાહજી માણેજી પીટીટ, મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડે, અરદેસર એદજીજી સીતાઈ.

ક્રીઅર પ્રેસ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં બેહરાંમજી હારમજી કામાજીને બદલે અરશેદજી ફરદુનજી પારખ.

જ્યારજી વી થરડ જ્યુટ એંડ પુલ સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં નયરવાંનજી મનચરજી વાડીઆ, અરજોરજી મનચરજી વાડીઆ. શેફ્ટરીઓ, મનચરજી જમશેદજી વાડીઆના હોકરાઓ.

ગોવા ક્રોઈ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં કાવજીજી જંગીરજી રેડીમનીને બદલે હોમજી અરશેદજી દાદીશક.

ગ્રેટ હરરનસ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી નયરવાંનજી બાવનગરીને બદલે પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી.

બામ્મ હાઉસ એંડ લેંડ ઇન્વેસ્ટમેંટ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલને બદલે નવરોજીજી રસતમંજી માટાભાઈ.

લેંડ એંડ બામ્મ બેંક એંડ જનરલ શીતાનસ કારપોરેશનના ડાએરેક્ટરોમાં દાદાભાઈ મેહરાંમજી બનાજી, જીજીભાઈ જંગીરજી લાંમ.

માણેજી પીટીટ સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં બહમનજી ફરાંમજી કામાજીનું નામ વધારે છે. શેફ્ટરી, દાદાભાઈ રસતમંજી લાલી.

માફસુસીજ પ્રેસ એંડ જીનીંગ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી નયરવાંનજી બાવનગરીને બદલે અરશેદજી ફરદુનજી પારખ.

પોરટ કાનીંગ લેંડ ઇન્વેસ્ટમેંટ રેફરેન્સ એંડ ડાક કુંપનીના સુબાઈના ડાએરેક્ટરોમાં મર જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનિટ, અરશેદજી ફરદુનજી પારખ, મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડે.

પુનૈટ સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં કાવજીજી માણેજી લીમજીનું નામ વધારે છે.

પુનૈટ વિક્ટોરીયા એંડ કોલાબા રેફરેન્સન એંડ પીઅર કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં મર જમશેદજી જીજીભાઈ બારેનિટ, હાનરેબજી રસતમંજી જમશેદજી જીજીભાઈ, ફરાંમજી નયરવાંનજી પટેલ, અરશેદજી ફરદુનજી પારખ, પુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી, લીમજી માણેજી બનાજી, શેરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી.

પુનીયત શીતાનશીયત કારપોરેશનના ડાએરેક્ટરોમાં હારમજીજી ધનજીભાઈ ધીમ્તા, મેહરાંમજી નાનાભાઈ ફરાંમજી, દાદાભાઈ મેહરાંમજી બનાજી.

વિક્ટોરીયા પેટનટ પ્લોક કુંપનીના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી નયરવાંનજી બાવનગરીને બદલે નયરવાંનજી અરદેસર વાડીઆ.

ફરયામાં ગયલી કુંપનીઓ—

એશીઆટીક શીતાનશીયત આશીશીએશન—લીકવીડર, મનચરજી નવરોજીજી બનાજી.

બામ્મ શીતાનસ કારપોરેશન—લીકવીડર, અરદેસર બહમનજી કાકા.

હરિરન શીતાનશીયત આશીશીએશન—લીકવીડર, નયરવાંનજી અરદેસર વાડીઆ.

પુનીયત શીતાનશીયત કારપોરેશન—લીકવીડર, હારમજી ધનજીભાઈ ધીમ્તા.

ઇન્ટરનેશનલ એક્સીપીયસ કુંપની—લીકવીડર, દીનશાહજી માણેજી પીટીટ.

ઓરીએન્ટલ શીપઓઈંગ આશીશીએશન—લીકવીડર, શેરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી અને દાદાભાઈ મેહરાંમજી બનાજી.

પ્રીનસ ઓફ પેલસ શીપીંગ કુંપની—લીકવીડર, દાદાભાઈ મેહરાંમજી બનાજી.

પુનૈટ મરકનટાઇલ કુંપની—લીકવીડર, અરશેદજી નવરોજીજી વાડીઆ.

પારસી વ્યાપારી પેટુડીઓ—

બી. એંડ એ. હોરમજી.

કલોવર, જોન, એંડ કુંપની,

અરશેદજી જમશેદજી બારસીઓ.

અરશેદજી નયરવાંનજી કામા એંડ કુંપની,

પેશતનજી ધનજીભાઈ ફરલાવાલા.

મેહરવાંનજી હોરમજી મેહતા.

પાશ્વણજી ફરાંમજી મેહતા.

અરદેસર અરશેદજી કામા.

હા. જી હોરાખજ કામા.
પોંહ્યાજ પેશનજ પોંહ્યા.
ખેંહરાંખજ કરાંખજ મેહના.
નવરોજજ હોરાખજ ગાંખે.
મનચેરજ નશરવાંજ પોંહ્યા.
કરાંખજ માંડમ એંડ કુંપની,
હોરાખજ કરાંખજ પટેલ.
કાંચ (રાખર) એંડ કુંપની,
ધુનજભાઈ જાંચીરજ દાવર.
પેશનજ ધનજભાઈ દાવર.
હોરમજજ મનચેરજ કામાજના છાકરાઓ.
પેશનજ હોરમજજ કામાજ.
હોરાખજ હોરમજજ કામાજ.
હોરાખજ પેશનજ કામાજ.
દાદાખાઈ હોરાખજ કામાજ.
જાંચીરજ નશરવાંજ વાડીઆના છાકરાઓની કુંપની,
નવરોજજ માણિકજ વાડીઆ.
નશરવાંજ જાંચીરજ વાડીઆ.
જમચેદજ નશરવાંજ મેહનાની કુંપની,
જમચેદજ નશરવાંજ મેહના.
બહમજ નશરવાંજ મેહનાવાલા.
જમચેદજ ખરચેદજ એંડ કુંપની,
જમચેદજ ખરચેદજ બાટલીખાઈ.
કરાંખજ જમચેદજ બાટલીખાઈ.
જી. એમ. કાંચ એંડ કુંપની,
નાનાખાઈ ખેંહરાંખજ જીજખાઈ.
લીમજ જમચેદજ બાટલીખાઈ.
એમ. એંડ એમ. ખરચેદજ કામા એંડ કુંપની,
માણિકજ ખરચેદજ કામાજ.
મનચેરજ નવરોજજ બનાજ.
મેકારથી એંડ કુંપની,
ખરચેદજ હીનશાહજ ખખખા.
મનચેરજ શાપુરજ એંડ કુંપની,
મનચેરજ શાપુરજ મેહના.
નશરવાંજ હોરમજજ ખીલીઆ.
એત. એ. વાડીઆ એંડ કુંપની,
નશરવાંજ અરહેસર વાડીઆ.
ખેંહરાંખજ ખરચેદજ ગાંધી.
નશરવાંજ બહમજજ માંડીની કુંપની,
નશરવાંજ બહમજજ માંડી.
મનચેરજ નશરવાંજ માંડી.
અરહેસર નશરવાંજ માંડી.
જાંચીરજ નશરવાંજ માંડી.
નશરવાંજ રતનજની કુંપની,
નશરવાંજ રતનજ તાના.
જમચેદજ નશરવાંજ તાના.
શાપુરજ હોરાખજ સદલાતવાલા.
પી. એંડ ડી. એફ. કામા એંડ કુંપની,
પેશનજ કરાંખજ કામાજ.
હોરાખજ કરાંખજ કામાજ.
જમચેદજ રસનજજ ધરાંની.
રસનજ નશરવાંજ કામાજ.
કાવશજ પેશનજ જોરા.

પાલજીજ હોરમજજ મનચ એંડ કુંપની,
પાલજીજ હોરમજજ કાપડીઆ.
જમચેદજ પાલજીજ કાપડીઆ.
રસનજ પાલજીજ કાપડીઆ.
પેશનજ ખેંહરાંખજ એંડ કુંપની,
પેશનજ ખેંહરાંખજ કીરીજ.
જોરાખજ એંડ નવરોજજ નાનાખાઈ,
જોરાખજ પેશનજ કરાંખજ.
નવરોજજ નાનાખાઈ કરાંખજ.
ખેંહરાંખજ જમચેદજ આંડીઆજ.

તાં ૩ જી જાનેવારી.

અતરેની યાંટ મેડીકજ કાલેજમાં શિખનારા અંચત વિદ્યાર્થીઓને રકાવરથીપો અને ધનાંમા આપવાની વાર્ષિક મળા આજ દીને મલી હતી. મરનશીનની ખુરસી હાનરેખજ સી. જે. અરરજાને લીધા બાદ એ આતાંના પ્રાનસીસાજ ડ.કટર હેતમે ગયાં શાજના રીપોરટ વાંચી અંબજાવ્યો. એ પછી આર વિદ્યાર્થીઓ જેઓથી કાલેજની આકસ દરમના વાંધાને લીધે યુનીવરસીટીની સેવટની તખીખી પરીક્ષામાં જમ ચકાવું નહિં, તેઓની તેજ પરીક્ષકોએ કાલેજમાં પરીક્ષક લીધાથી તેઓ પસાર થયા હતા, તેમને મરનશીને પોતાને હાથે તખીખવાયું ચત્રાવવાની મનદા આપી જેઓમાં નીચલો એકજ વાસી હતા :—

પારસી—કાવશજ પેશનજ, ડાકટર.

એ પછી અંચત વિદ્યાર્થીઓને ધનાંમા તથા રકાવરથીપો આપી હતી જેઓમાં નીચત્રા પારસીઓ હતા :—

(૧) ડાકટર રસનજ જમચેદજ નાદરશાહને રૂ.૫૦) નું મર જમચેદજ જીજખાઈ મેડીકજ પ્રાધિક, (૨) એરચ-શાહ માણિકજ બનાજને રૂ.૧૦) ની મરકારી રકાવરથીપ.

સેવટે મરનશીને એક સુખાખીત બાવાણુ કરી મળા ખરખારત કીચી હતી.

તાં ૪ થી જાનેવારી.

હાનરેખજ રસનજ જમચેદજ જીજખાઈએ “મર જમચેદજ જીજખાઈ પારસી ખેનપોવંટ મરનશીનપુથન” ની રુકુલીનાં તમામ બાંદરેને આજ દીને પોતાને ખરચે મેંદાં માંહેલો મીં મેકાલમવાણો મરકસ દેખડાવ્યો હતા. આ મખાવતને લાભ એ આતાંમાં શીખનાં આસરે ૧૦૦૦) ખજકાએ લીધો હતા.

તાં ૮ થી જાનેવારી.

એક હીનશાહ અરહેસર તાલેપારખાંએ આજ દીને સુરતની એંડરજ લાઇબ્રેરીનાં દીવાંખાંનામાં “હિંદુસ્થાનના

૧ રાઇચસ આંર ઇંડીઆ, ૮ થી જાનેવારી ૧૮૬૬.

૨ ખુંબઈ આખુન, તાં ૬ થી જાનેવારી ૧૮૬૬.

દેશીઓમાં હુંદગી કોટા કરનારી કેટલીક “પરાબીઓ” એ આપણ ઉપર હુંદગીમાં એક ભાષણ કીધું હતું.^૧

તા. ૧૫ મી જાન્યુઆરી.

રોજ ૨૫ માઈ ૪ (શિ.) ૧૨૩૫ યજ્ઞેન્દ્રી.

મશુ—આપણ જમશેદજી પદરપાનાંવાજાર—ઉમર વર્ષ ૮૮) સુરતવાલા શેઠ જમશેદજી રસતમજી મનજી ભગવાગરના દીકરા. એવણુ આપણે સુદીની શરૂઆતમાં સુરતથી મુંબઈ આવી પ્રથમમાં કોઈ હુંદગી પદરપાનાંવાલાને ત્યાં નોકરી રહ્યા હતા. તે પછી મી. મેકવીન અને તે બાદ મી. લીગેટ પદરપાનાંવાલાઓ સાથે ભાગ કીધા હતા. ઈ. સ. ૧૮૩૨ થી એવણે “આપણજીની કુંપની” ને નામે પોતાનું જુદું પદરપાનું કોટમાં મોટા જીરમાં ઉંઘાડ્યું હતું, જ્યાં ધણી સરસ પેશ્વો વગેરે બનાવ્યાથી દરરોજ પુરોષને તેમજ દેશીઓની માટી ધરાકી મેલતી હતી. ઈ. સ. ૧૮૫૮ માં જમશેદજી લાંબા એ પદરપાનું પોતાના ભાણેજ શેઠ મનચેરજી પેશતનજીને સોંપી પોતે એકાંત હુંદગી ચૂનવી હતી. એવણુ તે વેળાએ અતરના સર્વે લોકોમાં ધણી જાણીતા હતા.

તા. ૧૮ મી જાન્યુઆરી.

રોજ ૨૮ માઈ ૪ (શિ.) ૧૨૩૫ યજ્ઞેન્દ્રી.

મશુ—દાદાભાઈ જીજીભાઈ વીરાજોગીના—ઉમર વર્ષ ૭૧) શેઠ જીજીભાઈ માટા નરસંગના દીકરા. એવણુ પોતાના મામા શેઠ કુવરજી ભીખાજી વીરાજોગીના આસર હેઠળ ઉધરેલા હોવાથી વીરાજોગીની અટકથી ઓળખાતા હતા. પ્રથમમાં એવણુ પોતાના અંધેથી શેઠ પાલજીજી દોરાયજી મેહરજી સાથે કલકત્તે તેમના વ્યાપારનાં કામસર ગયા હતા. તે બાદ અતરે આવી પોતાના ભાઈ શેઠ પેશતનજી જીજીભાઈ માટા નરસંગનાની સાથે કુખાચના ધંધામાં પડ્યા હતા.

તા. ૧૯ મી જાન્યુઆરી.

શેઠ માણેકજી પેશતનજી તપાક ગઈ તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બરની રાત્રે અતરનાં મેદાનમાંથી ઘાઈ પોતાની ગાડી હાંકતા કોઠામે જતા હતા, તેવામાં નમદાર રાંછીની ચોથી રીજમોટવાલા લફટનંદી. ચેકલીઓડ તથા પાંચમી કેવેલરી-વાલા મી. આઈ. એસ. બી. શેરીયર સંમિતી જોડમાં ગાડી હાંકતા આવી જાગ્યા, અને શેઠ માણેકજીને એક આપક

૧ ગુજરાત મિત્ર, તા. ૨૧ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૬.

૨ એવણના બાપા શેઠ જમશેદજી રસતમજી મનજી ભગવાગર સુરત થી વળતાં આપણીઓની કોઠીમાં નોકરીએ હતા. તેણુ સુરતવાલા ચરફુડ કાઠર માણેકજી પદરપાંતના પીત્રાઈ તથા બેલગાંચવાલા ચરફુડ શેઠ જમશેદજી રસતમજી પાંચ-સાહેબના કાકા હતા. તેણુના બાપા શેઠ રસતમજી મનજી રસતમજીને નામે તથા કાકાએ બેલગાંચવા, કાંજીમાં, અને પાલજીમાં નામે સુરત થી જાણીતા હતા.

લગાવી ગાડી દોડાવી ગયા. આ ઉપરથી માણેકજીએ તેઓની પુઠ પકડી, જ્યારે ગાડીમાંથી તે અંધેએ તેમને ગણે ભાંડી, તથા તેમને હંફાવવા માટે પોતાની ગાડી પ્રથમ મેદાનમાં રાંમજાનના કુવા તરફ દોડાવી ગયા, ત્યાં શેઠ માણેકજીને પછવાડે જોઈને તેઓએ કોટ તરફ હેરીક લીધું, જ્યાં દેવના મોહલામાંથી શેફ્ટરીએ તરફ યજ્ઞે તેઓ મોટા જીરમાં આપ્યા. હીયાં પણ શેઠ માણેકજી તેઓની પુઠે હોવાથી તેઓ પાછા મેદાન તરફ દોડ્યા, જ્યાંથી મરીન પત્રજીની લાઈન આગલ વજતા હતા, પણ પોતાના શેકારીને ત્યાંથી આવતો જોઈ તેઓ સરકસુના તંત્ર આગલ ગયા. ત્યાંથી કાનબાદેથી યાઈને તેઓ ભીડીબનર, નાગપાડા અને ભાંચે-ખજા સુધી ગયા, અને છેલ્લી જગ્યાએ બોમ્બે હાટલમાંથી તેઓ પકડાયા. શેઠ માણેકજીએ તેઓને ત્યાં ત્યાં જોઈ નાખવાનો વિચાર કીધો હતો, પણ તેઓના વડા અમલદાર તરફ દોરતી અને માન ધરાવ્યાથી તેણે એ વિચાર માડી વાલી બીજે દિને તે અમલદારની માલાકાત લઈ ઉપલા અંધે જ્યાં ઉપર પોલીસ કોરટમાં માણેકજી શેઠ ડાયાભાઈ ફરમજી કરાકાની હજુરમાં ફરીઆદી માડી હતી, જે મુકદ્દમા આજ દિને નીકલતાં કેટલીક તકરાર પછી ઉપલા લફટનંદ ચેકલીઓડે માણેકજીની હજુરમાં માફ માગી કે “મી. તપાકને આપક મારવાની મારી ધારણા નહિ હતી, પણ જો તેને અછરતો લાગી ગયો હોયતો હું દલગીર છું.” આ માફ શેઠ માણેકજીએ કબુલ રાખી, તથા બીજા પરતીવાદી મી. શેરીયરને ગણે ભાંડવાના વાંક માટે રૂ. ૨૦ નો દંડ થયો હતો.^૩

તા. ૨૩ મી જાન્યુઆરી.

મુંબઈ મધે નામદાર માહરાણી વિક્ટોરીયા તથા તેણીના જ્યાર નામદાર પ્રીન્સ આલબરટની યાદગારી માટે બાંધવા માંડેલી “વિક્ટોરીયા એન્ડ આલબરટ મ્યુજીયમ” ની હમારતનું ફંડ ધરી જવાથી તે માટે બીજી વધારાનું એક ફંડ કરવાને આજ દિને ટાઉન હાલ મધે નામદાર ગવર્નર સર બાર્ટલેમી સ્ટ્રાન્ડનાં પ્રમુખપણું હેઠળ એક જાહેર સભા મલી હતી, જે વેળાએ એ હમારત પુરી કરવા થકી ઉપર મુજબનું વધારાનું ફંડ ઉઘું કરવા તથા એ આતાનું નામ “વિક્ટોરીયા એન્ડ આલબરટ મ્યુજીયમને બદલે વિક્ટોરીયા મ્યુજીયમ એન્ડ ગારડન” કરી રાખવાને ડેડ્યું હતું.^૪

૩ ટાઇમ્સ આંદ્ર ઇડીઆ, ૨૦ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૬. શેઠ માણેકજી પેશતનજી તપાકની આ લીજત માટે અતરનાં દેશી વર્તમાનપત્રોએ તેમને ધણી શાંખાથી આપી હતી.

૪ બોમ્બે એજેન્ડ, તા. ૨૫ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૬. એ વધારાનાં રૂ. ૨૫ (૨૪૫૨૨૫) ની રકમ ભરાઈ હતી, જે થી રૂ. ૨૦૦૦ હુંદગીના, રૂ. ૧૫૦૦૦ ફીડીઓના, રૂ. ૩૦૦૦ યાદુથીઓના, અને રૂ. ૧૮૦૦૦ નીએ મુજબ પારસીઓના હતા :—

(૨૫૦૦) હાનરેબલ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, (૨૨૫૦૦) બેલગાંચ જીજીભાઈ, (૨૨૦૦૦) ડાવેનર લેડી

તાં ૨૬ મી જાન્યુઆરી.

શા. ૬ માં ૬ (૬૦) ૧૨૩૫ યજ્ઞજ્ઞરદી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ અરશદજી મેહરવાંનજી પોતાનાં હાથમાં તેવણની પોતાની પુણ્યમાંથી (૩૨૫૦), માતાજી બાઈ શુનાંબાઈ તે મરહુમ શેઠ મેહરવાંનજી માણેકજી પોતાનાં વીધવાએ. (૩૨૫૦), મેહન બાઈ મીડીબાઈ તે મરહુમ શેઠ મેહરવાંનજી જીજીબાઈનાં વીધવાએ (૩૨૦૦), બાણજી બાઈ બચુબાઈ તે શેઠ શેરાબજી જમશેદજી જીજીબાઈનાં ધણી-આનીએ (૩૨૦૦), બાણજી બાઈ દીનબાઈ તે શેઠ નશરવાંનજી માણેકજી પીટીનાં ધણીઆનીએ (૩૨૦૦), તથા પીળાં ઝેરીઆએ (૩૪૫૧) મડી (૩૧૮૫૧) ધર્મઆતાંઓમાં આપ્યા હતા.

તાં ૨૮ મી જાન્યુઆરી.

શા. ૮ માં ૬ (૬૦) ૧૨૩૫ યજ્ઞજ્ઞરદી.

મરણ—કોવાજી શાપુરજી કોણીઆર—કમર વધે ૭૧) મુરતવાજા શેઠ શાપુરજી કુવરજી કોવાજીના દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં વરદાડરા આતે રેસીડેટ કેપ્ટાન (પાછળથી મર) જેમણે રીવેટ કરનાકની બનામણુ ઉપરથી ગંગાધર શાસ્ત્રી અને પીળા મરદારીના છોકરાઓના હાથેજી શીક્ષક તરીકે રહ્યા હતા. તે પછી ત્યાંના “કુવરજી માસ્ટર જનરલ” ના અને તે બાદ બહુ તથા મુરતની અધિકારના હેડ ક્લાર્ક નેમાયા હતા. પાછળથી પેનશન લઈ એલેક્ટ્રીકાઈ મુખ્ય મથે આપ્યા, અને મરણ પછી હિંચાંજ પામ્યા હતા.

તાં ૨ જી ફેબ્રુઆરી.

શા. ૧૩ માં ૫ (શે) ૧૨૩૫ યજ્ઞજ્ઞરદી.

શેઠ શેરાબજી જમશેદજી જીજીબાઈએ પોતાની ૬૦ સં ૧૮૬૪ ની યુગ્મશતની મુસાફરીની વળાએ અમદાવાદ મથે પારસીઓના ઉતારાને માટે એક ધર્મશાલા બાંધવાને (૩૬૦૦૦) ની રકમ ત્યાંના આર આગિવાન પારસી ગ્રહરથોને આપી હતી. તેઓએ એ કામને માટે નવી હમિરત બંધાવવાને બદલે ત્યાંની સીવીલ હાસ્પીટલની હમિરત જે સરકારે વેચવાને કાઢી હતી તે ખરીદ કરી ત્યાં આજરોજ આવાબાઈ જમશેદજી જીજીબાઈ, સર જમશેદજી જીજીબાઈ આરોનેટ, ફરાંમજ નશરવાંનજી પટેલ, (૩૧૦૦૦) પુરશેદજી નેશરવાંનજી કાચાજી, બહમનજી ફરાંમજ કાચાજી, ચણિકજી અને કાવશજી અરશદજી જમશેદજી જીજીબાઈ, (૩૫૦૦) બહમનજી જીજીબાઈ, દીનશાહજી ચણિકજી પીટીટ, કોશાબાઈ ફરાંમજ કાચાજી.

આવાબાઈ જમશેદજી જીજીબાઈ, સર જમશેદજી જીજીબાઈ આરોનેટ, ફરાંમજ નશરવાંનજી પટેલ, (૩૧૦૦૦) પુરશેદજી નેશરવાંનજી કાચાજી, બહમનજી ફરાંમજ કાચાજી, ચણિકજી અને કાવશજી અરશદજી જમશેદજી જીજીબાઈ, (૩૫૦૦) બહમનજી જીજીબાઈ, દીનશાહજી ચણિકજી પીટીટ, કોશાબાઈ ફરાંમજ કાચાજી.

૧ મુખ્યની પારસી પંચાતનાં મંડની સવંત ૧૯૨૨ ના હીસાબની ચોપડી.

૨ શાંકાટવાલા શેઠ કુવરજી કોવાજી તથા મુખ્યવાલા શેઠ નશરવાંનજી કોવાજી તથા ચરફુજ શેઠ શાપુરજી કોવાજી બાવા.

જયન કરી ગાહી મુકી હતી. સાંજનાં શેઠ શેરાબજીને અરથે ત્યાં પારસીઓની એક નેઆત જમાડવામાં આવી હતી.

તાં ૬ મી ફેબ્રુઆરી.

હાનરેખજી રમતમજી જમશેદજી જીજીબાઈ પોતાની આમ રહીમર “મારગરેટ ક્રાફ્ટ” માં મુવાર થાઈ ગોવા મથે આજ દીને જમીપુગા હતા. ગોવાનો નામદાર ગવરનર જનરલ એઓ શેઠને એસ્ટેકબાઈ લેવાને પોતાના રેઆત્રા માથે રહીમર ઉપર આઓ હતા, અને પુરતાં આદરમાન માથે એમને ત્યાંના મરકારી મેહરજમાં લઈ જઈ ત્યાં હાજર રહના મર્વે મોટા અમજદાર તથા ગ્રહરથોની મોટાકાત કરાવી હતી. એ બાદ પોરટુગલના નામવર ગાહનશાહ તરફથી હાનરેખજી રમતમજીને માટે બેટ આપેલા સોનાનો આંદા ગવરનરે પોતાને હાથે એમની છાત્રી ઉપર એળવીએ, અને તેમ કરતાં કહી મંબજાસુ કે હાનરેખજી રમતમજી આ સ્વરથાંન આતે પેહલવેલના આપ્યાએ, અને એમને પોરટુગલના પાદશાહ પોતાની અમીરી મંદમાં દાખલ કરીને એમનાં પ્રોતકારી કામીની હાંધણી દાખલ “નાઇટ ઓફ ધી આરડર ઓફ ટારીસ એન્ડ એમ્પાઇ” ના નામીયા બિતાવની માથે એક સોનાના આંદની બેટ કરીએ, તેમજ મુખ્યકબાઈ આપ.

૩ જાને જમશેદ, તાં ૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

આ ધર્મશાલાની બાહેરના દરવાજા ઉપર નીચળી તપ્તી ચારેલીઃ—

“શ્રી મુખ્યવાશી પારસી શેરાબજી જમશેદજી જીજીબાઈએ આએ ધર્મશાલા પોતાનાં ૪૨૦૦૦ દીલબદ મેહન “ગુલચાજીની નહએતે હાંધણી શ્રી અમદાવાદની કુલ જર-“ તોશતી અનજીમનને પોતાની કામના મુસારરોનાં વાપર-“ વાનાં કારણશર શપુરદ કરીએ. શા. ૧૩ માં ૫ (શે) ૬ “શાને ૧૨૩૫ યજ્ઞજ્ઞરદી તારીખ ૨ ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬ “અંગરેજ.”

* એ જગાએ ચાં ૫ જાને બદલે ૬ થો ગુલથી કાતરથોએ.

એ ધર્મશાલાનું ચકાન ૬૦ સં ૧૮૭૫ ની અમદાવાદની રેલ વખતે બીસચાર થઈ આરતે આરતે પડી ભાગવાથી એ જગાપર એક નવી કુશાદે ધર્મશાલા ત્યાંવાલા ખાંબાહદુર નપરોજી પેશતનજી વકસે પોતાનાં ધણીઆની ચરફુજ બાઈ બચુબાઈનાં પુત્રે માટે ૩૩૫૫૦૦ ને અરથે બંધાવી તાં ૨૨ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૩ ને દીને જરથોતી મુસારરોના ઉતારાને માટે ગાહી મુકી હતી.

૪ બાવલા ચાંદની એક બાણુપર નીચે મુજબ કાતરેજીઃ—

Valor Lealdade e merito

ઉપરનાં અર્થ—Order of valor, loyalty and merit

બીજી બાણુપર નીચે મુજબ કાતરેજીઃ—

Pelo Rei e pela lei

ઉપરનાં અર્થ—For the King and for the Law

એ ચાંદ એકના બનિબ શેઠ જમશેદજી અરશદજી જમશેદજી પાસે મોજુદ છે.

વાને મને રૂપર તક મલેલી જોઈને આનંદ ઉત્પન્ન. આ વખતે કીલા ઉપરથી માન તરીકે ૨૧ તોપો છોડવામાં આવી હતી, અને હાનરેબલ રૂસતમજીએ ઇંગ્લેન્ડમાં એક બાપલુ કરી પોરટુગલના નામદાર શાહનશાહનો તથા ગવર્નરનો ઉપકાર માન્યો હતો.^૧

તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી.

શ્રેષ્ઠ ખરચેલ રૂસતમજી કામાજીએ જરથોસ્તી ધર્મને લગતા પોતાના અભીઆસમાં, શોધમાં, તથા વાંચવામાં આવતી બાબતો આપણા લોકોની જાણમાં લાવવા માટે “જરથોસ્તી અભીઆસ” નામનું એક ચોપાનકું આપે માસથી પરવરતાવવા માડકું હતું.^૨

૧ જાને જાન્યેરી, તા. ૨૮ થી ચારમ ૧૮૬૬.

એ બાદ તા. ૧૨ થી ફેબ્રુઆરીએ ગોવાના નામદાર ગવર્નર જનરલે હાનરેબલ રૂસતમજીનાં જાનમાં સરકારી મેદનમાં એક બૉલ આપ્યો હતો. તા. ૧૩ થીએ ક્રીકેટ ગોવા ક્લબમાં પોરટુગીઝ રાજ્યની આગલા વખતની જાહેર-જમાલીની જોવા લાયક નિશાંનો છે ત્યાં ગવર્નરે હાનરેબલ રૂસતમજીને પોતાની સાથે લઈ બધાં ત્યાંની પુરાતન ઇમારતો, દેવલો, વગેરે દેખાડ્યાં હતાં. તા. ૧૯ થીએ ગોવાના પ્રખ્યાત વ્યાપારી રાજેશ્રી કુંભાજી ગોવંદજી કેશવાએ હાનરેબલ રૂસતમજીને એક બૉલ આપ્યો હતો, તથા આતશબાજના તરેહવાર બેલ કરાવ્યા હતા. તા. ૨૪ થી ફેબ્રુઆરીએ હાનરેબલ રૂસતમજી ગોવાથી પાછા મુંબઈ આવવાને નીકળતી વખતે નામદાર ગવર્નર જનરલ તથા તેનો રેસાલો અને સર્વે અમલદારો તથા આગેવાન શેઠરીઓ મેદનમાં એકઠા થઈ રીલીંગર જીપર તેમને પ્રકાશને આપ્યા હતા, તથા તેમની રીલીંગર “ચારગરેઠ કાશરડ” જીપર રાખવાને પોરટુગલના રાજ્ય તરફથી પંચકાગુની બે ટોપો ગવર્નરને લેટ આપી હતી. એ બાદ રીલીંગર ચાલુ થતાં ગોવાના ચારે કીલાપરથી ૨૧ ટોપો છોડી જાન આપ્યું હતું. ગોવા છોડતી વખતે હાનરેબલ રૂસતમજીએ ત્યાંના ગરીબોને વેંદવા માટે રૂ. ૨૦૦૦૦ ની રકમ તથા રૂ. ૧૦૦૦૦ નું કાપડ ત્યાંના ગુપ્ત આગેવાન ગ્રંથધાને સુપરફ કીધું હતું. નામદાર ગવર્નરે જીપલી બે ટોપો હાનરેબલ રૂસતમજીને લેટ આપી તે માટે તા. ૩૧ થી જુલાઈ ૧૮૬૬ નાં ગોવાનાં સરકારી ઝોનમાં જાણવેલે કે નામદાર ગવર્નર જનરલે જે વિચારથી જીપલી ટોપો લેટ કીધી તેને પોરટુગલની પાદશાહી સરકારે જાનુર રાખ્યો છે અને હાનરેબલ રૂસતમજીનાં ધણાંક શરિફાલેલાં કામોની ઇમાની દાખલ જીપલી લેટ આપી તે નામદાર પાદશાહને ધણી પસંદ પડી છે.

૨ એ ચિંતાનયાના ૧૧ આંકા ઇ. સ. ૧૮૬૬ ના ચારમ ચાલુથી શ્રેષ્ઠ ખરચેલ રૂસતમજી પરવરતાવ્યા હતા, અને તે પછી તે બંધ કરવામાં આવ્યું હતું. એના પેઠા ૯ આંકનું એક પ્રુનક અને ૧૦ જાથી બીજું પ્રુનક ચાલુ કીધું હતું.

તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨૩ માહ ૫ (થો) ૧૨૩૫ યજ્ઞેજરદી.

આજ દિને મરહુમ શ્રેષ્ઠ રતનજી જમશેદજી બનાજી તે મરનાર શ્રેષ્ઠ જમશેદજી કેપ્સલ બનાજીના દીકરા તથા શ્રેષ્ઠ પ્રજાબાઈ ખરચેલ મરાઠી દીકરી બાઈ મહેરબાઈના દીકરાનાં ઉડમણમાં તેમના બેથીએએ રૂ. ૩૩૫૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૩

તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરી.

શ્રેષ્ઠ ફરંમજી બહમનજી માસરે અમદાવાદ મધે હેમાબાઈ ઇનસ્ટીટ્યુટમાં “હિંદુસ્થાનને માટે કેવા જીવાં-યાઓ જોઈએ” એ બાબદ ઉપર ઇંગ્લેન્ડમાં એક બાપલુ કીધું હતું.^૪

તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨૬ માહ ૫ (થો) ૧૨૩૫ યજ્ઞેજરદી.

મરહુ—અરદેશર કાવજી પારખ—ઉમર વર્ષ ૬૭)

એવણ પ્રથમમાં સુરતના વતની હતા, અને ત્યાંથી મુંબઈ આવી તે ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં છોડી જઈ ત્રિસ વર્ષ લગણુ મલખાર કોસ્ટા બણી વફીતાતનું કામ ચલાવ્યું હતું. તે પછી મધરાત્ર ખાતે જઈ ત્યાં પ્રથમમાં આરેવાલા ઠા. જીવા. ખેતાની તરફથી અને તે પછી પોતાને હિંદુસ્થાને વ્યાપાર કરતા હતા, અને ઉપલી જાંબી ઉમરે મરણ પછી ત્યાં પામ્યા હતા.

તા. ૨૦ મી ફેબ્રુઆરી.

સુરત મધે “જનકર આડી સ્વીટીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની” નું કારખાનું ચાલુ કરવાની ક્રિયા આજ દિને ત્યાંના જડજી મી. સી. જે. કેમબાલે એક મોટા મેદાવડાની હજુરમાં કીધી હતી. આ વેળાએ એ ક્રિયામાં શામેલ થવાને એ ખાતાંના કનમલડીંગ ડામેરેક્ટર શ્રેષ્ઠ ખરચેલ નોથરવાંતજી કામાજી તથા મીતને માટેનું માંચાકામ મંગાવી આપનાર શ્રેષ્ઠ નથરવાંતજી અરદેશર વાડીઆ પછી મુંબઈથી ત્યાં આવ્યા હતા.^૫

તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨ માહ ૬ (થો) ૧૨૩૫ યજ્ઞેજરદી.

મરહુ—જાંગીરજી નવરોજજી વાડીઆ—ઉમર વર્ષ ૪૫) શ્રેષ્ઠ નવરોજજી જમશેદજી વાડીઆના બીજા દીકરા.

૩ જાને જાન્યેરી, તા. ૧૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

૪ જાને જાન્યેરી, તા. ૨૧ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

એ બાપલુનું એક ચોપાનકું એજ રાજના અકોટાખર જાસણ નીચલાં નામથી છપાઈ બાહરે પડ્યું હતું. —

“Young men for India; a study of national life. By, Framji Bomanji. Bombay: Printed at the ‘City Press’ 1866.”

૫ ગુજરાત જિત, તા. ૨૫ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

એવણુ ઈં સં ૧૮૩૭ માં સુબંધની સરકારી ગોદીમાં એક શિખાઉ તરીકે રહ્યા હતા. તે બાદ એવણુના બાવાએ એવણુને તથા પોતાના ભાણેજ શેઠ હીરજીભાઈ મેહરવાનજી વાડીઆને તાં ૨૯ મી માર્ચ ૧૮૩૮ ને દીને સાથે ઇંગ્લેન્ડ ખાતે વાહણુ બાંધવાનો હુકમ સુધરેલી રૂબે શિખવા માટે મોકલ્યા હતા. ત્યાં “ઉદ્ધવી” ના આરમ્ભ તથા “ચીથામ” ની ગોદીમાં ૨૧ વર્ષ સુધી એ બાબતે તાલીમ લઈ તાં ૬ થી જુલાઈ ૧૮૪૧ ને દીને સુબંધ પાછા ફર્યા હતા. આ વેળાએ લંડનથી “કોરટ ઓફ ડામેરેક્ટરસે” એઓ બંધેએ ત્યાં સંપાદન કરેલા હુકમ તથા એમની સાલમજલુ વિષે શાખાસીનો એક ડીસપાચ તાં ૨૧ મી આપ્રિલ ૧૮૪૧ ની તેરીખને અતરેની સરકારપર મોકલ્યો હતો. લંડન મધે એઓ બંધેએ ૧૮૪૧ ના મધે માસમાં પોતાની તે તરફની સુસાફરીના અહેવાલનું એક મોટું પુસ્તક ઇંગ્લેન્ડ ભાષામાં રચી પ્રગટ કીધું હતું. અતરે આપ્યા બાદ એઓને નામદાર સરકારે અતરેની ગોદીમાં “આસીસ્ટન્ટ માસ્ટર બીનડર” ને ઓદો આપ્યો હતો. એ બાદ વડા માસ્ટર બીનડર શેઠ ખરશેદજી રસતમજી વાડીઆએ જરૂરિને લીધે પોતાનો ઓદો છોડવાથી તે જગોપર નામદાર સરકારે એવણુને તાં ૧ જી નવેમ્બર ૧૮૫૭ ને દીને સુધરે કીધા હતા. આ વેળાએ ઇંડીઅન નેવીના નવા ડોક્ટર કમાન્ડર-ઇન-ચીફ કામોડોર જી. જી. વેલેસલી, સી. બી. એ પારસીઓને બદલે એ ઓદો ઇંગ્લેન્ડને આપવાને ઇંગ્લેન્ડ લખ્યું હતું, પણ “કોરટ ઓફ ડામેરેક્ટરસે” પોતાના તાં ૧૧ મી આગસ્ટ ૧૮૫૮ ના અતરેની સરકારજોગા ડીસપાચમાં તેમ કરવાને સાફ ના પાડી એવણુની નેમણુક બાહજ રાખી હતી. એ બાદ એક વર્ષમાં કામોડોર વેલેસલીએ પણ એવણુની ચતુરાઈ જોઈ પોતાનો વિચાર ફેરવ્યો હતો. એ ઓદો એવણે ધણી માનભરી રીતે ચલાવ્યો હતો, તથા એમનાં કામકાજથી લશ્કરી તેમજ દરીયાવર્ધી ખાતાના સુધના અમલદારોએ ધણા ખુશી થાઈ એમને વારંવાર શાખાથી તથા માનવનો આપ્યાં હતાં. ઈં સં ૧૮૫૯ માં એવણે આગેવાની લઈ ગોદીના અધ્યક્ષ સુધારેને પેનશન આપવાનું ફંડ ઉજી કીધું હતું. ઈં સં ૧૮૬૦ માં નામદાર સરકારે એવણુને સુલેહના અમલદાર નેમી માન આપ્યું હતું. કાન્સનાં ઇમ્પીરીઅલ મરીન ખાતાનાં વાહણોને એવણે સુબંધમાં વારંવાર ધણી કામતી મદદો આપ્યાથી ત્યાંની સરકારે એવણુને ઈં સં ૧૮૬૩ માં એક સોનાનું ધડીઆલ ઘટતા લેખ સાથે ભેટ આપ્યું હતું. ઈં સં ૧૮૬૪ ના ૨ જા કામેદાની રહે એજ શાખા નવેમ્બર માસમાં એવણુને સુબંધમાં “ચીમ ચીપો” ના સરકારી સરવેયર નેમ્યા હતા.

તાં ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી.

સુબંધની પુનીવરસીદીના નવા ફોજ તરીકે નામદાર સરકારે હાનરેબલ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈને ચુડી કાઢ્યા હતા.

તાં ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ જાંગીરજી નવરોજજી વાડીઆનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુણ્યમાંથી તથા વીધવા બાઈ આપ્તમાએ અને દીકરાઓ શેઠ અરેંસર, રસતમજી, અને એદજી તથા બીજાં એશીઓએ મળી રૂ.૧૦૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.

તાં ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી.

પુણાં કાલેજના મંત્રકરેત ભાષાના પ્રોફેસર ડાક્ટર મારટીન હાઉગ પોતાનો ઓદો છોડી પોતાને વતન જરમની જગાં હોવાથી તે વિદ્વાન અરેંસર જરથોસ્તીઓનાં ધર્મ પુસ્તકોનો અધ્યાય અભ્યાસ કરી તેનો લાભ ને અતરે આપ્યો તે વિષેનું અહેવાલ ખતાવવા માટે પારસીઓની એક દબદબા ભરેલી સભા શેઠ ખરશેદજી રસતમજી કામાજીનાં નોતરાંથી આજ દીને કોટ મધે કોટકોટ શેઠ ફરાંમજી ધનજીભાઈ બાટલીવાલાનાં ઘરમાં મળી હતી. સરતશીનની ખુરસી સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેરને આપવા બાદ તેમની ફરમાસથી ડાક્ટર હાઉગને આપવાનું માનવત્ર શેઠ ડાશાભાઈ ફરાંમજી કરાકાએ વાંચી સંભળાવ્યું, જેવર અતરેના ૪૦૦) જરથોસ્તીઓની શહીઓ હતી. એ બાદ દસ્તુર પેશાતનજી મેહરાંમજી સંજલ્યાએ તથા દસ્તુર હોશંગજી જમાસપજી જમાસપમાશાનાએ એ ભજા અરેંસરની તારીફમાં કેટલુંક કહી મુમત્સ્યા બાદ ડાક્ટર હાઉગે માનવત્રનો જવાબ લંબાવ્યો ઇંગ્લેન્ડ ભાષામાં આપ્યો, જેમાં તેને સર જમશેદજીવાળી મદદેશા નિકલવાથી તથા તેના એક શિક્ષક એં શેહરીઆરજી દાદાભાઈ ભર્યાએ નંદ ભાષાનું આકરણુ ખતાવવા વિષે તથા શેઠ ખરશેદજી રસતમજી કામાજી નંદ ભાષા તથા તેનાં આકરણુનો અભ્યાસ માથેદોમાં ફેલાવવાની ને કાશેશ કરેછે તે વિષે ખુશાલી ખતાવી તથા દસ્તુરો પેશાતનજી અને હોશંગજીના નંદ શાહીત્વના અભ્યાસની ધણીક તારીફ કીધી. એ બાદ સરતશીને પોતાને હાથે ઉપલું માનવત્ર તથા રૂ.૫૦૦) ને આપરેની એક “પરસ” સભાની તરફથી ભેટ કીધી, અને પાન ગોજાખ લઈ મેલાવડો ખરખારન થયો હતો.

૧ બીએ ગવરમેંટ ગેઝેટ, ૨૨ જી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

૨ સુબંધ આપુક, તાં ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

૩ જામે જમશેદ, તાં ૨૬—૨૭ જી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬. ડાક્ટર હાઉગને આપેલી આ “પરસ” નાં રૂંડમાં પારસીઓએ બધા જણી રૂ.૪૧૨૪) નીએ મુજબ ભર્ષા હતા :— (રૂ.૫૦) સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેર, એક અરેંસર શાં ડાશાભાઈ ધનજીભાઈ. (રૂ.૨૫) રસતમજી નોશરવાંનજી પટેલ.

તા ૦ ૧ લી મારચ.

રોજ ૧૦ માઈ ૧ (થે) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિન મરહુમ આઈ રતનબાઈ તે શેઠ રતનજી
અરશેદજી રસતમજી સુનમીનાં ધણીઆનીનાં ઉત્તમણાં

અરદેસર હોરમજી વાડીઆ, પુરશેદજી નોશરવાંનજી કાચાજી,
પેશતનજી હોરમજી કાચાજી, ડોશાભાઈ હોરમજી કાચાજી,
ડોશાભાઈ શંભજી કાચાજી. (૩૧૦૦) બેહરાંમજી જીભાઈ,
દીનશાહજી માણિકજી પીરીટ, બહમનજી શંભજી કાચાજી,
શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, પાલજી હોરમજી કાપડીઆ,
શંભજી ધનજીભાઈ આઠવીવાલા, કાવશજી હોરમજી રસતમ
શંભના. (૩૫૫) નશરવાંનજી અરદેસર હોરમજી વાડીઆ,
પેશતનજી શંભજી કાચાજી, બંદે પુલા, જમશેદજી દોરાબજી
નામિંગાંમવાલાની કુંપની, ડાક્ટર માણિકજી આદરજી. (૩૫૦)
નશરવાંનજી બહમનજી મોદીની કુંપની, મનજેરજી હોરમજી
કાચાજી, નશરવાંનજી માણિકજી પીરીટ, રતનજી એદલજી
આઠવીવાલા, પેશતનજી અરશેદજી સરાજ, મનજેરજી શંભજી
કાચાજી, ડોશાભાઈ ધનજીભાઈ સુરતી, દીનશાહ ડોશાભાઈ
સુરતી. (૩૩૩) એકદીની મંડળી. (૩૩૦) સર જમશેદજી
જીભાઈ નરતોશતી મદરેસાના વિદ્યાર્થીઓ. (૩૨૫) મનજે-
રજી નશરવાંનજી મોદી, રસતમજી શંભજી મેહતા, જમશેદજી
રસતમજી ધરાંની, હોરજીભાઈ હોરમજી શેઠના, દીનશાહ
દાદાભાઈ ગાંધી, બહમનજી જીભાઈ, જીભાઈ બંગીરજી
લાગના, પેશતનજી ધનજીભાઈ કુરખાવાલા, પેશતનજી નવરો-
નજી પોંઘ્યા, કાવશજી દાદી લીમજી, એદલજી શંભજી આલ-
બલેસ, મેહરવાંનજી નશરવાંનજી પટેલ, અરશેદજી બંગીરજી
તારાચંદ, પેશતનજી હોરમજી સંતોષ, દોરાબજી પેશતનજી
કાચાજી, નશરવાંનજી અને અરજેરજી મનજેરજી વાડીઆ,
નવરોનજી અરજેરજી વારખ, શંભજી બહમનજી કાચાજી,
પેશતનજી રસતમજી કાંગા, બંગીરજી શંભજી જશાંવાલા,
જમશેદજી કુવરજી જશાંવાલાના છોકરાઓ, શંભજી હોરમજી
શેઠના, બહમનશાહ કાવશજી વધીલ. (૩૨૦) મેહરવાંનજી
માણિકજી શેઠના, માણિકજી અરશેદજી દાદીઅરજેરજી, અરશેદજી
તથા શોરાબજી રસતમજી દાવર, શોરાબજી શંભજી પટેલ,
(૩૧૫) રસતમજી નશરવાંનજી કાચાજી, બહમનજી દોરાબજી
ભિમરીગર, પાલજી ધનજીભાઈ પાંજીવાલાના છોકરાઓ,
ડોશાભાઈ રતનજી કાંઠલા, શાપુરજી માણિકજી શામેર, જીભજી-
જી બહમનજી મેહતા, એદલજી રસતમજી સુનાંવાલા, કુવરજી
હોરમજી લાલા, મનજેરજી શંભજી શેઠના, મુલાં શીરોજી
મદરેસાના વિદ્યાર્થીઓ, શોરાબજી જામસપજી લાલા, પેશત-
નજી બંગીરજી તારાચંદ, પેશતનજી નવરોનજી બનાજી. (૩૧૫)
બંગીરજી શંભજી બખશી. (૩૧૦) શોરાબજી જીભાઈ,
અરશેદજી પેશતનજી ધરાંની, શાપુરજી અરદેસર પાંડે, દમ્તુર
પેશતનજી બેહરાંમજી સંભણા, દમ્તુર શોરાબજી રસતમજી
મુલાં શીરોજી, શંભજી એદલજી દાવર, અરદેસર શંભજી
મુસ, બંગીરજી સુસાદજી, અરશેદજી રતનજી કાંઠલા, ડાક્ટર
રસતમજી કાવશજી બાપુરજી, ડાક્ટર કાવશજી હોરમજી,
દાદાભાઈ દોરાબજી લાલકાકા, હોરમજી બેહરાંમજી રાંણા,
કાવશજી પાલજી શેઠના, અરશેદજી બહમનજી શેઠના, દાદા-
ભાઈ બેહરાંમજી બનાજી, મેહરવાંનજી જમશેદજી ઓલીઆજી,
નશરવાંનજી જમશેદજી ધસકાડવાલા, માણિકજી જમશેદજી
વાડીઆ, નવરોનજી કોકીબાજી મોદી, ડાક્ટર અરશેદજી શંભ-

તેમની પોતાની પૂંજી મધેથી તથા આવંદ અને બીજાં બેશી-
ઓએ મલી રૂ૬૫૦) પરચુરણુ ધર્મપાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૨

તા ૦ ૨ જી મારચ.

ચીત મધે હાંગકાંગ પાતેના પારસીઓએ પોત પોતામાં
એક ઉધરાંયું કરી ત્યાંના બંદેર બાગમાં (૧૫૦૦) ડાક્ટર
અરસી એક બેંડ સ્ટોડ ઉંચું કરાવ્યું હતું. ૨

મજી ચારી, નશરવાંનજી આંદાબાઈ ધજ્જેર, માણિકજી શોરા-
બજી મારકર, શાપુરજી શંભજી જાપગર, નવરોનજી બેનજી
શ્રીરાજ, શંભજી તથા શોરાબજી કુખશર પાટક, પેશતનજી
કાવશજી ખરાસ, બહમનજી જમશેદજી મુલાં, દાદાભાઈ નશર-
વાંનજી પોંઘ્યાનાંવાલા, અરદેસર ડોશાભાઈ સુનશી, પીરી-
નશાહ મેહરજી, બંગીરજી રસતમજી મોદી, એદલજી શરદુનજી
બંખાતા, શંભજી મનજેરજી પટેલ, પાલજી દોરાબજી રોનજી,
બેહરાંમજી અરશેદજી બંગાલી, કુવરજી રસતમજી મોદી,
શોરાબજી પાલજી દોલીમેહરજી, એદલજી દારાશાહ શેઠના,
બંગીરજી હોરમજી પંથરી, કાવશજી એદલજી કાંગા, પેશ-
તનજી નવરોનજી ખરાસ, અરશેદજી શોરાબજી નાદરશાહ,
જીભજી એદલજી અપુતા ડોશાઓ, અરદેસર લીમજી
બનાજી, હોરમજી અરશેદજી, બહમનજી એદલજી, એદલજી
બહમનજી ચારીસ, મેહરજીભાઈ બાપુજી વીકાજી, મનજેરજી
પેશતનજી ચીમગર, દમ્તુર જામસપજી મોનાએદરજી જામસ-
પજી આશાના, દારાશાહ મેહરવાંનજી શેઠના, શંભજી રસતમજી
વીકાજી, અરદેસર જમશેદજી લીનાંજીવાલા, અરજેરજી જામસ-
પજી લાલા, શોરાબજી રસતમજી મોદી, ડોશાભાઈ શંભજી
કરાકા, શેકરીઆરજી કાવશજી ભર્યા, અરશેદજી રતનાગર,
ડોશાભાઈ હોરમજી પટેલ, ધનજીભાઈ ડોશાભાઈ આચા.
(૩૧૪૦) ૩૧૦ ની અંદરની રકમ.

એજ મુજબ પુણાના પારસીઓએ પણ તા ૦ ૫ મી
ફેબ્રુવારી ૧૮૬૬ ને દિને ભવાંની પેંઠ મધે શેઠ દીનશાહજી
માણિકજી પીરીટનાં બંગાલામાં દમ્તુર નશરવાંનજી જામસપજી
જામસપજીઆશાનાં પ્રત્યુપણાં ઉઠાવ એક બીજલસ ભરી
ડાક્ટર હાજીગે જાનપત આપ્યું હતું. દમ્તુર હોશંગજી
જામસપજીએ પારસીઓ તરફથી તેવાર કરેલું જાનપત વાંચી
સંભલાયા બાદ પુણા કાલેજના પારસી વિદ્યાર્થીઓ તરફનું
જાનપત શેઠ શોરાબજી પીરોજીશાહે વાંચી સંભલાવ્યું જે
સંધાને ડાક્ટર હાજીગે જવાબ વાલ્યા બાદ સરનશીને પોતાને
હાથે તેમને એક જરની શાલ, સુરતનું ઘણું જ નકશીથી
બનાવેલું હાથીદાંતનું એક વાચ સ્ટોડ તથા કારડ પસેટ,
મેકેયનું સોનાનું ઘડીઆલ તથા ઉઠો વગેરે ભેટ આપ્યાં હતાં.

[સરત ગોપતાર, તા ૦ ૧૧ મી ફેબ્રુવારી ૧૮૬૬.]

વળી શેઠ અરશેદજી રસતમજી કાચાજીએ તા ૦ ૨૬
મી ફેબ્રુવારી ૧૮૬૬ ને દિને ડાક્ટર હાજીગનાં જાનમાં
જામગાંમ મધે શેઠ ડોશાભાઈ હોરમજી કાચાજીનાં બંગાલામાં
એક 'ઇવનીંગ પાર્ટી' નો મેલાવડો કર્યા હતા, અને ત્યાં
સર્વે સાથે એ નાખીયા વિદ્વાનની મેલાકાત કરાવી હતી.

[મુખ્ય બાપુક, તા ૦ ૨૮ મી ફેબ્રુવારી ૧૮૬૬.]

૧ મુખ્યની પારસી પંચાતનાં મંડળી સવંત ૧૪૨૨
ના હીસાબની ચોપડી.

૨ રસત ગોપતાર, તા ૦ ૧ લી આપ્રેલ ૧૮૬૬.

તાં ૫ મી મારચ.

ડાક્ટર મારટીન હાઉગની બલામણ ઉપરથી પેલવી બાપાનાં કેટલાંક પુસ્તકો અમુકી હાલતમાં હોવાને લીધે એ બાપાના કુલિદાને માટે સુધારવાની જરૂર હતી, તે પુસ્તકોને નકી કરી તથા ગોઠવવાને છાપવાનું કામ મુંબઈની સરકારે દરરૂર હોયંમણ જમામણ જમામણમાશાનાને સોંપ્યું હતું. એ કામ માટે સરકારે દરરૂર હોયંમણને ચાર વર્ષની મુદત—પેલવાં બે વર્ષ ૩૧૫૦) તથા પછેનાં બે વર્ષ ૩૨૦૦) ને દરમાથે, પોતાનાં કામમાં લીધા હતા.૧

તાં ૭ મી મારચ.

શેઠ કાવશજી જંગીરજી રૂડીમનીએ અતરેની એલફી-નસ્ટન કલેજને માટે એક ઇમારત ખાંધવાને ૩૨૦૦૦૦૦) બે લાખની રકમ સરકારમાં આપી હતી, અને તે માટે સરકારે પૈસા વિદેશીયા ગારડનસની સંમિતી કુશદે જગા પસંદ કરી હતી. તે ઇમારતનો પાયો નાખવાની ક્રિયા આજ દીને મુંબઈના નામદાર ગવર્નર સર આરટન ક્રીમ્પરે માટી ધામધુમ સાથે કરી હતી. પ્રથમમાં મુંબઈની યુનીવર્સી-ટીના વાઇસ ચાન્સેલર સર એલેક્ઝાન્ડર ગ્રાંટ આરોનેટે એ કલેજને લગતી વીગત વાંચી સંભળાવી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે હાલ ગોવાલીઆ તત્કાલ આગલ જે મકાનમાં કલેજ છે તે શેઠ કાવશજી જંગીરજી રૂડીમનીનાં માતાજી બાઇ મહેરબા-હનું છે અને તે તેવણે ઈં ૨૦ ૧૮૨૨ થી લઈ સુધે બાઈ કલેજને આપેલું છે, તથા તેનાં બાડાંના દર માસે ૩૧૦૦) શેઠ કાવશજી પોતાની ગીરેથી એજ વખતથી આપતા આવ્યા છે. એ બાદ નામદાર ગવર્નરે ઉઠી એક સુભાષીત બાણી કીધી જેમાં શેઠ કાવશજીની તથા તેમનાં જુજી માતાજીની સ્તુતી કરી પાયાના પથર ઉપર એક રૂપાંતી યાપી વડે મુનેા

૧ રાસ્ટ ગોરતાર, તાં ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૬.

એ રીતે દરરૂર હોયંમણએ રમી તૈયાર કરેલાં “આયુષ યોગ” નામની જડ પેલવી એસરી, પાન્દ પેલવી એસરી, અરદાવીરામના મું તથા તેની શરદંગ, અને સેકનજીવાની વળર નામની કંતાબી છપાઇ પ્રસિદ્ધ થાઇ હતી; તેજા વંદીદાદ, ઇજને અને આરદેહ અવસ્તાનો પેલવી તરજી મુશરેહ તથા એસરી સાથે, ફીનકરદનું સાંકળીજી, અને હેયાત પાન્દ પુસ્તકો તથા નજીતરોમાં આવેલા શબ્દોનો કાપ પછી રમી તૈયાર કર્યાં હતાં, લેકીન તે છપાઇ પ્રગટ થયાં નથી.

૨ સર આરટન ક્રીમ્પરે પોતાનાં બાપાજીનાં કથું કે:—

“Upon an occasion of that kind there was not much in the way of novelty that could be said: but there were some features in the history of that day's proceedings which he should be sorry to let pass without a word of comment. And in particular, he would recall to their recollection the fact, that the gentleman to whose liberality they owed the building, was not the first of his family who had so distinguished himself, and he (Sir Bartle Frere) found that one of Mr. Cowasjee Jehangir's paternal ancestors, was one to whom the Parsees were indebted for the China trade. Heerjee

નાખી તે જુથાલીના પોકારે વચ્ચે બરાબર ગોઠવાયેા જાહેર કીધા.૩ એ બાદ મેલાવડો બરખાસ્ત થયો હતો.૪

was the first, in conjunction with the great house of Forbes, to develop that trade which had enriched so many of the Chief men of the place, and it was he, who by the promptitude and regularity of his payments obtained for himself the name of “Readymoney.” He (Sir Bartle Frere) found also in the writings of the Duke of Wellington some record of his grace's opinions of the services of the house, not in one letter, but in three or four, and in which the opinion was expressed that that great commercial house had made their own mercantile transactions subservient to the good of the British Government in India. He was told too, that upon the maternal side, the gentleman to whose liberality they owed the building, was related to that Parsee, at whose funeral Mr. Jonathan Duncan, the then Governor, ordered the great bell of St. Thomas' to be tolled. These things were not insignificant in a community like that of the Parsees, and while they thought of the ancestors of some, let them not forget the liberality of the lady to whom the College had owed its operations so long. Fortunately in that community, the lady was not alone, as one who showed herself worthy to be the wife and mother of the liberal and enlightened Parsees of Bombay. Let them trust she might long be spared to see her example followed by matrons of the Parsee community, and let them hope too, that in time to come, the fashions of that community might so far change that Parsee ladies might be permitted to be present on occasions when the citizens paid their tribute of respect to the husband and brother of whom those ladies might so well be proud.

૩ આ પથર ઉપર નીચે મુજબનો લેખ કાતરેલો હતો:—

“This Chief Corner stone of a Building provided for Elphinstone College by the Liberality of Cowasjee Jehangir Readymoney, and of the Government of India, was laid by His Excellency Sir Henry Bartle Edward Frere K.C.B. on the 7th March 1866.

A wise man shall inherit glory among his people, and his name shall be perpetual.”

૪ રાઇસસ આંર ઇંડીઆ, તાં ૬ મી મારચ ૧૮૬૬.

એલફીનસ્ટન કલેજને માટે આ નવી ઇમારત ખાંધવા માટે શેઠ કાવશજીએ તાં ૩૧ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૩ ને દીને સરકારના ચીફ-સેક્રેટરી હાનરેબલ એચ. એલ. એનડરસન ઉપર એક પત્ર લખી એવી ખાજણી કીધી હતી કે એ કલેજને માટે મુંબઈ થયે એક લાયક જગા ઉપર ઇમારત ખાંધવાને તેવણ સરકારમાં ૩૧૦૦૦૦૦) એક લાખ રૂપીઆની રકમ આપવાને તૈયાર છે, અને સરકારે પણ બીલ તેટલીજ રકમ એ ઇમારત પાછલ બરમવી, અને બીજા કાંઈ આશાથી પાસે કાંઈ નાણું એ કારણસર લેવું નહી. આના જવાબમાં સરકાર તરફથી હાનરેબલ જી. એનડરસને તાં ૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૩ ને દીને શેઠ કાવશજીને લખી જણાવ્યું કે એ સરતો સરકારે ઉપકાર સાથે બાંધેલ રાખી છે, અને તે માટેની સર્વે ગોઠવણો કરવાને સરકારે સર એલેક્ઝાન્ડર ગ્રાંટ આરોનેટે, જી. ઇ. આઈ. હાવરડ અને ડાક્ટર જી. એચ. બરડુડની એક કમીટી ડેવલી છે, અને તમે પાંતે પણ તેમાં શામેલ થાઇ તે કમીટી સાથે સર્વે ચસલત ચલાવવી. લખી એ ઇમારત સાથે તમારું નામ જોડવાને નામદાર સરકાર ઘણી ખુશી છે. ઉપલે જવાબ આપ્યા પછી શેઠ કાવશજીએ

તાં ૭ મી માર્ચ.

રોજ ૧૬ માઈ ૭ (૩૦) ૧૨૭૫ યજ્ઞેશ્વરી.

મુખ્યમાં દેશાવરથી કામકાજને માટે આવતા જર-
યાઓને અતર યોગ દીવસ ઉતારી લેવાને ઘણી અડચણ
પડતી હતી તે તાલવાને માટે શેઠ મેહરવાનજી ફાંમજી પાંડેએ
યોતાને ખરચે કસ્ટોડિયન મરહુમ શેઠ કાવશજી મેહરવાનજી

તાં ૧૧ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૩ ને દીને સરકારી તીજોરીમાં
રૂ.૧૦૦૦૦૦) એક લાખનો મુખ્ય બેંક જોગો એક મોકલ્યો
હતો. એ પછી ઊપલી કમીટીએ તાં ૧૮ થી રૂ. ૧૮૬૩
ને દીને સરકારમાં પોતાનો રીપોર્ટ મોકલ્યો, જેમાં સરકારે
એ ઇજારત સાફ પરેલના રસ્તા ઊપર આપવા જોગી
જમા પસંદ કીધી, તથા એ ઇજારતનો સરકારી ઇન્ડેન્ટ પાસે
તૈયાર કરાવેલો પલાંન તથા તેના ખર્ચનો રૂ.૧૮૪૨૬૬ નો
અડસતો મોકલી આપ્યો, અને સુચના કીધી હતી કે
“એલ્ફિન્સ્ટોન કોલેજ” નું નામ આજુ રેલવા દઇ એ ઇમા-
રતને શેઠ કાવશજી નામ આપવું. એ બાબે કમીટીએ
પોતાના રીપોર્ટમાં લખ્યું હતું કે:—

“The Committee are of opinion that the Edifice
should be entitled the “Cawasjee Jehangir Buildings.”
This name will bear nearly the same relation to
“Elphinstone College” as “Novilles’ Buildings” do to
Trinity College, Cambridge.”

એ પછી ઊપલી સર્વે બીના હિંદુસ્તાનની વડી સરકારની
જાગીરામાં આવેલાં તે નામદારે તાં ૭ મી
સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૩ ને દીને એ બાબે બાહલી આપી, શેઠ
કાવશજીને ઊપર જાનવાને મુખ્યની સરકાર પર નીચે
મુજબ લખ્યું હતું:—

2. I am desired to request that the Government
of Bombay convey to Mr. Cawasjee Jehangir an
expression of the high satisfaction with which the
Government of India views this fresh instance of his
enlightened liberality.”

એ પછી મુખ્ય મંત્રી મોહમમદ, તથા જનસેના ભાવ
અને જાગીરાના દરમાં ઘણા વધારો થવાથી એ ઇજારત
ઊપલી અડસતેલી રકમમાં બંધાઈ નહિ શકાયે એવું શેઠ કાવ-
શજીનાં બીઆંન ઊપર સરકાર તરફથી લાવવામાં આવ્યાથી,
તેવણે તાં ૨૧ થી જુન ૧૮૬૪ ને દીને ફગવણી ખાતાના
વડા સર અલેક્ઝાન્ડર ગ્રાંટ પારોનેઠ ઊપર એક પત્ર લખી
જણાવ્યું કે તેવણે એ કાલેજની ઇજારત માટે જે આગલ
રૂ.૧૦૦૦૦૦) એક લાખ સરકારમાં ભર્યાં છે તે ઊપરાંત બીજા
રૂ.૧૦૦૦૦૦) એક લાખની રકમ તેવણે આપશે, અને બાકીની
રકમ સરકારે પૂરી કરી એ ઇજારતનું કાચ જલદીથી આગલ
સાધવવું. આ પત્રની ખપર નાજદાર ગવરનર સર પાર્સલ
ક્રીસ્ટને જલતાંજ તે નાજદારે ડાપુરીના સરકારી મેહલમાંથી
નીચે મુજબનો એક કાગળ શેઠ કાવશજી પર લખ્યો હતો:—

Dapooree, June 24th 1864.

My dear Sir,

I have just heard from Sir Alexander Grant of
your noble offer to forward the completion of the
Elphinstone College. I will not await the arrival of
his official letter before thanking you for such an act
of well judged liberality which is peculiarly gratifying

ખનાજીવામાં આતથમેહરવાનની સાંચે એક ધર્મશાળા બંધાવી
હતી, તે તૈયાર થવાથી આજી મુકવાની જયનની કિઆ આજ
દીને કરવામાં આવી હતી. આ વેળાએ જરયાસ્તીઓની

to me, whether I regard it as Governor of the Presi-
dency, or as the Chancellor of the University.

I trust now that I may have the pleasure, at no
distant period, of congratulating you on the comple-
tion of the College, and that you may long live to see
the younger members of your community trained to
learning and sound morals, in the building your
liberality will have provided.

Believe me,

My dear Sir,

very faithfully Yours,

H. B. E. FRERE,

To

COWASJEE JEHANGIR READYMONEY, Esq.

એ પછી નાજદાર સરકારની તરફથી શેફ્ટરી જી.
સી. જોને તાં ૨૬ થી જુલાઈ ૧૮૬૫ ને દીને શેઠ કાવશ-
જીને લખી જણાવ્યું કે હિંદુસ્તાનની વડી સરકારે એલ્ફિન્સ-
ટોન કોલેજને માટેની ઇજારત બંધાવા સાફ તથા રૂ.
૩૨૦૦૦૦) બે લાખ રૂપિયાની બખશેષ ઊપરાંત બીજા
રૂ.૩૨૫૦૦૦) નો ખર્ચ કરવાની જાગીરામાં આવેલો. એ
કાગળના જવાબમાં શેઠ કાવશજીએ તાં ૧૪ થી આગસ્ટ
૧૮૬૫ ને દીને શેફ્ટરી જી. જોને લખ્યું કે તેવણે ઊપર
કમીટીના બીજા એક લાખ રૂપિયા સરકારમાં ભરે તે આગ-
ચળ તેવણને લખીત ખાતરી આપવી કે હવે એ ઇજારત ગમે
તે ખરચે પૂરી કરવાને સરકાર બંધાવેલી, અને તેવણે ઊપર
બીજા વધુ રકમની જાગીરી કરવામાં આવશે નહિ. આના
જવાબમાં સરકાર તરફથી તાં ૬ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૫ ને
દીને ઊપર મુજબની લખીત ખાતરી આપવામાં આવી હતી,
અને શેઠ કાવશજીએ તાં ૧૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૫ ને
દીને સરકારના ચીફ-શેફ્ટરી જોગ રૂ.૧૦૦૦૦૦) એક લાખ
રૂપિયાનો મુખ્ય બેંક જોગો બીજો એક મોકલ્યો હતો.
એ પછી એ ઇજારત બંધાવવું કાચ આજુ થયું, અને
તેના પાંચે ઊપર મુજબ નાજદાર ગવરનરે નાખ્યો હતો.

એ બાદ એ ઇજારત ઈં ૨૦ ૧૮૭૦ ના ચાર્જ
સાસમાં રૂ.૫૩૧૯૭૭) ને ખરચે બંધાઈ તૈયાર થઈ, અને
તે ઊપર નીચે મુજબ તરીકે ચારવામાં આવી હતી:—

The Cawasjee Jehangir Buildings.

for the use of

ELPHINSTONE COLLEGE,

were erected at a cost of Rupees—

of which two lacs were

contributed by Mr. Cawasjee Jehangir

Readymoney, C.S.I.

Completed March 1870.

એ કાલેજ ૧૮૮૧ થી સુધી એ ઇજારતમાં રહ્યા બાદ
પરેલના લડો અમુખાકારી ખરેલો તથા વિદ્યાર્થીઓને ફર
પડવાને લીધે નાજદાર સરકારે કાલેજને ફાટ રૂ. ૬૦૦૦૦) ના
લડાઈર શાશન જીકાનીકસ ઇન્સ્ટીટ્યુટનાં જકાંનની પડોસમાં
ગવર્નમેંટ સેન્ટરલ પ્રસને માટે બંધાતી નવી કુશદે ઇજારતમાં
લઈ જવાનો ફેકાવ કીધો, અને તે માટે સરકારના શેફ્ટરી

તેઓના ઉપકાર માનવામાં આવ્યા હતા. એ બાદ અંગ્રુમન તરફથી દસ્તુર તેહમુલજીને તથા ખાનબાહદુર પદમજીના દીકરા શેઠ દોરાબજી પદમજીને શેઆલો હોરાડવામાં આવી હતી, તથા શેઠ દીનશાહજી માણેજી પીટીટ અને શેઠ જમ-શેદજી હોરમજી બાટલીવાલાને આ કામમાં આગેવાની લઈ ધણી મેહનત કરવા માટે એકઠી શેઆલ હોરાડી હતી. એ બાદ ત્યાં ખાનુ લઈ સર્વે લોક વદાય થયા હતા. ૧

તા. ૧૦ મી મારચ.

દસ્તુર જમાસપજી મનિચેહરજી જમાસપઆશાનાએ “આપણો માજદમશની ધરમ કીઆ પામેઆ ઉપર છે, અને તે બેલેશતનો મારગ દેહવો ખતલાવેજી” એ બાબદ ઉપર એક વાએજ આજ દીને મરહુમ શેઠ કાવશજી મેહરાંમજી બનાજી વામાં આતશમેહરાંમનાં દીવાંખાનાંમાં કીધી હતી. તે પુરી થવા બાદ દસ્તુર શોરાબજી રસતમજી મુલાં શીરાજનાએ ઉડી દસ્તુર જમાસપજીનો ઉપકાર માની તેમને શાખાશી આપી હતી. ૨

તા. ૧૭ મી મારચ.

રોજ ૨૬ માઈ ૯ (થિ) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

મરજી—પરશેદજી પેશતનજી દિવિયા—ઉમર વર્ષ (૧) શેઠ પેશતનજી તાથાજી દિવિયાના ખીજા દીકરા. એવજી પ્રથમમાં પોતાના વડા બાઈ શેઠ ફરંમજી પેશતનજી દિવિયાના હાથ હેઠલ મુંબઈના ગવરનરનાં ધરખાતાના તમામ વહીવ-

૧ જામે જશેદ, તા. ૩૧ જી ચારમ ૧૮૬૬.

આ દોખાનાં ૧૬૩માં ૩૬૪૬૩ નીએ મુજબ ભરાયા હતા :—

(૩૨૫૦૦) ખાનબાહદુર પદમજી પેશતનજી, નશરવાંનજી પરશેદજી ગોહપોરીઆ. (૩૩૭૫) ખાનબાહદુર પરજોરજી બીખાજી શર્હીઆર. (૩૨૦૦) ચરહુમ જશેદજી પેશતનજી પલાંનદીનના છોકરાઓ. (૩૧૫૧) પરશેદજી નશરવાંનજી શેઠના. (૩૧૦૧) આદરજી પરજોરજી ગેઆરા. (૩૭૫) બહનજી શોરાબજી શેઠના. (૩૫૧) શરંમજી અરદેસર કંઠા-ખાદના, આં. સાલેકજી પરશેદજી ગાંડા, નવરોજજી રસત-મજી કાપર. (૩૪૧) દોરાબજી રસતમજી ખર્યા, કીકરજી શરંમજી ભોતીવાલા, દીનશાહ બહનજી ગોહપોરીઆ, જશ-શેદજી પુંજઆલ ભગત, કોશાભાઈ હોરમજી અડગર, શરંમજી પેશતનજી ભગરા, નવરોજજી બહનજી મોરેના. (૩૩૧) સાલેકજી પેશતનજી મેસમેન. (૩૨૫) પાલજી પેશતનજી કાપર, બનજીભાઈ કીકરજી. (૩૧૫) આં. પરશે-દજી કંરશાસપજી નરીજાંન, કાવશજી જનમેરજી છાપોરીઆ. (૩૧૦) શોરાબજી જશેદજી જસીદીઆ.

૨ મુંબઈ આપુક, તા. ૧૪ જી ચારમ ૧૮૬૬.

૩ શેઠા સાલેકજી અને શોરાબજી તથા ચરહુમ શેઠા પેશતનજી અને એલજી પરશેદજી દિવિયાના બાવા. એવજીના એક નાથલા બાઈ શેઠ રસતમજી પેશતનજી દિવિયા યજી અવરમેંદ હાજિરમાં હીસાબ રાખવાપર હતા.

ટના કારબારી હતા. તે પછી ઈન્ડિયન સંદેશ માં શેઠ ફરંમજીનાં મરજીથી એવજી તેમની જગાએ વડા કારબારી થયા હતા. એવજીને આ બોધાપર પોતાની અંચલાઈ તથા નીમકહલાલીને માટે મુંબઈના દરેક ગવરનરનાં તરફથી શાખાશી મળતી હતી. ઈન્ડિયન સંદેશ ૧૮૬૧ માં સર જમજી રસજી કાઠના વખતમાં એવજી જશજીને લીધે પેનશન લઈ બોધી છોડયો હતો.

તા. ૧૮ મી મારચ.

રોજ ૨૭ માઈ ૯ (થિ) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને તારાપોર મધે અંગ્રુમનના ઉધરાતથી બંધાવેલાં દોખાને પરજવાની કિઆ કરવામાં આવી હતી. આ વેળાએ વરોડરા રેલવે કુંપનીએ મુંબઈ તથા મુરતથી ખાસ ત્રેનો મુકવાથી પુરબ જરથોસ્તીઓ ત્યાં એકઠા થયા હતા. જશનની કિઆ ઉદવાડના દસ્તુરજી તથા મોખેદાએ કીધા બાદ મુંબઈવાલા દસ્તુર જમાસપજી મનિચેહરજી જમાસપઆશાનાએ જરથોસ્તી મજહબમાં દોખમાં બાંધ-વાને લગતી એક વાએજ કરી સંભલાવી હતી. તે બાદ એ દોખમાં બાંધેનું ઉધરાંજી વગેરેની આગેવાની શેઠ ખુરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજીએ મુંબઈમાં ધણી મેહનત અને કોશેશ કરી કીધી હતી તેઓના થાએલા ઉપકારમાં તારાપોરની અંગ્રુમન તરફથી એક માનવત વાંચી સંભલાવવામાં આવ્યું હતું, તથા ત્યાંનાં અમલી નામીયાં વીકાજી મેહરજીનાં ખાનદાંતવાલાઓનાં આભાર અને તેમની આગલી જાહે-જલાલી વિશે પણ એક ખીના વાંચી સંભલાવવામાં આવી હતી. એ પછી ઉદવાડાવાલા દસ્તુર મનિચેહરજી દોરાબજી તથા દસ્તુર પરજોરજી રસતમજી મીરજીને તથા તારાપોરના અકાપર શેઠ દાદાભાઈ મેહરાંમજી તારાપોરવાલાને તથા દસ્તુર જમાસપજી મનિચેહરજી જમાસપઆશાનાને અંગ્રુમન તરફથી એકઠી શેઆલ હોરાડવામાં આવી હતી, અને નેઆ-તનું જમન જમી સર્વે લોક વદાય થયા હતા. ૪

૪ મુંબઈ આપુક, તા. ૨૧ જી ચારમ ૧૮૬૬.

એ દોખાનું પરજવાનાં જશનમાં શામેલ થવાને તેના જાનેજરો શેઠા દોરાબજી બીખાજી તારાપોરવાલા, રસતમજી શાપુરજી તારાપોરવાલા, અને રતનજી કુવરજી તારાપોરવાલાએ તા. ૮ મી ચારમ ૧૮૬૬નાં મુજશતી વર્તમાન પત્રોમાં જાહેર ખચર છપાવી સર્વે જરથોસ્તીઓને અરજ કીધી હતી.

એ દોખાની સાંચેની શમડીય નીચલી તર્તી ચારેલીઃ—

“શ્રી પાક અહુરચાંદની ચદથી આએ દોખાનું તથા “કેને લગતી શમડી તથા કુવે શ્રી તારાપોર જયે જરથોશ-“તીઓને વાશતે શ્રી મુજમજી તથા ખીજાં આએની જરથો-“શતી અનજીને કિપરાંજી કરી ઇંજરેજ શરકરનાં રાજાં “બંધાવીજી. રોજ ૨૭ આશનાં ચાહા ૬ શેહેનશાહી “તથા ચાહા ૭ જેકેર કદથી શને ૧૨૩૫ ઇબ્બનફરરી “તારીખ ૧૮ ચારમ શને ૧૮૬૬ શવત ૧૪૨૨ નાં અઘતર “શુદ ૨ વાર રવેજી.”

કિપલી શમડીની યાસે એજ વખતે એક કુવે બંધાવે-લોઠ, તે ઉપર પણ નીએ પ્રજાએ તર્તી ચારેલીઃ—

તાં ૨૦ મી માર્ચ.

“જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બેનીફાલેન્ટ ઇન-સ્ટીટ્યુટ” ને લગતી નિશાણોનાં છોકરાઓ તથા છોકરીઓને ઇનાંમાં આપવા માટેના એક મેદાવડા આજ દીને અતરના ટાઉનહાલમાં થયો હતો. સરનશીનની પુરસીએ સુખહને નામદાર ગવરનર મર બારટલ ક્રીઅર ખીરાજયો હતો. એ આતાનાં પ્રીનસીવાલ મીં જેમ રકારજીએ રીપોરટ વાંચી મંબનાયી, જેમાં જણાવ્યા મુજબ એ આતાને લગતી સુખહની નીશાણોમાં ૬૨૮ છોકરા તથા ૭૫૦ છોકરીઓ તથા દેશવરની નિશાણોમાં ૮૪૬ છોકરા અને ૩૪૦ છોકરી મળી ૨૮૧૭ બાળકો કેળવણી લેતાં હતાં. એ બાદ રૂવરંડ મીં એટકીનસે છોકરાઓ તથા ડાકટર ધીરજીરામ દત્તપત-રાંએ છોકરીઓની સેહજ પરીક્ષા લીધી, જે બાદ સરનશીન પોતાને હાથે ઇનામાં વેંહયા એક સુભાખીત બાપાણ કીધું જેની સેવરે જણાવ્યું હતું કે “નામદાર સેડી આવાંબાઈ જેઓ એ આતાની અમર કીરતીના રથાપનારનું માનવંતું નામ રાખેછે, તેમની સાથે જ્યારે તે નામદારને મેદાવ ધયે ત્યારે તેણે અંછી થું જોયું હતું અને તેથી તેને કેવી ખુશાલી ઉપજી હતી તેથી તેઓને તે વાકેફ કરશે.” એ પછી સર જમશેદજી જીજીભાઈ ખારેનેટે ઉડી નામદાર સરનશીનના એક નાઇલું બાપાણ કરી ઉપકાર માન્યો, અને મળા બરખાસ્ત થાઇ હતી. ૧

તાં ૨૫ મી માર્ચ.

રોજ ૪ માઈ ૭ (થિ) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને ગંદેવી ગામ મધે અંજીમનનાં ઉધરાતથી બંધાવવા માડેનાં દોખમાનાં તાણે પુરવાની ક્રિઆ નવસારી-વાલા દરગુર કેકાબાદજી રસતમજી મેહરજીરાણનાં ઉપરી-પણાં દેહલ કરવામાં આવી હતી. આ વેળાએ ૪૦૦૦ જરથોસ્તીઓનાં મેદાવડા ત્યાં થયો હતો, તથા થેક કાવથજી

“ શ્રી દાદાર હોરજીદનો ચદદથી આ કુવે શને ૧૨૩૫ “ હમ્મજદેવરદી શને ૧૮૬૬ ઇસવી શવંત ૧૯૨૨ નાં “ વીકરજાંલત. એ શાલજાં શ્રી તારાપીરનાં નવાં દોખ- “ ચાનાં કાંચ શાંરે બાંધેમીછે. રોજ ૨૭ એ ને ચાક ૬ “ કા તથા ૭ ચા.”

એ દોખજી તથા શમડી બાંધવા પર બધી જલી ૩૪૨૦૦૦ નો ખરચ થયો હતો, અને કીધરાંજી ૩૭૧૦૦૬ ૨૪૧૧૧ ગું મણુ હતું. જેથી બાકીની ૩૧૧૦૦૦ ની રકમ વેલવવાને એના ચાનેલરો થેકા પુરશેદજી નેશરવાંનજી કાચાજી, મેહરજીભાઈ બાપુજી વીકાજી, દોરાબજી બીજાજી તારાપીરવાલા, રસતમજી શાપુરજી તારાપીરવાલા, અને રતનજી કુવરજી તારાપી-રવાલાએ તાં ૨૨ મી નવેમ્બર ૧૮૬૮ નાં રાસ્ત ગોષ્ઠતારજાં અહેર ખબર કાપવી સર્વે જરથોસ્તીઓને અરજ કીધી હતી.

૧. અમે જમશેદજી, તાં ૨૬ મી માર્ચ ૧૮૬૬.

જમશેદજી રડીમનીએ એ દોખમાનાં કામમાં નાણાંની સારી મદદ કરી તેથી તેમને ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો. ૨

તાં ૨૭ મી માર્ચ.

હંડનની “એન્ટોસોજીકલ શોશાઇટી” ની હજુરમાં ગઈ તાં ૧૪ મી ફેબ્રવારીએ મીં જન કાંરડ વાંચેલા રેસાલામાં એણું જણાવ્યું હતું કે એશીઆ ખંડના લોકો કરતાં યુરોપ ખંડના લોકોની મનશક્તિ વધારે મહત્તી અને બળવાન છે. એ ઉપરથી એ રેસાલાના જવાબમાં થેક દાદાભાઈ નવરોજજી પ્રોફેસર એજ શોશાઇટીની આજ દીને મધેલી મળામાં એક ખીજો રેસાલો વાંચી હિંદુઓ તથા પારસીઓની મનશક્તિ કેટલી ખીલી થયેછે, તેના દાખલા આપ્યા, તથા ખતાવી આપ્યું કે એશીઆ ખંડમાં નીતિ, સમ્યાઈ અને ખીજી નેમને યુરોપના મરખો દરજાએછે. ૩

તાં ૩૧ મી માર્ચ.

બહુ મધે જરથોસ્તી રવાનેને અવતમંજલ પોંહયા-ડવાનું એક ફંડ ઉજું કરવાને ત્યાંની અંજીમન આજ દીને બાહિરકોટની કાંઠાપરની દરેમહરમાં ભેગી મળી હતી. તે વેળાએ એ બાબનું એક ફંડ ત્યાંની વંચાતના તરડીઓ દરતક ઉજું કરવાનાં ઉડાવ થયો હતો, અને તેમાં તેજ વખતે રૂપજદરા બરાયા હતા. આ વેળાએ સુખહથી ગયલા થેક બહમનશાહ કાવથજી બહુ આથવા વકીલ તેમજ થેક ચોરાબજી રતનજી ડાકટર અમરકારક બાપાણો કીધાં હતાં. ૪

૨ રાસ્ત ગોષ્ઠતાર, તાં ૧ લી આપરેલ ૧૮૬૬.

૩ આ રેસાલાજી એક ચોપાંનયું નીચલાં નાચથી બાહરે પાડવામાં આવ્યું હતું :—

“The European and Asiatic races. Observations on the paper read by John Crawford Esq. F. R. S. before the Ethnological Society, on February 14th, 1866 Read before the Ethnological Society, March 27th, 1866 By, Dadabhai Naoroji. London : Trubner & Co., 69, Paternoster Row, 1866”

૪ રાસ્ત ગોષ્ઠતાર, તાં ૮ મી આપરેલ ૧૮૬૬.

એ રૂપજદરા નીચે મુજબ બરાયા હતા :—

(૩૫૦૧) રસતમજી ચોરાબજી દલાલ, બહમનશાહ બેકરાંજી વકીલ, જનચેરજી ચોરાબજી દલાલ, હોરજીદજી બેકરાંજી વખારીઆ. (૩૫૦૦) બહમનશાહ બેકરાંજી મેહ-તાજી. (૩૨૦૦) હોરજીદજી નાનાભાઈ કાલાભાઈ જંપુસર-વાલા, હોરજીદજી ચાજીકજી નગરશેઠ. (૩૧૫૦) દીનશાહજી કરાંજી હાવરાના. (૩૧૨૫) હોરજીદજી અક્ષબજી ગાંધી, બહમનશાહ ચોરાબજી ધનજીભાઈ ચારશલના. (૩૧૦૦) નવ-રોજજી જનચેરજી વખારીઆ, પેશતનજી હોરજીદજી બર, હવાજી બેકરાંજી કાધી દાદવાલા, થેકરીમારજી નશરવાંનજી મેહતાના, ચોરાબજી રતનજી ડાકટર સુખહવાલા. (૩૦૫) ફરગુર પેશતનજી અક્ષપદીમારજી કાંચદીનજીનાં નાચે, બેકરાંજીશાહ

તાં ૨ થી એપ્રિલ.

હિંદુસ્તાનના માણ શેકેટરી આર્થ રેટ સર આરબસ
ઉં (ભારત હેલીફકસ) આઠ વર્ષ સુધી પોતાનો ઓઢી

કાલામાં યુનસર, ૧૨૬૫ના ધનભાઈ, તેજમળ ડોરચળ
ગોરેનના યુનસર. (૧૫૧) બહનન નાનાભાઈ. (૧૫૦)
કોરચળ બહનન, અરેસર મેરોચળ ગાંધી, શેકરીઆ-
ર ડોરચળ કાપડીઆ, લવણ નવરોચળ કાવાલા,
મેરોચળ ૧૨૬૫ન વડીલ, ૧૨૬૫ન લવણ, શેકરીઆર
પેશતન ગાંધી, મેનન ડોરચળ કાપડીઆ, ધનભાઈ
મેરવાંન ડાકરના, ૧૨૬૫ રસતન અસપદીઆર
કાચીનના, નશરવાંન નચેયેલ ૧૨૬૫ કાચીનના, શેકરી-
આર ચના તારીવાલા, લવણ લવા કાપડીઆ,
અરેસર મેરવાંન, ૧૨૫ન અચેયેલ, (૪૦) ચનમેર
અચેયેલ કાપડીઆ, તેજમળ ૧૨૬૫ સીધી, (૧૩૫) પેશ-
તન લવા ભાણ, (૧૩૫) મેરવાંન નચાસપ નચ-
રીઆ, દીનશાહ ધનભાઈ ખાતા, (૧૨૫) નવરોચ-
નશરવાંન ગોડા, ગાંધી અરેસર કાલામાં, અચેયેલ
ચનમેર, પાણણ નચેયેલ, પેશતન હીરા, મેર-
વાંન ૧૨૬૫ કાવાલા, મેલન ધનભાઈ, પીરોચશાહ
અરેસર, અસલા હોરાયલ, રસતન અચેયેલ
અચીનવાલા, (૧૧૬૦) ૧૨૫ ની અરેસર રકમ.

એ પછી એ ૧૬૫ના ત્યાંના નરથેશ્તીઆએ સર-
અવસરે રકમો ભરી એ ૧૬ કાલ તેના સવંત ૧૮૪૮ સુધીના
છપાપણ હીસાબ મુજબ ૧૨૦૬૬૦૦૦૦ નું કીધું, અને તે
ચધી કાલ સુધી કરેલા ખર્ચ ન કરતાં તે મોટી રકમનું
ધાવ ત્યાં સુધી વધારવા બધું, અને રવાંને અવમજબ
પાંડાડવાને ખર્ચ જે ૧૨ શાહ આસરે ૩૫૮૦૦) ધાવું
તે પંચાતનાં જનરલ ૧૬૫નાં કરવામાં આવે.

આએ જગાએ ભરખની પારસી પંચાતનાં ૧૬ની
વીગત આપવી જરૂરી છે. એ ૧૬ ઇ. સં ૧૮૭૪ થાં
ભરખ ચધે અનુચનના કિયારાથી ઉલ્લે દોખનું પંચાત
તે વેળાએ બાકી વધેલી ૩૭૭૬૪) ની રકમ ખરો જીવ
થયું. એ દોખનાં કિયારાંમાં ભરખના નરથેશ્તીઆએ
૩૧૦૨૬૪) તથા મુખના નરથેશ્તીઆએ ૩૨૬૧૫૧) ની
એ રસતન લવણ ઓલીઆલ તથા શેક લવા
જમલાઈ ભરખા અને શેક કુવર કાલામાં પડેલ રસત ભરી
આપેલા તથા બાજના ૩૭૭૭૦૦૦) ચલી ૩૭૭૭૦૦૦-
ધા કતા, તથા ખર્ચ સર્વે ૩૭૭૨૭૦૦-૦) થયો હોતો તે
બાદ કરતાં જીવ મુજબ ૩૭૭૬૪) ની વધા તેનું ભરખની
પારસી પંચાતનું એક ૧૬ જીવું કરી તેના તરસીઆ તરીકે
શેકા માણેલ કડાલ નાનાભાઈ, મેરોચળ ૧૨૬૫ન
વડીલ, ચનમેર હીરા પડેલ, બહનન નાનાભાઈ શેકના,
અને શોરાયલ નચેયેલ દેસાઈને ડેડઆ કતા. એ પછી
જે જ તરસીઆની જગા બાકી થતી અહ તેજ તેજ
તેનાં જમાવ ભરખના નીચના નરથેશ્તીઆ શામેલ થયા
કીધા હતા. — શેકા શરખલ નવરોચળ કાવાલા, શેકરી-
આર મેરોચળ વડીલ, શોરાયલ ધનભાઈ ખાતા,
૧૨૬૫ પેશતન અસપદીઆર કાચીનન, કાલામાં ૧૨-
૬૫ન યુનસર, ૧૨૬૫ કાવણ અસપદીઆર કાચીનન,
લવણ નવરોચળ કાવાલા, બહનશાહ મેરોચળ વડીલ,

આ રચના હકમાં ધણીક તરોહના કામેદાનીયે અવા
બળથી હોતો, તે ઓઢી છોડવાને લીધે એ ઉમરાવને અતરના

રસતન શોરાયલ હાલ, બહનશાહ મેરોચળ મેનનાલ,
દીનશાહ ૧૨૫ન કાવાલા, કોરચળ નાનાભાઈ કાલામાં
અનુસરવાલા, ચનમેર શોરાયલ હાલ, ચનમેરશાહ
બહનશાહ ચારશળના, મેરોચશાહ કાલામાં યુનસર, ચન-
મેરશાહ કાલામાં વડીલ, ધનભાઈ મેરવાંન ડાકર,
૧૨૬૫ દીનશાહ પેશતન કાચીનન, નશરવાંન રસ-
તન હાલ, પીરોચશાહ રસતન હાલ, કાલામાં રસ-
તન હાલ, આરેલ ચનમેર હાલ, બી. એ.

જીવનાં પંચાતનાં ૧૬ ચધે ભરખના નરથેશ્તીઆ.
સરઅવસરે રકમો તથા પાવડાવાલા અને બીજા વ્યાપારીઆ
અનુક રકમો ભાગો તથા શેકાદી, જમન, વગેરે ને આતના
લવાજમ દર વર્ષે ભરતા હતા અને હણ ભરે. એ ૧૬
ચધી તે તર દોખનાં, શમડી, નશાખાનાં, વગેરેની ખરા-
બત; દોખનાં પહેરખન, શમડીનાં મેરાજ તથા આતશ
ભરી રાખવા, ગરીબ નરથેશ્તીઆનાં રવાંને પાત ખર્ચ,
બાકેરકાદની કાચીઆર આગળની તથા કાકાપરની દરેકેરો
તેજ કાદની કાચીઆર આગળની તથા જીની દરેકેર તથા
ખરાસવાડાની દરેકેરનો દીવેલ, કાદી, વગેરેનો ખર્ચ,
રવાંને અવલજબ પાંડાડવા નશાલાલ, પાંધીઆ
વગેરેના ખમાર, બનવરોને ખાટે કાકા ભરાવવા, ગરીબ
નરથેશ્તીઆને રોકડ, અનાજ, ગાર, વગેરેના આસરે તથા
તેનાં છાકરાએ રકમની રીઠ, ચાપડી, સેસે, વગેરેની
ચદ; કાકાનાં નરથેશ્તી છાકરીઆની નિશાળને ખર્ચ,
તેજ ચકુડાંવાલા, પાળનીગરા, પતકીઆ, કાપડીઆ,
દરવાલા, ગાંધી, વગેરેના ધાકેયારોના ખર્ચમાં ચદ તથા
કુતરાં અને ધુમાં બનવરો અને ગોરપદોની પરવરસીના
ખર્ચમાં ચદ કરવામાં આવે.

એ પછી ઇ. સં ૧૮૫૮ થાં ભરખ ચધે મુસલ-
માનોએ કરેલાં કુલડ વખતે ત્યાંના નરથેશ્તીઆને ચદ
કરવાને મુખ તથા બીજા નરથેશ્તીઆએ ૩૭૮૬૦૦
અતરેથી મોકલ્યા હતા, તે રકમ ચધી તે વેળા જોઈતો
ખર્ચ કરી બાકી વધેલી રકમના મુખ મેનના શેરો શેકા
પુરશેલ નેશરવાંન કાલા, નવરોચળ ૧૨૬૫ન, અને
લવા જમલાઈ ભરખનાં નામ જીવર બધ "સરકાર દર-
ખારના ધનસાર તથા અરેલ તથા ગરીબ પારસીઆને
આસરે આપવા" બાબતનું એક ખાતું પંચાતનાં રતરનાં
પાંડાં હવું.

ભરખનાં જીવનાં નવાં દોખનાં ખર્ચ બવાનો રતરો ધણી
બીજાચાર હોતો તે નવો ખર્ચાવવાને ઇ. સં ૧૮૭૧ થાં
તરસીઆએ એક ૧૬ જીવું કીધું હવું. તે ૧૬નાં ઇ. સં
૧૮૭૮ થાં શેક રસતન શોરાયલ હાલને નાચકાર
સરકારે ખાનખાહરનો ખાતમ આપ્યો તે વેળા ભરખના
નરથેશ્તીઆએ તેનાં તર ચાન ખતાવવાને એક કા કરેલા
૩૭૪૨) તથા તેનાં એક શેક ભરેલા ૩૧૦૦૦), તથા બીજા
સરઅવસરે ભરાયલા ચલી આસરે આસરે વધી ઇ. સં
૧૮૮૧ થાં એ રસતે ૩૭૧૦૦) ને ખર્ચ તરસીઆએ
ખર્ચ અને તેનાં નાચ "રસત કાક" ખર્ચ હવું.

વગી ભરખના ગરીબ નરથેશ્તીઆને સરકારે આપવા
ખાટે ઇ. સં ૧૮૭૮ થાં તરસીઆએ એક ૧૬ જીવું

આનો તરફથી એક માનવજ માહલવાનો વિચાર કરવા માટે સુખાધના સેવી રૂઢવાસીઓની એક બહેર સભા ભાલાવવાને

કીધું હતું, તેજન ભર્ય ચર્ચ સમળી જાતની ઈમારતોને સુવાવડની વખતે કાંઈ આવવા સાથે પાસ થાએથી કાઢી લેવામાં આવે છે. સં. ૧૮૮૨ થી એક જુદું રંગ કીધું થયું તેમાં આજ વાપડવાને થોડા દીનશાહલ બહુચનલ વકીલ ભાવનગરવાળાએ (૩૬૧૦૦) ની રકમ તરફથી એક સ્તંભ આવવાથી તે રંગને હીસાએ એક પચાસ થાએથી મીડ-વાધર રાખવામાં આવી છે.

મરચેની અજુબચને ભગતાં રંગો ચર્ચ નીચલા અરુચી તથા ખાતુઓએ અમુક રકમે આપી નીચે મુજબ ખાતાં પડાયાં છે :—

(૧) તા. ૧૩ થી આગસ્ટ ૧૮૭૪ ને દીને થોડા લગભગ ભર્યામાં પોતાના ખાવા ચરકુષ થોડા જથ્થામાં મેકરાંચલ તથા હીકરા ચરકુષ થોડા પેશતનલ લગભગ જથ્થામાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ પંચાતની કુલ આજદાની ખાતે ખરચવાને. (૨) તા. ૮ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૭૬ ને દીને થોડા રસતચલ કનલશાહ કપડાંને પોતાના ખાઈ ચરકુષ થોડા દારાશાહ કનલશાહ કપડાંને પુનને ચાટે તેવજુની પુલમાંથી ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ પંચાતની કુલ આજદાની ખાતે ખરચવાને. (૩) તા. ૧૧ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૭૭ ને દીને ખાઈ કનલશાહ તે ચરકુષ થોડા બહુચનશાહ મેકરાંચલ વકીલનાં વીધવા તથા થોડા જથ્થેદલ બહુચનશાહ વકીલે ચરકુષ થોડા બહુચનશાહ મેકરાંચલ વકીલનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ પંચાતની કુલ આજદાની ખાતે ખરચવાને. (૪) તા. ૮ થી આગસ્ટ ૧૮૭૮ ને દીને ખાંનખાહર રસતચલ શોરાખલ દલાલે પોતાનાં તથા પોતાનાં ધણીઆની ચરકુષ ખાઈ આવાંખાઈનાં પુનને ચાટે ૩૪૦૦૦) ની નોટ તેવું આજ દોખમાં આગલ ભવાના નવા રસતાની દર શાલ જરાજત કરાવવામાં ખરચવાને. (૫) તા. ૨૮ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૮ ને દીને થોડા જનચેરલ શોરાખલ દલાલે પોતાનાં તથા પોતાનાં ચરકુષ થી ધણીઆનીઆ ખાઈ ગુજખાઈ તથા ખાઈ જરખાઈ તથા પોતાનાં મુજગેનાં પુનને ચાટે ૩૪૦૦૦) ના ભરચની થી આલકેડ ગીલસ કું. ના ૪) શેરો તેવું આજ ભરચના ગરીબ જર-થોક્ષીઓને આસરે આવવા ચાટે દર શાલ ખરચવાને. (૬) તા. ૧૭ થી નવેમ્બર ૧૮૭૮ ને દીને થોડા દીનશાહલ તથા બહુચનલ દારાશાહ કપડાંને પોતાના કાકા ચરકુષ થોડા રસતચલ કનલશાહ કપડાંને પુનને ચાટે તેવજુની પુલ-માંથી ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ પંચાતની કુલ આજદાની ખાતે ખરચવાને. (૭) તા. ૩ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૬ ને દીને થોડા નશરવાંનલ, અરેદસર, પીરેજશાહ, દીનશાહ અને દારાશાહ રસતચલ દલાલે તથા મેકન ખાઈ કનલશાહ તે થોડા ખરચેરલ થોડાખલ ખાતાનાં ધણીઆનીએ પોતાના ખાવા ચરકુષ ખાંનખાહર રસતચલ શોરાખલ દલાલનાં પુનને ચાટે ૩૫૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ ગરીબ જરથોક્ષીઓને આસરે આવવામાં રંગમાં વાપડવાને. (૮) તા. ૩૦ થી નવેમ્બર ૧૮૭૬ ને દીને ભરચનાં મોવડાંના પારથી આપાસીઓએ કાઢાજ સખી અરજ કીધી કે તેઓ સપ્તમ ૧૮૭૪ (૪૦ સં. ૧૮૫૮) થી મોવડાંની અહલ કીપર અહમદનો ભાગે દર કાકાની એક પ્રથમ રાંધ ના અને તે

મધ તા. ૨૭ મીએ થીથી મી. એ. આર. સ્ટોખલ જોગ ૩૮ હિંકુ, ૨૬ સુસલમાં, અને ૩૭ પારસી (સર જમશેદજી પછી રાંધ ૧) લેએ આવતા આવ્યાં, અને જે ચર્ચથી તેઓના ધાંધારનો ખરચ કરી ખાકી વધતી રકમ અજુ-ચનનાં રંગ ખાતે જો થતી આવી, અને જે કાલ સુધી જે ગમે તો ૩૭૩૦૦૦) થવા ભપ તે ચર્ચથી ૩૧૦૦૦૦) ની નોટ લઈ "મોવડાંવાળાઓના ધાંધારનું ખાતું" એવાં નાચથી જુદું ખાતું પાડી તેવું આજ કાલમાં થાય છે તેવો સાહેબ ધાંધાર કરવામાં વાપડવું, અને ખાકી વધે તે પંચા-તની કુલ આજદાની ખાતે ખરચવું. આ અરજ તરફથી એએ ખાહલ રાખી તા. ૨૫ થી નવેમ્બર ૧૮૭૬ ને દીને કીપર મુજબ ૩૧૦૦૦૦) થું જુદું ખાતું વાપડવું હતું. (૬) તા. ૧૦ થી બનેવારી ૧૮૮૦ ને દીને ચરકુષ થોડા જથ્થેદલ ફોરચનલ વખારીઆ અથવા લાકડાંવાળાની પુલમાંથી તેવ-જુના તરફથીએએ ૩૫૦૦૦) ની નોટ તેવું આજ ભરચ ચર્ચ દર શાલ થોડીવર ચહીનાનો એક ધાંધાર ગાચનાં જમન સુધાં કરવામાં વાપડવાને. (૧૦) એજ દીને એ ચરકુષ થોડા તરફથીએએ એચની પુલમાંથી ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ ભરચના ગરીબ જરથોક્ષીઓને આસરે આવ-વામાં રંગમાં વાપડવાને. (૧૧) એજ દીને એ ચરકુષ થોડાં વીધવા ખાઈ રતનખાઈએ પોતાના ખાવડનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેવું આજ ભરચની જરથોક્ષી છોકરી-ઓની નિશાલના ખરચમાં વાપડવાને. (૧૨) તા. ૨૫ થી નવેમ્બર ૧૮૮૧ ને દીને થોડા પેશતનલ અસલાલ કુમારજી પોતાના મુખી ચરકુષ થોડા થોડીઆરલ નશરવાંનલ મોડાનાં પુનને સાથે ૩૨૦૦૦) ની રકમ ખાહેરકાંઠ કાંઠા કીપરની દરે-જરેના ખરચ જે એવજુ ૪૦ સં. ૧૮૭૪ થી કરે છે અને હેપાતી સુધી કરશે, પણ હેપાતી ખાઈ એચના વારસો ન કરે તો એ રકમ તથા તેમાં અહરેલાં આજની નોટ લઈ તેનાં આજમાંથી કરવે. (૧૩) તા. ૧૬ થી અક્ટોબર ૧૮૮૨ ને દીને થોડા દીનશાહલ લગભગ જથ્થામાં પોતાના ખાવા ચરકુષ થોડા લગભગ ભર્યામાં પુનને ચાટે તેવજુની પુલ-માંથી ૩૬૦૦૦) ની નોટ તેવું આજ ભરચ ચર્ચ દર શાલ તીર ચહીને અને તીર રોજે ધાંધારનું જમન કરવાનાં ખરચમાં વાપડવાને તથા ૩૫૦૦) ની નોટ ભરચનાં જરથો-ક્ષી રવાંનેને અવલજનલ મોડાંવાડવાનાં રંગ મધે વાપડવાને. (૧૪) તા. ૭ થી જુન ૧૮૮૩ ને દીને થોડા બહુચનશાહ પેશતનલ કુમારજી તથા ભાઈઓએ પોતાના ખાવા ચરકુષ થોડા પેશતનલ અસલાલ કુમારજીનાં પુનને ચાટે તેવજુની પુલમાંથી ૩૫૦૦૦) ની નોટ કીપલી ખાહેરકાંઠની કાંઠા કીપરની દરેજરેના ખરચ કરવે. ભારે એવો ભાઈએ ખંધ કરે ત્યારે તે પણ તેનાં અહરેલાં આજની આવક સાથે એ દરેજરેના ખરચમાં વાપડવાને. (૧૫) તા. ૬ થી નવેમ્બર ૧૮૮૩ ને દીને થોડા શોરાખલ ફોરચનલ વખારીઆ અથવા લાકડાંવાળાએ પોતાની તરફથી ૩૩૦૦૦), ભાઈ થોડા રસતચલ ફોરચનલ લાકડાંવાળાના ૩૨૦૦૦), ચાતાલ ખાઈ દીનખાઈ તે ચરકુષ થોડા ફોરચનલ મેકરાંચલ વખારીઆનાં વીધવાના ૩૧૦૦૦), કોભાઈ ખાઈ રતનખાઈ તે ચરકુષ થોડા જથ્થેદલ ફોરચનલ લાકડાંવાળાનાં વીધવાના ૩૧૦૦૦), તથા પોતાનાં ધણીઆની ખાઈ રતનખાઈના ૩૧૦૦૦) ધણી ૩૮૦૦૦) ની નોટ તેવું આજ ભરચ ચર્ચ એઓના ભાઈ ચરકુષ થોડા જથ્થેદલ ફોરચનલ લાકડાંવાળાનાં પુનને ચાટે જરથોક્ષી

છાત્રાભાષા આરોગ્ય, હાનિપ્રત્યક્ષ રૂપરૂપ જનચેષ્ટા છાત્ર-
ભાષા, ફરામજી નથરવાનજી પટેલ, અરુચેષ્ટા નોથરવાનજી

પ્રસારોના જાતારાને માટે બંધાવેલા જનચેષ્ટા યાગ તથા તેના જ કંપાણીમાં પોતાના બાપા ચરકુષ થેડ હોરજનજી બેકરાંજી વખારીઆનાં પુનને માટે બંધાવેલી દરેકેકરના આજી પરચમાં વાપડવાને તે જકાનેના તરરીઆને દર શાલ સુપુર કરવાને. (૧૬) તા. ૬ થી ડીસેમ્બર ૧૮૮૩ ને દીને થેડ શરદુનશાહ પેશતનજી ગોવડાંવાલાએ પોતાના બાપા ચરકુષ થેડ પેશતનજી હોરજનજી બેકરાંજી ગોવડાંવાલાનાં પુનને માટે તેવણની પુલજાંધી રૂ.૫૦૦ ની નોટ તેવું આજી જરથોશ્તી રવાંને આવલજનજી પોંઠ્યાડવાનાં રૂંડ થઈ વાપડવાને. (૧૭) તા. ૧૬ થી ડીસેમ્બર ૧૮૮૩ ને દીને થેડ હોરજનજી નાનાભાઈ કાલાભાઈ જાણસરવાલાએ પોતાના દીકરા થેડ શાપુરજીનાં ધણીઆની ચરકુષ બાઈ ગુલબાઈનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦ ની રકમ તેવું આજી અરાસવાડાની દરેકેકરના પરચમાં વાપડવાને. (૧૮) તા. ૧૮ થી ચારમ ૧૮૮૪ ને દીને બાઈ ગુલબાઈ તે ચરકુષ થેડ હોરજનજી બેકરાંજી વખારીઆનાં દીકરીએ પોતાના બાપા ચરકુષ થેડ જાણસરવાલા શરદુનશાહ અખાતાનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦ ની રકમ તેવું આજી જનચેષ્ટા યાગ તથા તેને લગતી દરેકેકરના પરચમાં વાપડવાને. (૧૯) એજ દીને બાઈ દીનબાઈ તે ચરકુષ થેડ હોરજનજી બેકરાંજી વખારીઆનાં વીધવાએ પોતાના બાપા દનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦ ની રકમ ગુલબાઈ કારજીસર વાપડવાને. (૨૦) તા. ૧૭ થી બનેવારી ૧૮૮૫ ને દીને થેડ તેવણજી હોરજનજી ગુનસર પોતાના દીકરા તથા દીકરીના દીકરાઓની નવજોતની પુશાલીમાં રૂ.૫૦૦ ની નોટ તેવું આજી ભરચનાં કાઠ ગરીબ જરથોશ્તીનાં છોકરાંને સરેક પેકરાવવા અથવા લગન કરવાના પરચમાં વાપડવાને. (૨૧) તા. ૩૦ થી ચારમ ૧૮૮૫ ને દીને થેડ શેરામજી હોરજનજી વખારીઆ અથવા લાકડાંવાલાએ રૂ.૫૦૦ ની નોટ તેવું આજી કાઠની જરથોશ્તી છોકરીઓની નિશાલના પરચમાં વાપડવાને. (૨૨) તા. ૨૫ થી આગસ્ટ ૧૮૮૫ ને દીને થેડ અરદેસર શેરામજી દરુર કાષ્ટીને રૂ.૫૦૦) નું ગુંપઈની મ્યુનીસીપાલીટીનું બોંડ તેવું આજી કાઠની જરથોશ્તી છોકરીઓની નિશાલની સર્વેથી ચઢતી છોકરીને તેજનાં જાતાજી બાઈ ગુલબાઈ તે ચરકુષ દરુર શેરામજી પેશતનજી કાષ્ટીનાં વીધવાનાં નાચથી દર માસે રૂ.૨ ની રકમરશીય આપવામાં વાપડવાને. (૨૩) તા. ૧૬ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૫ ને દીને થેડ જનચેષ્ટા નથરવાનજી પીટી ૩૪૦૦૦) નાં ગુંપઈની મ્યુનીસીપાલીટીનાં બોંડ તેવું આજી કાઠની જરથોશ્તી છોકરીઓની નિશાલ કાળે તેજનું નાચ આપવામાં આવ્યું હતું તેના આજી પરચમાં વાપડવાને, તથા તા. ૬ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૫ ને દીને બીજા રૂ.૩૦૦) નાં એજ મ્યુનીસીપાલીટીનાં બોંડ તેવું આજી એજ નિશાલની બે ચઢતી છોકરીઓને દર શાલ રૂ.૭ અને ૫) નાં બે ધનાને આપવામાં વાપડવાને. (૨૪) તા. ૨૦ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૫ ને દીને થેડ અરદેસર શેરામજી દરુર કાષ્ટીને રૂ.૫૦૦) નું ગુંપઈની મ્યુનીસીપાલીટીનું બોંડ તેવું આજી ભરચની ચરકુષ થેડ છાત્રાભાષા દાદાભાઈવાલી છોકરીઓની નિશાલની સર્વેથી ચઢતી છોકરીને તેજનાં ધણીઆની બાઈ ગોવડાંવાલાનાં નાચથી દર માસે રૂ.૨ ની રકમરશીય આપવામાં

કામાજી, માણેકજી અરુચેષ્ટા જનચેષ્ટા, કાવજી અરુચેષ્ટા જનચેષ્ટા, મેહરવાનજી ફરામજી પાટ, અરદેસર હોરમ-

વાપડવાને. (૨૫) એજ દીને એજ થેડ રૂ.૫૦૦) નું એજ મ્યુનીસીપાલીટીનું બીજું બોંડ તેવું આજી ભરચની ચરકુષ થેડ છાત્રાભાષા દાદાભાઈવાલી છોકરીઓની નિશાલના સર્વેથી ચઢતા છોકરાને પોતાના બાપા ચરકુષ દરુર શેરામજી પેશતનજી કાષ્ટીનાં નાચથી દર માસે રૂ.૨ ની રકમરશીય આપવામાં વાપડવાને. (૨૬) તા. ૨૧ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૫ ને દીને થેડ જનચેષ્ટા બેકરાંજી વક્રીએ પોતાનાં જાતાજી ચરકુષ બાઈ ધનબાઈ તે ચરકુષ થેડ બેકરાંજી બેકરાંજી વક્રીનાં વીધવાનાં પુનને માટે રૂ.૭૦૦) ની રકમ તેવું આજી અથવા જરુર પડે તો ગુલબાઈ ચરકુષ થેડ બેકરાંજી થેડ પોતાને અરુચે આરુકાઈ અગ્રીઆરી આગલ પંગણા બંધાવી પંચાતને સ્વાધીન કીધાછે તે વધારવા અથવા સુધારવા પાછળ પરચવાને. (૨૭) તા. ૧૩ થી ડીસેમ્બર ૧૮૮૫ ને દીને બાઈ રતનબાઈ તે થેડ ધનજીશાહ મેહરવાનજી કાષ્ટીનાં ધણીઆનીએ ભરચના કાઠનાં ઢાંધીઆર આગલ અગ્રીઆરીની સાંચે પંચાતની જગાપર જરથોશ્તી છોકરીઓની નિશાલને સારું એક જકાંન રૂ.૨૦૭૫) અરુચી બંધાવી તરરીઆને સ્વાધીન કીધું તે જકાંનપર માયલી લાગતની રકમનું પડાવેલું બાંડ. (૨૮) તા. ૨૦ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૬ ને દીને થેડ દીનજીશાહ જાણેકજી પીટી પોતાનાં દીકરી ચરકુષ બાઈ રતનબાઈ તે થેડ શરંજી દેરામજી પાંડેનાં ધણીઆનીનાં પુનને માટે રૂ.૧૦૦૦) નું ગુંપઈનાં પોરત તરરજી બોંડ તેવું આજી સરખે દીને જનચેષ્ટા નથરવાનજી પીટી જરથોશ્તી છોકરીઓની નિશાલ તથા ગરીબ જરથોશ્તીઓને આસરે આપવાનાં રૂંડમાં વાપડવાને. (૨૯) તા. ૨૧ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૬ ને દીને થેડ પીરોજીશાહ રસતજી હાલે પોતાના બાપા ચરકુષ બાંબાબાદર રસતજી શેરામજી હાલ તથા જાતાજી ચરકુષ બાઈ ગોવડાંવાલાનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦) ની રકમ તેવું આજી પંચાતનાં જનરલ રૂંડમાં વાપડવાને. (૩૦) તા. ૧૭ થી આગસ્ટ ૧૮૮૬ ને દીને થેડ જાણેકજી મેહરવાનજી અને પેશતનજી કાવજી ગોવડાંવાલાએ પોતાના ગુરખી ચરકુષ થેડ મેહરવાનજી અસલાહ ભરચા ગોવડાંવાલાનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦) ની નોટ તેવું આજી જરથોશ્તી રવાંને આવલજનજી પોંઠ્યાડવાનાં રૂંડમાં વાપડવાને. (૩૧) તા. ૧ થી નવેમ્બર ૧૮૮૬ ને દીને થેડ કાશાભાઈ, અરુચેષ્ટા, હોરજનજી અને રસતજી ભાસપજી દારવાલાએ પોતાના બાપા ચરકુષ થેડ ભાસપજી છવાંજી દારવાલાનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦) ની રકમ તેવું આજી દારવાલાઓના પાંચ પારના પરચમાં વાપડવાને. (૩૨) તા. ૨૧ થી નવેમ્બર ૧૮૮૬ ને દીને થેડ નથરવાનજી, અરદેસર, પીરોજીશાહ, દીનજીશાહ અને દારજીશાહ રસતજી હાલ તથા મેહન બાઈ ધનબાઈએ પોતાના કાકા ચરકુષ થેડ જનચેષ્ટા શેરામજી હાલનાં પુનને માટે રૂ.૫૦૦) ની નોટ તેવું આજી ગરીબ જરથોશ્તીઓને આસરે આપવાનાં રૂંડમાં વાપડવાને. (૩૩) તા. ૨૮ થી બનેવારી ૧૮૮૭ ને દીને થેડ રસતજી અને હોરજનજી નાનાભાઈએ અરાસવાડામાં જરથોશ્તીઓને સરઅવસરે વાપડવાનું એક જકાંન બંધાવી પંચાતના તરરીઆને સ્વાધીન કીધું તે વેળાની પુશાલીમાં પોતાના બાપા ચરકુષ થેડ નાનાભાઈ કાલાભાઈનાં

જીજી વાડીયા, શેરાયજી જમશેદજી જીજીભાઈ, અરશેદજી ફરદુજી પારખ, ડાશાભાઈ ફરંમજી કરાકા, બહમનજી

જીજીભાઈ, શેરાયજી પેશતનજી ફરંમજી, દીનયાદજી માણેકજી પીટી, નશરવાંનજી માણેકજી પીટી, મનચેરજી

પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ ગરીબ જરથોસ્તીઓને આસરે આપવાનાં રંડમાં વાપડવાને. (૩૩) તા. ૨૬ થી બનેવારી ૧૮૮૭ ને દીને થોડા આદરજી અને રતનજી જનચેરજી હાલે પોતાના આવા ચરકુચ થોડ જનચેરજી શેરાયજી હાલનાં પુનને ચાટે તેજની પુંજીમાંથી ૩૫૫૦૦) નાં મુંબઈનાં પોરત તરસ્ત્ર મોંડ તેત્રું વ્યાજ ગરીબ જરથોસ્તીઓને આસરે આપવાનાં રંડમાં વાપડવાને. (૩૪) તા. ૩ જી ચારચ ૧૮૮૭ ને દીને થોડ નવરોજી જનચેરજી કાવશજી વખારીઆઓ પોતાનાં ધણીઆનીં આઈ નીપાઈજીનાં પુનને ચાટે ૩૬૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ સરખે હીસે જરથોસ્તી રવાંનેને અવલજીજી પોંઠ્યાડવાનાં તથા ગરીબ જરથોસ્તીઓને આસરે આપવાનાં રંડમાં વાપડવાને. (૩૬) તા. ૧૪ થી આપરેજી ૧૮૮૭ ને દીને સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટી પોતાના નખીરા ચરકુચ થોડ અરદેસર કાવશજી પીટીનાં પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ત્રું મુંબઈનાં પોરત તરસ્ત્ર મોંડ તેત્રું વ્યાજ પંચાતના અંજીજીના ધાંધારના અરથમાં વાપડવાને. (૩૭) તા. ૧ થી અક્ટોબર ૧૮૮૭ ને દીને થોડ બહનશાહ જમશેદજી વખારીઆઓ પોતાનાં મિલન ચરકુચ આઈ જીજીભાઈ તે થોડ જમશેદજી હોરજીજી નાનાભાઈ જમશેદજીનાં ધણીઆનીં પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ જમશેદજી આગેને લગતાં આદરનાં હોર દરથોડ અરી રાખવાના અરથમાં વાપડવાને. (૩૮) તા. ૧૭ થી નવેમ્બર ૧૮૮૭ ને દીને થોડા આદરજી અને રતનજી જનચેરજી હાલે પોતાના આવા ચરકુચ થોડ જનચેરજી શેરાયજી હાલની વરસીને દીને તેજનાં તથા પોતાનાં ખાતાલ ચરકુચ આઈ જરથોસ્તીઓનાં પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ત્રું મુંબઈની અબુનીસીયાલીટી મોંડ તેત્રું વ્યાજ કુતરાં તથા મુગાં જનાવરો અને ગોરપદોની પરવસી કરવા તથા દર વર્ષે ૩૫) થી ૧૦) સુધીની નાઠની રકમ જીપલાં બધે જરનારોના રોજગાર જીપર ધર્મ ક્રિયા કરવાને અરથવાને. (૩૯) તા. ૧૬ થી નવેમ્બર ૧૮૮૭ ને દીને થોડ પેશતનજી શેરાયજી કાચાલ તથા તેજનાં કુકે જરનાર આઈ દીનયાદજી તે ચરકુચ થોડ શેરાયજી કાચાલનાં વીધવાનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની રકમ તેત્રું વ્યાજ અરાસવારાની દરેકેકરમાં મુખડ વાળવાના અરથમાં વાપડવાને. (૪૦) તા. ૨૬ થી નવેમ્બર ૧૮૮૭ ને દીને થોડ નશરવાંનજી જાણેકજી પીટી પોતાના અનિજ ચરકુચ થોડ કાવશજી દીનશાહજી પીટીના દીકરા ચરકુચ થોડ અરદેસર કાવશજી પીટીનાં પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ત્રું મુંબઈનાં પોરત તરસ્ત્ર મોંડ તેત્રું વ્યાજ ગરીબ જરથોસ્તીઓને આસરે આપવાનાં રંડમાં વાપડવાને. (૪૧) તા. ૧ થી ડીસેમ્બર ૧૮૮૭ ને દીને હાનરેબજી સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટી ૩૧૦૦૦) ત્રું પોરત તરસ્ત્ર મોંડ તેત્રું વ્યાજ પાળનીગરાના ધાંધારના અરથમાં વાપડવાને. (૪૨) તા. ૨ જી આપરેજી ૧૮૮૮ ને દીને થોડ બહનજી દીનશાહજી પીટી ૩૫૦૦) ત્રું મુંબઈની અબુનીસીયાલીટી મોંડ તેત્રું વ્યાજ જમશેદજી નશરવાંનજી પીટી જરથોસ્તી ઓકરીઓની નિશાળની બે ફુશીયાર ઓકરીઓને પોતાનાં નાખી દર જાણે ૩૧) ની સ્કાલરસીય અવલમાં વાપડવાને. (૪૩) તા. ૨૦ થી આપરેજી ૧૮૮૮ ને દીને થોડ બહનજી જમશેદજી વખારીઆઓ પોતાનાં ધણી-

આની ચરકુચ આઈ ધનાંઆઈનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ જમશેદજી આગેને લગતાં આદરનાં હોર વ્યાજના અરથમાં વાપડવાને. (૪૪) તા. ૨૮ થી જુલાઈ ૧૮૮૮ ને દીને થોડ શેરાયજી હોરજીજી લાકડાંવાલા અથવા વખારીઆઓ પોતાના દીકરા થોડ જનચેરજીનાં બેટી આઈ ડોશીઆઈની નવજોતની પુશાલીમાં ૩૫૦૦) ની રકમ તેત્રું વ્યાજ ચરકુચ થોડ જમશેદજી હોરજીજી વખારીઆના ધાંધારના અરથમાં વાપડવાને. (૪૫) તા. ૧૧ થી આગસ્ટ ૧૮૮૮ ને દીને થોડ અરશેદજી જનચેરજી કાચાલજી પોતાનાં દીકરી ચરકુચ આઈ ડોશીઆઈનાં પુનને ચાટે, તથા આઈ અરશેદજી તે ચરકુચ થોડ એલજી નશરવાંનજી જનાનાં વીધવાઓ પોતાના આવંદ તથા દીકરા ચરકુચ થોડ પેશતનજી એલજી જના તથા આવા ચરકુચ થોડ શેકરીઆરજી નાનાભાઈ તથા આઈ ચરકુચ થોડ જનચેરજી શેકરીઆરજી પોરતવાલાનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ સરખે માગે ચરકુચ થોડ જીજીભાઈ હાલનાંઆઈ ઓકરીઓની નિશાળમાં દર શાલ એક ધનાં આપવા તેજી પસતાકીઆ તથા કાપડીઆના ધાંધારના તથા રવાંનેને અવલજીજી પોંઠ્યાડવાના તથા ગરીબ જરથોસ્તીઓને આસરે આપવાના અરથમાં વાપડવાને. (૪૬) તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૮ ને દીને ડાકર જનચેરજી શેરાયજી પોરતવાલાઓ પોતાના આવા ચરકુચ થોડ શેરાયજી તેજીજી પોરતવાલા તથા અપાવા ચરકુચ થોડ તેજીજી જીવાળનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ત્રું મુંબઈનાં પોરત તરસ્ત્ર મોંડ તેત્રું વ્યાજ ગરીબ જરથોસ્તીઓને આસરે આપવાનાં રંડમાં વાપડવાને. (૪૭) તા. ૨૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૮ ને દીને આઈ દીનાંઆઈ તે હાનરેબજી સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટીનાં બેટીઓ પોતાના આવંદ ચરકુચ થોડ જમશેદજી નશરવાંનજી પીટીનાં પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ત્રું મુંબઈનાં પોરત તરસ્ત્ર મોંડ તેત્રું વ્યાજ તે ચરકુચનાં નાખની જરથોસ્તી ઓકરીઓની નિશાળના અરથમાં વાપડવાને. (૪૮) તા. ૨૮ થી ઓક્ટોબર ૧૮૮૮ ને દીને થોડ બહનજી પેશતનજી ડુગાલ તથા નાઈઓઓ ચરકુચ આઈ રતનજી તે ચરકુચ થોડ શેકરીઆરજી નશરવાંનજી ચોઠાનાં ધણીઆનીં પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ની નોઠ જીપલી આરેકોઠની કાંકા જીપરની દરેકેકરને અરથ કરવે એઓ નાઈઓ બધે કરે ત્યારે તેપણ તેનાં ચકડોનાં વ્યાજની આવક સાથે એ દરેકેકરના અરથમાં વાપડવાને. (૪૯) તા. ૧૨ થી ચારચ ૧૮૮૮ ને દીને થોડ બહનજી જમશેદજી હોરજીજી પોતાનાં બેટી આઈ જમશેદજીનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ એ આઈની વ્યાજને દીને ધર્મ ક્રિયા કરી આઈત્રું પસતાકીઆઓના ધાંધારના અરથમાં વાપડવાને. (૫૦) તા. ૨૧ થી ચારચ ૧૮૮૮ ને દીને થોડા બેકાંચશાહ, જંગીરજી, રતનજી, પીરોજીશાહ, અને શેરાયજી દીનશાહજી હાલે પોતાના આવા ચરકુચ થોડ દીનશાહજી રસતજી હાલનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોઠ તેત્રું વ્યાજ દોખામાં આગળ જવાની રસ્તાની જરાત કરવાનાં રંડ ખાતે વાપડવાને. (૫૧) એજી દીને થોડા નશરવાંનજી, અરદેસર, પીરોજીશાહ, અને હાશાહ રસતજી હાલ તથા મિલન આઈ બન્યાઈજી પોતાના નાઈ ચરકુચ થોડ

મેથનનજ વાડીઆ, દાદાભાઈ રૂમનજ બનાજ, નવરોજજ
માણિકજ વાડીઆ, ડાશાભાઈ ફરાંમજ કામાજ, દીનચાહ

દીનચાહજ રૂમનજ દલાલનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ
તેનું બાજ પંચાતનાં જનરજ રૂંડનાં વાપડવાને. (૫૨) તા. ૨૫ થી ચરચ ૧૮૮૬ ને દીને શેઠા બહચનજ ચનચે-
રજ વકીલ તથા એદલજ ચનચેરજ કંત્રાકર તથા દીનચા-
હજ બહચનજ વકીલ ભાવનમરવાલાએ જણી પોતાના બાવા
ચરુજ શેઠ ચનચેરજ ફોરચનજ કાકાનાં પુનને ચાટે ૩૬૦૦) ની નોટ તેનું બાજ સરખે હીરચે રવાંનાં અવલચનજ
પોંઠઆડવાનાં તથા ગરીબ જરથેાતીએને આસરે આપવાનાં
રૂંડનાં વાપડવાને. (૫૩) તા. ૧૬ થી મેએ ૧૮૮૬ ને દીને
શેઠ નશરવાંનજ ચાણિકજ પીટી પોતાના દીકરા ચરુજ શેઠ
જમચેદજ નશરવાંનજ પીટીનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦૦) નાં
પોરઠ તરઠ મોંડ તેનાં ૩૧૦૦૦) નું બાજ અંબુચનના
ધાઢંપારના અરચનાં વાપડવાને, ૩૧૦૦૦) નું બાજ ભરચના
ગરીબ જરથેાતી વિદ્યાર્થીએને આપડીએ આપવાના
અરચનાં વાપડવાને, અને ૩૩૦૦૦) નું બાજ જમચેદજ
નશરવાંનજ પીટી જરથેાતી છાકરીએની નિશાલના અર-
ચનાં વાપડવાને. (૫૪) તા. ૧૬ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૬ ને
દીને શેઠા પ્રકીરજ, ચાણિકજ અને પેશતનજ શેઠરીઆરજ
કાપડીઆ તથા ચાતાજ બાઈ દેવાનેએ પોતાના બાવા તથા
બાવંદ ચરુજ શેઠ શેઠરીઆરજ ફોરચનજ કાપડીઆનાં
પુનને ચાટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેનું બાજ અસવાડાની
દરેકેરના અરચનાં વાપડવાને. (૫૫) તા. ૪ થી ડીએમ્બર
૧૮૮૬ ને દીને શેઠા આદરજ તથા રતનજ ચનચેરજ દલાલે
૩૫૦૦) ની રકમ તેનું બાજ જમચેદજ નશરવાંનજ પીટી
જરથેાતી છાકરીએની નિશાલની બે ચઠતી છાકરીએને
ચરુજ શેઠા દીનચાહજ તથા પીરોજશાહ રૂમનજ દલાલનાં
નાચથી સ્કાલરશીપ આપવાનાં વાપડવાને. (૫૬) એજ દીને
એ શેઠાએ પાડેરકોટની કુરબ આગલની ધચશાલાની પૂર્વ
તરજ નીચે એક પાણીનાં પરબનું જાડન તથા ૩૩૦) નાં
વારસીક ભાડોને એક ગાલો ૩૫૦૦) ની કીચતને ભાડું
પરબ ચંડાવવાના અરચનાં વાપડવાને. (૫૭) તા. ૫ લી જાને-
વારી ૧૮૮૦ ને દીને શેઠ રતનજ જવણજ હચાવાલાએ
પોતાના દીકરા ચરુજ શેઠ પીરોજશાહ રતનજ હચાવાલાનાં
પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટનું બાજ દાખનાંએ સુને
તથા જરૂરીઆત અસાચ પાછલ અરચવાને. (૫૮) તા. ૧૧ થી
જાનેવારી ૧૮૮૦ ને દીને શેઠા નશરવાંનજ, અરદેસર, દીન-
ચાહજ અને દારાશાહ રૂમનજ દલાલ તથા બેન બાઈ
ધનબાઈએ પોતાના ભાઈ ચરુજ શેઠ પીરોજશાહ રૂમન-
જ દલાલનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેનું બાજ
દાખનાં આગલ જવાના રતનાની અસાચ કરવાનાં રૂંડ
ખાતે વાપડવાને. (૫૯) એજ દીને બાઈ વીરબાઈજ તે
ચરુજ શેઠ પીરોજશાહ રૂમનજ દલાલનાં વીધવાએ પોતાના
બાવંદનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેનું બાજ
પંચાતનાં જનરજ રૂંડનાં વાપડવાને. (૬૦) તા. ૧૭ થી
જાનેવારી ૧૮૮૦ ને દીને શેઠ ચનચેરજ અરથેલ કાપડવાલા
તથા બીજ કાપડના જરથેાતી આપારીએએ કાપડીઆએના
દર શાલ શેઠેર ચઢીનાચાં હાથચાંધી થતા ધાઢંપારના
વધારાના ૩૩૦૦૦) ની નોટ તેનું બાજ એ ધાઢંપારના
ચાનેજરોને તેના અરચનાં વાપડવા આપવાને. (૬૧) તા.

દાદાભાઈ ગાંધી, જમચેદજ પાલણજ કાપડીઆ, ડાકર
ચનચેરજ બેહરાંમજ કોહલા, ડાકર બેહરાંમજ નવરોજજ,
૧૨ થી આગસ્ટ ૧૮૮૦ ને દીને સર દીનચાહજ ચાણિકજ
પીટી પોરોને પોતાનાં ધણીઆની ચરુજ લેડી શાકરબાઈ
તે ચરુજ શેઠ રૂંચજ નીખાજ પોંડોનાં બેડીનાં પુનને ચાટે
૩૧૦૦૦) નું પોરઠ તરઠ મોંડ તેનું બાજ અંબુચનના
ધાઢંપારના અરચનાં વાપડવાને. (૬૨) તા. ૨૨ થી ડીએ-
મ્બર ૧૮૮૦ ને દીને બાઈ નીખાઈજ તે ચરુજ શેઠ ધનજ-
ભાઈ અરજોરજ પંચાતનાં વીધવા તથા શેઠ દીનચાહજ
ધનજભાઈ પંચાતનાં દીકરીએ પોતાના ચરુજ બાવંદ તથા
દીકરી ચરુજ બાઈ દીનબાઈનાં પુનને ચાટે ૩૬૦૦) ની નોટ
તેનું બાજ દર શાલ ચરુજ બાઈ દીનબાઈની બાજને દીને
ભરચનાં નાચાર અને ગરીબ જરથેાતીએનાં કપડાં વેંઢવી
આપવાનાં વાપડવાને. (૬૩) તા. ૩ જાનેવારી ૧૮૮૧ ને
દીને શેઠ બહચનજ ચનચેરજ વકીલે પોતાના નખીરા
બંચેરજ દીનચાહ વકીલની નવજોતની મુશાલીનાં ૩૫૦૦) ની
નોટ તેનું બાજ ભરચની ઓરતો ચાટે પાસ થાએલી દાએજી
રાખવાના અરચનાં વાપડવાને. (૬૪) તા. ૮ થી જુન
૧૮૮૧ ને દીને શેઠા ડાશાભાઈ ફોરચનજ ગાંધી તથા
અરદેસર અને શોરાબજ ડાશાભાઈ ગાંધીએ ચરુજ બાઈ
જરબાઈ તે શેઠા ડાશાભાઈ ફોરચનજ ગાંધીનાં ધણીઆની
અને ચરુજ બાઈ ચાણિકબાઈ તે શેઠ પેશતનજ નશરવાંનજનાં
ધણીઆની તથા પાંનબાહર રૂમનજ શોરાબજ દલાલનાં
બેનનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેનું બાજ ગાંધીએના
ધાઢંપારના અરચનાં વાપડવાને. (૬૫) તા. ૨૬ થી નવેમ્બર
૧૮૮૧ ને દીને શેઠ નવરોજજ દીનચાહજ દરુર કામદીનના
તથા ભાઈએ પોતાના બાવા ચરુજ દરુર દીનચાહજ
પેશતનજ કામદીનજનાં પુનને ચાટે ૩૨૦૦) નું પોરઠ તરઠ
મોંડ તેનું બાજ જમચેદજ નશરવાંનજ પીટી જરથેાતી
છાકરીએની નિશાલનાં ધનાચ અથવા સ્કાલરશીપ આપવાનાં
વાપડવાને. (૬૬) તા. ૧૨ થી જાનેવારી ૧૮૮૨ ને દીને
શેઠ નશરવાંનજ બહચનજાહજ બેઢતાજએ પોતાનાં ધણીઆની
ચરુજ બાઈ કુવરબાઈનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ તેનું
બાજ ભરચની ઓરતો ચાટે પાસ થાએલી દાએજી રાખ-
વાના અરચનાં વાપડવાને. (૬૭) તા. ૧૧ થી ફેબ્રવારી
૧૮૮૨ ને દીને શેઠા ચનચેરજ શોરાબજ વખારીઆ તથા
રૂમનજ ફોરચનજ વખારીઆએ ૩૫૦૦૦) ની નોટ તેનું
બાજ ભરચના જરથેાતી વિદ્યાર્થીએને સ્કાલરશીપ આપવા
ચાટે સ્થાપેલાં “શોરાબજ ફોરચનજ વખારીઆ પારસી
સ્કાલરશીપ” નાં તરઠીએને દર શાલ એ કારજીસર આપવા
ચાટે. (૬૮) તા. ૧૫ થી ફેબ્રવારી ૧૮૮૨ ને દીને શેઠ
ચનચેરજ જવણ દાદવાલાએ પોતાના ભાઈ ચરુજ શેઠ
પેશતનજ જવણ દાદવાલાનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦) ની નોટ
તેનું બાજ દર શાલ દાદવાલાના ધાઢંપારના અરચનાં
વાપડવાને. (૬૯) તા. ૧૮ થી આપરિલ ૧૮૮૨ ને દીને
શેઠ દીનચાહજ રૂંચજ હચાવાલા તથા તેવણનાં ધણીઆની
બાઈ આવાંબાઈએ પોતાની દીકરીની દીકરી ચરુજ બાઈ
ચાણિકબાઈ તથા બાવા ચરુજ શેઠ રૂંચજ નવરોજજ
હચાવાલા અને ચાતાજ બાઈ જલબાઈનાં પુનને ચાટે ૩૫૦૦)
ની નોટ તેનું બાજ ભરચની હચાવાલાની દરેકેરનાં બાઈ
દેનાર મોબેદના વધારનાં વાપડવાને. (૭૦) તા. ૧૨ થી

કાવચી નીચરવાંનું કાંગા, પાલણી હારમજી કાપડીઆ, હોમજી અરથેજી દાદીશેઠ, દીનશાહ જમથેજી ફરડુનજી, નવરોજી જીવાજી માણેજી, પેશતનજી દાદાબાઈ નવસા-
ચીવાજી, એલજી બહમનજી મારીસ, મનચેરજી હોરમજી કામાજી, બહમનજી ફરાંમજી કામાજી, રસતમજી પુરથેજી

જુન ૧૮૬૨ ને દીને શેઠ ફરડુનજી હોરમજી એલીઆજી તથા તેવણનાં ધણીઆંની બાઈ ડાશીબાઈએ પોતાની દીકરી જરડુજી બાઈ જાણેકાઈનાં પુત્રને ચાટે ૩૧૦૦૦) ની નોટ તેનાં બાળ જધેથી અરથી રકમ જનકુર હજાવાલાની ફરે-
જરમાં બોલે દેનાર મોલેદના પગારમાં વાપડવાને તથા અરથી રકમ ગરીબ જરથેસ્તીઓને કપડાં તથા અનાજ વેંચી આપવાના અરથમાં વાપડવાને.

જીવણાં ખાતાં જીવણાં તરસ્તીઓ હસ્તક બાઈ જીવણાજી તે જરડુજી શેઠ જગીરજી બેઠરાંજી આજડીઆનાં વીધવા પોતાના ખાવંદનાં પેઠાં ધણીઆંની બાઈ નવાજીબાઈ તે જરડુજી શેઠ નવરોજીજી બેઠરાંજીનાં બેઠીનાં પુત્રને વાસ્તે તે જરડુજી બાઈએ ઇં સં ૧૮૨૪ માં બંધાવેલો બાહેરકોટ કાંઠા જીવણની કુવાલીને હવાડા ખરાવવાના અરથ ચાટે ૬૨ શાલ ૩૪૦) તરસ્તીઓપર મોકલેછે.

વળી ઇં સં ૧૮૮૨ માં પાળનીગરાના ધાઠંબારની પુંછના ૩૧૩૦૦) શેઠા દીનશાહજી અસલાજી તથા ડોશાબાઈ હજાજીએ તરસ્તીઓને સ્વાધીન કીધા હતા, તેજળ એજ શાલમાં પસ્તાકીઆના ધાઠંબારની પુંછના ૩૩૦૦) પણ શેઠા જરડુનજીએ એજળજી, જરડુનજી કાવજી, અરથેજી પેશતનજી, અને નશરવાંનજી હોરમજીએ તરસ્તીઓને સ્વાધીન કીધા હતા. એ જીવણાં પંચાતના અંજીજીના ધાઠંબારનો હીસાબ શેઠા અરદેસર કાલાબાઈ તથા જેઠરાંજીજી જનચેરજી ગરી-
આને તાંબાં ઇં સં ૧૮૭૩ થી તે ૧૮૮૧ સુધીને હતા તેનાં વધેલા ૩૧૭૭૧) પણ એજ શાલમાં એ ગ્રહસ્થોએ તરસ્તીઓને સ્વાધીન કીધા હતા.

ઇં સં ૧૮૮૧ માં સુરતવાલા ખાંબાહદુર બરજો-
રજી જેઠરાંજીજી જરજેર પોતાના બાવા જરડુજી શેઠ જેઠરાંજી હોરમજીજી જરજેરવાલી ભરજના કોટ જધેની જેઠરાંજી ખાજ તથા કાંઠા જીવણની ધર્મશાલા નવેસરથી બંધાવી પંચા-
તનાં જંડના તરસ્તીઓને સ્વાધીન કીધી હતી, અને તેની જરાજત વગેરેનો અરથ પણ અંજીજીનાં જંડ જધેથી કર-
વામાં આવેછે. એજ ધર્મશાલાનાં જકાંનમાં ઇં સં ૧૮૮૨ માં શેઠ નશરવાંનજી જમથેજી ફરડુર કાજીદીનનાને અરથે તરસ્તીઓ હસ્તક એક મોટું ટાંકું બોલાવ્યું હતું. એ ટાંકું બોલાવતાં જીજીન જધેથી કલકાક સોનાં તથા રૂપાના ચિકા દાટેલા નિકાલ્યા હતા, જેની જાલેકી બાંધે કલકાક વાંધે ચાલ્યા બાદ અંતે સરકારે તે અંજીજીનાની જીલકત કેડવાથી તરસ્તીઓએ તેમાંના કલકાક ભરજના કલેકટર જીં વાહડ-
લની જારજતે જીંબધીની રાજીલ એથીઆઠીક શોશાહજીને તથા કલકાક આરકીઓલોજીકલ ડીવારકેઠવાલા જીં જેમજી અરજેસની જારજતે યુરોપ જધે જળી હજાર સોનાં તથા ૭૦૦ રૂપાંના વેચ્યા હતા, અને તેના બધા જળી ૩૬૮૬૬૬૬ જીવણ્યા હતા.

જીવણાં જીવણાં આશાચીઓએ પડાવેલાં ખાતાંઓ-
ના ૩૮૬૫૬૦) જીવણાં તરસ્તીઓ હસ્તક તેજના સવંત

મોદી, એલજી પુરથેજી મોદી, કેપ્પથર એલજી મોદી, ખી. એ; અરદેસર અરથેજી ફરડુનજી, જગીરજી યુસતાદજી) ગ્રહસ્થોએ મોકલેલાં રીકવીજીજીનની રહે આજ દીને ટાંકિ-
હાલમાં એક જાહેર મળા સર જમથેજી જીજીબાઈ ખારો-
નેટનાં પ્રમુખપણાં હેઠલ મળી હતી. આ વેળાએ તે નામદાર પર મોકલવાનાં માનપત્રનો અરજા વાંચી બાહલ રાખી તે નામદારપર સરનશીને મોકલી આપવાનો કેડાવ થયો હતા.

૧૮૪૮ સુધીના છપાયેલા છાંદા હીસાબ મુજબ ભરજની પંચાત-
તની કુલ આજીવાની એલે જનરલ જંડ ખાતે ૩૬૮૬૧૨)-III, રવાંનોને અવલજીજી પોંદહાડવાનાં જંડ ખાતે ૩૨૦૬૬૦૦)III, ગરીબ જરથેસ્તીઓને આસરો આપવાનાં જંડ ખાતે ૩૧૦૦૪૬૧)-, કોટની જરથેસ્તી છાકરીઓની નિશાલનાં જંડ ખાતે ૩૪૮૦૭)III, સરકાર દરબારના ઇનસાર તથા પાર-
સીઓને આસરો આપવાનાં જંડ ખાતે ૩૧૭૩૭૧)III, ધાઠંબાર, વાસજી, તથા બીજા પરચુટન ખાતે ૩૩૮૫૪૧)-II, તેજળ પંચાતના વજીજીને લગતી જીજીન વેજલપોર, ફુંગરી, કાસદ, દેગાંજી, અને સરડુદીન હસનપોરમાંછે તેની લાગતના ૩૭૩૨૩૧)-II, તથા પંચાતને લગતી જીલકત નીચે મુજબછે તે પરની લાગતના ૩૨૧૭૦૦)III છે :—

કુકાન ૨) કોટમાં હાથીબારની અગીઆરી પાસેની તથા તે જીવણ છાકરીઓની નિશાલ બાઈ રતનબાઈ તે શેઠ ધનજીશાહ જેઠરાંજીજી ડાકટરનાં ધણીઓનીએ બંધાવી આપેલી, જુજળ જીવણને બંધાવે ૧), ધર ૧ બાહેરકોટ હાથી-
બારની અગીઆરીની પાછળજી, વખાર ૧) બીજીવીવાડ જધેની, વખાર ૨) બાહેરકોટ કાંઠા જીવણની, બાહેરકોટમાં બોલી જીજીન, વખાર ૧) બાહેરકોટ કાંઠાપરની અગીઆરીની નીચેની, વખાર ૧) ખાંબાહદુર રસતજીજી શોરાબજી દલાલ-
ની ખડડી જધેની, કાંઠા જીવણની બોલી જીજીન, વખાર ૧) વેજલપોરના પારસીવાડા જધેની, બંધાવે ૧) કોટમાં એનાપત વાડા જધેનો, જુજળ આગલની ધર્મશાલા ખાંબાહદુર બરજો-
રજી જેઠરાંજીજી જરજેર ધર્મખાતે આપેલી તથા તેની નીચેજી પરજીનું મકાંન શેઠા આદરજી તથા રતનજી જનચેરજી દલાલે બંધાવેલો આવેજી, કોટમાં જેઠરાંજીજી ખાજ.

એ જીવણાં નીચલાં ધર્મનાં જકાંને તરસ્તીઓ હસ્તકછે :—

કોટમાં—હાથીબારની અગીઆરી, જરડુજી શેઠ હોરમ-
જીજી બેઠરાંજીજી વખારીઆની અગીઆરી, ખરાસવાડાની અગીઆરી, નશાખાંડું, કાંઠા જીવણની જીજી અગીઆરી, ખરાસવાડા જધેજી જમાતખાંડું શેઠા રસતજી તથા હોરમ-
જીજી નાનાબાઈએ બંધાવી આપેજી.

બાહેરકોટ—કાંઠા જીવણની અગીઆરી, દાદાંબની બંધાવી, નશાખાંડું, હાથીબારની અગીઆરી, ખરાજી, જમાતખાંડું શેઠ બહચનશાહ બેઠરાંજીજી વધીલે બંધાવી આપેજી.

એ મુજબ ભરજની પંચાતને લગતું જંડ તરસ્તીઓ હસ્તક સવંત ૧૮૪૮ ની આખરીએ જીવણાં ખાતાં, પુંછ, જીલકત, વગેરે મળી ૩૧૭૪૬૦૦) ની સરકારી નોટ, ૩૭૪૫૦૦) નાં પોરક તરસ્ત બોંડ, ૩૭૦૦૦) નાં મ્યુનીસી-
પાલ બોંડ, ૩૭૩૨૩૧)-II વજીજીની જીજીનની લાગત, ૩૨૧૭૦૦)III જીલકતની લાગત, અને ૩૪૫૨૬૧)II રોકડ તથા આશાચીઓપર લેજી જળી જીજી ૩૨૪૬૬૫૫)-III નુંછે.

આ મુખમાં શેઠ ડાયાભાઈ ફરમંજી કરાકાએ સર આરલમ ઉડના અમલ વિશે કરેલું ભાષણ થયું સુભાષીત હતું.^૨

તાં ૩ થી આપરેલ.

ખેડા જીલ્લામાં આવેલાં મહુધા ગામની પુસ્તકથાલાને શેઠ કાવચજી જંગીરજી રેડીમનીએ ખેડાના કલેક્ટરની બજાંમણ ઉપરથી રૂ.૫૦૦ મેટ આપ્યા હતા.^૨

તાં ૪ થી આપરેલ.

નીચલા પારસી અહરથોને આએ વર્ષમાં તેમનાં નામની માંમિ બચેલાં જુદાં જુદાં મથકાની મુનીસીપાલીટી તથા લોકલ ફંડ કમીટીના અધિકારીઓ તરીકે નામદાર મરકારે નેમ્યા હતા:—

મુનીસીપાલીટીના મેમબરો:—

વલમડ—શેઠા ધનજીભાઈ બુરાભાઈ, શાપુરજી દાદાભાઈ, મેહરવાંનજી બરજોરજી, કાવચજી એદલજી મચાંની, ડાક્ટર પેશતનજી બહમનજી ધનજી મેહતાના.

ભરૂચ—શેઠા નયરવાંનજી જમશેદજી દરગુર કામદીનના, બરજીજી દીનશાહ ખંખાતા, ધનજીશાહ મેહરવાંનજી ડાક્ટર.

માહબલેશર (માલકમ પેંધ)—હાનરેખજી ફરમંજી નયરવાંનજી પટેલ, શેઠ કાવચજી શાપુરજી હાથીખાડે, હાટલવાલા.

થાંણા જીલ્લાની તાલુકા લોકલ ફંડ કમીટીના મેમબરો:—

શેઠ મેહરાંમજી ભીખાજી દિવ્યા, થાંણા.

શેઠ દાદાભાઈ હોરમજી પંચકી, થાંણા.

શેઠ દોરામજી બાલાભાઈ, કલાંઆણી.

શેઠ દાદાભાઈ તેહમુજી, નારગોલ.

તાં ૫ થી આપરેલ.

મુંબઈની યુનીવર્સિટીના ના “ફિલોઝ” તરીકે નામદાર મરકારે નીચલા પારસી અહરથોને નેમ્યા હતા:—

શેઠ ડાયાભાઈ ફરમંજી કરાકા.

દરગુર હોમંગજી જમાસપજી જમાસપ આશાના.

શેઠ બરજીજી રસતમજી કામાજી.

દરગુર પેશાતનજી મેહરાંમજી સંજીણા.^૩

૧ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, તાં ૪ થી મેએ ૧૮૬૬.

એ જાનકર લારડ હેલીશક્સ પર મોકલ્યાથી તે નાચદારે તાં ૧૬ થી જુન ૧૮૬૬ ને દીને તેનો જવાબ સર જજશે-જી જીભાઈ પારોનેઠે જિવર લખી મુંબઈના લોકોનો આભાર જાહેરો હતો.

૨ મુંબઈ આયુક, તાં ૭ થી આપરેલ ૧૮૬૬.

૩ બોમ્બે ગવર્નમેંટ એગ્રે, તાં ૫ થી આપરેલ ૧૮૬૬.

તાં ૬ થી આપરેલ.

મુંબઈની યુનીવર્સિટીની પાંચમાં વર્ષની કાનવોકેશન આજ દીને ટાઉનહાલમાં ભરાઈ હતી. પ્રમુખસ્થાને આન-સેનર સર આરટલ ક્રીઅર ખીરાબા હતા. આ વેળાએ જે વિદ્યાર્થીઓને પદવીની સંનદો આપવામાં આવી તેમાં નીચલા એકજ પારસી જવાંન હતા:—

એચજીર અંગ્રેજી આરટલ (ખી. એ.) ની સંનદ— જમશેદજી નવરોજજી ઉતવાલા.^૪

તાં ૮ થી આપરેલ.

શેઠા મનચેરજી એદલજી ગીમી અને દાદાભાઈ પેશત-નજી માસરે કોટ મધે “ફરજ હાઈ સ્કુલ” નામની મેની-

૪ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, તાં ૫ થી આપરેલ ૧૮૬૬. જિવલા પદવી મેલવેલા પારસી જવાંન જિવરાંત આએ વર્ષે યુનીવર્સિટીની નાધલી પરીક્ષાઓમાં નીચલા પારસીઓ પસાર થયા હતા—

ફરજ એકઝામીનેશન ઈન આરટલ (એર. ઇ. એ.) ની પરીક્ષામાં—હોરમજી પેશતનજી બેનેર, હોર-મજી રસતમજી ચીસગર, ઈરશાસપ રસતમજી દાદાખાંનજી, દોરાખજી એદલજી ગીમી, નયરવાંનજી નવરોજજી ખંખાતા, બહમનજી એદલજી મોરી, ચાલેકજી નયરવાંનજી નાણાંવતી.

મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષામાં—હોરમજી જંગીરજી ભામા, ભીખાજી કાવશાલ કાંગા, રતનજી એદલજી કાંગા, દીનશાહ જીભાઈ છાપગર, બહમનજી પીરોજશાહ કંત્રાકટર (ચાહેવાલા), જીભાઈ બરજીજી કાપડીઆ, કાવચજી રસતમજી ચીસતરી, બરજોરજી રસતમજી બરજોરજી મોરી, બરજોરજી એદલજી મોરી, રરડુનજી કાવશાલ મુલ્લા, દાદાભાઈ નયરવાંનજી નાણાંવતી, તેહમુજી ભીખાજી નરીખાંન, મેહરાંમજી રસતમજી પટેલ, નયરવાંનજી હીરજીભાઈ પટેલ, એદલજી અ-શેજી સંજીણા, બરજીજી નયરવાંનજી સીરવાઈ, એદલજી દોરાખજી તલારી, ચાલેકશાહ જંગીરશાહ તાલેપારખાં.

યુનીવર્સિટીની ડિગ્રી પરીક્ષાઓમાં ફિલોસોફી પોતાની સંસકૃત નાપાને અનીઆસ કરવા લાગ્યા તે જિવરથી આન-સેલર સર આરટલ ક્રીઅરે પોતાનાં ભાષણમાં જિવેદ બતાવી કે પારસીઓ પોતાની પુરાતન જદ પેઢલવી ભાષાઓનો અનીઆસ પત્રુ હવે જલદીથી કરવા જાડશે. તે નાચદાર બોલ્યો કે:—

“I trust the day is not far distant when we shall find the Parsees of this University devoting to the study of their ancient and sacred languages some such attention as their learned Hindoo brethren devote to Sanscrit. The two fields of study have much in common, and though we may not hope to recover from the lost treasures of ancient Persian and Assyrian literature anything approaching in quantity or value to the stores of Sanscrit learning, yet there is enough to be done to fire the ambition of scholars who trace the history of their race and faith back to the early days of Persia and Assyria.”

કુપ્રેશનની પરીક્ષામાં પસાર થવા જેટલી ફેળવણી આપવાની એક સ્કુલ આજ દીનથી ઉઠાડી હતી.

૧ એ સ્કુલ અવલગાં સ્ટુડન્ટ્સ લીટરરી એન્ડ સાયન્સ ટીચીંગ શોશાયટીની ચદ્દથી શેઠ ચાલેકલ નવરોજીભાઈ ભુશાહે ઇ. સ. ૧૮૫૫ થાં ઠાઠ થધે યુનિવર્સીટી શિખાડવા ચાટે ઉઠાડી હતી, અને તેમાં બીજે વર્ષે એરહે ઇ. સ. ૧૮૫૬ થાં શેઠ ચનચેરલ એલેલ ઝીતી શામેલ થયા હતા. શેઠ ચાલેકલ એ ઇ. સ. ૧૮૬૦ થાં તેમાંથી છુટા પડી એ સ્કુલ શેઠ ચનચેરલને સ્વાધીન કીધી, જેવલે તે છ વર્ષ સુધી એમલાએ ચલાવી, તથા તેમાં થોડુંક ઇંગ્લેં શિખવવાનું પણ લાખ કીધું હતું. એ બાદ ઇ. સ. ૧૮૬૬ થાં જીવર યુનિવર્સી શેઠ દાદાભાઈ પેશતનજી ચાસરને ભાગયા કરી તે "શરદ્દ હાઈ સ્કુલ" ના નામથી ઉક જેત્રીકુપ્રેશનની પરીક્ષામાં પસાર થવા જેટલાં ધોરણની ચાલુ કીધી હતી. શેઠ ચનચેરલ ઇ. સ. ૧૮૭૩ ના આપરેલ ચાસમાં ચરણ પાખવા પછી શેઠ દાદાભાઈએ ૧૮૭૪ ના અક્ટોબર ચાસથી તેમાં શેઠ ચાલેકલ બેનજનજી કુપરને ભાગયા કીધા હતા. શેઠ ચાલેકલ એમાં જોડાયા પછી એ સ્કુલની ફેળવણી વગેરેમાં ધણે સુધારે કરી તેને ચઢતી હાલતમાં લાયા હતા, અને એકવાર ઇ. સ. ૧૮૭૫ થાં એ સ્કુલને સરશ પરીણાજ લાવવા ચાટે સરકાર તરફથી રૂ. ૧૦૦) ની ગ્રાંટ-ધન-એડ પણ ચલી હતી, લેકીન એ ખાતું પોતાને નિભાવ પોતાની ચેલે કરી શકે એવી હાલતમાં હોવાથી તેને સરકારી કાનુન, યુનિવર્સી બીજે વર્ષે જીવલી ગ્રાંટ-ધન-એડ ચલી શકી નહી. વળી ઇ. સ. ૧૮૮૨ થાં હિંદુસ્તાનની વડી સરકારે આ દેશમાં અપાતી ફેળવણી સંબંધી રાજનીતિ તથા તેને જગતી બીજી બાબદોની તપાસ કરવાને નેચેલાં કમીશને એ સ્કુલની ચોલાકાત તા. ૩૦ થી અક્ટોબર ૧૮૮૨ ને દીને ઠાઠિન હાલ થધે લીધી હતી, જે વેળાએ કમીશનના પ્રમુખ ડાક્ટર ડબ્લ્યુ. ડબ્લ્યુ. હંટરે ખાનગી સાહસથી ચાલતી આ સ્કુલની ચઢતી વિધે પોતાને સંતોષ બતાવ્યો હતો. એ પછી ચનકુર શેઠ દાદાભાઈએ તા. ૧ થી જાનેવારી ૧૮૮૮ થી એ સ્કુલમાંથી પોતાને સંબંધ છોડયો, અને શેઠ ચાલેકલએ તે ૩૦ વર્ષ એમલી ચલાવી તા. ૨૬ થી આપરેલ ૧૮૮૯ ને દીનેથી એની ચાલેકી શેઠ શંભજી બહનજી પેશતનજી ચાસર, બી. એ. ને સોંપી હતી, જેવલુ પોતાની "બી. એ. એન્ડ ચાંદનવાડી હાઈ સ્કુલ" ની સાથે એ સ્કુલ પણ રતેજથી ભરી રીતે ચલાવેલ. એ સ્કુલમાં હાલ ૧૧૫૦ વિદ્યાર્થીઓ ફેળવણી લેલ, તથા એમાંથી ફેળવણી બધ અત્યાર સુધીમાં મુખ્યની યુનીવર્સીટીની જેત્રીકુપ્રેશનની પરીક્ષામાં ૪૮૩) વિદ્યાર્થીઓ પસાર થયાલ, જેઓમાં ધણાઓ યુનીવર્સીટીની ઉક બીજે દરજ્જેની પરીક્ષાઓ પણ પસાર કરી આજ નોટા એકાએક બોઝવેલ, તથા ઇ. સ. ૧૮૭૭ થી તે ૧૮૮૩ સુધીમાં એ સ્કુલ થધે શિખેલા ૨૪) વિદ્યાર્થીઓએ મુખ્યની યુનીવર્સીટીને લખતા ચેડલ, પ્રાઇઝો, તથા સ્કાલરશીપો ચેલવીલ. વળી એ સ્કુલના ઠેઠાક આજલા વિદ્યાર્થીઓએ ઇ. સ. ૧૮૮૬ થાં એ સ્કુલમાં એક લાઇ-મેરી ચાટે રૂ. ૩૦૦૦) ની રકમ એકઠી કરી હતી, અને તેમાં સરકારી ફેળવણી ખાતાં તરફથી પણ એટલી રકમની ચદ્દ ચળવાથી એમાં ૭૦૦૦) વાંચવા તથા અનીઆસ કરવા લાયક પુસ્તકોની એક લાઇમેરી જીની કરવામાં આવીલ, તેજ અસાએલ શાસ વગેરેની તાલીમ આપવા ચાટે લીધાં

તા. ૧૦ મી આપરેલ.

હાનરેબલ રૂસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈએ અતરની લેજીસલેટીવ કૌનસીલમાં મુખ્ય હજાકામાં જેહર વેચવાની મનાઈ બાબેના કામેદાનું એક બીજ ગયા સપ્ટેમ્બર માસમાં રજુ કીધું હતું, તે બીજ આજ દીને કૌનસીલની સભામાં એક ધારા તરીકે એ ચદ્દરથી દરખાસથી પસાર થયું હતું.

તા. ૧૧ મી આપરેલ.

રોજ ૨૧ માહ ૮ (૬૦) ૧૨૩૫ યજ્ઞેજ્ઞરદી.

મરણ—રૂસતમજી ફ્રાંમજી હીરામેહતાના—ઉમર વર્ષ ૫૧) શેઠ ફ્રાંમજી હીરાજી મેહતાના વડા દીકરા. એવલુ પેહલવેહજા ઇ. સ. ૧૮૩૬ માં પોતાના બાપની સાથે તેમના હાથ હેડન ચીન ગયા હતા. તે પછી ત્યાંજ મિશરસ પેશતનજી ફ્રાંમજી કામાની કુખનીમાં રહયા હતા. ઇ. સ. ૧૮૪૮ માં મુખ્ય આવી થોડા ખુરશેદજી નોચરવાંતજી કામાજી, હોરાબજી નચરવાંતજી કામાજી, અને પેશતનજી નવરોજીજી પોહયા સાથે "ખુરશેદજી નોચરવાંતજી કામાની કુખની" માં ભાગયા થાઇ પાછા ઇ. સ. ૧૮૫૩ સુધી ચીન ગયા હતા. તે બાદ અતરે આવી ઇ. સ. ૧૮૬૪ સુધી એજ પેહડીમાં શામેલ હતા.

તા. ૧૬ મી આપરેલ.

શેઠ કુવરજી શોરાબજી નાજરે મરહૂમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ પેહજા બારેનેટની જીંદગીને લગતું ઇંગ્લેંજમાં એક પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.

તા. ૨૩ મી એપ્રેલ.

રોજ ૩ માહ ૮ (થે. ૧) ૧૨૩૫ યજ્ઞેજ્ઞરદી.

આજ દીને મરહૂમ શેઠ હોરમજી કાવજી મીસત-ચીનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુણીમાંથી રૂ. ૨૦૦૦૦) ની

રૂ. ૨૦૦૦) સુધીનાં સુધરેલી ઠપનાં એ. બરો ખરીદવામાં આવેલાં, જે થધે પણ રૂ. ૧૩૫૦) ની ચદ્દ સરકારી ફેળવણી ખાતાં તરફથી ચલેલીલ. એ સ્કુલમાંથી શિખી પસાર થયલા એક વિદ્યાર્થીને દર શાલ જેત્રીકુપ્રેશનની પરીક્ષામાં ઇંગ્લેંજ ભાષામાં ચઢતી ચાર્ક ચેલવવા ચાટે રૂ. ૨૦) નું "જમશેદજી નચરવાંતજી વીટી પ્રાઇઝ," તથા શરસી ભાષામાં ચઢતી ચાર્ક ચેલવવાને રૂ. ૮) નું "બેનજન ખરદેસર દરજુર કાચ-દીન પ્રાઇઝ" આપવામાં આવેલ, જે ચાટે એ બધે આજલા વિદ્યાર્થીઓના બાપો તરફથી રૂ. ૫૦૦) અને રૂ. ૨૦૦) ની સરકારી નોટા એકાએકી કાઠવામાં આવીલ.

૨ ઠાઇજસ આર્ ઇડીઆ, ૧૩ મી આપરેલ ૧૮૬૬.

૩ શેઠ પાલજીજી શંભજી મેહતાના વડા ભાઈ.

૪ "The First Parsee Baronet, being passages from the life and fortunes of the late Sir Jamsetjee Jejeebhoy Baronet. By, Cooverjee Sorabjee Nazir, late junior scholar, Elphinstone College, Bombay. Printed at the Union Press, 1866."

૨૬મ સુખધની પારસી પંચાતનાં ફંડમાં તેનું એક જુડું આનું પડાવી આપવાની તંદરેસ્તી પડાવી હતી. તેમજ મરનારનાં વીધવા બાઈ માટીબાઈએ (૩૧૦૦) દીકરી બાઈ જીવણાઈએ (૩૩૦૦), દીકરી બાઈ યુજબાઈએ (૩૫૦), દીકરીની દીકરી બાઈ જરબાઈએ (૩૫૦), તથા જમાઈ શેઠ એલજી હોરમજી બનીવાસાએ (૩૩૦૦) મળી રૂ.૧૩૦૦) પરચુરણ ધર્મ પાતાંઓમાં આપ્યા હતા.૨

તા. ૨૫ મી આપરેલ.

શેઠ ધનજીશાહ માણેકજી લાલકાકાએ આજ દીને મુરતની એ ડેઝ લાભધેરીનાં દીવાનપાનાંમાં “મંગલાડ અને ત્યાંના લેખ” એ બાબદ ઉપર મંગેજીમાં એક બાધાણ કીધું હતું. મહાપતનીની ખુરસીએ ત્યાંના જડજ મી. ૦ સી. જ. કેમબાબ ખીરાજ્યા હતા.૨

તા. ૧ લી મેએ.

ખીલીચોરા મધે જરથોસ્તી રવાંનેને અવજમંજલ પોંહઆડવાનું એક ફંડ આજ દીને ત્યાંની અંજુમનાનાં ફંડના તરફીઓએ ઉભું કીધું હતું.૩

૧ જામે જયશેઠ, તા. ૨૬ થી આપરેલ ૧૮૬૬.

૨ ગુજરાત મિત્ર, તા. ૨૬ થી આપરેલ ૧૮૬૬.

૩ એ રંડ મધેથી કેરજીક સુધી કાંઈ ખરચ ન કરી તે વધારયા કીધું હતું, અને ઇ. ૦ સ. ૧૮૮૬ થી એની ઊપજ મધેથી ચાર પગારદાર માણસો તથા દોખાંઓને લગતો સર્વે ખરચ કરવામાં આવેલો. એ રંડની બાકી સવંત ૧૮૪૪ ની આખરીએ રૂ.૧૨૮૪૫) ના હતી.

ખીલીચોરાની પારસી પંચાતનું રંડ ઇ. ૦ સ. ૧૮૭૭ થી ત્યાંના જરથોસ્તીઓએ પોતાપોતાનાં બંદોબસ્ત કરી ઊભું કીધું હતું. તે પછી ઇ. ૦ સ. ૧૮૫૭ થી ચોરાગખાતાંને નામે એક બીજું રંડ કરી તે મધેથી દોખાંમાં આગલ હમેશાં ચોરાગ તથા દોખાંને લગતો સર્વે ખરચ, તથા હરેમેહર મધે હસત્યાજ, આરંગાન, ઇજશને, વગેરે હમેશાં જરી રાખવાનો ખરચ ચાલુ કીધો હતો. એ રંડ મધે ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૦ થી શેઠ મોટાભાઈ જમશેદજી ખીલીચોરીઆ, રસતમજી મેહરવાંનજી ખીલીચોરીઆ, રસતમજી રતનજી ખીલીચોરીઆ, તથા મેજનજી જીનાભાઈ ખીલીચોરીઆની ચારરતે રૂ.૩૦૫૫) સુખધની ભરાયા હતા. એ ઊપરાંત એજ શાલધી ખીલીચોરાનાં ઘાઢંબાર કરવાનું એક રંડ તરફીઓએ ઊભું કીધું હતું. જેમાંથી દર શાલ મેહર મહીનાનો ઘાઢંબાર કરવામાં આવતો હતો. એ ઘાઢંબાર રંડને હીસામે જીની સુખધ મેકના ચેરો લીધા હતા તેની ખોટના રૂ.૫૧૦૦) ઇ. ૦ સ. ૧૮૭૨ થી ઊધારી વાલી ૧૮૭૩ થી એ રંડને અંજુમનાનાં જનરલ રંડ સાથે જોડી નાખ્યું હતું. વળી ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૦ થી ગરીબ ઇરાનીઓને આસરે આપવા સાડે એક રંડ ઊભું કરી તે મધેથી તેજા ગરીબ લાચાર ઇરાનીઓને જદ કરવામાં આવેલો, તથા ઇ. ૦ સ. ૧૮૭૧ ના ઇરાંનના ફકાત વખતે સુખધ મધે ઊભાં મધલાં રંડમાં તે મધેથી રૂ.૫૦૦) મોકલવામાં આવ્યા હતા. અંજુમનાનાં રંડ મધેથી ઊપલાં દોખાં તથા હરેમેહરમાં ક્રિયા કરાવવાના ખરચ ઊપરાંત મર્મશાલાની મરાચત તથા તેને લગતો સર્વે

તા. ૪ થી મેએ.

ક્રાડગીના ઉપુટી કલેક્ટર અને માલજેટ શેઠ નવ-રોજી મેહરાંમજી પારસી સરકારી કેળવણી આપવાની

ખરચ તથા ખીલીચોરાનાં રેલવે સ્ટેશન ઊપર જરથોસ્તીઓને પાણી પાવા સાડે એક માણસ રાખવાનો ખરચ તથા લાચાર જરથોસ્તીઓને આસરે આપવામાં આવેલો.

એ રંડના તરફીઓ તરીકે પ્રથમ ઇ. ૦ સ. ૧૮૫૫ થી શેઠ ચોરામજી જીનાભાઈ લીચજીભાઈ, કોલાભાઈ શાપુરજી (કોલાકાકા), નાનાભાઈ દાદાભાઈ, દાદાભાઈ લીચજીભાઈ લીચજીકુના, મોટાભાઈ બરજોરજી મેધોરા, શરાંમજી બરજોરજી બારીઆ, અને લીચજીભાઈ હોરમજી મેથુશી હતા. તે પછી તેમાં અવારનવાર ખાલી પડતી જગા ઊપર શેઠ રસતમજી લીચજીભાઈ લીચજીકુના, રસતમજી કોલાભાઈ કોલાકાકાના, મેહરાંમજી શરાંમજી બારીઆ, રસતમજી મોટાભાઈ મેધોરા અને માણેકજી દાદાભાઈ જીનીઆ શામેલ થયા હતા.

એ રંડમાં નીચે સુખધનાં (૧૬) ખાતાં પડાવવામાં આવ્યાં છે:—

(૧) ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૨ થી બાઈ વીરબાઈજી તે શેઠ નાનાભાઈ દાદાભાઈનાં બેટીએ બેઠેલ મેકના ચેર (૧) તેનું બાજ દર શાલ (૧) ઘાઢંબાર તથા હરેરોજ (૧) પટેલ કરાવવામાં વાપડવાને. (૨) ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૩ થી શેઠ હોરમજી રસતમજી મેથુશીએ રૂ.૫૦૦) તથા ૧૮૬૬ થી શેઠ નશરવાંનજી હોરમજી મેથુશીની નહઅતે રૂ.૬૫૬ આપ્યા ને તેનું બાજ ઇ. ૦ સ. ૧૮૮૪ સુધી રૂ.૨૫૮૨) ના સુધી વધારાની પછી તે શાલધી મેહર મહીનાનો પાંચમો ઘાઢંબાર કરવામાં વાપડવાને. (૩) ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૪ થી શેઠ મેનાભાઈ લીચજીભાઈ ખીલીચોરીઆએ રૂ.૫૦૦૦) તેનું બાજ દર શાલ ઘાઢંબાર ૨) તથા હરેમેહરમાં હરેરોજ ઇજશને, આરંગાન બાજ તથા (૪) પટેલ કરાવવામાં વાપડવાને. (૫) ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૫ થી શેઠ નાનાભાઈ દાદાભાઈએ રૂ.૧૦૦૦) ની રકમ તથા જ. આઈ. પી. રેલવેનો ચેર (૧) પાડ (૧૨૦) નો મળી રૂ.૨૩૪૪) તેનું બાજ દર શાલ ઘાઢંબાર (૧) તથા હરેરોજ પટેલ (૧) કરાવવામાં વાપડવાને. (૬) ઇ. ૦ સ. ૧૮૬૬ થી શેઠ રસતમજી મેહરવાંનજી ખીલીચોરીઆએ પોતાના બાવા ચરજી શેઠ મેહરવાંનજી લીચજીભાઈ ખીલીચોરીઆનાં નાચનું આનું પડાવી રૂ.૨૫૦૦) ની રકમ દર વર્ષે દેહ મહીનાનો ઘાઢંબાર (૧) કરવા તથા ખીલીચોરા મધે ૧૮૪૪ થી પોતે બંધાવેલી મર્મશાલાની તથા ૧૮૭૬ થી પોતાના બાવાએ બંધાવેલી દોખાંમાં આગલ જવાના રસ્તાપરના પુલની ચરાચત કરાવવાના ખરચમાં વાપડવાને. (૭) ઇ. ૦ સ. ૧૮૭૧ થી બાઈ હમેશાઈ તે શેઠ ધનજીશાહ દાદાભાઈ દારીશેઠનાં ધણીઆંનીનાં પુનને ચાટે તેવણનાં ચાતાજી ચરજી બાઈ રતનબાઈ તે શેઠ બંદ-ચનજી જીનાભાઈનાં ધણીઆંનીની પુંછમાંથી રૂ.૧૦૦૦) ની સરકારી નોટ તેનું બાજ રવાંનેને અવજમંજલ પોંહઆડવાના ખરચમાં વાપડવાને. (૮) ઇ. ૦ સ. ૧૮૭૬ થી બાઈ વીર-બાઈજી તે શેઠ પેશતનજી મેહરાંમજી મેહરાંમજી અંદોવીવાલાનાં ધણીઆંનીએ પોતાના દીકરા ચરજી શેઠ નવરોજી પેશતનજી મેહરાંમજી પુનને સાડે રૂ.૬૦૦) ની સરકારી નોટ તેનું બાજ ખીલીચોરાનાં દોખાંમાં જવાના પોતે બંધાવી આપેલા રસ્તાની ચરાચતમાં વાપડવાને. (૯) ઇ. ૦ સ. ૧૮૮૨ થી

રીત તથા તેથી જવાનયાઓ કેવા થાયછે તે વિષે એક ચોપાનકું રચી ઇંગ્લેન્ડમાં પ્રગટ કીધું હતું.^૧

શેઠ દાદાભાઈ હોરજીજી લીજરાએ ૩૨૫૦૦ ની રકમ ૩૨૦૦૦ નું બાજ દર શાલ ૧) ધાઢંબાર કરવામાં તથા ૩૫૦૦ નું બાજ ચેરાગનાં ૪૬૩માં વાપડવાને. (૯) ઇં સં ૧૮૮૨ થાં શેઠ દાદાભાઈ લીજરાજી લીજરાકુનાએ ૩૨૦૦૦ ની રકમ તેજું બાજ દર શાલ અરદીએકશત ચઢીનાને પાંચમે ધાઢંબાર કરવામાં વાપડવાને. (૧૦) ઇં સં ૧૮૮૩ થાં બાઈ પીરોજીબાઈ તે ચરદુષ શેઠ અરજોરજી ચેઢરવાંનજી ચાવળનાં વીધવા તથા ચરદુષ શેઠ જવણજી રતનજી ચાવળનાં દીકરીએ પોતાના બાવાનાં પુનને સારૂં ૩૧૫૦૦ ની રકમ તેજું બાજ દર શાલ તીર ચઢીનાને ત્રીજો ધાઢંબાર કરવામાં વાપડવાને. (૧૧) ઇં સં ૧૮૮૫ થાં બાઈ પીરોજીબાઈ તે શેઠ નવરોજીજી નશરવાંનજી ગજવર ગનદેવીવાલાનાં ધણીઆનીએ ૩૨૦૦૦ ની સરકારી નોઢ તેજું બાજ તેમની હેયતી સુધી તેમને પોતાને આપવા તથા તે બાદ દર શાલ ધાઢંબાર ૧) કરવામાં વાપડવાને. (૧૨) ઇં સં ૧૮૮૬ થાં શેઠ દીનશાહજી ચાણેકજી પીઢીટે પોતાનાં દીકરી ચરદુષ બાઈ રતનબાઈ તે શેઠ ૪૨૦૦૦ હોરાબજ પાંડેનાં ધણીઆનીનાં પુનને સારૂં ૩૫૦૦ નું પોરઢ તરસઢ બોંડ તેજું બાજ રવાંનેને અવલજંજલ પોંઢચાડવાના અરજમાં વાપડવાને. (૧૩) ઇં સં ૧૮૮૬ થાં શેઠ કુવરજી દાદાભાઈ જીતીઆએ ૩૧૩૫૦ ની રકમ તે વધી ૩૨૦૦૦ થાય ત્યાંસુધી અનાજત રાખી વધી તેજું બાજ દર શાલ ધાઢંબાર ૧) કરવામાં વાપડવાને. (૧૪) ઇં સં ૧૮૮૮ થાં શેઠ ૪૨૦૦૦ કાવશજી ચેઢતા તથા કુટુંબ પોતાનાં ચાચી ચરદુષ બાઈ રતનબાઈ તે ચરદુષ શેઠ નવરોજીજી પેશતનજી ચેઢતા ગદેવીવાલાનાં વીધવા તથા ચરદુષ શેઠ રસતજીજી ચેઢરવાંનજી બીલીચોરીઆનાં બેઢીનાં પુનને સારૂં ૩૩૦૦ ની રકમ તેજું બાજ રવાંનેને અવલજંજલ પોંઢચાડવાના અરજમાં વાપડવાને. (૧૫) ઇં સં ૧૮૯૦ થાં શેઠ નશરવાંનજી ચાણેકજી પીઢીટે પોતાના દીકરા ચરદુષ શેઠ જમશેદજી નશરવાંનજી પીઢીટનાં પુનને સારૂં ૩૫૦૦ નું પોરઢ તરસઢ બોંડ તેજું બાજ રવાંનેને અવલજંજલ પોંઢચાડવાના અરજમાં વાપડવાને. (૧૬) ઇં સં ૧૮૯૦ થાં ચર દીનશાહજી ચાણેકજી પીઢીટ બારોનેટે પોતાનાં ધણીઆની ચરદુષ લેડી સાકરબાઈ તે ચરદુષ શેઠ ૪૨૦૦૦ બીખાજ પાંડેનાં બેઢીનાં પુનને સારૂં ૩૫૦૦ નું પોરઢ તરસઢ બોંડ તેજું બાજ રવાંનેને અવલજંજલ પોંઢચાડવાના અરજમાં વાપડવાને.

એ ૪૬૩ની પુંજ તેના ઉજા સંવત ૧૯૪૭ સુધીના છપાયલા હીસાબ જુજબ જીવલાં રવાંનેને અવલજંજલ પોંઢચાડવાનાં ૪૬૩ સુધાં ૩૬૩૭૫૦૩૩ ની તરસીએ હરતકજી.

૧ અતરેનાં ઢાઢંચસ આંર ઇંડીઆમાં ચીશનરીઆની તરસી લખાંજી આપવું હતું કે સરકારે આ દેશમાં સરેશતાની કળવણી સાથે ખીસ્તી ધર્મની કળવણી પણ આપવી જોઈએ, જેજ ન કરવાને લીધે જવાનયાઓ કાંઈ પણ એકસ ધર્મ પાલતા નથી અને અધર્મી થાયછે. એ તોઢચતનો આ ચોપાનકાંમાં શેઠ નવરોજીજી જવાબ આપેછે કે કળવણી પાચેલા જવાંનો કાંઈ અધર્મી થતા નથી, પણ પોતાની જીની પુતપરસતી અને વેઢચમરેલી કિઆએને જીની જઈ એક ખસ બોધાને જાનેછે.

તાં ૫ મી મેએ.

રોજ ૧૫ માઈ ૮ (શેં) ૧૨૩૫ યજ્ઞજરદી.

મરણ—હોરમજી બેઢરાંમજી હારડાર—ઉમર વર્ષ ૬૫)

શેઠ બેઢરાંમજી જીવણજી હારડારના દીકરા. એવણુ પેહલ પેહલા ઇં સં ૧૮૩૨ માં મારવાડી ગણેશદાસ કીશનાજી તથા ખીજત બાપારીઓની આડત લખ ચીત ખાતે ગયા હતા. તે બાદ ઇં સં ૧૮૪૫ સુધીમાં ચીનની ધણીક સફર કરી એજ શાલમાં સુંબજી આવી પોતાને હોડાંખ ચીનનો રોજગાર પોતાના દીકરા શેઠ અરજોરજીને ત્યાં મોકલી ચલાવતા હતા.

તાં ૬ થી મેએ.

રોજ ૧૬ માઈ ૮ (શેં) ૧૨૩૫ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરદુમ બાઈ પુતલીબાઈ તે મરદુમ શેઠ રસતજી ડાચાભાઈ જમશેદજી વાડીઆનાં વીધવા તથા મરદુમ શેઠ મનચરજી જમશેદજી વાડીઆનાં બેઢીનાં ઉડાણમાં તેમના બાઈઓ શેઠા નશરવાંનજી તથા અરજોરજી મનચરજી વાડીઆએ ૩૧૦૦૦ ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા.^૩

મરણ—શોરાબજી દાદાભાઈ કુબાચનાં બપાઈ કુવર-

બાઈ—ઉમર વર્ષ ૧૧૦) એવણુ આવડી લાંબી ઉમરે સુંબજી મધે કોઢમાં મરણ પામ્યાં હતાં.

તાં ૭ મી મેએ.

મરદુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ પેહલા બારોનેટની યાદગારી રાખવા સારૂં ઉભી કરેલી જરોતોચતી મદરેઆના વિદ્યાર્થીઓને છનાંચો આપવાની પેહલી સબા આજ દીને મરદુમ શેઠ હોરમજીજી બેઢરાંમજી વાડીઆવાલાં આતજ બેઢરાંમમાં મલી હતી. મરનચીનની ખુરસી સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનેટે લીધા વધી એ મદરેઆના હાનરરી ઉપરી શેઠ શોરાબજી શાપુરજી ખંગાલીએ એ મદરેઆની સ્થાપણાથી તે અત્યાર સુધીના તણુ વર્ષનો રીપોરટ વાંચી સંભલાઓ, જે બાદ મરનચીન એ મદરેઆના બે ચડતા વિદ્યાર્થીઓ એં શેહરીઆરજી દાદાભાઈ ભડચા અને એં ફરાંમજી મીનાચેરજી જમશરખઆચાનાને પોતાને હાથે પેહલાને ૩૨.૫૦ અને ખીજને ૩૧.૨૫ નો એમ બે સોનાનાં આંદ પેહરાચા, તથા બે વિદ્યાર્થીઓ એં તેહરુચ દીનચાહ અકલેસરીઆ અને એં એહલજી ફરચાસપજી આંતીઆને

૨ શેઠા અરજોરજી, અરશેહજી, અને નાનાભાઈ હોરજીજી હારડારના બાવા. એવણુના બાવા શેઠ બેઢરાંમજી જીવણજી સુરતથી અતરે આવી તે વેળાની ચેશરસ ખુસ શચેઢની કુંપનીના ભાગયા હાનરેવજ પી. ઢાડોની નોકરીમાં રેઢવાથી “ઢાડાના” કરી ઓળખાવા ભાગા હતા.

૩ સુંબજીની પારસી પંચાતનાં ૪૬૩ની સંવત ૧૯૪૨ ના હીસાબની ચોપડી.

બે માઠી રકમનાં ઇનામો આપ્યાં. એ પછી તેણે તેમજ એ મદદેમાના શિક્ષાચુર દસ્તુર પેશાનનું બેહરાંમનું સંભાળ્યું તથા દસ્તુર જમાવણી મીનાચેહરનું જમાવણી આપનામી ભાષાણું કરી વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તેજનના સંપૂર્ણ કહ્યા, અને તે બાદ મેજાવણી બરખાસ્ત થયો હતો.^૨

તાં ૧૦ મી મેએ.

મુંબઈના ડેપુટી રેજીસ્ટ્રાર શેઠ મેહરાંમનું દાદાબાઈને સરકારી દસ્તાવેજો નોંધાવવા બાબતે ૧૮૬૬ ના નવા કાબેદા પ્રમાણે મુંબઈના રેજીસ્ટ્રાર નેમ્યા હતા.^૨

તાં ૧૮ મી મેએ.

મુંબઈ મધ્યે મંદનવાડી ખાતે રેહનાર હિરાંબાઈ નામની એક પારખાણુ ઘેરવાડીને પોતાની કુવરબાઈ નામની બાલુતણી સાથે ૨૪ તાં ૫ મી આપરેલે મારામારી થવાથી પેહલીએ ક્ષેત્રીને લાઠ મારી દાદર પરથી નીચે તાપ્પી દીધી હતી, જેથી તેણીનાં શરીરને ફેટલુંક નુકસાંન થયું હતું. આ ઉપરથી કુવરબાઈએ અતરેની પોલીસમાં ફરીઆદી કરવાથી તે મુકદ્દમા માજીસ્ટ્રેટ શેઠ ડોશાબાઈ ફરાંમનું કસાકામે બે દિવસ સુધી સાંભળી મજબૂર હિરાંબાઈને તકસીરવાર ડેડવી તેણીને એક માસનાં કેદખાંનાંની સજા કીધી હતી.^૩ એક પારસી સ્ત્રીને મારામારીના વાંકસર કેદખાંને જવાની આ પેહલોજ અનાવ હતો.

તાં ૨૧ મી મેએ.

રોજ ૧ માહ ૬ (શિં) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

બાઈ બચુબાઈ તે મરહુમ શેઠ મેહરાંમનું હોરમજીનું ફરજેરનાં બેઠી તથા મરહુમ શેઠ નશરવાંનનું માણેકજી દર-બાઈનાં લીધવાએ સુરત મધ્યે કાંકરાપાડી તરફનાં પારસીઓનાં દોખામાંથી મરહુમનાં એક પાંડા મારેલો તથા કુવો વગેરે ૩૧૫૦૦ ને ખરચે બંધાવી આપ્યાં હતાં.^૪

૧ બચે જશ્વેદ, તાં ૧૦ મી મેએ ૧૮૬૬.

૨ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગ્રેન્ટ, ૧૦ મી મેએ ૧૮૬૬.

૩ બચે જશ્વેદ, તાં ૧૬ મી મેએ ૧૮૬૬.

૪ ગુજરાત ચિત્ર, તાં ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬.

એ મેરઆની દેવાલજાં નીચે મુજબ તખ્તી ચારેલીછે:—

“શ્રી પાક પરવરદેગાર બિહુ જાંબના પેદાના કરનાર
“સાહેબનાં નેકનાચની બચત અને ચઢદથી શ્રી સુરતવાસી
“બેશતનશીન શેઠ મેરવાનનું હોરમજીનું શરેજર સાહેબ-
“વાલાની તરફથી તેવો સાહેબના પદસાધી તેવો જરનારના
“સવાબને વાસતે તેવોની છાકરી નેકબખત બાઈ બચુબાઈએ
“આ મુખતાદ સાહેબની શરતી વાડનો પાકા કુખાણના બારણા
“સાથેનો દરવાજો તથા કુવો ૧ એક પાકા વગરે છાછારાનું
“પરસુરણ કામ બનાવીને સંવત ૧૬૨૨ ના વરમે પરમજ
“જેક સુદ ૭ ને વાર સેમે તાં ૨૧ મી મેએ સને ૧૮૬૬
“અંગ્રેજ રોજ ૧ લો દાદર હોરમજીનું જાક ૬ મો આદર
“સેહેનસાઈ સને ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદીને રોજે સરવે કાજ
“કુલ મુખતાદ સાહેબની ચઢદથી પુર કરીને શ્રી સુરતની
“પારસીઓની કુલે અનજીવના દવાલાજાં સેવીછે.”

તાં ૨૨ મી મેએ.

શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ કોટનાં માટાં દેવન “સેંટ થામસ કેડીડેલ” ના કંપાઉડના પશ્ચિમ દરવાજા તરફ ૩૧૩૭૭૭ ને ખરચે એક માટા કુવારો બંધાવી તે દેવના સત્તાવાલાઓને જાહેર વપડાસને મટિ સ્વાધીન કીધો હતો.^૫

૫ આ કુવારા માટે પ્રથમ ૩૭૦૦૦ ની રકમ ભેટ આપવા શેઠ કાવશજીએ તાં ૬ થી મેએ ૧૮૬૩ ને દીને એ દેવના વડા તરફથી રેવરંડ ડબ્લ્યુ. ઈ. શ્લેચર પર લખ્યું હતું કે—

“I myself, Sir, and my family for several generations have lived from childhood to old age in the house which I now occupy in Church-Gate Street, close to the Cathedral. All my dearest associations from my schoolboy days till now are connected with this neighbourhood, and I feel that I should be wanting in gratitude to Heaven, which has blessed me here with long life and prosperity, if I did not use every opportunity to do good to my fellow-citizens, by improving that part of my native town which I have always loved as my birth-place and my home.”

“I request, therefore, that I may be allowed the privilege of contributing to carry out the good work you have in hand by the erection, at my own cost, of a fountain at the western entrance of the Cathedral. I have set apart for this purpose, should my request be complied with, the sum of rupees (7,000) seven-thousand, and I attach to my offer only this condition, that the fountain shall be a public drinking fountain, for the use of all the inhabitants of Bombay.”

આ જાગણી તરફથીઓની તરફથી રેવરંડ જી. શ્લેચરે તાં ૧૫ મી મેએ ૧૮૬૩ ને દીને માટા ઊપકાર સાથે બાહલ રાખી જણાવ્યું હતું કે—

“The fountain will be erected within the iron rails which are to surround the church, and be at all times fully seen, and the water will flow into a basin at the outside, for the free use of all passers without distinction.

એ પછી શેઠ કાવશજીએ તાં ૨૩ મી મેએ ૧૮૬૩ ને દીને ૩૭૦૦૦ ની રકમ મેશરસ રીજીમન્ટની કું. જાં એ દેવલને હીસાબે ભરી હતી. એ કુવારાપર પછવાડેથી ખરચ વધી પડવાથી શેઠ કાવશજીએ તાં ૨૮ મી અક્ટોબર ૧૮૬૫ ને દીને બીજા ૩૩૦૦૦ રેવરંડ જી. શ્લેચરની ખરચ ઊપરથી આપ્યા હતા. એ પછી એ કુવારો લંડનથી મુંબઈ આવી પુગા બાદ તે દેવલજાં ગોઠવાવી આપવાના ખરચના ૩૧૦૪૧ તાં ૧૯ મી જાનેવારી ૧૮૬૬ ને દીને તથા સેવટે બીજા બાંધકાજના અને ખરચના ૩૨૭૨૬ તાં ૨૫ મી આપરેલ ૧૮૬૬ ને દીને શેઠ કાવશજી મેશરસ રીજીમન્ટની કું. જાં આપ્યા હતા. એ રીતે એ કુવારાપર બધા જમી ૩૧૩૭૭૭ શેઠ કાવશજીના ખરચાયા હતા. એ કુવારાના વચસા ભાગપર નીચલી બાઈબલજાંની બે બીટીઓ કાતરેલીછે:—

Whosoever drinketh of the water that I shall give him shall never thirst

તાં ૨૩ મી મેએ.

ખીલીમીરાનાં દોખમાંની ઉગમન દશાએ રેલવેનું રેશન નજદીક આવેલું હોવાથી ત્યાંના જરથોસ્તીઓની અરજ ઉપરથી શેઠ રમતભટ્ટ જમશેદજી જીજીભાઈએ પોતાના ખાવા મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ પેહલા ખારેનેટનાં પુનને માર્ ૩૫૦૦૦) ખરચી દોખમાંની આમપાસ ફરતી દેવાન બંધાવી આપી હતી.^૨

તાં ૨૪ મી મેએ.

શેઠ ફરમાજી તથરવાંનજી પેલે માહબલેશ્વર મધ માલકમ પંથમાં ૩૩૩૧૩) ને ખરચે એક “રેઝરવાયર” બંધાવી તે ત્યાંની રેશન કમીટીના સ્વાધીનમાં આપે હતા.^૨

તાં ૨૮ મી મેએ.

મુંબઈની સમાલકાઝ કોરટના ખીજ જડજી શેઠ માણેકજી ખરશેદજી મરાઠ તથા મીંઝ કાફરડ વકીલ વચ્ચે ૧૮૬૪ ના આગસ્ટ માસમાં એક મુકદમાના મુંબઈમાં “હરડા” ખોલ ઉપરથી કોલા જઘડાની બાબદ આજ દીને પાર્લામેન્ટમાં એક સભાસદ લારડ ચેમસફરડ લાયા હતા તેવજી એક સુભાખીત બાપણુ કરી દરખાસ્ત કીવી કે એ

૧ આ દેવાલની મધ્ય બાજુપર નીચે મુજબ તખી ચારેલીઃ :-

“શ્રી હાદર હોરમજીની મદન હોજો.

“આએ જગા ઊપર શ્રી ખીલીમીરાનાં દોખમાં “શરતી દેવાલ નકી હતી, શયમ શ્રી મુંબઈવ.શી રૂશતમજી “જમશેદજી જીજીભાઈએ પોતાનાં ખરચથી પોતાનાં ચરદુષ “પીતા મુરખી શાહેય શર જમશેદજી જીજીભાઈ પેહલા ખારા- “નેટનાં પુનને શાર્ ૩૨૨૧ દેવાલ બંધાવીઃ. શને ૧૨૩૫ “જમશેદજીની. શને ૧૮૬૬ અંગરેજ. શવંત ૧૮૨૨ “વીકરજાલત.”

૨ આ ચારે ચાહબલેશ્વરના તે વેજાના ધરરીટંડંટ ડાકર હેનરી કુકે શેઠ શરાંજી ઊપર નીચલો પત્ર લખી તેમને સરકાર તરફથી ઊપકાર ચાખ્યો હતો :-

No. 153 of 1866.

To

FRAMJEE NUSSEEWANJEE PATELL, Esquire.
Member of the Station Committee.

Sir,

I have the honor to inform you that I have been instructed to tender to you the acknowledgments of Government for your great liberality in the matter of the Reservoir now under construction and the assistance rendered towards building the Frere Institute.

I have the honor to be,
Sir,

Mahabaleshwar, Your Most Obedt. Servant,
11th April 1866 (Sig.) HENRY COOK,
Supt. Assistt. Collector.

બાબદને લગતાં સુધ્ધનાં કાગજ પત્રો પાર્લામેન્ટમાં રજુ કરવાં તેના જવાબમાં હિંદુસ્તાનના તવા શેકેટરી ઓફ્ રેટ અરલ ગરેએ મુંબઈના ગવરનર સર ખારટલ કીઅરની એ બાબદમાં થયલી બુમ કબુલ કરી તેની સરકારે આએ એક જડજી અને આડવોકેટ વચ્ચેના મુકદમામાં કહેલા ટીકા ધણુ મજ હતા એમ જાહેર કીધું, અને જણાવ્યું કે હવે એ બાબદને લગતાં કાગજ પત્રો રજુ કરવાં નકામાં છે. આ ઉપરથી લારડ ચેમસફરડે શેઠ માણેકજીને પુરતો મનમાફ મહેલો જણાવી પોતાની દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લીધી હતી.^૩

૩ બંને જમશેદ, તાં ૨૭ થી જુન ૧૮૬૬.

આ મુકદમાની ફરીઅત એમ છે કે મુંબઈની સમાલ કાઝ કોરટમાં જડજી શેઠ માણેકજી ખરશેદજી સરાસ આગલ ફેલાક ઇંગ્લેજ વકીલો મુકદમા ચલાવવાને પોતાના ખીજજ તથા ગરેની લીધે નારાજ દીરતા હતા. એવો એક બનાવ તાં ૪ થી આગસ્ટ ૧૮૬૪ ને દીને એક મુકદમાના સંબંધમાં “હરડા” ખોલ વિધે મીંઝ કાફરડ વકીલ અને શેઠ માણેકજી વચ્ચે બન્યો હતો. તે એમ કે મીંઝ કાફરડે “હરડા” ખોલનેા અર્થ શેઠ માણેકજીને પુછવાથી તેવજી કોરટમાં જવાય દીધા કે “એ બોલ જો તમે જાણતા નહિ હોવો તે ચારવાડી બજારમાં જઘડે પુછી આવો.” આ ઊપરથી મીંઝ કાફરડ અપમાન લઈ જતા રહ્યો, અને પછી તાં ૧૦ થી આગસ્ટ ૧૮૬૪ ને દીને ફુલ કોરટમાં તે મુકદમાની નવી તપાસ કરવાની અરજ કરતાં તે શેઠ માણેકજી વિધે ધણુ કડવા સબુતો બોલ્યો હતો. એ બનાવને રીપારટ બોલ્યે ગેઝેટ પત્રમાં આવવાથી સરકારે તાં ૧૮ થી આગસ્ટ ૧૮૬૪ ને દીને સમાલકાઝ કોરટના વડા જડજીની ચારકતે એ બાબનેા બોલાસો શેઠ માણેકજી પાસે માગ્યો હતો. તેવજી તે બોલાસો ચોકલી આપી ઊપલા ગેઝેટમાં છપાવવા રીપારટની ગલતી બતાવી, તેવજી તેમનેા બોલાસો ખરો છે કે ખોટો તે તેવજીને જણાવ્યા વગર સરકાર તરફથી સમાલકાઝ કોરટના વડા જડજી ઊપર એક પત્ર લખી તેમાં શેઠ માણેકજીના ઢુટી, અપક્ષપાત, અને સાચા ઇનસારની તારીર કરી તેમનેા સ્વભાવ બાધે ઇપકા આપી જણાવ્યું કે તેવજી પોતાની સાંખે આવતા વકીલ ખારીરદોનાં ચાનની દરકાર કરતા નથી, ચારે હવે પછી સંભાલ રાખવાને જણાવવું. આ પત્ર શેઠ માણેકજીને વંચાવવાને જણાવ્યું હતું, પણ હતુતો તે તેવજીને મલે તેટલાં વર્તમાનપત્રોમાં છપાઈ ગયો. આ ઊપરથી શેઠ માણેકજીએ ગવરનર સર ખારટલ કીઅરને એક ચીઠી લખી તેનાં આ કાચ ચારે પોતાની હલગીરી તથા અચરતી બતાવી, અને અરજ કીધી કે તેવજી વાલેસો જવાબ પણ ઇનસારને ખાતર પ્રજની જાણને ચારે છપાવેા. આ ઊપરથી તાં ૨૮ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૪ ને દીને સરકારે લખી જણાવ્યું કે ઊપલો પત્ર જેવો ચોકલવામાં આવ્યો તેવીજ તેની નકલ એડીટરસ રૂશમાં મુકવામાં આવી હતી જેથી તે તમને પુઝા આગમજ છપાયો હતો. આવા ઊઘવનારા જવાબથી શેઠ માણેકજીએ પોતાનેા આદો ઊઘવાતું રાજનામું સરકાર ઊપર ચોકલી આપ્યું, પણ ગવરનર સર ખારટલ કીઅરને તેવજી સાથે અંગત ચીતાચારી હોવાથી અને તેવજી વિધે તે કડું જીજદા જત રાખતો હતો તે બાવવા ચારે તેલે એક પત્ર લખી શેઠ માણેકજીને આગ્રહ કીધા કે તેવજી પોતાનેા આદો ઊઘાવેા

તા ૦ ૨૬ મી મેએ.

૧૯૪૬ માં ૬ (શે) ૧૨૩૫ પદ્મવર્ણી.

મુંબઈ મધ્ય શેર મંચાની ખુવારીથી આપારીઓ ઉપર જે માફ વાદન આવી પડ્યું હતું તે મટી નવ મોટા આદાતાલાની બંદગી કરવાને મુંબઈની પારસી પંચાતનાં કંડના તરફથી મોહિતોએ છુટા હેડપોલિની મારફતે ખબર આપી આજ દિને મતારનાં ૬ કલાકને અમલે મરહુમ શેર

નહિ, તેજ ન તેજની મોલાકાત લઈને પણ સજબાયા, લેકીન શેર માલિકોએ તા ૦ ૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૫ ને દીને સેવરનો નવાય લખી કંવાં બલતાં હમર, ઉલેલાં દીલ અને આનાકાનીથી તેણે પોતાનું રાજનામું લખ્યું પડે છે તે વિષે મોલાકો કરી જણાવ્યું કે પોતા તરફ શાન અને સ્વતંત્ર પણું જલવતાં એ આદો જે ૧૧ વર્ષવેર કાંઈથી કપડા અને કાચ લગાડીઆ વગર તેણે ચલાવ્યો છે તે હવે વધુવાર તેણે રાખી શકતા નથી.

એ પછી શેર માલિકો ૧૮૬૫ ના આપરેલ સાસનાં ઇંગ્લાંડ ગયા, અને ત્યાં સેક્રેટરી ઓફ રેટને એક પત્ર લખી પોતાને મુકદ્દમા રજુ કર્યા, પણ તે નાચદારે વચ્ચે પડવા ના પાડ્યું. આ ઊપરથી એ બાબત પાલાંમેટમાં લારડ એક્સચેન્જ ઉપર મુજબ લાવ્યા હતા. એ તકરારને દરમિયાન સેક્રેટરી ઓફ રેટ અરલ ગરેએ જણાવ્યું હતું કે શેર માલિકોને જાણે સરકાર તરફના કપડાનો કાગળ ચાલ્યા અગાજી વર્તમાનપત્રોમાં છપાશે તે કાંઈક ગરલની ઇલા ભુલ થી એ પત્ર સેક્રેટરીસ રૂબાં મુકદ્દમા થયું હતું, અને તે બાબે સર બારલ ક્રીઅર ફલગીરી બતાવી સુક્રેટ અને તે પોતે પણ ફલગીર છે. તેજ એક જડન અને આડવોડ વચ્ચેના મુકદ્દમામાં મુંબઈની સરકારે જાણે રીકા ઘણા સખ કીયા હતા એમ તે જાણે છે. આ પ્રમાણે જવાબે થયા મુકદ્દમા સમાની આગળ રજુ થઈ સુક્રેટ તેવારે એ બાબતને જગતાં મારગપત્રો મારગવાની દરખાસ્ત નકાશી છે. આ ઊપરથી જાણે આપણે જોયું તેજ દરખાસ્ત પાછી એથી લેવાઈ હતી, તોપણ લારડ એક્સચેન્જે એ કહી સંભલાવ્યું કે જે પત્ર શેર માલિકો જાણે લખવામાં આવ્યો તે બીજા શબ્દોમાં લખાયો હતે અને છાપવામાં નહિ આવ્યો હતે તો દીક થતે. કાંઈક મતલબનો કાગળ લખવાને ગવરનરે સેક્રેટરીને શરમાવ્યું, અને તે કાગળ રવાના કર્યા આગળ કાંઈને વાંચવાને સુલુખું નહિ. જેને માટે તે લખવામાં આવ્યું તે વાંચે તેની અગાજી વર્તમાન પત્રોમાં તે છપાઈ ગયું. આ ઘણું મુકેલ કામ થયું હતું. પછી તો એક એક અઠસ્ર જેને ૧૬૨ વર્ષની લાંબી મુદત સુધી ન્યાય ખાતામાં પોતાની જાણ કાઢીએતને માટે સારી શાખાથી મેલવેલી, એકલું છતાં નળવા વાંકને સારું તેને એવા શબ્દોમાં લખવામાં આવે કે તેને પોતાનો એકો પોતાને કુપ લાગ્યું તે માટે નહિ પણ પોતાના અધિકારને માટે છોડીઆ વના છુટકા નહિ—કેમકે આવે કપડા ચલાવવા પછી કારકમાં પોતાનો એકો બનાવે એ માલક છે. આટલા ઊપરથી તેને પોતાની શરમ જોઈ કે પોતાનો એકો છોડે, તો જોઈ તેથી તેનાં કુટુંબની આપાદ હાલતને મોટા ઘોડા પુચવાનો હતો. પણ આથી પણ વધારે ખરાબ સ્થિતિ બન્યો છે. ફેલ્ડ મુરોપ્પને એમ જાણે કે તેઓને જગતા મુકદ્દમા દેશી ન્યાયીસ આગલ

હારમજી બહમજી વાડીઆવામાં આતશખેરાંમ મધ્ય એક જાહેર જમનામાં શામેલ થવાને મર્વે જરૂરોસ્તીઓને એકતેમાસ કીવી હતી, તે મુજબ તે જગાએ જરૂરોસ્તીઓની એક મોટી સંખ્યા આ હાજર થઈ હતી. જમનાની કિઆ પુરી થવા બાદ દરજૂર પેશાતનજી મેહરાંમજી સંજણાએ એ આજ કુર થાય તે માટે મુજરાતીમાં એક બંદગી વાંચી સંભલાવી હતી, જેમાં મર્વે શામેલ થવા બાદ માથની કરી મર્વે લોક વદાય થયું હતું.^૧

તા ૦ ૧ લી જુન.

મુંબઈ મધ્ય કેસિક કંઠાણે ગાથાના દીવસોમાં અમરંદાદ મહીના પદવાનું શરૂ કરવાથી દરજૂર પેશાતનજી મેહરાંમજી સંજણાએ “ફરમાને દીન” ઇલાને ગાથા ઘાહવારમાં અમરંદાદ મહીના નહિ પદવાની બાબતમાં પોતાનાં બપાવા મરહુમ દરજૂર એક્સચેન્જ દારામજી સંજણાએ ૪૦ મં ૧૮૩૭ માં છપાવી પ્રગટ કરીયું ચોપાનનું પોતાની તરફના કેસિક આજામા સાથે બીજવાર પાછું છપાવી પ્રગટ કરીયું હતું.^૨

લઈ જવામાં શમિદો નથી. દરએક મુરોપ્પન હર કાંઈ દેશી જડન આગલ તેનો મુકદ્દમા નવ તેનાં કરતાં પોતાને સરસ સખજે અને તેણે માટે મુંબઈની કારકમાં દેશી જડન આગલ આવતા મુરોપ્પન વકીલની તરફનાં સરકાર સંચો પગલ આપે તો પછી મુંબઈ કે બારેગામની જેથી કારકમાં મુરોપ્પન વકીલ આવે તાંકાં દેશી જડનને પોતાનો જરતમો જલવવો મુકેલ થઈ પડવાનો. અરલ ગરેને મોટથી જે સમુનો નિકળ્યા તે ઊપરથી તેની ખાતરી છે કે તેઓ એ બાબતમાં કાંઈથી રીતે વચ્ચે આવ્યા નથી, તોપણ જે તેઓ ફેલ્ડી સુચના મુંબઈ સરકારને કરે કે આ દેશી અમલદારે જે આદો છોડ્યો છે તેવા જ મોલાકો આદો તેને મુંબઈ પાછું શરતાં આપે તો તેથી કાંઈ એ સરકારને માથું લાગવાનું નથી.

જાણી પાલાંમેટમાં થયેલી સુચના મુજબ શેર માલિકો ઇંગ્લાંડથી મુંબઈ પાછા શરે તે આગળ તા ૦ ૨૬ મી જુલાઈ ૧૮૬૬ નાં સરકારી ગેઝેટમાં તેજની સંભલાકાત કારકના બીજા જડન તરીકેની નેમણુંક સર બારલ ક્રીઅરની સરકારે જાહેર કરી હતી. અને શેર માલિકો ઇંગ્લાંડથી પાછા ૨૫ માં તા ૦ ૪ મી અક્ટોબર ૧૮૬૬ ને દીને પોતાના એ આદો જાણે ખીરાજ્યા હતા.

૧ રાસ્ત ગોશ્તાર, તા ૦ ૩ જુન ૧૮૬૬.

એજ મુજબ કલકતા મધ્ય પણ તા ૦ ૬ મી જુન ૧૮૬૬ ને દીને સરકાર શેર રસતજી કાવરાજ બતાલની ફેરિયેરમાં એક જમના કીયું હતું, જે વેળાએ શેર મંચાનાં મેહરાંમજી મેહરાંમજી એક વાંચી કરી તેમાં શેર તથા રૂબાના સંકાથી માંચિની ખરાબીનું અવલકી તે આખર સુધી મેંઆન કીયું, અને સેવટે કુલ આપારીઓની સલાહતી કાંઈ કે જેથી ગરીબાની રીત તથા પાલણ માંચિ.

૨ “ફરમાને દીન, ઇલાને ગાથા ઘાહવારમાં અમરંદાદ મહીના નહિ પદવાની બાબતમાં. બીજવાર. છપાવનાર, પેશાતન દરજૂર મેહરાંમજી દારામજી સંજણા.

તાં ૭ થી જીન.

શ્રેષ્ઠ શિરામજી અરશિદજી ઇજનેરે “નામાંકીત જીલી-અસ સીઝરની જીંદગી” એવે નામનું એક ગુજરાતી પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કરીયું હતું.^૧

તાં ૧૨ મી જીન.

૧૯૪૨ ૨૩ માઈ ૬ (શિં) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

મુંબઈ મધ્ય કોટમાં હરમાંત ગલીમાંનાં એક ઘાભીનાં ઘરમાં આજ પાછલી રાત્રે એક માટી આગ લાગી હતી, જેથી તેની પડોશમાં આવેલું એક પારસી શેઠ મનચેરજી

મુંબઈ. ઇશ્વરીઆલ છપાખાનાંમાં છાપીજી છે. અને ૧૨૩૫ ઇ.સ. ૧૮૬૬ અંગ્રેજી.”

એ આપાનયું બાહેર પડ્યા પછી તેના રદીઆમાં દરેક જગ્યાપણ મીનોચિદરજી જગ્યાપણઆશાનાંએ ઇં ૨૦ ૧૮૬૭ ના આગસ્ટ માસમાં “રદીઆએ કૃતાયે ૪૨૩૫ને દીન” નામનું નીચકું આપાનયું બાહેર પાડ્યું હતું:—

“રદીઆએ કૃતાયે ૪૨૩૫ને દીન. ઇ.સ. ૧૨૩૫ એ ૪૨૩૫ને દીન નાંચનાં આપાનીઆમાં દરેક પેશોતનજીએ પોતાની તરફથી કરેલા વધારે બોલાશાનો ૨૬ જગ્યા ઇશ્વરી તરફથી તથા ૪૨૩૫ને દીન આપાનીઆનો ૨૬ જગ્યા ઇશ્વરી તરફથી ગુરુજી દરેકજી દરેકજી જગ્યાપણઆશાનાંમાં તરફથી દાખલ કરીયામાં આવીઆ છે. છપાવી બહેર કરનાર, જગ્યાપણ દરેકજી મીનોચિદરજી એલજી. મુંબઈ મધ્ય અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી “જગ્યા પરીનદીગ” છપાખાનાંમાં છાપી છે. અને ૧૨૩૬ ઇ.સ. ૧૮૬૭ અંગ્રેજી.”

એ આપાનયું બાહેર પડ્યા પછી નવચારીની વડી દરેકજીને તાપેના ભગર સાથના અતરેના ૧૮૭ મીનોચિદરજી તથા મુંબઈની ૨૧) મીનોચિદરજી પંચકીઆની શરી સાથના બોલાશાનાં એક આપાનયું આપાન શાલના અકરોષર માસમાં બાહેર પાડ્યામાં આવ્યું હતું કે તેઓ બધાઓ પોતે તેમજ તેમની દરેકજીના સર્વ મીનોચિદરજી આપાના દીવસોમાં અસપંદાદ મીનોચિદરજી મુતલક પહતા નથી.

એ બપોરનાં દરેક પેશોતનજી બેઠાંજી સંજીએ વળી એ પુસ્તકના રદીઆમાં “તરફીરે ગાહે ગાસાની” નામનું નીચકું પુસ્તક એજ શાલના ડીજીએ અસપંદાદ માસમાં બાહેર પાડ્યું હતું:—

“તરફીરે ગાહે ગાસાની. એલે જે ગાયાના દીવસોમાં સરદારજી મીનોચિદરજી પહતાની તરફનાં ગરુજી દરેકજી એલજી દરેકજી જગ્યાપણઆશાનાંમાં બનાવેલાં “રદીઆએ કૃતાયે ૪૨૩૫ને દીન” નામનાં પુસ્તકનો ૨૬ જગ્યા. તથા ગાયાના દીવસો સરદારજી મીનોચિદરજી સાથે નાકુજી રાખતા નથી તે વીશેના જરેતેશાની દીનની રાહે બોલાસો. બનાવનાર, પેશોતન દરેકજી મીનોચિદરજી દરેકજી સંજીએ. મુંબઈ, દરેક આગસ્ટા છપાખાનાંમાં છાપીજી છે. અને ૧૨૩૭ ઇ.સ. ૧૮૬૭ અંગ્રેજી.”

૧ “નામાંકીત જીલીઅસ સીઝરની જીંદગી. ગુજરાતીમાં બનાવનાર, શેઠશામજી અરશિદજી ઇજનેર. મુંબઈ, આગસ્ટ પ્રેસ. અને ૧૮૬૬ અંગ્રેજી.”

કાશાભાઈ મેસમેનનું ઘર પણ બળી ગયું હતું. આજ નરમ પડ્યા પછી બપોરે શેઠ મનચેરજી ઘરમાં રહેલાં બીજાં માણસો તથા સામાન બંધાવવાને પાછા ઘરમાં ગયા, અને જેવા બાહેર નીકળતા હતા તેવામાં એક માટી દેવાલ પડી ગઈ, જેની તક્તીએ તેવજી પોતે તથા શેઠ શામજી કુવરજી દલશા અને નાલીબાઈ તે શિરામજી માછલીવાલાની વીધવા નામની એક પારસી સ્ત્રી એ ત્રણ જણાં દવાઈ મુઆં હતાં.

આ બનાવથી કોટના પારસીઓમાં મોટા ધબરાત ઉપજ્યો હતો. આ વેળાએ શેઠ હોરમજી શામજી પાવરી, શેઠ શામજી પેશોતનજી માકાબચાના (મુજીપમવાલા), નવરોજી પેશોતનજી તારીવાલા, જમશેદજી શિરામજી માડન અને પોલીસના પારસી જમાદાર શેઠ શિરામજી બેઠાંજી કાંગા તથા બીજા પારસીઓએ ઘણી મરદાંતગીભરી મિલનત કરી ધણુકોના જાન બંધાયા હતા,^૨ તથા નુકસાન પામેલાઓને તરત વેળા શેઠ મનચેરજી જમમજી પંચકીએ પોતાની તરફથી મદદ કરી તેમના આશરેનાં માટે એક ઉધરાંજી પલુ કરીયું હતું.^૩

તાં ૧૪ મી જીન.

૧૯૪૨ ૨૫ માઈ ૧૦ (કો) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ રમતમજી ફરાંમજી માધદલા-જનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુત્ર મધી તેમનાં કુર્બાનાં વીધરી બાઈ ધત્યાબજી તે શેઠ દાદાભાઈ પેશોતનજી વાડી-આનાં ધણીઆનીએ ૩૫૦૦) ધર્મપાતે આપ્યા હતા.^૪

તાં ૨૦ મી જીન.

જદાથી હાજીઓ લઈ કલકતે જવું “ડાએમંડ” નામનું એક વાહજી તોડનાં બાઈ મુંબઈનાં બારાંમાં આવતાં આજ દીને કોલામી છેક વાજકેશર અને માહલક્ષમી સુધી ધમડાઈ ગયું, અને ત્યાં મરહુમ શેઠ એલજી ફરાંમજી આલ-બલેસની વાડીની સાંચી કીનારાની નજીકમાંજ અરબી મરી ગયું હતું. એ બારકમાં ૪૩૬ આદમીઓ હતાં તેમને કીનારે લાવવાને આપે દિવસ ઘણી દોડધાંમ થાઈ, પણ કોઈની મોટા તેની નજીકમાં જઈ શકી નહિ. અંતે તે વાહજી પરનાં ૩૭ માણસો જેમને તરતાં આવડતું હતું તેઓ અફરાતા જાપાતા માહલક્ષમીના કીનારા ઉપર આપ્યા, જેમને શેઠા નથરવાંનજી અને બરજોરજી મનચેરજી વાડીઆએ પોતાના બંજામાં ઉતારી આપી તેમની સારી માવજત લીધી હતી, તથા વરલીના માછીમારેને દાસ આપી ધણુકોને દરીઆમાંથી બાહેર કઢાયા હતા, અને તેમને પણ પોતાના બંજામાંજ

૨ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૧૩ મી જીન ૧૮૬૬.

૩ રાસ્ટ ગોષ્ઠતાર, તાં ૧૭ મી જીન ૧૮૬૬.

૪ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં રંડના સર્વત ૧૯૨૨ ના હીસાબની આપડી.

રાખ્યા હતા. એજ મુજબ થેડ ફરામજી નયરવાનજી પટેલ અને થેડ મેહરામજી જીજીભાઈએ પણ કેટલીક મદદો કીધી હતી. આ તોફાનમાં ૨૮) માણસો મરી ગયાં હતાં જેમાંનાં ૧૭) ની લાશ મળી આવી હતી. ૨

તા ૦ ૨૮ મી જુન.

હાનરેબલ ફસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈએ મુંબઈ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સેન્ટ્રલ કોમિશનના એક અધિકારી તરીકેના પોતાનો એકો નાદરસ્ત તપીઅતને લીધે છોડવાથી તે એકા ઉપર નામદાર સરકારે થેડ ફરામજી નયરવાનજી પટેલને નેમ્મા હતા. ૨

૧ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૨, ૨૩, ૨૫ થી જુન ૧૮૬૬

૨ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, તા ૦ ૨૮ થી જુન ૧૮૬૬.

હાનરેબલ ફસતમજીએ અથા આપરેલ જાણનાં આપણે ઉડયો તે વેળાએ નામદાર ગવર્નર સર બાર્ટલ ક્રીઅરે તેજના ઉપર નીચે પ્રમાણે પોતાની ફલગીરી ખતાવનારો એક આંબળી કાગળ લખ્યો હતો :—

Malabar Point, April, 21st 1866.

My dear Rustomjee,

I received, with great regret, your official letter, resigning your seat in Council. Knowing what heavy private duties and responsibilities are always pressing on you, and that your health lately has not been as strong as your friends could wish, I feel that I could not again ask you to reconsider your determination. But I assure you it has caused me very great regret on personal as well as on public grounds to lose from among my Colleagues one for whom I feel, as a public man, such sincere respect, and who has been so long a valued personal friend.

I sincerely trust a little rest will bring you renewed health. Lady Frere joins me in kind remembrances to Mrs. Rustomjee and your family.

I am ever

My dear Rustomjee

Sincerely yours,

(Sd.) H. B. E. FRERE.

એજ મુજબ હાનરેબલ ફસતમજીનાં રાજનામાં વિષે સર બાર્ટલ ક્રીઅર અને તેવણના કૌનસીલરોએ એ થેડની કૌનસીલના મેમ્બર તરીકેની અમુલ્ય સેવાની પીછાંજી કરનારી થીનીડે લખી હિંદુસ્તાનના થેકેટરી ઓફ રેટ્સ ઉપર ચોકલાવી હતી, જે ઉપરથી તે નામદારે તે થીનીડે સાથે પોતાનું ફીલોઅનીનર્થુ એકજમ દરયાવનારો નીમસો ડીસપાય તા ૦ ૨૭ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬ ને દીને અતરે ચોકલ્યો હતો :—

INDIA OFFICE

London, 27th September 1866.

Legislative, No. 6.

Sir,

The despatch of your Excellency in Council dated 21st July (No. 22) 1866 stating that Mr. Rustomjee Jamsetjee Jejeebhoy had resigned his appointment as an additional Member of your Excellency's Council,

તા ૦ ૩ જુલાઈ.

થેડ થોરાખજી શાપુરજી બંગાલીએ મુંબઈના નામદાર ગવર્નર સર બાર્ટલ ક્રીઅર ઉપર થેડ સત્તાના વખતમાં લોકોને આંખ વીચીને નાણાં ધીરવાને લીધે મુંબઈ બેંકની થાપલી માફી હાલત, તેનાં કારણો અને ઉપાય ખતાવનારો એક માયાકુલ કાગળ આજ દીને લખ્યો હતો. એ કાગળમાં મુંબઈ બેંકના આગલા અને હાલના ચાર્ટરમાં કેરો ફર છે તથા ડાએરેક્ટરો અને માનેજરોએ કેવો મેદાદ વહીવટ ચલાવી સત્તાખાતેને ઉત્તેજન દીધું તે વીગતવારે ખતાવી આપ્યું, તેમજ ઇંગ્લાંડમાં બેંકો ચલાવવાનો સરેશ્વરો કેવો છે અને નામીયા લખનારાઓ કેવા નીયમ ખતાવી ગયાછે તેની શાહદતો ટાંકી હતી. ૩

તા ૦ ૮ મી જુલાઈ.

રોજ ૧૬ માઈ ૧૦ (થે ૦) ૧૨૩૫ યનરેજરદી.

મશણ—નયરવાનજી મનચેરજી ગળધરજી—ઉમર વર્ષ ૭૫) ગદેવીવાલા થેડ ધનજીભાઈ રતનજી ગળધરના

and transmitting minutes recorded by members of your Government relative to the character and services of that gentleman, has been laid before me in Council.

2. In recording my entire concurrence in the views expressed in your Excellency's minutes and in those of your honorable Colleagues, as to the eminent services rendered to Government and to the community by Mr. Rustomjee Jamsetjee Jejeebhoy, I desire that the sense entertained by the Secretary of State in Council of the high character of that gentleman may be communicated to him.

I have the honor &c.

(Sd.) CRANBORNE.

૩ મુંબઈ બેંકને ગઈ તા ૦ ૩૦ થી જુને આખર થયલાં અરથાં વર્ષમાં તેનાં રીજરવ ૪૬૦૦૦૦૦૦) જતાં બીજ ૩૫૦૦૦૦૦૦) ની ખાટ આવી હતી તે ઉપરાંત બીજી ખાટ હોય તે સધો દીસાય જોઈ તારવી કાઢવા જાટે મેશરશ વીલ્યજ હંર, એડવરડ હારીસન, અને દીનશાહજી જાલકજી પીટીટની એક કમીટી તા ૦ ૧૪ થી આગશઃ ૧૮૬૬ ને દીને નેચી હતી. તે કમીટીએ ઉપલી મુદત પછીના બીજ બે જાણનાં ઉપલી ખાટમાં ૩૩૪૫૦૦૦૦) નો વધારો ખતાવ્યો. આ ઉપરથી વળી થેડ થોરાખજી શાપુરજી બંગાલીએ તા ૦ ૮ થી અક્ટોબર ૧૮૬૬ નાં ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયામાં એક પત્ર લખી બેંકને અપલી ઉપલી ૩૫૨૦૫૦૦૦૦) ની ખાટ વિષે ભાગીદારોનું બીઆંન બેચી સુચના કીધી કે બેંકને વધારે ખાટમાંથી બંધાવવી હોય તો તેના પાસે જેટલાં ધીરેલાં નાણાંની જમીનગીરીમાં થેરો તથા સ્થાવર જીલકત હોય તે જે ભાવે ભથ તે ભાવે ગુરત વેચી રોકડ નાણું કરવું, જેથી વધારે રાએદો થશે. પછી બેંક બંધ કરી નવા પાયાપર ઊભી કરવી, અને તેના થેરોની કીજત ૩૧૦૦૦) ને બદલે ૩૫૦૦૦) કરી જુના ભાગીદારોને જ કાયજ રખવા. આ કાગળ થેડ થોરાખજીએ લખ્યા પછી મુંબઈ બેંકને લગતું એક નવું બીજ અતરેની સેલસેલીટ કૌનસીલનાં સરકાર તરફથી જાણનાં આપ્યું હતું.

૪ કલકતાવાળા જરૂર થેડો નવરોનજી, મેનાભાઈ, અને મેહરામજી નયરવાનજી ગળધરના પાપા.

દોકરા. એવલુને પોતાના મામા શેઠ મનચેરજી નવરોજી ભીખાજી નજીક ૬૫૬ કરી લીધાથી તેમનાં નામ સાથે ઓળખાતા હતા. ગંદેવી તેમજ મુંબઈ ખાતેની પોતાના વડવાઓની "નવરોજી ભીખાજી" ને નામે ચાલતી પેહડીને વહીવટ એવલુ લાંબી સુદા સુધી ચલાવ્યો હતો. ગંદેવીનાં ભરપોસ્તી અંગુમનને લગતાં ફંડ તથા ધર્મખાતાના એવલુ અવલધીજી એક તરસ્ટી હતા. એવલુનું મરણ ગંદેવી મધિજી નીપજી હતું.

તા. ૧૨ મી જુલાઈ.

શેઠ મનચેરજી કાવશજી મરજખાંતને સરકારે મુંબઈ ઈલાકાના આરકટિકમ્પરશ એકમીકયુટીવ ઇનજનીઅર અને સરવેયરના આસીસ્ટન્ટ નેમ્યા હતા.

તા. ૧૪ મી જુલાઈ.

૨૧ મી માર્ચ ૧૦ (થો) ૧૨૩૫ મનદેવરદી.

મરજી—નવરોજી શિરામજી દલાલ—ઉમર વર્ષ ૨૬) એવલુ ૬૦ સં ૧૮૫૪ થી મુંબઈ મધિ ધરે, બંગલા, વાડી, વગેરે ભાડે આપવાની દલાલી એવેલે "હાઉસ એન્ડ નસી" નું કામ શેઠ પેશતનજી બેહરામજી કોહલા (પી. બેહરામજી) સાથે ભાગમાં "એન. શિરામજી" નાં નામથી ચાલુ કરી હતું. મુંબઈ મધિ એ ધંધા પેહલવેલો એવેલે બંધીએ શરૂ કરી હતો.

તા. ૧૫ મી જુલાઈ.

શેઠ કાવશજી ભંગીરજી રેડીમનીએ યાંત્રિક કારિજના કંપાઉડમાં ૩૧૧૧૬૭૭) ને ખરે સરકાર મારફતે બંધાયેલી આંખની હાસ્પીટલ તૈયાર થવાથી તે "કાવશજી ભંગીર ઓપથાલમીક હાસ્પીટલ" ને નામે આજ દીને સરકારના હોકમથી ઓફી મુકવામાં આવી હતી.

૧ યોરથિ અવરમેંડ ગેઝેટ, ૧૨ મી જુલાઈ ૧૮૬૬.

૨ આ હાસ્પીટલ યાંત્રિક કારિજના કંપાઉડમાં બંધાવવા માટે શેઠ કાવશજી ભંગીરજી રેડીમનીએ પ્રથમ કાકર પીઠ આગળ ખાઉસ ખતાવી હતી. એ પછી તા. ૧૨ મી માર્ચ ૧૮૬૭ ને દીને સરકારના ચેફેરી હાનરેબલ એ. ડી. રામરસજી ઉપર એક પત્ર લખી એવી એક હાસ્પીટલની મુંબઈમાં ભર નજીવી તે બંધવા માટે ૩૫૦૦૦૦) ની રકમ સરકારમાં આપવાની માગણી કરી હતી. આ માગણી સરકારે તા. ૧૬ મી માર્ચ ૧૮૬૭ ને દીને ઉપકાર સાથે બાહલ રાખી તે ઉપર સરકારી વેપક ખાતાના ધીનચીવાળ ઇનસ્પેક્ટર જનરલજી સત્ર જમાવ્યું, જેણે પણ આંખના રરીમીની એ હાસ્પીટલની પછી ભર નજીવી તે યાંત્રિક કારિજના કંપાઉડમાં બંધાવવાની અગત નજીવી, તમા તે માટે ભગા પકડ કરવા અને પળાન અડસતા પીઝેરે તૈયાર કરવાને લખ અગતરોની એક કમીટી નેમવાની મુશ્કયા કરી. સરકારે તે મુશ્કયા બાહલ રાખી એ કમીટીમાં શેઠ કાવશજી ભંગીરજી નામ પણ ઉમેર્યું હતું. એ પછી શેઠ કાવશ

તા. ૧૮ મી જુલાઈ.

૨૧ મી માર્ચ ૧૦ (થો) ૧૨૩૫ મનદેવરદી.

મુરત મધિ ગોવીપરામાં મુંબઈવાલા શેઠ શિરામજી નવરવાંજી મીસતરીએ ત્યાંના ભરપોસ્તીઓને ધર્મ દિઆ

હાઉસ તા. ૧૨ મી માર્ચ ૧૮૬૭ ને દીને ૩૫૦૦૦૦) ની રકમને એક સરકારના ચેફેરી હાનરેબલ એ. ડી. રામરસજી ઉપર એ કાચ માત્ર કરવા થકી મોકલી આપેલો હતો. એ પછી ઇંગ્લાંડથી ચેફેરી ઓફર રટેડ સર ચારલસ ઉડે તા. ૨૫ મી જુન ૧૮૬૭ ના નીચલા ડીસપાચમાં શેઠ કાવશજીની ઉપમી સખાવત માટે પોતાની પુશાલી નજીવી તે ઉપર મુંબઈની સરકારને અગત કરવાની બાહલી આપી હતી:—

India Office, London, 25th June 1863.

Public—No. 18.

HIS EXCELLENCY THE HONOURABLE THE GOVERNOR IN COUNCIL.

BOMBAY.

Sir,

I have considered in Council your letters dated 28th March (No. 6) and 13th April (No. 9) 1863, relative to the munificent offer of Mr. Cowasjee Jehangoor to contribute Rupees 50,000 towards the construction of an Eyo Hospital on the premises of the Grant Medical College.

2. I do not doubt that the construction of a building specially adapted for the treatment of diseases of the eye, will be found highly beneficial, and I have to request that Mr. Cowasjee Jehangoor may be informed of the high sense I entertain of his liberality in contributing so largely towards the provision of such a building.

I approve the manner in which it is proposed to give effect to the offer of Mr. Cowasjee Jehangoor.

I have the honor to be, &c.

(Sd.) C. WOOD.

એ પછી ઉપર નેચલી કમીટીએ એ હાસ્પીટલને ભગતા પળાન તથા અડસતા વગેરે સરકારી ઇનનેર કરનલ એ. એ. ડુબર પાસે તૈયાર કરાયા. જે અડસતો શેઠ કાવશજી પ્રથમ આપેલી રકમ કરતાં ભગમગ બેવડો ધ્યાને ૩૬૭૧૪૩) નો થયો, અને તે કમીટીએ તા. ૨૧ મી માર્ચ ૧૮૬૭ ને દીને સરકારપર મોકલી આપી નજીવ્યું કે એ પછી રકમ આપવાને શેઠ કાવશજી ભંગીરજી રેડીમનીએ પુશી ખતાવી. આ પળાન તથા અડસતો સરકારે બાહલ રાખી તા. ૭ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭ ને દીને નીચલો કાવવાહેર પાડયો હતો:—

Resolution—His Excellency the Governor in Council approves of the design, and sanctions the estimate submitted by the Committee.

2. The thanks of Government should be again conveyed to Mr. Cowasjee Jehangoor for this additional proof which he has given of his liberality by offering to defray the whole cost of the building. These proceedings should be reported to Her Majesty's Secretary of State for India, and the Government of India.

(Sd.) A. D. ROBERTSON,

Officiating Chief Secretary to Government,

એ પછી ઉપલી ખાખા ચેફેરી ઓફર રટેડની નજીવી

કરવા મળેલું એક મકાન અંધારી આપી આજ દીને તેને
ઓર્થો યુકવાનું જયન કીધું હતું.^૧

અંધારી તે નામદારે તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૪ ને દીને
નીચલો ડીપાર્ટમેન્ટ અંતરે મોકલ્યો હતો :—

India Office, London, 29th February 1864.
HIS EXCELLENCY THE HONORABLE

THE GOVERNOR IN COUNCIL

BOMBAY.

Sir,

I have considered in Council your letter dated
12th December No. 29 of 1863, and request that you
will again express the sincere thanks of Her Majesty's
Government to Mr. Cowasjee Jehangier for the donation,
of nearly equal amount with his former one of half a
lac of Rupees, towards the erection of an Eye Hospi-
tal in connection with the Grant Medical College.

I have the honor to be, &c.

(Sd.) C. WOOD.

એ બાદ ઊપની હસ્પીટલ બાંધવાનું કામ ચાલુ થયા
પછી વળી ઊપના અસરનામાં ૩૧૪૮૩૪) નો વધારો થયો
હતો, અને તે રકમ શેઠ કાવશલએ ઈ. સં ૧૮૬૬ ના
ફેબ્રુઆરી માસના ડાકર અર. હેનસની ચારજ તે સરકારમાં
ભરી હતી. એ મુજબ એ હસ્પીટલ ૩૫૧૧૬૭—૩—૬
ને ખર્ચે તૈયાર થયા પછી ઊપની કમીટીના સરનશીન ડાક-
ર હંટર તેજબ સરકારી મેડીકલ ડીપાર્ટમેન્ટના ઇન્સ્પેક્ટર
જનરલ ડાકર એચ. સ્ટોવેલે તા. ૨૩ મી જુન ૧૮૬૬ ને
દીને સરકારપર લખી તેનું નામ “કાવશલ જંગીર આઈ
હસ્પીટલ” ને બદલે “કાવશલ જંગીર ઓપથાલમીક
હસ્પીટલ” કરી રાખવાની સુચના કીધી હતી, અને નામદાર
સરકારે તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૮૬૬ ને દીને નીચલો ડેડાવ
બાહર પાડી એ નામ પસંદ કીધું, તથા એ હસ્પીટલ શેઠ
કાવશલની ખાહેર મુજબ કરવી પણ ક્રિયા કીધા વગર બોલી
સુકવાને હેડકમ કીધા હતા :—

Resolution—His Excellency the Governor in Coun-
cil congratulates Mr. Cowasjee Jehangier on the
completion of this building, which will prove a lasting
memorial of his philanthropy.

2. In accordance with Mr. Cowasjee Jehangier's
express wish, His Excellency the Governor in Council
is pleased to direct that the Hospital be at once opened
without ceremony of any kind.

3. The Changes in nomenclature suggested by
Mrs. Stovell and Hunter may be adopted, provided
that as regards the Hospital the alteration is not
distasteful to the gentleman whose name it bears.

(Sd.) J. KING,

For Chief Secretary to Government.

એ હસ્પીટલ બોલી સુકવા પછી ઈ. સં ૧૮૭૦ થાં
તેમાં જુદાં બપરચીખાના તથા નોકરોનાં રેહકણિયાં બાંધવાને
શેઠ કાવશલએ બીજા ૩૫૦૦૦) આપ્યા હતા.

૧ જુન ૨૨ મી જુલાઈ ૧૮૬૬.

આ મકાનમાં નીચે મુજબ તબી ચારબીછ :—

“પાક દાદાર હૈરખજદની ઘદદ

“આએ મકાન સુરત ચડે ઝોપીપુરાના જરથેસ્તી.

તા. ૨૦ મી જુલાઈ.

શા. ૧ મા. ૧૧ (ચિ. ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ માણેબાઈ તે મરહુમ શેઠ
ખરશેલ અહમનજ પંથકીનાં વીધવાનાં હિમલ્યામાં તેમની
પોતાની પુંજમાંથી તથા બેશીએએ મલી ૩૧૨૦૦), ધર્મખાતાં-
ઓમાં આપ્યા હતા.^૨

તા. ૨૬ મી જુલાઈ.

શેઠ માણેકજી ખરશેલ સરાફને નામદાર સર-
કારે મુબબની સમાનકામ કોરટના બીજા જડજ તરીકે
નેમ્યા હતા.^૩

તા. ૨૬ મી જુલાઈ.

શા. ૧૦ મા. ૧૧ (ચિ. ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ ખરશેલબાઈ તે શેઠ મનચે-
રજી પેશનજી વાડીઆનાં ધણીઆની તથા મરહુમ શેઠ
હોરમજી અહમનજ વાડીઆનાં બેટીનાં હિમલ્યામાં તેમની
પોતાની પુંજમાંથી ૩૨૫૦૦) ખાવદે ૩૩૦૦), તથા બાઈ
શેઠ ખરદેસર હોરમજી વાડીઆએ ૩૫૦૦) મલી ૩૩૩૦૦)
ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૪

તા. ૧ લી આગસ્ટ.

વરોડા રાજેની લાઇન હાઈડીઆથી મુબબ અને
જુજરાત તરફ આવજન કરનારા મુસાફરોની મંબીઆમાં
મોટો વધારો થયાથી એ તરફ મુસાફરી કરતા દેશીઓના
ઉતારા માટે સગવડ કરી આપવા સાઈ ઉતર તાલુકાના
રેવીન્યુ કમીશનર મી. બી. એચ. એલીસે ઈ. સં ૧૮૬૪
માં કાઢેલાં એક સરકારી ઉપરથી નીચલા પારસી અહરથો
તથા બાનુએએ જુદાં જુદાં રોજના આગલ નીચે મુજબની
રકમ ખરચી ધર્મશાલાઓ અંધારી અમલવાને કમુલ કીધું
હતું, અને નામદાર સરકારે તે બાબે તા. ૧૦ મી જુન ૧૮૬૫
ને દીને એક ડેડાવ બાહર પાડી એ અહરથો તથા બાનુએને
ઉપકાર માનયો હતો. એ ધર્મશાલાઓ આએ વર્ષમાં
અંધારી તૈયાર થવાથી મુસાફરોના ઉતારાને માટે બોલી
સુકી હતી.

“ઓને વર્ષની કીયા કરવા સાઈ મુબબવાંચી શેઠ દોરાબજી
“નયરવાંજી ચીશતરીએ પોતાની અસલ જમીન ઊપર
“અંધારી આપ્યું. રોજ ૨૪ ચો ચાકા ૧૦ ચો થેલન-
“શાહી સને ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી, તા. ૧૮ મી જુલાઈ સને
“૧૮૬૬ ઇસવી.”

૨ બાંચે જમશેદ, તા. ૨૩ મી જુલાઈ ૧૮૬૬.

૩ બાંચે અવરમેંદ જોડે, તા. ૨૬ મી જુલાઈ ૧૮૬૬.

૪ બાંચે જમશેદ, તા. ૩૧ મી જુલાઈ ૧૮૬૬.

મોટી રીડ રોડન આગલ હાનરેબલ રૂસ્ટમજી જમ-
શેજી જીજીભાઈએ રૂ૧૧૦૦૦૦).^૨

૧ મોટી રોડની ઊપલી ધર્મશાલા બાંધવા માટે હાન-
રેબલ રૂસ્ટમજી જમશેજી જીજીભાઈ તા. ૧૨ મી નવે-
મ્બર ૧૮૬૩ ને દીને નાચદાર સરકારપર એક પત્ર લખી
રૂ૧૦૦૦૦૦) એક લાખની રકમ આપવા જણાવ્યું હતું, અને
તે માટેની જગા સરકારે પ્રસ્ત આપવી તથા પ્રબંધની મ્યુની-
સીપાલીટીએ તે ધર્મશાલાની હરેશાં ચરાચત કરાવવી એવી
અરજ કીધી હતી. એ ચામણી સરકાર તરફથી તેમના
એકેટરી ચી. એ. ડી. રામરૂઢને તા. ૨૮ મી નવેમ્બર
૧૮૬૩ ને દીને હાનરેબલ રૂસ્ટમજી જીજીભાઈ નીચે પ્રમાણ એક
પત્ર લખી ઊપકાર સાથે આજ્ઞા રાખી હતી :—

No. 1807 of 1863.

General Department,

Bombay Castle, 28th November 1863.

To the Honorable Rustomjee Jamssetjee Jejeebhoy.

Sir,—I am directed to acknowledge the receipt of
your letter dated the 12th instant, offering the sum
of One Lac of Rupees to build a Dhurumsalla in
Bombay, for the convenience of Travellers of all castes,
on certain specified conditions.

2. In reply, I am desired to convey to you the
acknowledgments of His Excellency the Governor in
Council for your public-spirited and charitable offer,
and to inform you that an answer on the subject of
the conditions attached to your proposal will be com-
municated to you hereafter.

I have the honor to be &c.

(Sd.) A. D. ROBERTSON,

Officiating Chief Secretary to Government.

એ પછી હાનરેબલ રૂસ્ટમજીએ બીજા રૂ૧૦૦૦૦) એ
ધર્મશાલાની ચરાચતને માટે આપવાને જણાવ્યું હતું, અને
મ્યુનીસીપાલીટીએ તેની હરેશાંની ચરાચત કરાવવા તથા તેનો
વહીવટ ચલાવવાને તથા સરકારે તે માટે પ્રસ્ત જગા આપ-
વાને કમુલ કીધું હતું. આ માટે સરકાર તરફથી તા. ૧૫ મી
સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૪ ને દીને નીચેલો પત્ર આવ્યો હતો :—

No. 1604 of 1864.

GENERAL DEPARTMENT,

Bombay Castle, 15th September 1864.

To

THE HONORABLE RUSTOMJEE JAMSETJEE JEJEEBHAY.

Sir,

With reference to Mr. Officiating Chief Secre-
tary Robertson's letter No. 1807, dated the 28th
November 1863, I am directed by His Excellency the
Governor in Council to inform you that the Municipal
Commissioners for the Town and Island of Bombay
have accepted to receive charge of and maintain the
Dhurumsalla to be built with the money presented by
you for the purpose, and that Government recognize
your further liberality in presenting a further sum of
Rupees (10,000) ten thousand for the maintenance of
the Building.

2. With reference to paragraph 3 of your letter
dated the 12th November 1863, I am desired to inform
you that Government will endeavour to provide a

વાંદરા મધિ સર જમશેજી જીજીભાઈ બારોનેટે
રૂ૧૦૦૦૦).^૨

પાહડી ખાતે શેઠ કુશંભજી નથરવાનજી પટેલે રૂ૫૦૦૦).^૩

દહસર મધિ બાઈ યુનાંબાઈ તે શેઠ અરશેજી કરકુનજી
પારખનાં ધણીઆનીએ રૂ૧૨૦૦૦).^૪

પારડી મધિ હાનરેબલ રૂસ્ટમજી જમશેજી જીજીભા-
ઈએ રૂ૧૦૦૦૦).^૫

ઉદવારા મધિ ડાઉનર લેડી આવાંબાઈ જમશેજી
જીજીભાઈએ રૂ૪૭૫૦૦).^૬

suitable site for the Dhurumsalla, and will be happy
to call on Captain Wilkies to submit a design, and
to undertake its construction through the Public
Works Department.

I have the honor &c.

(Sd.) H. E. JACOMB,

Offg. Under Secretary to Govt.

એ બાદ તા. ૨૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૫ ને દીને
પ્રબંધના મ્યુનીસીપાલ કમીશનર ચી. આરધર કારરડે હાન-
રેબલ રૂસ્ટમજીને જણાવ્યા પ્રમાણ એક આંશ જસડીએ
ધર્મશાલા બાંધવાને માટે બોમ્બે બરોડા રેલવેનાં શકલંડ રોડનાં
સ્ટેશનની પાસેની તેવણે પથંદ કરેલી જગા આપી હતી, અને
૧૮૬૬ ના જાનેવારી માસથી તેપર સરકારના આરકીટેકઅરલ
ઇન્વેનર કપ્ટાન ફલરનાં ઊપરીપણાં હેઠળ બાંધકામ શરૂ થયું
હતું, જે ૧૮૬૮ ના ડીસેમ્બર માસમાં પૂરું કરવામાં
આવ્યું હતું.

૨ વાંદરાની એ ધર્મશાલાપર તખ્તી ચારેલી નથી, પણ
તે બાંધવા માટે સર જમશેજી જીજીભાઈ બારોનેટે
તા. ૨૪ મી જાનેવારી ૧૮૬૫ ને દીને સરકારી તીજારીમાં
રૂ૧૦૦૦૦) નો રકમ ભરી હતી.

૩ પાહડીની એ ધર્મશાલાપર તખ્તી ચારેલી નથી, પણ
તે બાંધવા માટે શેઠ કુશંભજી નથરવાનજી પટેલે તા. ૧૪ મી
નવેમ્બર ૧૮૬૪ ને દીને સરકારી તીજારીમાં રૂ૫૦૦૦) નો
રકમ ભરી હતી.

૪ દહસરની એ ધર્મશાલાપર તખ્તી ચારેલી નથી, પણ
તે બાંધવા માટે શેઠ અરશેજી કરકુનજી પારખ તા. ૧૦ મી
આપ્રેલ ૧૮૬૫ ને દીને સરકારી તીજારીમાં રૂ૧૨૦૦૦) નો
રકમ ભરી હતી.

૫ પારડીની એ ધર્મશાલાપર નીચે પ્રમાણ તખ્તી
ચારેલી છે :—

"This Dhurumsalla was erected in the

Yezdezerdee era 1235

Christian year 1860.

Sumvant 1922.

for the accommodation of travellers
by Rustomjee Jamssetjee Jejeebhoy, Esq. of Bombay.

Architect, Lieut. C. Mant, R. E.

Cost Rs. 10,000."

૬ ઉદવારાની એ ધર્મશાલા રેલવે સ્ટેશનની સાંચે
ન બાંધવાનાં ત્યાંનાં આનશખિશાંચની નજીકમાં લેડી
આવાંબાઈએ બાંધવી આપી છે. તે ઇ. સ. ૧૮૬૮ માં
બાંધવામાં આવેલી છે.

વલસાડ મંદિર શેઠ મિહરામજી માણેકજી વાડીઆએ
પોતાના સુરખી શેઠ અરશદજી ફરદુનજી પારખને
નામે રૂ૧૫૦૦૦).^૧

સુરત ખાતે શેઠ અરશદજી ફરદુનજી પારખે પોતાના
બાપા મહમુદ શેઠ ફરદુનજી શેરાખજી પારખને
નામે રૂ૨૫૦૦૦).^૨

સાચેણુ મંદિર બાઇ મિહરામજી તે મરહુમ શેઠ ફરદુનજી
શેરાખજી પારખનાં બેટીની પુત્રમાંથી શેઠ અર-
શદજી ફરદુનજી પારખે રૂ૧૨૦૦૦).^૩

ભરૂચ મંદિર હાનરખન રસતમજી જમશદજી જીજી-
બાઇએ રૂ૨૦૦૦૦).^૪

તા. ૧૬ મી આગસ્ટ.

જરમનીવાસી પ્રોફેસર એફ. બૉપ કે ને આજ ૬૦
વર્ષ થયાં હુન્નાની પુરાતન ભાષાઓની શોધમાં યુતાયણેછે,
અને જદે ભાષાને લગતી તેની શોધથી પુરોપમાં આપણા
ધર્મ વિશે ઘણુંક અજવાણું પડ્યું છે, તે જાહેર વિદ્વાન

૧ વલસાડની એ ધર્મશાલા પર નીચે મુજબ તપ્તી
ચારેલી છે :—

"The Cursetjee Furdoonjee Parukh Dhurumsalla,
erected A.D. 1866 at the expense of Byramjee
Munackjee Wadia Esq. as a token of his esteem and
gratitude to Cursetjee Furdoonjee Parukh Esq.
Architect, Lieut. C. Mant, R.E.

Cost Rs. 15,000."

૨ સુરતની એ ધર્મશાલા સર્વેથી પહેલી બંધાઈ
તે પાર થઈ હતી, અને તે તા. ૪ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૪ થી
મુસારરોના જીતારાને માટે બોક્ષી પુકી હતી. એ ધર્મશાલા-
પર તપ્તી ચારેલી નથી.

૩ સાચેણુની એ ધર્મશાલા પર નીચે મુજબ તપ્તી
ચારેલી છે :—

"Dhurumsalla

Erected A.D. 1866 at the expense
of

Dye Merbye the daughter of Furdoonjee Sorabjee
Parukh of Bombay.

Architect, Lieut. C. Mant, R.E.

Cost Rs. 12,000"

૪ ભરૂચની એ ધર્મશાલા પર નીચે મુજબ તપ્તી
ચારેલી છે :—

"This Dhurumsalla was erected in the
Yezdezordex era 1235
Christian year 1866
Sumvant 1922

For the accommodation of Travellers
By

Rustounjee Jamsedjee Jeejibhoy
of Bombay

Architect, Lieut. Col. C. Mant, R. E.

Cost, Rs. 20,000"

અહરથને એક ટેરડીઆની અમલ આપવા માટે પુરોપમાં એક
ફંડ ઉભું થયું હતું. આ ફંડમાં અતરેના પારસીઓથી
કાંઈક મદદ મેળવવાને બરલીનથી પ્રોફેસર વેબરે એક સર-
ક્યુલર શેઠ અરશદજી રસતમજી કામાજી ઉપર મોકલ્યું હતું,
તેમાં તેવણે અતરેના પારસીઓ પાસેથી રૂ૫૩૧૧૮ ભરાવી
મોકલ્યા હતા.^૫

તા. ૨૦ મી આગસ્ટ.

બગાજ હલાકામાં ઓરીસા, ચીનાગોગ, કટક, બાન્ના-
સોર, વગેરે પ્રાંતોમાં મોટા દુકાન ચાલવાથી ત્યાંનાં ગામડાં-
ઓના હજારો લોક યાત્રીને કલકત્તા શહેર તરફ નારી આવ્યા
હતા. તેઓને તેમજ મધરાજ બહુ સાક્ષાત દુકાનમાં નાથ
પામિત્રાઓને થકી પણ અતરેથી મદદ મોકલવા માટે ચોક્કસ
કારણોને લીધે જાહેર સભા ન ભરતાં ઉપરાંત વગેરેની
ગોઠવણો કરવા માટે નામદાર સરકારે ૩ ઇંગ્લેન્ડ, ૨ હિંદુ,
૧ પાહુધી, અને ૩ પારસી (હાનરખન ફરમજી નશરવાનજી
પટેલ, સર જમશદજી જીજીબાઇ બારોનેટ, અને શેઠ કાવ-
શજી ભંડારીજી રેડીમની) અહરથોની એક કમીટી નેમી હતી.^૬

૫ આ રૂ૫૩૧૧૮ ના રૂ૫૧૧) ડાલર થયા તે પ્રોફેસર
વેબર ઉપર શેઠ અરશદજી રસતમજી કામાજીએ મોકલી
આપ્યાથી તે વિદ્વાન અહરથે તા. ૬ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭ ને
દીને તેની પોંચે ચોક્કસી તેમાં જણાવ્યું હતું કે પ્રોફેસર
બૉપની પ્રુથી જરથોશ્તીઓએ જીજીબે તેથી તેઓને ધણી
આનંદ બોલ્યો છે.

આ રૂ૫૩૧૧૮ નીચે મુજબ ભરાયા હતા :—

(૩૧૦૦) રાહજીઆએ જાનવીઅસનાન સભા તરફથી,
(૩૫૩) જરથોશ્તી દીનની એક કરનારી ચંડલી તરફથી,
(૩૫૦) માણેકજી અરશદજી સરાઈ, પેશતમજી ફોરજનજી
કામાજી, ડોશાભાઈ ફોરજનજી કામાજી, અરશદજી રસતમજી
કામાજી, (૩૨૫) મનચેરજી ફોરજનજી કામાજી, શેરાખજી
શાપુરજી બંગાલી, (૩૧૨૮૮) રૂ૨૫) ની અંદરની રકમ.

એજ મુજબ કરાંચીના જરથોશ્તીઓએ પણ એ ફંડમાં
રૂ૧૦૦) ભર્યા હતા તેનો ૧૦) પૌંડ, ૨) શીલીંગ અને ૧)
પેનીની ડરાઈટ શેઠ ફોરજનજી શેરાખજી કામારીએ તા.
૭ થી આગસ્ટ ૧૮૬૭ ને દીને પ્રોફેસર વેબર ઉપર મોકલી
આપ્યો હતો.

પ્રોફેસર બૉપ એ પછી એક વર્ષે ધ્યાને તા. ૨૩ થી
અક્ટોબર ૧૮૬૭ ને દીને જરથોશ્તી થધે ચરણ પામ્યો હતો.

૬ ઠાઠજસ ઓઈઈડીઆ, ૨૧ થી આગસ્ટ ૧૮૬૬.

એ ફંડ થધે દેશી રાજવંશીઓએ તથા સર્વે સરકારી
અધિકારીઓએ નાણાં ભરેલાં તેમજ ભરાવેલાં હોવાથી તે
રૂ૨૭૮૮૧૮—૬—૮ થું થયું હતું. પારસીઓની એમાં
નીચે મુજબ રૂ૧૬૬૭૩૩ ની રકમ હતી :—

(૩૨૦૦૦) અરશદજી ફોરજનજી વાડીઆ, (૩૨૦૦૦)

દીનશાહજી માણેકજી પીડી, મનચેરજી ફોરજનજી કામાજી,
રસતમજી હાદાભાઈ કામાજી કુપની, (૩૭૦૦) મરહુમ નશર-
વાનજી મનચેરજી કામાજીનાં ધર્મપાતાંચાંથી, (૩૫૦૦) સર
જમશદજી જીજીબાઇ બારોનેટ, રસતમજી કામાજી કુપની,

તા. ૨૦ મી આગસ્ટ.

કેતાવ્ય અમ્મ ફેલેશતમાં પેલેલી અને હુન્વારેશ બાધાનાં આપેલાં લખાણુ બાપે નામીઆ ક્રેમ વિદ્વાન માનશીયો ગેનેએ પ્રોફેસર મોહન ઉપર લખેલો કાગળ

ચાલેકયાઈ અને ચેરલાંયાઈ, બેરંચલ નશરવાંનલ સીર-વાઈ, (૩૩૦૦) ફેરચનલ ચનચેરલ કાચાલના ઓકરાઓ, (૩૨૫૦) સેર જમશેદલ છલભાઈ પારસી બેનીવાલંટ ઇન-સીરયુટની ઓડીઓની નિશાલના શિક્ષકો અને શિષ્યો, (૩૨૦૦) ફેરચનલ યલ્લચનલ વાડીઆ, દોરાયલ બરજેરલ કાપર, એદલલ શંચલ આલયલેસની કુંપની, ચેરવાંનલ છલભાઈના ઓકરાઓ, નવરોજલ જંગીરલ ગાચડીઆ, એક પારસી કંત્રાકર, ચાલેકલ અને દાદાભાઈ કાવશલ દમણવાલા, (૩૧૭૭) પેશતનલ અને ડોશાભાઈ શંચલ કાચાલની કુંપનીનાં ચાલેસો, (૩૧૫૫) નશરવાંનલ યલ્લચનલ મોદીના ઓકરાઓ, (૩૧૦૮) ચરકુચ ફેરચનલ યલ્લચનલ વાડીઆનાં આતશબેરંચના મોવિદો, (૩૧૦૮) અલેક્ષાંડરા ગરલસ સ્કુલની ઓડીઓ, (૩૧૦૦) તેલ્લુરશ જમશેદલ દેસાઈ, એક પારસી વીધવા, કાવશલ અને પાલણુલ ધનલભાઈ પાંજીવાલા, હીરલભાઈ અને શંચલ ફેરચનલ ચેરના, શંચલ અને ચેરાયલ કંપચર પાટક, હીરશાહલ દાદાભાઈ ગાંધી, અરશેદલ યલ્લચનલ (ચેકના) ની કુંપની, રસતચલ ચેરાયલ કચીશરીવાલા, રસતચલ ચનચેરલની કું, રસ-તચલ ધનલશાહ કપાંન, ચેરવાંનલ અરશેદલ ધડીઆલી, અરશેદલ રસતચલ કાચાલ, (૩૮૮) શંચલ નશરવાંનલ એંગલો વર્નાક્યુલર સ્કુલના શિક્ષકો તથા વિદ્યાર્થીઓ, (૩૭૫) કાંદાવાલા મોહલાના પારસીઓ, એમ. એડ પી. બી. કોલાહની કું, (૬૧) બી. એડ એ. ફેરચનલની પેહડીનાં ચાલેસો, (૩૬૦) છવણુલ એદલલ અપુના ઓકરાઓ, (૩૫૧) પેશતનલ યાપુલ ધુચીઆ, (૩૫૦) એદલલ અર-શેદલ યનાતવાલાની કલય, મોદી એદલલ શંચલ અપાતા, એસ. પી. ધનલખ ઇની કું, ચેરાયલ શાપુરલ અગાલી, એદલલ પાલણુલ યાટલીવાલા, ચરકુચ જંગીરલ નવરોજલ વાડીઆને નામ, જંગીરલ યુસતાદલ, ચીડીયાઈ, ચજીનેા એક પારસી, છવાલ રતનલ ચજીના ઓકરાઓ, કાવશલ ચેરવાંનલ હાથીદર, નવરોજલ અરશેદલની કું, (૩૪૧) એક પારસી કુટુંબ, (૩૩૬) એક જરથોસ્તી, (૩૩૩) ડોશા-ભાઈ બીખાલ કાંગાની સ્કુલના વિદ્યાર્થીઓ, (૩૩૦) ચરકુચ અરશેદલ યલ્લચનલ પથડીને નામે, (૩૨૫) એક ગરીબ જરથોસ્તી, નશરવાંનલ દાદાભાઈ, રસતચલ અરદેસર વાડીઆ, ડાકર ચેરવાંનલ ચેરાયલ ખરાસ, એ. ડી. મોદીની કું, ચેરવાંનલ હીરલભાઈ યાટલીવાલા, જમશેદલ ડોશાભાઈ શંચીસ, જાતાંયાઈ, અરશેદલ, આવાંયાઈ, એદ-લલ દાદાભાઈ લંગડની કું, ચાલેકયાઈ તે ચેરાયલ શાપુરલ ઇન્નેરનાં ધણીઆંની, નશરવાંનલ શંચલ ધીસતા, (૩૫૧૪) ૩૨૫) ની અંદરની રકમ.

સુરતથી એ રંડમાં ૩૧૬૩ગા નીચે મુજબ પારસી-ઓએ ભરી મોકલ્યા હતા :—

(૩૧૦૦) અરજેરલ ચેરવાંનલ રરેનર તથા ધણી-આંની પીરોજયાઈ, (૩૧૦૦) યાઈ અસુયાઈ તે ચરકુચ ચેરવાંનલ ફેરચનલ રરેનરનાં બેડી, (૩૬૭૧) સહયદરના પારસીઓએ હસ્તક રસતચલ જમશેદલ કાપડીઆ; (૩૫૧)

અને તે ઉપર એક બીજા વિદ્વાન માનશીયો ફોનખરે કચેલી ચરેહનું પુસ્તક ક્રાન્સની સરકારને અરથે પાસીસ મધે આમે માસમાં છપાઈ પ્રગટ થયું હતું.

તા. ૨૧ મી આગસ્ટ.

રોજ ૩ માહ ૧૨ (ચિ. ૧૨૩૫ યન્દેનરદી.

મશુ—દાદાભાઈ બેરંચલ તારાપોરવાલા—ઉમર વર્ષ ૫૫) થેઠ બેરંચલ બીમલ તારાપોરવાલાના વડા દીકરા. એવણુ ઇ. સં ૧૮૩૨ માં પોતાના બાપના પિત્રાઈ થેઠ

નશરવાંનલ પેશતનલ વકીલ, રતનશાહ પેશતનલ વકીલ, (૩૫૦) જમશેદલ કાવશલ એ. ડી, (૩૨૮) ચરકુચ દાદાભાઈ નશરવાંનલ મોદીનાં આતશબેરંચના મોવિદો હસ્તક હસ્તુર કંપચર દાદાભાઈ, (૩૨૫) અરશેદલ એદલલ હાથીખાંના-વાલા, નશરવાંનલ દારાશાહ ખાંનસાહેબ, પેશતનલ બરજેરલ એ. ડી, કાવશલ નવરોજલ સુરીગર, (૩૧૫૯) ૩૨૫) ની અંદરની રકમ.

ભરચથી ૩૯૭૨) નીચે મુજબ પારસીઓએ મોકલ્યા હતા :—

(૩૩૫૬) એદલલ ચનચેરલ કંત્રાકર હસ્તક, (૩૩૨૬) રસતચલ ચેરાયલ હલાલ હસ્તક, (૩૫૦) યલ્લચનશાહ બેર-રાંચલ વકીલ, (૩૨૫) રસતચલ ચેરાયલ હલાલ, નશરવાંનલ યલ્લચનશાહ, રરેનલ છવણુલ, યલ્લચનશાહ બેરંચલ ચેરતાલ, જમશેદલ ફેરચનલ વખારીઆ, બેરંચશાહ દાદાભાઈ મુનસરના, (૩૬૦) ૩૨૫) ની અંદરની રકમ.

૩૨૧૨) દમણ, હાદવારા, વગેરેના જરથોસ્તીઓએ હસ્તક થેઠ ચાલેકલ કાવશલ દમણવાલા.

૩૧૧૭) ગદેવીના જરથોસ્તીઓ તરફથી હસ્તક ડાક-ર અરશેદલ જમશેદલ જીચરીગર.

૩૭૮૧) મુન્શરાતના ઇન્સપેક્ટરીંગ પોસ્ટ ચાસતર થેઠ અરશેદલ પાલણુલ લાલકાકાએ જીધરાવી મોકલેલા.

૩૫૬) દમણની હાનરેયલ રસતચલ જમશેદલ છલ-ભાઈવાલી ઇંગ્રેજ સ્કુલના વિદ્યાર્થીઓ.

૩૩૨૧) ગદેવીની કાવશલ જંગીર રેડીચનીવાલી સ્કુલના વિદ્યાર્થીઓ હસ્તક હેડ-ચાસર ચેરાયલ ચન-ચેરલ બાગલીઆ.

વળી આ દુધાલની અખર અતરે પોંકચતાંવાર ડાવેનર લેડી આવાંયાઈએ પોતાના દીકરા થેઠ રસતચલ જમશેદલ છલખ ઇની ચારચતે ૩૧૫૦૦) પરભાડા કલકતે મોકલ્યા હતા, જે પિથેની અખર તપાંનાં અંગાલ હરકાદેએ ખાસ વધારો કાઢી લોકાને કીધો હતી. એજ મુજબ થેઠ યલ્લચનલ છલખાઈએ પણ ૩૫૦૦) કલકતે ચેશાહરી આર ચેંટ વીન-સંટ ડી પાલના વાઈસ-પ્રેસીડંટની ચારચતે પરભાડા મોકલ્યા હતા. એ જીપરાંત લેડી આવાંયાઈએ ૩૮૦૦) ની રકમ પરભાડી ચધરાજ ખાતે પણ મોકલી હતી.

1 "Lettre A. M. Mohl, sur un passage du kitab FI-Fihrist, relatif au Pehlevi et au Huzvarech. Par, M. Ch. Ganneau, avec quelques observations sur le memo sujet. Par, M. Derenbourg. Paris. Imprimerie imperiale MDCCCLXVI."

૨ થેઠ જંગીરલ દાદાભાઈ તારાપોરવાલાના બાવા.

વીકાજ મેદરજીએ ચીન મધે “બાપુજી વીકાજ” નાં નામથી ઉઘાડેલી પેહડીમાં તે તરફ ગયા હતા. તે પછી અતરે આવી ઈન્ડિયન ૧૮૩૬ થી તારાપોર મધેજ રેલ્વેમાં કીધું હતું, અને ત્યાં પોતાની બાપીકી જગીરને વહીવટ ચલાવતા હતા. ત્યાંના મુર્ચ જરથોસ્ત્રીઓ એમને પોતાના વડા અકાબર તરીકેનું માન આપતા હતા. ઈન્ડિયન ૧૮૪૫ માં તારાપોર મધે બાંગર્થી નામના ઉદારાએ પાડેલી હુલને લીધે લોકો દેહ્યતના માર્યા કીલામાં બરાઈ બેઠા હતા, તે બેળાએ એઓએ ધણી હીમત બતાવી લોકોને મદદ કીધી હતી, તથા તે ઉદારને ગામની બાહરથીજ નસાડયો હતો. એવલુનું મરણ તારાપોર મધેજ નીપજનું હતું, અને એમનાં રવાનને ગયા માર્ગ માર્ગમાં તારાપોર મધે પરદાયજાં નવાં દોખમાંમાં પેહલવેહલું અવજનમંજલ પેહલાડવામાં આવ્યું હતું.

તાં ૨૪ મી આગસ્ટ.

કરાંચીવાના શેઠ પેશતનજી દીનશાહ માનવાજા જેઓ નવા કામેદા પ્રમાણે અતરેની મેશરમ કલીવજાંડ અને પીલ સોલીશીટરની પેહડીમાં આરટીકલડ કચાર્ક હતા તેઓએ સોલીશીટરની પરીક્ષા ફેલમંદીથી પસાર કીધી હતી. પારસીઓમાં પેહલવેહલા એવલુ સોલીશીટર તરીકે પસાર થયા હતા. ૧

તાં ૩૧ મી આગસ્ટ.

રોજ ૧૩ માહ ૧૨ (ચિં) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

એડન મધે અંજુમનના ઉધરાતથી એન્ડ એરચજ કાવચજ ગારાની આગિવાંની હેલ પાહડ ઉપર એક દોખનું બંધાવી આજ દીને પરદાયનું હતું. ૨

૧ બીએ જેઝેટ, તાં ૨૫ મી આગસ્ટ ૧૮૬૬.

૨ એ દોખજાંપર નીચલી તખી જારેલી છે :—

“પાક દાદાર હોરચજ્જ જે ચીનેઈ ઇસ્માને ગીરીને
“સાહેબ તેનાં મુખારક નાજથી અથો જરથોશત અસપંતે-
“જાન અને શેઠરવાંનની રાસત અને નેક રેનોચાઈથી આએ
“દોખનું તથા સગડી તથા શરતી દેવાલ સરવે શ્રી એદંનના
“જરથોશતી અંજુમનના ખરચથી અને કંઈએક શ્રી
“મુખઈના જરથોશતીઓની મદદથી મોએદ એરચજ કાવ-
“શજ ગારાનાં જારીવનાંથી બાંધીજો. એ જકાન આજ
“દીનથી જરથોશતી કાવદા મુજબ વાપરવાને અંજુમનને
“અસતક કીધું. રોજ ૧૩ મો તેસતર તીર ચાહા ૧૨
“મો અસપંદારમદ સને ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી. તારીખ
“૩૧ મી આગસ્ટ ૧૮૬૬ ઇશવી. સવંત ૧૮૨૨ આવન
“૧૬ ૬ ને વાર જારે.”

એ દોખજાંનાં શડમાં શેઠ મનચેરજી હોરચજ્જ કાચા-
જીએ ઈન્ડિયન ૧૮૬૪ ના આપરેલ ખાસજાં ઇંગ્લાંડથી મુખઈ પાહડ શરતી વખતે રૂ.૧૦૦૦ ની રકમ મરી હતી.

એ દોખજાંને લગતી શમડી તથા કૂચી તથા પાહડ ઉપર જવાનો રસ્તો એડનવાલા શેઠ એદલજી ચાણિકલ કાલાયે-
વાલાએ બંધાવી અંજુમનને હસતક કીધો હતો.

તાં ૧ લી સપ્ટેમ્બર.

એન્ડ ડાશાબાઈ બીબાજી કાંગા અને શેઠ ધનજીભાઈ શાપુરજી બાટલીવાલાએ મલી “ફોરટ ઇંગલીશ એન્ડ યુન-
રાતી સ્કુલ” નામની શરૂઆતથી તે મેનિક્યુલેશન સુધીની કેલવણી આપવાની એક સ્કુલ મુખઈનાં કોટ મધે ઉઘાડી હતી. ૩

તાં ૬ થી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલને નામદાર સરકારે મુખઈના એક જસડીસ ઓફ ધી પીસ અથવા સુધેહતા અમ-
લદાર નેમ્યા હતા.

શેઠ એદલજી ફકીરજીને નામદાર સરકારે ફરાંચીની સમાલ કાઠ કોરટના કચાર્ક નેમ્યા હતા. ૪

તાં ૮ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૧૬ માહ ૧ (કો) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરજી—કેકોબાદજી મનચેરજી મુજાં શીરાજ—ઉમર વર્ષ ૫૬) દરુર મનચેરજી કેકોબાદજી મુજાં શીરાજના ખીલ દીકરા. એવલે ઈન્ડિયન ૧૮૩૦ માં વેહવાર ઉપોગી મંચાર ચાપડી, ઈન્ડિયન ૧૮૩૬ માં વીરપરદ તથા ફરાંની પેટની આખી માએની, તથા વંદીદાદના મુખતેશર હનતેખાએના યુજરાતીમાં તરજુમો, તથા ઈન્ડિયન ૧૮૪૮ માં મરહુમ મુજાં શીરાજ ખીન મુજાં કાઉથવાલી દસાતીર કેતાખનો ફાર-
સીમાંથી યુજરાતીમાં તરજુમો કરી બાહર પાડયો હતો. તાં ૧ લી આગસ્ટ ૧૮૪૬ થી એવલે શેઠ નવરોજજી દોરાબજી ગાએ તથા દરુર અસપંદીઆરજી ફરાંમજી રખાડી સાથે મલી “સમાચાર દરખલુ” છાપાખાનું તથા વર્તમાન પત્ર કાઢવા માડ્યું હતું. એ કારખાનામાંથી શેઠ નવરો-
જજી દોરાબજી ગાએ છુટા પડવા પછી તાં ૧ લી આપ-
રેજ ૧૮૫૮ થી શેઠ ફરાંમજી ખરશંદજી પ્રિંટરને ભાગલા કરી એવલુ પોતાનાં મરણ સુધી તેમાં શામેલ હતા.

તાં ૯ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૧૭ માહ ૧ (કો) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ દાદીભાઈ નોથરવાંજીવાલાં કદમી આતશખેહરાંમની શાકગરેહનાં જશનની મીજલસમાં દરુર શોરાબજી રમતમજી મુજાં શીરાજનાએ “૧૮૬૫ ના એરસટાના હીગામમાં ફરાંમોશ માનવીએ ગફલતી કરી જે કુખ પોતા ઉપર એચી લીધું છે તે વિષે પશમાંની જાહેર કરી તે અજમ ખુદરતના સાહેબની દરગાહમાં તોજિસ ઉતારી મારી માગવા” વિષે એક વાએજ કરી મંબલાવી હતી. ૫

૩ એ સ્કુલ મધેથી શેઠ ધનજીભાઈએ ઈન્ડિયન ૧૮૭૫ માં પોતાનો સંબંધ ઉાડયો હતો, અને તે અખલા એન્ડ ડાશાબાઈએ ઈન્ડિયન ૧૮૮૧ સુધી ચલાવી હતી. એની આગજજ ઈન્ડિયન ૧૮૫૫ થી એન્ડ ડાશાબાઈએ એક એંગ્લો વર્નાક્યુલર સ્કુલ મુખઈનાં કોટ મધે ઉઘાડેલી હતી.

૪ બીએ ગવર્મેન્ટ જેઝેટ, ૬ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬.

૫ મુખઈ સમાચાર, તાં ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬.

તાં ૬ મી સપ્ટેમ્બર.

૨૧ જાન ૨૨ માહ ૧૨ (શિં) ૧૨૩૫ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઇ નવાબખાઇ તે શેઠ દીનશા-
હજી હોરમજી બાઇલીવાલાનાં ધણીઆંની તથા મરહુમ શેઠ
પાલણી પેશનજી બાઇલીવાલાનાં બેઠીનાં ઉઠમણીમાં તેમનાં
સાસુ બાઇ માળીખાઇ તે મરહુમ શેઠ હોરમજી પેશનજી
બાઇલીવાલાનાં વીધવાએ રૂ.૭૫૦) ધર્મ ખાતે આપ્યા હતા. ૨

તાં ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર.

રાહુમાએ માજદીઅમનાન સભા તરફથી તેના સરન-
શીન શેઠ નરસીજી ફરફુનજીનાં નામના રૂ.૧૫૦) નાં ધના-
મના એક રૈસાલો " પરસ્તેશ કરવાને લાયક એકલો પરવર-
દેગાર છે " એ બાબદ ઉપર એં પુરશેદજી મીનાચેહરજી
કેલીએ લખ્યો હતો તે રૈસાલાનું એક ચોપાન-યું એ સભા
તરફથી પ્રગટ કરવામાં આપ્યું હતું. ૨

તાં ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર.

પુણાં મધે ફલકુલો તથા વનસ્પતીનું એક માટું-પ્રદર્શણ
નામદાર ગવરનર સર બારટલ કીઅરનાં પ્રમુખપણાં હેઠલ
શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈએ બંધાવેલા " નવ-
સારી હાલ " વાલા મુશીબીત અને કુશદે બંગલામાં
ભરાયું હતું. એ પ્રદર્શણની કમીટીમાં મોટા મોટા હંગેજ
અમલદારો તથા એકજ પારસી મહસ્થ—ખાંનબાહદુર પદ-
મજી પેશનજી હતા. ૩

તાં ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ કાવશજી શેરાબજી પોણે " કોનોલોજી " અથવા
કાળમાન વિદ્યાને લગતું એક પુસ્તક હંગેજીમાં રચી હંગ-
લાંડથી છપાવી મંગાવ્યું હતું. ૪ એ પુસ્તકમાં દરેક દેશના
સનેની ગણતરી તથા તેના દાહડાવારનું ખ્યાન કર્યું છે.

૧ જામે જશશેદ, તાં ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬.

૨ " પરસ્તેશ કરવાને લાયક એકલો પરવરદેગાર છે.
એ બાબતમાં રચેલો નવરોજી ફરફુનજી ધનાજનો નીચંધ.
બનાવનાર, ઈરવદ પુરશેદજી જનચેરજી કટેલી. સંધલા
જરતોશીએને વાઈર કરવા સાથે રાહાનુશાએ માજદીઅશનાં
સભાની કારોબાર મંડલીએ છપાવી પ્રગટ કરેલો છે. ઝુંબડ,
દરતર આશકારા છપાખાનાંમાં છાપેલો છે. સને ૧૨૩૫
હઅજ્ઞદેવરદી. સને ૧૮૬૬ ઇસવી."

૩ રાઈજસ ઓર હંડીઆ, ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬.

૪ " Cowajee Patell's Chronology, containing
corresponding dates of the different Eras used by
Christians, Jews, Greeks, Hindus, Mohammedans, Parsees,
Chinese, Japanese, &c. By, Cowajee Sorabjee Patell.
London: Trubner and Co., 60, Paternoster Row.
MDCCCLXVI"

૫ નીચલા સનેઓની ગણતરી એ પુસ્તકમાં આપેલી છે:-

૩ મી, યુનાની, ખ્રિસ્તી, સોઝરીઅન, સીકંદરીઅન,
આનટીઅિક, ઇરવદખીલ, આબીસીનીઅન, યાહુડી, નેબોને-
સર, સોસર, આરબીનીયન, યજ્ઞદેવરદી, જરથોસ્તી, ક્રિંચ
રીપબલીક, હીબરી, ચીનાઈ, જપાનીસ, હીબ્રી, પર્સીસ,
ઈત્યાદિ.

તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર.

એં કાવશજી મનચેરજી મોદીએ " દાદે જરથોશત "
નામનું માજદીઅશની દીનની બાબદમાં એક ચોપાન-યું
છપાવી પ્રગટ કરીયું હતું. ૧

તાં ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર.

૨૧ જાન ૩ માહ ૧ (શિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

નવસારી મધે આજ દીને રવીથવનનાં જશનની કિઆ
પુરી થવા બાદ દરતર રસતમજી કેકોબાદજી મેહરજી રાંણાએ
" માણસ જનને સુઆધ્યા રેહવાની જર " એ બાબદ
ઉપર એક વાએજ કરી મંબલાવી હતી. ૭

તાં ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર.

ઝુંબડની સર જમશેદજી મદરૈસાવાલા એં શેહરી-
આરજી દાદાભાઈ ભર્યાએ આજ દીને ભર્યા મધે શેઠ
મેહરાંમશાહ ધનજીભાઈ રૂકિલાલા (ખંખાતા) નાં મકાંનમાં
જરથોસ્તી ધર્મની જાણવાજોગ બાબદ તથા એ ધર્મને લગતી
પુરોપ ખંડમાં થયેલી શેધા વિષે એક બાપાણ કરીયું હતું.
સરનશીનની પુરસી દરતર મીનાચેહરજી અમરપંદીઆરજી
કામદીનજીને આપવામાં આવી હતી, જેવણે પ્રથમમાં આપણું
ગયું શાલ આપ્પર થયું તેમાં જે ગોનાહ થયા હોય તેની
ખાદાતાકાથી માફી આહવા અને આવતું શાલ તમામ
આજમને સુબારક થાએ તે વિષે દોઆ ચાહી, જેમાં આપ્પી
મજલેસે ઉભા થાઇ શામિલગીરી બતાવી હતી. એ પછી
બાપાણ ચાલુ થયું જે રા કઝાકે પૂરે થયું હતું. ૮

તાં ૮ મી ઓક્ટોબર.

૨૧ જાન ૧૬ માહ ૧ (શિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરજી—માણેજી મેહરવાંનજી મેહતા—ઉમર વર્ષ
૬૮). શેઠ મેહરવાંનજી ભીખાજી મેહતાના વડા દીકરા.
એવણ સર ચારલસ ફારબમની કુંપનીના ગોડાઉનકીપર હતા,
અને લાંબી સુદત પ્રમાણિકપણેથી ત્યાંજ રહ્યા હતા. ઇં સં
૧૮૪૦ માં નામીઆ સર ચારલસ ફારબમ આરોનેટ પોતાની
અતરેની આશીમના ગામડી કામદારોને મોટે પોતાની યાદદા-
સ્તની એકકી ચીજ લંડનથી મેટ મોકલી, તેમાં એવણને
મોટે એક કીમતી રૂપાંની દાખડી હતી.

૬ " દાદે જરથોશત, ઇઆને હોરમજદે પોતાની
પવીતર જાજદીઅસની દીનનો દાદ ઇનસાર જરથોશતની ચારતે
મેહલેએથ તેની શામેતી બતલાવામાં ધરજનાં અવશતા
વાંછી સુધાનાં ધણાંએક પુશતકમાંથી સુધ અસુધ બાબદો
જુદી પાડી દેખાડવાને ગુપતેશરમાં બોલાયો. એં કાવશજી
જનોચેરજી મોદીએ કરી ચાલુક પરેશમાં છપાવેલો છે.
ઝુંબડ, સને ૧૨૩૫ હઅજ્ઞદેવરદી—૧૮૬૬ ઇસવી."

૭ ઝુંબડ ચાલુક, તાં ૧૦ મી ઓક્ટોબર ૧૮૬૬.

૮ રાસત ગોરતાર, તાં ૭ મી ઓક્ટોબર ૧૮૬૬.

તા. ૧૨ મી અક્ટોબર.

મુંબઈના કોટ માહેલું બજાર કાઠી નાખી તે નવી બંધાતી (કાફરડ) મારકીટમાંજ માથે રાખવાનો સત્તાવારના એનો વિચાર હોવાથી તેની માંમે કોટના રેહવાસીઓની ૧૫૦૦ શહીની એક અરજી લઈ ચાર પારસી યહરથો (શેઠા શાપુરજી પેશવનજી માકાખચાના, પેશવનજી બેહરાંમજી દાંતરા, રસમજી બેહરાંમજી મીનીબેગ અથવા પાપા, ભીમજી ભાઈ બેહરાંમજી મીસતરી અથવા મારીનમ) નું એક ઉપ્પેટ-શન પુણે નામદાર ગવરનર ઝર બારટન કીઅરની હાજુરમાં ગયું હતું. નામદાર ગવરનરે તેઓની માન સાથે મોજા-કાત લીધા પછી એ બાબદ ઉપર મ્યુનીસીપાલ કમીશનર માથે મમલત કરી વીઆંન આપવને કમ્પ્લેન આપી હતી.^૨

તા. ૧૪ મી અક્ટોબર.

આજ દીને મરહુમ શેઠ કાવશજી હોરમજી રસમ ફરાંમનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પંજીમાંથી તથા વીધવા બાઈ શુનાંબાઈ, દીકરા શેઠ અરદેસર કાવશજી રસમ ફરાંમના અને દીકરી બાઈ જામજી તે શેઠ બહમનજી હોરમજી જ્યાંવાનાનાં ધણીઆંનીએ મકી રૂ. ૧૬૦૦) ધર્મ ખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૨

તા. ૨૫ મી અક્ટોબર.

રોજ ૩ માહ ૨ (શિ.) ૧૨૩૬ યજ્ઞેજ્ઞરદી.

મરજી—પાલજી હોરમજી કાપડીઆ—ઉમર વર્ષ ૫૫) એવલુ પ્રથમમાં ઠા. ૩૫જી જોડા સાથે “પાલજી ૩૫જી” નાં નામથી કાપડની દુકાન ચલાવતા હતા. તે બાદ ઠા. ૩૫જીનો ભાગ તા. ૬ થી આગસ્ટ ૧૮૪૬ થી બંધ કરી તે પેહડી “પાલજી હોરમજીની કુંપની” ને નામે શેઠા પેશવનજી નવરોજી કાપડીઆ તથા અરદેસર નશરવાંનજી નાદરશાહ સાથે ભાગમાં ચલાવતા હતા. એ પછી તા. ૨૨ મી જુલાઈ ૧૮૫૬ થી ઉવલા ભાગયાઓથી છુટા પડી પોતાના દીકરાઓ શેઠા જમશેદજી તથા રસમજી સાથે “પાલજી હોરમજી સનમ” ને નામે વહીવટ ચાલુ કરી હતા. એ ઉપરાંત “બેહરાંવંનજી નશરવાંનજી ભાવનગરીની કુંપની” નાં નામની પેહડી ખાતે પણ એવલુ ઈ. સ. ૧૮૬૩ ની આખરી સુધી ચાલતા હતા. શેઠ હસ્ટરન સીનીંગ

૧ રાસત ગોપતાર, તા. ૧૪ મી અક્ટોબર ૧૮૬૬.

એ પછી તા. ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭ ને દીને જીવલી અરજના જવાબમાં નામદાર ગવરનર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કોટનાં જીતાં બજારની પડોશમાંજ નવું બજાર બાંધવાને એક સારી જગા સુઢી કાઠવામાં આવી છે તે પર તે બાંધવામાં આવશે.

૨ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં રંડના હીસાબની સવંત ૧૮૨૩ ના હીસાબની ચેપડી.

એડ વીવીંગ કુંપનીના એવલુ ઈ. સ. ૧૮૬૪ થી એક ડાએરેક્ટર હતા. એવલુ મુખરેજા વિચારના તથા એક હીમતવાંન શેહરી હતા.

તા. ૮ મી નવેમ્બર.

રોજ ૧૭ માહ ૨ (શિ.) ૧૨૩૬ યજ્ઞેજ્ઞરદી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ હોરમજી બહમનજી વાડી-આવાલાં આતશબેહરાંમની શાલગરેહનાં જશનની મીજલ-સમાં દસ્તુર પેશાવનજી બેહરાંમજી સંજાણાએ “જરતો-શતી દીન આપણને પાક ખાદાતાજાની તરફથી મલેલી છે તેહની જાહેર તથા અંદરખાનેની પુરવારી, અને તે ઉપર એતેકાદ રાખવાની જરૂર” એ બાબદ ઉપર એક વાએજ કરી સંબંધાવી હતી.^૩

તા. ૧૦ મી નવેમ્બર.

શેઠ નાનાભાઈ નશરવાંનજી પાલજી (માસર) એ ખારદેહ અવસ્તાની ત્રણ ચોપડીઓ નીચે મુજબ પ્રગટ કરી હતી :—

ખારદેહ અવસ્તા, યુરોપન કાયદે ઉકલાવી શુદ્ધ ઉચારે યુજરાતીમાં.^૪

ખારદેહ અવસ્તા, હાલ ચાલુ કાયદે ઉકલાવી શુદ્ધ ઉચારે યુજરાતીમાં.^૫

ખારદેહ અવસ્તા, તેની માએનીનો યુજરાતી ભાષામાં ચાર.^૬

તા. ૧૫ મી નવેમ્બર.

ડાક્ટર મનચેરજી બેહરાંમજી કાહલા, એમ. ડી. ને નામદાર સરકારે ઉત્તર વિભાગના શીતળાખાતાના શુપરી-ટેડેટ ધ્યાને વડા નેમ્યા હતા.^૭

૩ જામે જશયેદ, તા. ૮ મી નવેમ્બર ૧૮૬૬.

૪ “ખુરદેહ અવસ્તા. યુરોપન કાયદે ઉકલાવી શુદ્ધ યુજરાતીમાં. બનાવનાર, નાનાભાઈ નશરવાંનજી પાલજી. સર જ. ઇ. પી. બી. ઇનસ્ટિટ્યુશનને લગતી કોટની ઊકરી-ઓની સ્કુલનો વડો શિક્ષક. મુંબઈ થઈ ગણપત કુંજાલનાં છાપખાનામાં છપાયો. સને ૧૨૩૫ ય. સને ૧૮૬૬ ઈ.”

૫ “ખુરદેહ અવસ્તા. હાલ ચાલુ કાયદે ઉકલાવી શુદ્ધ યુજરાતીમાં. બનાવનાર, નાનાભાઈ નશરવાંનજી પાલજી. મુંબઈ થઈ ગણપત કુંજાલનાં છાપખાનામાં છપાયો. સને ૧૨૩૫ ય. સને ૧૮૬૬ ઈ.”

૬ “ખુરદેહ અવસ્તા. તેનો યુજરાતી ભાષામાં (ચાર). બનાવનાર, નાનાભાઈ નશરવાંનજી પાલજી. મુંબઈ થઈ ગણપત કુંજાલનાં છાપખાનામાં છપાયો. સને ૧૨૩૫ ય. સને ૧૮૬૬ ઈ.”

૭ બોમ્બે ગવરમેંટ ઝેઝેટ, ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૮૬૬.

ता० १६ भी नयेमंजर.

સુખ્યંબની પારસી પંચાતના કુંડના તા. ૩૧ મી
અક્ટોબર ૧૮૬૪ થી તે તા. ૧૬ મી અક્ટોબર ૧૮૬૫
સુધીના હીસાબની ચોપડી જમિ જમશેદ છાપાખાનામાંથી
તરસ્ટીઓએ છપાવી પ્રગટ કરી હતી. તેમાંથી જોવામાં
આવે છે કે હિંદી હીસાબની બાકીના રૂ. ૧૦૮૮૦૧૧૨ ૩૫-
રાંત આએ આખાં વર્ષમાં પંચાતના કુંડ ખાતે રૂ. ૧૨૫૩૪
ની આવક થઇ હતી, અને ખર્ચ રૂ. ૪૪૪૭૪૧૧૧ થયો
હતો, જે બાદ કરતાં વર્ષની આબેગીએ તરસ્ટીઓના હસ્તકમાં
પંચાતના હીસાબને લગતા રૂ. ૩૪૨૩૪૦૧૧૧૧ તથા જ્યુદ્ધાં
જ્યુદ્ધાં પડાવેલાં ખાતાઓના રૂ. ૩૫૮૦૬૨)૧ મહી કુલે
રૂ. ૧૦૧૨૦૩૨૧૧૧૧ બાકી હતા.

૧ પંચાતનાં દશતરનાં આગલાં વર્ષોનાં ૨૬) ખાતાં
 ઊપરાંત આશ્વિ વર્ષમાં બે નવાં ખાતાં ઊમેરાયાંછે. તેમાં
 પેઢણું ચરકુમ શેઠે રૂસતચળ હોરચળજી જોગા, ઠરીચીના-
 પોલીવાલાએ ચઢસોરના રાજ ઊપર પોતાના લેહણા નીકળતા
 રૂ૦૦૦૦) વચ્ચમ કરી તે મુખ્યધની પારસી પંચાતનાં ૪૬મ
 પોતાનાં નાચતું જુદું ખાતું પડાવી આપવાને તા. ૭ મી
 જુલાઈ ૧૮૬૦ ને દીને નીજમરીવાલા શેઠ પેશતનજી નશરવાં-
 નજી બાઠલીવાલાને અપત્યારનાતું આપ્યું હતું તેની રૂદે
 તેવણે તે નાણાં વચ્ચલ કરી તેને પેઢેલો હતો રૂ૫૦૦૦) નો
 તા. ૨૭ મી આગસ્ટ ૧૮૬૦ ને દીને, બીજો હતો
 રૂ૧૦૦૦૦) નો તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૧ ને દીને, તથા
 પાકીના રૂ૧૫૦૦૦) તા. ૭૧ મી અક્ટોબર ૧૮૬૪ ને
 દીને તરસદીએ પર ઝાકલ્યા હતા; બેથી તે આખી રૂ૩૦૦૦૦)
 ની રકમતું ચરકુમ શેઠે રૂસતચળનાં નાચતું જુદું ખાતું
 તા. ૭ મી નવેમ્બર ૧૮૬૪ ને દીને પાડી તેતું વ્યાજ
 પંચાતનાં જનરલ, આંધલા પાંગલા જરથોસ્તીઓનાં,
 રવાંનેને અવલચંજલ પોંઠ્યાડવાનાં, અને મુત્તાદને તાંકણે
 દેશાવરો ખાતે ગરીબ જરથોસ્તીઓને વેઢેલી આપવા
 નાં ૪૬૦૦૦) વાપડવાને બદોબ્સત કીધા હતા. બીજું
 ખાતું શેઠે ચાણેજી એદલજી આલબલેશે તા. ૧૧ મી
 સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૫ ને દીને પોતાના બાવા ચરકુમ શેઠે
 એદલજી ૪૨૦૦૦) આલબલેસનાં પુનને ચાટે તેવણની પોતાની
 પુંજ ચધેથી તથા ૨૨૦૦૦) અને એશીએ ૪૫૦) રૂ૨૦૦૦૦)
 ની સરકારી નોઠ આખી તેતું વ્યાજ પંચાતનાં જનરલ, આંધલા
 પાંગલા જરથોસ્તીઓનાં, તથા રવાંનેને અવલ ચંજલ પોંઠ-
 યાડવાનાં ૪૬૦ ચધે વાપડવાને બદોબ્સત કરી પડાવ્યું હતું.

ઁજ મુજબ સરકાર શેઠ કાવશલ ધનલભાઈ પાંડિવાલાનાં
 નામનાં રૂ૫૦૦૦૦) નાં ખાતાંમાં તેવણનાં પુનને ચાટે તેવણનાં
 વીધવા બાઈ પેઢરબાઈ તથા ભત્રિજાએ શેઠાં અરશેલ
 અને દોરાબલ પાલણુ પાંડિવાલા તથા શોરાબલ કાવશલ
 પાંડિવાલાએ તા. ૫ ચી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૫ ને રીને રૂ૫૫૦૦૦)
 ની બીલ સરકારી નોટ આપી તે ખાતું રૂ૨૫૦૦૦) તું
 કરી તેનું બાજ મુખ્યનાં આંધનાં પાંડલા જરથાસ્તીઓનાં,
 રવાનેને અવલજનલ પોંઢ્યાડવાનાં, તથા પ્રકાસને તાંકણે
 દેખાવેરા ખાતેનાં અરીથ જરથાસ્તીઓને વેંઢ્યાં આપવાનાં
 રંડેઢાં વાપડવાનાં બંદોષત્વ કીધી હતો. વળી સરકાર શેઠ
 રડનુજ શોરાબલ પારખનાં નામનાં રૂ૧૧૫૦૦) નાં ખાતાંમાં

ता० १७ भी नविमपर.

દસગુર શીરામજી રસ્તમજી મુક્તાશિરોજનાએ આજ
દિન મરહુમ શેઠ દાદીબાઈ નાથરવાંનજી વાલાં આતથમેહ-
રાંમમાં “જન્દ અવસ્તાના પુખ્તી ભરેલા તથા કલામી—
હુમત, હીમ્મત, હુવરશત” એ વ્યાખ્ય ઉપર એક વાચ્યેજ
કરી સંબંધાવી હતી. તે પૂરી થવા બાદ દસગુર પેશાતનજી
મેહરાંમજી સંબંધાએ ઉઠી તેમનો સંબાળી તરફથી ઉપકાર
માનયો હતો.^૨

તા. ૦૨.૫.૨૦૨૦

જરમનીવાલા ડાકટર અલેક્ઝાન્ડર કોહટે પાલુધીઓનાં
દેવતા અને દૈતોના પારસી ધર્મ ગ્રાહ્યતા સંબંધ વિશે એક
પુસ્તક રચ્યા પ્રગટ કીધું હતું.^૩

ता० २७ भी नवम्बर.

શ્રી ૬ માહિ ૩ (શ્રી) ૧૨૭૬ યજ્ઞદેવગી.

શ્રેષ્ઠ બેહરાંમજી નશરવાંનજી સીરવાદ્યે ગવમારીનાં
આતશબેહરાંમ મધે કેબલો રાખવાનું માટે રૂ.૧૦૦૦૦) ની

શેઠ અરથેદલ શ્રદ્ધાળ પારખે તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૫ ને દીને રૂ.૧૦૦૦૦) ની બીજી સરકારી નોટ પોતાનાં બેંકન મરફુખ પાઘ મેહરપાઘ તે મરફુખ શેઠ રૂ.૩૨૫૦૦ એકલ વાડીઆનાં વીધવાની પુંજમાંથી તે બધાનાં તથા તેવણના આવદનાં પુનને સાટે આપી તે આઈ રૂ.૨૧૫૦૦) ત્રું કરી તે નવી રૂ.૩૫૦૦) આજ મુકતાદને તાંકણે બિધરાણાંની દીપ મધે ભરીને સુરત ખાતે વેંડ્યો આપવા સાઠ વાલવાને બંદોબસત કીધી હતી.

એ કોપરાત શેઠ દીનશાહજી દાદાભાઈ ગાંધીજી પોતાના દીકરા મરદુષ શેઠ ચનચેરશાહ દીનશાહ ગાંધીનાં પુત્રને ચાટે તા. ૨૫ થી જાનેવારી ૧૮૬૫ ને દીને રૂ૨૫૦૦) સરકારી નોટ આપી તેનાં વ્યાજગાંધી શરદુષ સર જમશેદજી જીજીભાઈના જઈ પહેલાં ચરદેશાહ દર શાલ એક વીધારખીને એ શરદુષનાં નાખની એક સ્કાલરશાલ આપવાનાં બંદોબસ્ત કીધા હતા. વળી શેઠ બલચનજી શંરંજી કાખાલજી પોતાની દીકરી મરદુષ બાઈ દીનબાઈ તે શેઠ જીવજી હીરજીભાઈ રેડીજનીનાં બીજીવારનાં ષણીઆનીનાં પુત્રને ચાટે તા. ૨૮ થી આગ્રશર ૧૮૬૫ ને દીને રૂ૧૦૦૦) ની સરકારી નોટ તેજી આજનાં વાલે જમશેદી રવાનાં અપજનજી પાંઠ્યાનાં પુત્રનાં જઈ કાપડવાના બંદોબસ્તથી ભેટ આપી હતી.

૨ રાસ્ત ગોપ્તાર, તા. ૧૮ થી નવેમ્બર ૧૮૬૬.

3 Ueber die Jüdische Angelologie und Dämonologie in ihrer Abhängigkeit vom Parsismus. von, Dr. Alexander Kohut. Leipzig 1836 in commission bei F. A. Brockhaus.

એ પુસ્તકને શેઠ ખરશેદજી રૂચતજી કાચાજી
 ઇ. સ. ૧૮૮૦ નાં ઇંગ્લેન્ડનાં નરુન્ડે કરી The Jewish
 Angelology and Demonology based upon Parsism
 એવાં નામથી એક એપાનનું પ્રગટ કરીધું હતું.

કામનાં એક માટું રૂપાં આફરગાંનીક પોતાને પરચે તૈયાર કરાવી બેઠા આપ્યું હતું, તે આફરગાંનીઆમાં આજ દીને આતશબેદરાંમને તખ્તનીન કરી તેનું એક જથ્થા તથા ગામની બધરાં માટીડાઓની નેઆત શેઠ બેહરાંમજીને પરચે કરવામાં આવી હતી. ૨

તાં ૧ લી ડીસેમ્બર.

મંગલોડ મધે હિંદુસ્થાનના સોફાના લાભ ગાયવવા તથા વધારવાને શેઠ દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર ત્યાંના ફેરલાક માટા દરજ્જાના ઇંગ્લેન્ડ અહરથા સાથે મળી "મસ્ટ મંડીઆ આશોશીએશન" નામની એક મુખા આજ દીનથી ઉભી કીધી હતી. ૨

૧ રાસત ગોરતાર, તાં ૫ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬.

એ અફરગાંનીજી આતશબેદરાંમનાં ચઢાવવા દેવાના સંબંધમાં નવસારીના દેસાઈ બરજોરજી નવરોજી તથા શેઠ બેહરાંમજી સીરવાઈ વચ્ચે ફેરલીક બાંબડ તે વેળાએ ભેટી હતી, અને દેસાઈજીએ શેઠ બેહરાંમજી પાસે આનીકની ધડીએ જે લેખ લખાવી લીધા હતા તે વિષે બહેરમાં ઘણી ચક્રમાર ચાલી હતી.

૨ એ આશોશીએશનની કૌનસીલમાં હવેશાં મોટા ઇંગ્લેન્ડ જીજરાવો, અહરથા, તથા હિંદુસ્થાનમાં આવી ગયલા સરકારી અજલદારો શામેલ થયા કીધાછે, તથા શેઠ દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર પેહલાંથી તે અત્યાર સુધી તેમાં શામેલ છે. વળી કૌનસીલમાં કાઠ કાઠવાર ખાલી પડતી જગા પર પારસીઓમાં શેઠ દાદાભાઈ ડોશાભાઈ કાઠાજી, હોરજીજી અરદેસર ધનભાઈ વાડીઆ, બેહરાંમજી જીવજી ગજવર, નવરોજી રરજીજી, દાદાભાઈ બેહરાંમજી ચોધરી, હોરજીજી નશરવાંજી વકીલ, રસતજી વીકાજી મેહરજી, ચનચેરજી દાદાભાઈ દાદીશેઠ, અરદેસર કાવશજી શેઠના, ચાણકજી બેહરાંમજી દાદાભાઈ, અને ચનચેરજી મેહરવાંજી ભાવનગરી શામેલ થયાછે. એ જીવરાંત શેઠ દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર એ આશોશીએશનના હાનરરી શેફેટરી તરીકે ૧૮૬૬ થી તે ૧૮૭૧ સુધી કામ ચલાવ્યું હતું. એ આશોશીએશનની બહેર સભાઓમાં નીચલા પારસી અહરથાએ નીચલી રાજદારી આપદો જીવર નીચલો વાંચ્યા હતા, અને જે એ આશોશી એશનનાં દરતરમાં છપાવ્યાછે:—

શેઠ દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસર—હિંદુસ્થાન તરફ ઇંગ્લાંડની રરજો (૨૭ મે ૧૮૬૭), ચાઇસોરનાં રાજ બાંબે (૫ થી જુલાઈ ૧૮૬૭), આશીસીનીઆની ચઢાઈના ખરચ આંબે (૨૬ થી નવેમ્બર ૧૮૬૭), હિંદી સીવીલ સરવીસમાં ફજવાવલા દેશીએને હાખલ કરવા વિષે (૧૭ થી આપરેલ ૧૮૬૮), રથાનીક હિંદી આશોશીએશનની રરજો (૨૮ થી અક્ટોબર ૧૮૬૮), હિંદુસ્થાનના અવરતર જનરલનાં બીલમાંના સીવીલ સરવીસ વિષેના રકરા બાંબે (૭ થી જુલાઈ ૧૮૬૮), મુંબઈના રૂઝીની લેલચેલના ૧૮૬૬ ના કાયદા વિષે (૨૧ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૮), હિંદુસ્થાનની હાલતો અને સાંધેના બાંબે (૨૭ થી જુલાઈ ૧૮૭૦), હિંદુસ્થાનનાં બાપાર વિષે (૧૫ થી ફેબ્રુવારી ૧૮૭૧), હિંદુસ્થાનની નાણાં સંબંધી

તાં ૫ થી ડીસેમ્બર.

શેઠ બેહરાંમજી રૂમજી હાંડીએ "એક જરથોશતી" ને નામે "શેરના સઠાથી થએલી ખુદારી. મીનાચેરનો કીસો" એવે નામનું એક ચોપાનકું છાપી પ્રગટ કીધું હતું. ૩

તાં ૬ થી ડીસેમ્બર.

મુંબઈની પોલીસ કોરોમાં પારસી શાક્ષીએને આજ વર એક માબેદ મારફતે સોગંદ આપવામાં આવતા હતા, પણ તે માબેદ પોતે સોગંદની મતલબ બરામ્બર ન સમજવાને લીધે, આજ દીનથી સોગંદ આપવાનું કામ ચક્રિ-માજીએટ મીં આર. બી. બારડને પોતાને હસ્તક લઈ તેના તરજીબો ફુલાશીઆની પાસે કરાવી તે શાક્ષીને સંભાળવી માબેદ ફક્ત અવસ્તાની એક ચોપડી શાક્ષીના હાથમાં ધરી સોગંદ કોરટ તરફથી આપવાની રીત હાખલ કીધી હતી. ૪

રાજનીતિ વિષે (૧૦ થી મે ૧૮૭૧), હિંદુસ્થાનની હાલત બાંબે શેફેટરી બૉર્ડ રેટ સાથે ફેરલાક સંધિશાઓ (૧૮૮૦ થી); પીરોજશાહ મેહરવાંજી મેહતા—મુંબઈ ઇલાકામાં ફજવાળી સંબંધી રીતિ (૧૭ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭); દીનશાહ ધનભાઈ દાવર—ઇંગ્લાંડ અને હિંદુસ્થાન વિષે (૩ જુન ૧૮૮૦); બેહરાંમજી જીવજી બેહરાંમજી—મીરી—એક ઇંગ્લેન્ડ હિંદુસ્થાનમાં (૨૬ થી જુન ૧૮૮૨); નશરવાંજી શેફેટરી-યારજી જીવવાલા—(શેઠ ચનચેરજી દાદાભાઈ દાદીશેઠ વાંચેલો) હિંદુસ્થાનમાં ઇંગ્લેન્ડ અને દેશીએ વચ્ચે બાવહાર (૭ થી ફેબ્રુવારી ૧૮૮૩); (સર રોપર લેકાંડો વાંચેલો) હિંદી સીવીલ સરવીસ વિષે (૧૭ થી ડીસેમ્બર ૧૮૮૪); અરદેસર કાવશજી શેઠના—હિંદી સીવીલ સરવીસની હરીશાઈની પરીક્ષામાં જવાની જીમર વિષે (૧૬ થી જાનેવારી ૧૮૮૫); ચાણકજી બેહરાંમજી દાદાભાઈ—ઇંગ્લાંડથી હિંદુસ્થાનના રાજકારોબાર ચાલવા વિષે (૨૦ થી નવેમ્બર ૧૮૮૫); હિંદુસ્થાનના રાજકારો-બારમાં કરવા જોઈતા સુધારાઓ વિષે (૧૬ થી ડીસેમ્બર ૧૮૮૬).

એ જીવરાંત શેઠ દાદાભાઈ નવરોજીએ મુંબઈ થઈ ઇં સં ૧૮૬૬ ના આપરેલ તથા મે ૧૮૬૬ ના આશોશીએશનનાં કાચકાજી બાંબે તણુ ગુજરાતીમાં અને મે ઇંગ્લેન્ડમાં બહેર બાપાણા કરી લોકોને સમજ આપી હતી, તથા મુંબઈથી શેઠ કાવશજી બગીરજી રેડીચનીએ તાં ૩ જુન ૧૮૬૬ ને દીને એ આશોશીએશનની પુલમાં રૂ.૧૦૦૦ ની સરકારી નોટ તેનું બાજ વાપડવાની સરતથી ભેટ મોકલી હતી. એ આશોશીએશનની એક શાખા સભા મુંબઈ થઈ તાં ૨૨ થી મે ૧૮૬૬ ને દીને રથાવી હતી, જેની વીગત તે શાખાની નોંધમાં જોવામાં આવશે.

૩ "શેરના સઠાથી થએલી ખુદારી. મીનાચેરનો કીસો." ઇઆને શેરના સઠાની વેલાએ સારાં સારાં આશા-ઓએ ફેરવી રીતેથી રશી પડીઆં તથા તેઓને ફજલાવના-રાઓએ ફેરવી ઇજીકતીથી તેઓને પાંચેમાલ કીધાં તેને હેવાલ. બનાવનાર, એક જરથોશતી. મુંબઈ, દરતર આશ-કારા છાપાખાનામાં છાપેઓ. રાને ૧૮૬૬."

૪ મુંબઈ સચાચાર, તાં ૭ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬.

તાં ૬ મી ડીસેમ્બર.

એં કાવશજી એલજી કાંગાએ વંદીદાદની ૧૬ મી પરગરનો ગુજરાતી તરજુમો દરેક શબ્દનાં વ્યાકરણ તથા ખાલાસા સાથે કરી તેનું, ૨ તથા ઇજ્જતનેના ૬ મા હા (હાવ-નીમ) નો ગુજરાતી તરજુમો એજ રીતે કરી તેનું પુસ્તક રચ્યું હતું. ૨ એ બધે પુસ્તકો મરહુમ શેઠ નશરવાંનજી મનચેરજી કામાજીનાં ધર્મખાતાનાં ફંડના ખર્ચે છપાઈ પ્રગટ થયાં હતાં.

તાં ૧૨ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ ૨૧ માહ ૪ (કં) ૧૨૩૬ યજ્ઞેજ્ઞરી.

મશણ—જમશેદજી રસતમજી ઇરિંગી—ઉમર વર્ષ ૫૬) શેઠ રસતમ ફરોખખાં ઇરાંનીના દીકરા. એવજી ઇરિંગી ૬૦ સં ૧૮૨૪ માં અતરે આવ્યા હતા. તે પછી થોડીજ મુદતમાં શેઠ બરજેરજી ફરાંમજી પાંડે સાથે પેહલ-પેહલા ચીન ગયા હતા, અને ત્યાંના વ્યાપારને બહુલક અનુભવ મેલવી ૬૦ સં ૧૮૪૦ માં શેઠા બહમતજી અને પેશતનજી ફરાંમજી કામાની કુંપનીમાં ભાગયા થયા હતા. એ પછી તે પેહડી મેશરમ પી. એંડ કી. એફ. કામાની કુંપનીમાં બદલાઈ ગઈ હતી, અને તેના એવજી સેવટ સુધી ભાગયા હતા. એવજી ૬૦ સં ૧૮૨૪ થી તે ૧૮૫૪ સુધી ચીનની બહુલક સફર કરી હતી, અને ત્યાંના વ્યાપારીઓમાં મોટો વગ ધરાવતા હતા.

તાં ૧૬ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ ૨૫ માહ ૩ (ચિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞેજ્ઞરી.

આજ દિને શેઠ એલજી રસતમજી સુનાંવાલાએ પોતાના છોકરા તથા છોકરાઓનાં છોકરાઓની શેહાદીની

૧ “વંદીદાદની ઓગણીસમી પરગરનો ગુજરાતી તરજુમો. (દરેક શબ્દનાં વ્યાકરણ તથા ખાલાસા સાથે) બનાવનાર, કાવશજી એલજી કાંગા. જરહુમ શેઠ નોશરવાંનજી જનચેરજી કાંગાના ધરખખાતાનાં ફંડના તરજીઓએ આએ તરજુમાને “કાપીરાઈટ” વેચાતો લખને છપાવી પ્રગટ કર્યોછે. કુખાઈ : દરતર આશકારા પ્રેસ. સને ૧૮૬૬ ઇશવી.”

૨ “ઇજ્જતનેના ૬) નો હા (હાવનીમ) નો ગુજરાતી તરજુમો. (દરેક શબ્દનાં વ્યાકરણ તથા ખાલાસા સાથે) બનાવનાર, કાવશજી એલજી કાંગા. જરહુમ શેઠ નોશરવાંનજી જનચેરજી કાંગાના ધરખખાતાનાં ફંડના તરજીઓએ આએ તરજુમાને “કાપીરાઈટ” વેચાતો લખને છપાવી પ્રગટ કર્યોછે. કુખાઈ : દરતર આશકારા પ્રેસ. સને ૧૮૬૬ ઇશવી.”

૩ એવજીના બે બાઈએ શેઠા શેહરીઆરજી તથા બરશેહ રસતમજી ઇરાંની પણ પ્રથમમાં એજની સાથે તથા પછવાડેથી પોતાને હીસાએ ચીનના રોજગાર કરતા હતા, તથા બધેએ ત્યાંની બહુલક સફરો કરી હતી. એવજીના બાવા શેઠ રસતમ ફરોખખાં ઇરાંનથી અતરે આવી ૧૧) ચાસમાં જરજી પામ્યા હતા. તેવજીની સાથે તેવજીના જમાઈ શેઠ ખાદાદાદ બેરાંચ (શેઠા બરજેરજી તથા અસપદીઆર ખાદાદાદ ઇરાંનીના બાવા) પણ અતરે આવ્યા હતા.

નવજોતની મીજલસમાં એક અંગુમન પત્ર વંચાવ્યો હતો કે—“ખેતવાડીમાંનાં હમારા રહેવાના બંગલોને લગતી જે પાથેની જગો જે હમે ખરીદ કરેઆ પછે જરથોશતીઓનાં લગન, શેહાડીએ વાપરવાની રજા આપના આવેઆ છેલએ અને તે જગને માંથે હમારે ખર્ચે મોહોડી રકમ ખર્ચાને અમલો, મકાંન બાંધેછે તે નવું મકાંન શુધાં ટરશટમે આપવાને ડેડાવ આજ રાજે કરેએછે, તે એ રીતે જે નીચેની જગો જરથોશતીઓને શેહાડી રાંમશની લગન તથા તેવાંજ કારણમે વાપરવાને જથુક આવેઆમે આવી શમે અને એ મકાંને શદા ખારી હાલતમે રાખવા તથા મરાંમત કરવાના ખર્ચમે વાપરવા થકી એ જગાની ઉપર હમે નવાં બાંધેલાં મકાંની જે પેદાશ બાફું ઉપરે તે એનાં ખર્ચમે ટરશટીએએ વાપડવું.” એ ઉપરાંત બીજાં રૂ.૨૫૦) ધર્મ ખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.”

તાં ૨૦ મી ડીસેમ્બર.

કુખાઈની પારસી ચીક માટરીમાંની અતર કોરટના એક ઉલગેટ શેઠ પેશતનજી હોરમજી કામાજીએ પોતાના બોહો છોડવાથી તેમની જગોપર નામદાર મરકારે શેઠ શોરામજી શાપુરજી બંગાલને નેમ્યા હતા.”

તાં ૨૪ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ નશરવાંનજી ચાંદાભાઈ ઇજ્જતને પુણાના મ્યુની-સીપાલ કમીશનર તરીકે રૂ.૫૦૦) ને દરમાયે નેમ્યા હતા.”

૪ જામે જમશેદ, તાં ૧૭ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬.

એ મકાનનું કામેદાસરનું એક તરજી દીડ શેઠ એલજીએ તાં ૮ મી જાન્ય ૧૮૭૧ ને દીને હાથ ઠારટના સોલીશીટર શેઠ શાપુરજી હોરમજી પાટક જારરતે કરાવી તેના પોતે તથા પોતાના એક દીકરા શેઠ બેજનજી એલજી સુનાંવાલા તથા શેઠ એલજી બરશેહજી સુરતી (જનજી મેહતાનો) ને તરજીએ ડેડાવ્યા હતા. એ પછી છોડા બ્રહ્મ જરજી પાચવાથી તાં ૧૬ મી આપરેલ ૧૮૮૦ ને દીને એક બીજું તરજી દીડ કરી પોતે તથા પોતાના ચાર બેટાએ શેઠા બેજનજી, શરાંમજી, જાંગીરજી, અને બહચનજીને તરજીએ નેમ્યા હતા. એ રીતે આ જગા લગનશારા વજીરને માટે ધર્મખાતે આપ્યા બાદ ખેતવાડી જથે એજ કારણસર બીજા બંગો તથા વાડીએ થવાને લીધે એને બાગો બપ ન થવાથી શેઠ એલજીએ તે ૬૦ સં ૧૮૭૫ થી ખેતવાડીની સર કાવશજી જાંગીરજી રેડીજનીવાલી પારસી છોકરીઓની નિશાલને વગર બાડે વાપડવા આપ્યું હતું, જે હજી સુધી મુશ વાપડવામાં આવેછે. એ બપરાંત એ વાડીના કપાજી-ડમાં ખેતવાડી ખાતે બીજી થયેલી કસરતશાળા પણ ૬૦ સં ૧૮૭૪ નાં ડીસેમ્બર જાશથી તે ૧૮૮૫ ના સપ્ટેમ્બર જાસ સુધી મુશ રાખવામાં આવી હતી.

૫ બાએ ગવરમેંટ ગેઝેટ, ૨૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬.

૬ જામે જમશેદ, તાં ૨૫ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬.

એ બોહો એવજી ૬૦ સં ૧૮૬૮ ના જાન્ય જાસમાં છોડયો હતો.

તા ૨૫ મી ડિસેમ્બર.

રાજ ૪ માહ ૪ (૬૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—હીરજીભાઈ અરસેજી વારડીનર—ઉમર વર્ષ ૩૪) શેઠ અરસેજી હીરજીભાઈ વારડીનના વડા હોયતા. એવણે મારી કેળવણી પામી મર જમશેદજીવાલી મોટી સ્કુલમાં શિક્ષક હતા, તથા વકીલનાં કામનાં અભ્યાસ કરતા હતા. એવણે “ધણીવાર અગતની બાબતમર અંગરેજી વરતમાં પતરામાં દેખાવ કીધા હતા, અને જાણવાજોગ બાબતો ઉપર જામશ આપેડો હતું.”

તા ૨૬ મી ડિસેમ્બર.

રાજ ૫ માહ ૫ (૬૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—શોરાબજી જંગીરજી દારીયે—ઉમર વર્ષ ૫૧) શેઠ જંગીરજી અરસેજી દારીયેના વડા હોયતા. એવણે પ્રથમમાં મેથરસ આડમ સ્કીનરની કું ૦ માં એક આસી-મટ્ટ તરીકે રહેલા હતા. તે પછી ઈ ૨૦ ૧૮૪૪ માં શેઠ અરસેજી લીમજી બનાજીની સાથે “અરસેજી લીમજીની કું ૦” ને નામ મેથરસ ઍન લાઈસન્સની કું ૦ ના ધોર પર થયા હતા, અને તા ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૪૭ થી તેમાંથી પોતાના ભાગ છોડ્યો હતા. પછવાડેથી મેથરસ ડબલ્યુ. એડ એ. ગ્રાહમની કું ૦ નીમાં પોતાના ભાઈ શેઠ હોરમજીજીની સાથે દનાલીનાં કામમાં સામેલ થયા હતા. છામડી મધે એવાના વડાઓને મહેલાં દહર, એકસર, માગા-યાં, અને પાહડી ગામની જાગીરોનો વહીવટ એવણે પોતાના ભાઈ સાથે ચલાવતા હતા. ઇ ૨૦ ૧૮૫૫ માં નામદાર સરકારે એવણને મુલેહના અમલદારનું માન આપ્યું હતું.

તા ૨૭ મી ડિસેમ્બર.

સુરત જીલ્લાના આમીદ તાલુકાના મામજતદાર શેઠ દારાશાહ ડોશાભાઈને નામદાર સરકારે તે જીલ્લાના પેહલા વર્ગના સપ્પારડીનટ માજીસ્ટ્રેટની સ્થા આપી હતી.

તા ૩૧ મી ડિસેમ્બર.

આમ્મે વર્ષમાં તા ૨૧ મી જુન ૧૮૬૬ થીતે તા ૩૧ મી ડિસેમ્બર ૧૮૬૬ સુધીમાં મુંબઈના પારસી-ઓમાં ૭૭૬ જન્મ થયાનાં નોંધાયાં હતાં.

૧ શેઠા હોરમજી તથા મેહરાંજી હીરજીભાઈ વારડી-નના બાવા.

૨ જામે જમશેદ, તા ૨૭ મી ડિસેમ્બર ૧૮૬૬.

૩ બોમ્બે ગવર્નમેંટ જેએટ, ૨૭ મી ડિસેમ્બર ૧૮૬૬.

૪ મુંબઈમાં થતા જન્મની નોંધ આમ્મે શાલથી રાખવાનું શરૂ થયું હતું, અને તે તા ૨૧ મી જુન ૧૮૬૬ થી દર અઠવાડિયે ગવર્નમેંટ જેએટમાં છાપવા માંડી હતી તેથી આમ્મે ૧૮૬૬ નાં શાલના જન્મની નોંધ અરમાં વર્ષની આપીછે. એ જન્મની નોંધ શરૂઆતનાં વર્ષોમાં બરાબર નોંધાઈ તે હોયજ નહિ, તેમણે જે સરકારી જેએટમાં તે છપાઈછે તે ગવર્નમેંટ જેએટ અલગ કરી લીધીછે.

એજ વર્ષમાં મુંબઈ મધે પારસીઓમાં સોફ જોડાનાં જગત તથા ૪૭ જોડાનાં ગગરનાં નીચે મુંબઈની વીગતે થયાં હતાં:—

		નર. નારી. જુમલે.		
જગત — ૫ વર્ષનાં		૦	૩	૩
૬ થી ૧૦ વર્ષનાં ..	૫	૧૪	૧૬	
૧૧ થી ૧૫ વર્ષનાં ..	૫૬	૧૫૮	૨૧૪	
૧૬ થી ૨૦ વર્ષનાં ..	૬૬	૪૬	૧૧૨	
૨૧ થી ૨૫ વર્ષનાં ..	૬૪	૮	૭૨	
૨૬ થી ૩૦ વર્ષનાં ..	૨૦	૦	૨૦	
૩૧ થી ૩૫ વર્ષનાં ..	૧૪	૦	૧૪	
૩૬ થી ૪૦ વર્ષનાં ..	૩	૦	૩	
૪૧ થી ૪૫ વર્ષનાં ..	૧	૦	૧	
		૨૨૬	૨૨૬	૪૫૮

ગગરનાં—૧૧ થી ૧૫ વર્ષનાં ..		૦	૪	૪
૧૬ થી ૨૦ વર્ષનાં ..	૦	૧૭	૧૭	
૨૧ થી ૨૫ વર્ષનાં ..	૧૧	૧૪	૨૫	
૨૬ થી ૩૦ વર્ષનાં ..	૮	૮	૧૬	
૩૧ થી ૩૫ વર્ષનાં ..	૮	૪	૧૩	
૩૬ થી ૪૦ વર્ષનાં ..	૫	૦	૫	
૪૧ થી ૪૫ વર્ષનાં ..	૮	૦	૮	
૪૬ થી ૫૦ વર્ષનાં ..	૪	૦	૪	
૫૧ થી ૫૫ વર્ષનાં ..	૦	૦	૦	
૫૫ થી ૬૦ વર્ષનાં ..	૨	૦	૨	

૪૭ ૪૭ ૯૪

એજ વર્ષમાં મુંબઈ મધે પારસીઓમાં નીચે મુંબઈની વીગતે ૮૭૭ મરણ નિપજ્યાં હતાં:—

		નર. નારી. જુમલે.		
તરતનાં જન્મજાં		૫૬	૨૬	૮૫
૧ દીનથી ૧ માસ સુધીનાં ..	૨૪	૪૩	૬૭	
૧ માસથી ૧ વર્ષ સુધીનાં ..	૫૮	૬૬	૧૨૭	
૧ થી ૫ વર્ષનાં	૬૬	૧૦૫	૨૦૧	
૬ થી ૧૦ વર્ષનાં	૧૧	૧૦	૨૧	
૧૧ થી ૨૦ વર્ષનાં	૧૨	૧૫	૨૭	
૨૧ થી ૩૦ વર્ષનાં	૨૦	૨૫	૪૫	
૩૧ થી ૪૦ વર્ષનાં	૨૬	૧૪	૪૦	
૪૧ થી ૫૦ વર્ષનાં	૩૩	૨૨	૫૫	
૫૧ થી ૬૦ વર્ષનાં	૩૩	૧૬	૫૨	
૬૧ થી ૭૦ વર્ષનાં	૨૫	૨૨	૪૭	
૭૧ થી ૮૦ વર્ષનાં	૧૬	૨૩	૪૨	
૮૧ થી ૯૦ વર્ષનાં	૧૦	૧૦	૨૦	
૯૧ થી ૧૦૦ વર્ષનાં	૨	૧	૩	
૧૧૦ વર્ષનાં	૦	૧	૧	
		૪૨૫	૪૦૮	૮૩૩

એ (૬૩) મરણ નીચલા બટાઓ ઉપર થતાં હતાં :—

કોલાઓ ૬	બાહર કોટ ૧૨૫
કોટ ૧ ..... ૩૨૬	બેતવાડી ૬૬
ધોળીતખાવ .. ૧૮૦	કામાડીપરા .. ૩
કરેલવાડી ૧	ડકનરૌડ ૩
ગીરમાં ૪	ભીડીખજાર .. ૨૫
ચાપાલી ૧૩	બાંએખલા .. ૧૬
માંડ રૌડ ૩	મળગાંમ ૨૫
તારદેવ ૩	ગ્રાહ ૫
ગોવાલીઆ .. ૪	પરેલ ૬
ખાંખલા ૩	માહીમ ૧
માહમક્કમી ૨	વાંદરા ૧
વાહકેશર ૩	

એ (૬૩) મરણ નીચલાં કારણોથી નિપળ્યાં હતાં :—

તાવ ૨૩૬
જાનતંત્રને લગતાં દરદો ૬૩
ફેફસાંને લગતાં દરદો ૬૧
સોહીવીકાર તથા નાકવતી ૬૧
જખંદર ૧૪
શીતમા ૩૪
ગોવર ૨૬
કાથેરા ૧૧
મરડા તથા પેટ ૧૧૮
છુપા બાળને લગતાં દરદો ૩
આમડી તથા હામઆલ અને તંત્રનેલગતાં દરદો. ૬
તરતનાં જન્મિત્રાં ૮૫

નહિં જણાવવાં કારણો ૨
આપખાત ૪
(૩ કુવામાં પડીને.
૧ તજાવમાં પડીને).
એ ચારે આપખાતે પુરુષોએ કીધા હતા, તેમાં એક
૫૫) વર્ષના તથા બીજા ૫૦) વર્ષનાએ બીજારીને લીધે
કુવામાં પડીને, એક ૫૦) વર્ષનાએ ધરમાં ઢાંઢાને લીધે
કુવામાં પડીને, અને એક ૪૫) વર્ષના બખરચીએ કાંઈ
કારણ વગર જીવાવમાં પડીને આપખાત કીધા હતા.
હોતારત, અકસમાત, વગેરે ૮
(૩ ધર પડી જવાથી.
૧ પ્રાંતપરથી તુડી પડવાથી.
૧ દરીયામાં નાહતાં.
૧ તજાવમાં નાહતાં.
૧ દારપરથી પડી જવાથી.
૧ કુવામાંથી પાણી કાઢતાં).

અકસમાતથી જરણ પામેલાં આઠ જણોમાં છ પુરુષ
અને બે સ્ત્રી હતાં. પુરુષોમાં એક ૬૦) વધેના તથા બીજા
૩૫) વધેના કોટમાં ઢરચાંને ગળીમાં આગને લીધે ધર
પડી જવાથી તેમાં દયાદને, એક ૨૬) વર્ષના પાંચમે
ચાલેથી પ્રાંતપરથી તુડી પડવાથી, એક ૧૮) વર્ષના દરીયા-
માં નાહતાં તથા બીજા ૧૧) વર્ષના તજાવમાં નાહતાં કુબી
જવાથી, અને એક ૧૪) જહીનાનો ઠાકરો પોતાની
બેલના હાથમાં રચતાં દારપરથી પડી જવાથી જરણ
પડ્યા હતા. સ્ત્રીઓમાં એક ૪૦) વર્ષની ગ્રાવમાં ઢરચાંને
ગળીમાં પડી ગયાં ધરમાં દયાદને તથા બીજા ૨૪)
વર્ષની ધરની પડોચાંના કુવામાંથી પાણી નરતાં તેમાં
પડી જઈ જરણ પાચી હતી.
વળી એજ વર્ષમાં મુંખાઈ મધે ૬૭ પારસીઓએ નાદાર
દેવાદારની કોરકને આસરે મેલવવાને અરજ કીધી હતી.

ઈં સં ૧૮૬૭.

આએ વર્ષના “ દાહમિશ ઓફ ઇન્ડીઆ ” નાં કાલેન-
ડરમાં મુદ્રણી ખીના નીચલા ફેરફાર તથા વધારા ચિત્રાય
આમમાં કાલેનડરની માફકજ છે.

ઈન્ડિયન કંપનીઓ—

ધી બોમ્બે સોડાના શાશાહીના ડાએરકટરોમાં હાન-
રેખા ફરોમજી નચરવાંનજી પરેમ.

આસપરટ ઇન્ડિયન કંપનીના ડાએરકટરોમાં બર-
જેરજી મનજેરજી જાડીઆ અને બહમનજી ફરોમજી કામા-
જીને બધે એકમજી રસમજી મોદી અને જાંગીરજી
હોરમજી ચીતાઈ.

બોમ્બે નેટીવ મરીન ઇન્ડિયન કંપનીના ડાએરકટર-
રોમાં પુરચેદજી નોચરવાંનજી કામાજી, ડાશાભાઈ ફરો-
મજી કામાજી, પેચતનજી નવરોજી પોંહચા, હોરમજી
બહમનજી વાડીઆ.

બોમ્બે ઓરીએનટલ ઇન્ડિયન કંપનીના ડાએરકટર-
રોમાં લીમજી જમચેદજી બાટલીમીઘનું નામ વધારે છે.

બોમ્બે રાયલ ઇન્ડિયન કંપનીના ડાએરકટરોમાં
બહમનજી જીજીભાઈ, પેચતનજી નવરોજી પોંહચા,
શોરાવજી ફરોમજી સાટનલા.

બેંકો—

બોમ્બે પ્રેસીડનસી બેંકના આડીટર તરીકે હોરમજી
જાંગીરજી દાદીચેડ.

નર્મદ ક્ષેત્ર કુંવળીઓ—

આલખર પ્રેસ કુંવળી આંક કરાવના ડાએરેક્ટરોમાં હોરમજી પેથનજી થેના.

અલેકઝાંડરા પ્રેસ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી માણેકજી થેનાને અલે અરથેલજી જંગીરજી તારાચંદ.

એપેલો પ્રેસ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં હાનરેબલ રસનજી જમથેલજી જીજીભાઈ અને અરથેલજી ફરદુનજી પારખને અલે મેહરાંમજી જીજીભાઈ અને પેથનજી હોરમજી સંતોક.

એશીઆટીક ટ્રેડિંગ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરવાંનજી નથરવાંનજી પટેલ.

કોલાબા પ્રેસ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં મેહરાંમજી જીજીભાઈનું નામ વધારે તથા કાવથજી જંગીરજી રેડીમનીને અલે હોરજી જંગીરજી રેડીમની.

કુરુદા સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં અરથેલજી ફરદુનજી પારખને અલે સર જમથેલજી જીજીભાઈ આરેનેર.

દોરટ પ્રેસ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં મનચેરજી નવરાજજી બનાજીને અલે શાપુરજી જીવાજી વાઘા.

ગોવા કાશી કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં હોમજી અરથેલજી દાદીથેને અલે રતનજી બહમનજી ડુબાથ.

બોમ્બે હાઉસ એંડ લેંડ ઇન્વેસ્ટમેંટ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં નવરાજજી રસતમજી મોટાભાઈને અલે દોરાબજી કરાંમજી પાંડે.

ઈમિલીશ્મન કૉટન પ્રેસ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં નથરવાંનજી મનચેરજી વાડીઆ, અરજોરજી મનચેરજી વાડીઆ. થેકેટરીઓ, મનચેરજી જમથેલજી વાડીઆના હોકરાઓ.

સુરતની જાફરઅલી સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં પુરથેલજી નોથરવાંનજી કામાજી અને પેથનજી મેહરાંમજી એંડીનાં નામ વધારે છે. થેકેટરી, જમથેલજી ડાયાભાઈ ફડવાલા.

માણેકજી પીટીટ સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં દીનશાહજી માણેકજી પીટીટ, અને નથરવાંનજી માણેકજી પીટીટ એજેંટો, મેહરવાંનજી ફરાંમજી (પાંડે) ની કુંવળી. થેકેટરી, રતનજી રસતમજી ર. વાડીઆ.

ઓરોએન્ટલ સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં દોરાબજી ફરાંમજી પાંડે, રસતમજી અરજોરજી મોદી, પેથનજી હોરમજી સંતોક, અને ધનજીભાઈ મેહરવાંનજી જીજીભાઈનાં નામ વધારે છે. મીન માનેજર, શોરાબજી મેહરાંમજી કારડમાસટર.

રાએન સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંવળીના થેકેટરી તરફ અરદેસર ફરાંમજી મુમની જગોએ નથરવાંનજી અરદેસર વાડીઆની કુંવળી.

બુનેટ સ્પીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં કાવથજી માણેકજી લીમજીને અલે મેહરાંમજી જીજીભાઈ. બુનેટ વિક્ટોરીયા એંડ કોલાબા રેફરેન્સ પ્રેસ એંડ પીઅર કુંવળીના ડાએરેક્ટરોમાં હાનરેબલ ફરાંમજી નથરવાંનજી પટેલ અને દીનશાહજી માણેકજી પીટીટ.

ફડવાલામાં ગચલી કુંવળીઓ—

બેંક આંક અમદાવાદ—લીકવીડર, અરથેલજી મેહરાંમજી નાણાંવતી.

બેંક આંક ઇંડીઆ—લીકવીડર, ડાકટર મેહરાંમજી નવરાજજી.

બાથીઆ શીતાનશીયત આશીશીએથન—લીકવીડર, એલજી નથરવાંનજી ઇમકેફવાલા.

બોમ્બે સીટી બેંક—લીકવીડર, જંગીરજી રસતમજી મોદી, હોરમજી પેથનજી ફરાંમજી, અરદેસર એલજી ચીનાઈ.

બોમ્બે કમીથન એજેન્ટસી એંડ બેંકિંગ કારપોરેશન—લીકવીડર, તેહમુજી પેથનજી થેના.

કમરશીયત શીતાનસ એંડ રાક એક્સચેન્જ કારપોરેશન—લીકવીડર, અરથેલજી હોરમજી ચીનાઈ.

હર ઇંડીઆ બેંક—લીકવીડર, મેહરાંમજી અરથેલજી ગાંધી.

ચાંડ શીતાનસ કુંવળી—લીકવીડર, પેથનજી દાદાભાઈ વાડીઆ.

ઈમિલીશ્મન બેંકિંગ એંડ ટ્રેડિંગ કુંવળી—લીકવીડર, જંગીરજી રસતમજી મોદી.

માફુસીત શીતાનશીયત આશીશીએથન—લીકવીડર, રસતમજી અરજોરજી મોદી.

રાયલ શીતાનશીયત કારપોરેશન—લીકવીડર, નાનાભાઈ શોરાબજી દાવર.

વેસ્ટરન ઇંડીઆ શીતાનસ એંડ એક્સચેન્જ કારપોરેશન—લીકવીડર, મેહરવાંનજી ફરાંમજી દાદીઅરજોરના, મનચેરજી કાવથજી લંગડાના.

બોમ્બે આઇલ વરકસ કુંવળી—લીકવીડર, અરદેસર ફરાંમજી મુસ.

ડક્ટ કૉટન કલ્લીનીંગ કુંવળી—લીકવીડર, એલજી નથરવાંનજી થેકના, જંગીરજી હોરમજી મોદી.

હરન ઇનથુરનસ કુંવળી—લીકવીડર, હોરજી જંગીરજી રેડીમની.

કાડીઆવાડ ટ્રેડિંગ કુંવળી—લીકવીડર, ફરદુનજી કાવથજી.

વિક્ટોરીયા પેટન્ટ ક્ષીક કુંવળી—લીકવીડર, પુરથેલજી નોથરવાંનજી કામાજી, ડાયાભાઈ ફરાંમજી કામાજી, નથરવાંનજી અરદેસર વાડીઆ, મેહરવાંનજી બહમનજી ઇજનેર.

પારસી નીપાણી પુસ્તકોમાં વધારે—

પરશ્વેદન અને જંગીરનું હોરમનનું ચીનાઈ.

પરશ્વેદન હોરમનનું ચીનાઈ.

જંગીરનું હોરમનનું ચીનાઈ.

એમ. બી. દુધની કુંપની.

હોરમનનું બહમનનું વાડીઆ.

નથરવાંનનું રતનનું કુંપનીના બાગવાઓમાં હોર-
મનનું નવરોનનું સકલાતવાલાનું નામ વધારે.

સુરેશ્વર પુસ્તકોના પારસી લલાલો—

એકરત મેટસ એંડ કુંપની—જમશેદનું પરશ્વેદન
(બાઈલીબાઈ) ની કુંપની.

બલેકવેન એંડ કુંપની—માલેકનું પરશ્વેદન (દાદી
બરજોર) ની કુંપની.

કુરસ્ટાન રસન એંડ કુંપની—પરશ્વેદન મેહરવાંનનું
(નાદરથાહ) ની કુંપની.

ડબલ્યુ. એંડ એ. ગ્રાહમ એંડ કુંપની—વરજીવનદાસ
માધવદાસ (તથા શીરાબનું શાપુરનું બંગાલી) ની કુંપની.

એ. સી. ગમપરટ—ફરંમનું અરદેશર દાવર.

હમીનસન દોડસ એંડ કુંપની—મુક્કનું નથરવાંનનું
(રતનનું તાના) ની કુંપની.

એકરત મેટસ એંડ કુંપની—મનચેરનું (મેહરવાં-
નનું બાવનગરી) પ્રભાશંકર (ગવરીશંકર) ની કુંપની.

જી. એચ. કીંગ એંડ કુંપની—મેહરંમનું જીજીબાઈ.
થામસન મેકની એંડ કુંપની—હોરમનનું ધનનું-
બાઈ ધીસતા.

રેની રોકવન એંડ કુંપની—દીનથાહનું માલેકનું
પીટી.

સ્ટેનહાઉસ એંડ કુંપની—લીમનું જમશેદનું બાટ-
લીબાઈ.

જે. ડબલ્યુ. રાઈટ એંડ કુંપની—નથરવાંનનું માલે-
કનું પીટી.

તાં ૧ લી જાનેવારી.

શંક ડાયાબાઈ એદમનું નાણીએરવાલાએ “ધી ડેલી
એક્સપ્રેસ એંડ કમર્સીયલ રીપોર્ટર” નામનું દરરોજની
નીકાસ અને આપારને લગતી ખબરોનું પત્રિકામાં દર
રોજનું એક પત્રક પ્રગટ કરવા માડ્યું હતું.^૧

૧ એ પત્રક ઈં ૨૦ ૧૮૭૨ સુધી પ્રગટ થયું આજ
રહ્યું હતું. એની આગમન ઈં ૨૦ ૧૮૬૦ થી શેઠ નથ-
રવાંનનું સુસતાદનું રીપોર્ટર “ધી ડેલી કમર્સીયલ રીપોર્ટર”
નામનું રહ્યું, બી.બી. વર્ગેની દરરોજની “પરીરીનું” એક
પત્રક શીલા છાપા કોપર પ્રગટ કરવા માડ્યું હતું, અને જે
ઈં ૨૦ ૧૮૬૫ થી ટાઈપસાઈ નીકળવા લાગ્યું હતું. એ પત્રક
શેઠ નથરવાંનનું ઈં ૨૦ ૧૮૮૬ થી પોતાના મરણ સુધી
આપાના પાદ દ્વારા તેજના વારસ શેઠ સુસતાદનું નથરવાં-

તાં ૩ જાનેવારી.

સુંબઈની પુનીવરસીદીના નવા “ફૂલો” તરીકે નામદાર
ચરકાર શેઠ પીરોજથાહ મેહરવાંનનું મેહતા, એમ. એ. ને
સુંટી કાઢવા હતા.^૨

તાં ૪ થી જાનેવારી.

સુંબઈનાં મુનીસીવાસ ખાતાં તરફથી નીચના પારસી
તખીમિને જુદા જુદા બટાઓના જન્મ અને મરણ નોંધવા
મોટા રેજીસ્ટ્રાર નેમવામાં આવ્યા હતા :—^૩

ડાક્ટર રસતમનું જમશેદનું નાદરથાહને કોબાખાના.

ડાક્ટર મેહરંમનું નવરોનનું ગંદેવીઆ અથવા દારાબ
શેઠનાને કોટ અને મેદાંના.

ડાક્ટર રસતમનું મેહરવાંનનું દાદીનાને મારકેટના.

ડાક્ટર બરજોરનું ફરંમનું બાબીને માંડવીના.

ડાક્ટર કે.અશર રસતમનું વીકાજને ધોબીતલાવ અને
બુલેશરના.

ડાક્ટર રસતમનું નથરવાંનનું જોરીને પરેલ અને
શીવરીના.

ડાક્ટર નથરવાંનનું જંગીરનું બાંમને સીમ, માહીમ,
અને વરધીના.

તાં ૮ થી જાનેવારી.

સુંબઈની પુનીવરસીદીની છઠ્ઠાં વર્ષની કાનવાકેશન
આજ દીને ટાકિનહાલમાં બરાઈ હતી. પ્રમુખસ્થાને આન-
સેનર સર બારટલ કીઅર ખીરાજ્યા હતા. આ વેળાએ
જે વિદ્યાર્થીઓને પદવીની મુનદા આપવામાં આવી હતી
તેમાં નીચના પારસીઓ હતા :—

મોસ્ટર આર્થર આરટસ (એમ. એ.) ની મુનદ—
જમશેદનું જીવણનું ગમધર.

મેસ્ટર આર્થર આરટસ (બી. એ.) ની મુનદ—
હોરમનનું પેશતનનું બેનટ, ફેરથાસનું રસતમનું દાદા
આંનનું, દારાબનું એદમનું ગીમી, દાદાબાઈ શીરાબનું
પેટલ, રસતમનું મેહરવાંનનું પેટલ.

નજ રીપોર્ટર તે અમાવે છે. એની પછી તાં ૧ લી જુલાઈ
૧૮૬૮ થી શેઠ મેહરવાંનનું નવરોનનું દાડુએ “ધી ડેલી
કમર્સીયલ સેનસ રીપોર્ટર” નામનું દરરોજના આપારનાં
વેચાણનું એક પત્રક કાઢવા માડ્યું હતું, જે હજુસુધી ચાલુ છે.
વળી તાં ૧ લી જાનેવારી ૧૮૭૦ થી એજના બાઈ શેઠ
નાનાબાઈ નવરોનનું દાડુએ “ધી ડેલી ચરચંદસ કથાન-
પન” નામનું એક પત્રક કાઢવા માડ્યું હતું, જે ઈં ૨૦
૧૮૮૬ થી તેજનાં મરણથી બંધ પડ્યું હતું.

૨ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ડેપુટી, ૩ જાનેવારી ૧૮૬૭.

૩ બે જમશેદ, તાં ૫ થી જાનેવારી ૧૮૬૭.

આ વેળાએ આપામનાં યુનીવર્સિટી પ્રાધ્યક્ષોનાં “હામણ અરથેલ પ્રાધ્યક્ષ” મંથિથી ૩૫૦) નું ધનામ માણેલ નશરવાનજ નાણાંવતીને સર્વ મંડલ વિષે ધંત્રેજીમાં એક મધીઅમ કવિતા જોડવા માટે આપ્યું હતું. ૧

તા. ૬ મી જાનવારી.

કરાંચા મંથિ થેડ હોરમજી શોરામજી કોથારીએ સર્વ વરણના ગરીબ ભીખારીઓને આ કકરવી હંડીની મોજમમાં મોઢવાને એકકો ખતાતના મોટા કઠકો ભેટ આપ્યા હતા. ૨

તા. ૧૦ મી જાનવારી.

મુંબઈની યુનીવર્સિટીના નવા “ફૂલો” તરીકે નામદાર સરકારે હાનરેબલ ફરંમજી નશરવાનજ પોતેને મુંડી કાઢ્યા હતા. ૩

તા. ૧૩ મી જાનવારી.

રોજ ૨૩ માહ ૪ (થે. ૧૨૩: ૫૫૬) જરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ અરથેલબાઈ તે મરહુમ થેડ શોરામજી ભીમજી ઉમરીગરનાં વીધવાનાં ઉમણાંમાં તેમના

૧ ઠાઠજસ આંર ધંડીઆ, ૧૦ મી જાનવારી ૧૮૬૭. જીવલા પદવી મેલવેલા પારસીઆ. જીવરાંત આજિ વર્ષે યુનીવર્સિટીની નાણી પરીક્ષાઓનાં નીચલા પારસીઆ પસાર થયા હતા—

ફરસ્ટ એકડામીનેશન ઈન આરેટસ (મિ. ધ. ઈ.) ની પરીક્ષામાં—પેશતનજ એલેલ બાઈસ, જશથેલ અરથેસર હાલ, જશથેલ અરથેલ કુપાશ, પીરોજશાહ હાલાખાઈ જોધવાર.

મેટ્રીકયુલેશનની પરીક્ષામાં—રસતજલ રતનજ ભડ્યા, નાનાખાઈ રતનજ બીજગર, શોરામજી હોરમજી હાંતરા, બંઝીરજ એલેલ હાવર, અરથેસર મેહરખાંન ધરાંની, હોરમજી પેશતનજ કાપડીઆ, અરજોરજ જશથેલ કાલજા, જશથેલ રરડુનજ ચાડન, અરથેસર મેહરખાંનજ ચરજખાંન, હોરમજી મેહરખાંનજ મેહતા, દીનશાહજ શોરામજી મોદી, કાવશજ એલેલ મોદી (મુરતના), નશરવાંનજ જશથેલ મોદી, પેશતનજ એલેલ મોદી, અરથેસર શેઠરીઆરજ રાવ, નશરવાંનજ જશથેલ રતનાસર, હોરમજી શોરામજી થેડના, હોરમજી કુવરજ થેડના, પેશતનજ શોરામજી ખંડાલેવાલા.

જીવલી મેટ્રીકયુલેશનની પરીક્ષામાં પસાર થયેલાઓની ટીપ મહિલા થેડ અરથેસર મેહરખાંન ધરાંની અતરે આવેલા ધરાંની જરથેલતીઓનાં પેઠલવેલ્યા ઈ પરીક્ષા પસાર કરનારકે. ઈઓના બાપ થેડ મેહરખાંન રસતજના આસરે ૩૫૦૦૦) અતરે કાઢ બપાલીએ કાખી રાખ્યા હતા તે વજલ કરવાને ૬૦ સં ૧૮૫૬ થાં એવણના વડા નાઈ થેડ કંપ-થા મેહરખાંન ધરાંની પેઠલવેલ્યા મુંબઈ આપ્યા હતા, અને તે પછી બીજવાર ૧૮૫૬ થાં એવણને સાથે લઈ અતરે આવી આપારી પેઠકી જીપાડી હતી.

૨ મીધ સમાચાર, તા. ૬ મી જાનવારી ૧૮૬૭.

૩ મીધ મજમેરે એરે, તા. ૧૦ મી જાનવારી ૧૮૬૭.

લીકરા થેડ જલજાઈ શોરામજી ઉમરીગરે ૩૧૦૫૦) તથા લીકરી બાઈ કુવરખાઈ તે થેડ બાપજી એલેલ અમરે-લીવાલાનાં ધણીઆંનીએ ૩૧૦૦) મહી ૩૧૧૫૦) ધર્મખાતાં-ઓમાં આપ્યા હતા. ૪

તા. ૧૪ મી જાનવારી.

હાંતર આસકારા હાપાખાંનાં માલિકાએ “મનદર-સી” નામનું ફર મહીને પ્રગટ થયું એક મુજરાતી ચોપાંનજ પરવરતાવવા માડ્યું હતું. એ ચોપાંનખાંનાં તંતરેસી વધારવાની બાબદે તથા વેધકસાએ લગતી મુશ્કાંઓ તથા તેને લગતી અમતની ખીનાંઓ આપવામાં આવતી હતી. ૫

તા. ૧૫ મી જાનવારી.

રોજ ૨૫ માહ ૪ (થે. ૧૨૩: ૫૫૬) જરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ દીનબાઈ તે થેડ પેશતનજ મુંબજાજ મેનેજનાં ધણીઆંનીનાં ઉમણાંમાં તેમના બાવંદ તથા મેશીઓએ ૩૮૨૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૬

તા. ૧૬ મી જાનવારી.

મુંબઈનાં મેદાંમાં મ્યુનીસીપાલીટીને અરથે તૈયાર થયલી નવી કાફરડ મારકેટમાં આજ દિને કુમકલાદીનું એક પ્રદર્શણ મીંડ આરથર કાફરડ તથા ડાક્ટર જમાજ અરડુડની આગેવાંની હેલ ઉઘાડવામાં આવ્યું હતું. આ વેળાએ કુલો તથા રોપાઓના જે જશથે રખાડવામાં આવ્યો હતો, તેમાં થેડ મેહરાંમજી જીજાખાઈ તરફથી ૬૫૦) જાતનાં, થેડ રસતમજી જશથેલ જીજાખાઈ તરફથી ૧૬૬) જાતનાં, અને થેડ મેહરાંમજી હોરમજી કામાજી તરફથી પલુ ધણીક જાતનાં કુલોના નમુનાં મુકવામાં આવ્યા હતા. કુલોના મંથેલું સર્વથી અડ ૩૧૦૦) નું ધનામ થેડ મેહરાંમજી જીજાખાઈને મલ્યું હતું. ફરત તથા તરકારીમાં ખાંતબાહુર પદમજી પેશતનજીએ પુણેથી મોકલેલા જશથે, તથા થેડા મેહરીઆરજ ખહમજી અને અરથેસર મેહરવાં-નજ તથા શોરામજી પેશતનજ મેવાવાલાના મુકેલા નમુના મલ્યા વખણાયા હતા, તથા હેલા અહરથને સર્વથી અડ ૩૨૦૦) નું ધનામ મલ્યું હતું. તેમજ થેડ ખહમજી જીજાખાઈએ મોકલેલા મંથુજાની ફરત તથા કાશીના નમુના પલુ મલ્યા વખણાયા હતા. ૭

૪ મીધ જશથે, તા. ૧૫ મી જાનવારી ૧૮૬૭.

૫ મી ચોપાંનજ પરખર ૭ વર્ષ ધયાને ૬૦ સં ૧૮૭૨ ની આખરી સુધી આડ રહ્યું હતું, અને તેના પ્રથમ થાંઆતથી તે ૬૦ સં ૧૮૭૧ ના આખરેજ ત્રાસ સુધી ડાક્ટર અરથેલ રાંજલ મોરી તથા ૧૮૭૧ ના મેશીથી તે ૧૮૭૨ ના ડીસેમ્બર સુધી ડાક્ટર અરજોરજ મેહરખાંન (નાવનસરવાલા) અધીવતી હતા, જેઓ બંધીએ ઈ કાજ મુજત મળાવ્યું હતું.

૬ મુંબઈની વારસી પંખાતનાં રંડના સર્વત્ર ૩૬૨૩ તથા ૧૬૨૪ ના ટીકાખાંની ચોપડી.

૭ ઠાઠજસ આંર ધંડીઆ, તા. ૧૭ મી જાનવારી ૧૮૬૭

તાં ૧૭ મી જાન્યુઆરી.

અતરેના મરકારી બોં કલાસમાંથી ધારાની કેળવણી બધ સેવટની પલીડરની પરીક્ષામાં પસાર થયલાઓમાં ૪ હિંદુ, ૧ મુસલમાન, અને ૧ પારસી—શેઠ હારમજી શાપુરજી ચોથીઆ, હતા. ૨

તાં ૨૫ મી જાન્યુઆરી.

શેઠ ફરમજી રસતમજી વીકાજીએ બોમ્બે યુનીવર્સિટીની બગતાં હોમજી અરથેજી પ્રાઈવેન માટે લખેલી “અલેક્ઝાન્ડ્રીઆ” નામની કવિતાનું એક ચોપાનયું છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. ૨ એ ચોપાનયું મર અલેક્ઝાન્ડર સાંટ, બારનેટને અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું. શેઠ ફરમજીને ગયે શાલ એજ ધનામ મણિયું હોવાથી યુનીવર્સિટીના કામેદા પ્રમાણે અમ્મે શાલ ધનામ મણ્યું નહિ, તોપણ તેમની જોડલી એ કવિતાની ઘણી વખાણ થઈ હતી. ૩

તાં ૨૭ મી જાન્યુઆરી.

શેઠ મનચેરજી કાવશજી શાપુરજી લંગડાનાએ “શિર ને મટાખાજી” નામનું એક પુસ્તક રચી પ્રગટ કીધું હતું. ૪

તાં ૨૯ મી જાન્યુઆરી.

દમણ મધે શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈએ રૂ.૭૦૦૦ ને અરથે બંધાવેલી ઇંગ્રેજ સ્કુલ તથા સેક્યર હાલ જેને પોરટુગલના હાલના પાદશાહનાં નામ ઉપરથી “ડાન જુઝ ધી પ્રીમીઅર હાલ” નું નામ આપવામાં આવ્યું હતું, તથા જેનો પાયો તાં ૨૯ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૪ ને

૧ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, ૧૭ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૭.

૨ “ALEXANDRIA.” BY FRAMJI R. VIKAJI. Bombay: Education Society's Press. 1867.”

૩ એ કવિતા બોમ્બે અતરેની હાઈ કોર્ટના નાચદાર જજન સર જોસફ આરનોલડે નીચે મુજબ વિચાર જણાવ્યા હતા:—

Sir Joseph Arnould presents his compliments to Mr. Framji R. Vikaji, and begs to express the great pleasure he has derived from the perusal of the prize poem of “Alexandria”—a composition which reflects the highest credit on the taste, talent and cultivation of its author. High Court House, 27th January 1867.

૪ “શેરને મટાખાજી. ઇઆને સને ૧૮૬૩—૬૪ અને ૬૫ માં શેર અને મટાખાજી તથા બીજાં દસ ગરેલાં લેખકોએથી મુખ્યપદમાં થામિલાં સતીઆનાસ વીથે એક પુતળાં અને એક પડીત વચે થામિલી વાતચીત. જનસુખ તે જનચેરજી કાવશજી શાપુરજી બોં મુખ્યપદ ચધે ઇંગ્લેન્ડના ચોસાઈટીના પરેસમાં છપાઈછે. ઇંડો સં ૧૮૬૭ માસ જાન્યુઆરી.”

એ પુસ્તકમાં શેઠ જનચેરજીએ બતાવેલા “ટેક્” વિષે તે વેળાએ અતરે તેજન ચીન ચધે કેટલીક ચર્ચાં જીની થાઈ હતી.

દીને નાખવામાં આવ્યો હતો, તે મકાંન તૈયાર થવાથી તેને ખોલ્યું મુકવાની ક્રિયા આજ દીને સવારનાં ૧૦ા કલાકે ત્યાંના નામદાર ગવર્નર શીએર આન્ટોન જોફીન ડી સીલવાએ મોટી ધામધુમ સાથે કીધી હતી. નામદાર ગવર્નર પ્રમુખરથાનિ ખીરાબ્યા બાદ શેઠ માણેકજી કાવશજી દમણવાલાએ પોરટુગીઝ ભાષામાં એ મકાંન પોતાની મારફતે બંધાવું તેને બગતી વીગત તથા તે દમણની મરકારને સ્વાધીન કરવા માટેનો શેઠ રસતમજી તરફનો પત્ર વાંચી સંભળાવ્યો, જે બાદ નામદાર ગવર્નર એક સુભાષીત ભાષાણ કીધું, અને એ બતાવતી ખુશાલીમાં કીલા ઉપરથી ૨૧ ટોપો છોડી તથા હાજર રહેલાં બરકરે ત્રણવાર બંડુકના અવાજે ફોડી માન આપ્યું, તેમજ સર્વે મીજલસીઓએ ઉભા થાઈ પોરટુગલના નામદાર શાહનશાહની તથા મકાંનની આબાદાંની માહવા ત્રણવાર “વીવા” ના પોકારો કીધા. એ પછી દમણની મ્યુનિસીપાલ કમીટી તરફથી એક પત્ર વંચાયો જેમાં જણાવ્યું હતું કે દમણ આજ ત્રણ સદીથી વધારે સુદત થાઈ પોરટુગીઝ તાબતા તાબામાં છે, પણ તેમાં હાલ સુધી કોઈપણ પરદેશવાસીએ ઉદાર અને પરોપકારી શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈનાં નેવું આવું ઉપયોગી ધર્મપાત્રું સ્થાપ્યું નથી માટે તેવણને આ તરફની પ્રવૃત્તિ ઉપકાર શેઠ માણેકજી કાવશજી દમણવાલાએ મિહરખાંની કરી જોહેર કરેલા. બાદ ડાક્ટર બરજોરજી મિહરાંમજી (બાવતગરવાલા) એ કેળવણી વિષે ઇંગ્રેજમાં એક ભાષાણ કીધું, તથા શેઠ દાદાભાઈ કાવશજી દમણવાલાએ ઉડી પોરટુગીઝ ભાષામાં ઉપલી સ્કુલના વિદ્યાર્થીએને કેટલાક ભાષ દીધી તથા ફતેહમંદ વિદ્યાર્થીએને નામદાર ગવર્નરને હાથે ધનામો વેંહચી અપાવ્યાં. સેવટે મીઠાઈ તથા શરાબથી પોરટુગલના પાદશાહ, ઇંગ્લાડની માહરંજી, દમણના ગવર્નર, શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈ, શેઠ માણેકજી કાવશજી દમણવાલા, અને હાજર થયલા મીજલસીઓની સલામતી બધ આ દીલખુશ મેલાવડો અરખારા થાયો હતો. ૫

તાં ૩૧ મી જાન્યુઆરી.

બંગાળનાં ડુકાલનાં ફંડમાં મદદ કરવાને અતરેની અલેક્ઝાન્ડ્રા નેટીવ ગરલસ સ્કુલની કમીટીની આગેવાંની હેકલ એક ફાનસી બજાર કોટેકોટ એ સ્કુલની સંચિનાં મેદાનમાં એક તંબુ મારી ભરવામાં આવ્યું હતું, તે ખોલ્યું મુકવાની ક્રિયા આજ દીને નામદાર ગવર્નરની બાનુ લેડી કીઅરે કીધી હતી. આ ફાનસી બજારમાં પાંચ જુદી જુદી મોટી ટેબલોપર સંધલો ગામોંન ગોઠવ્યો હતા, અને તે વેચવા માટે બાઈઓ શીરીનબાઈ માણેકજી અરથેજી, ભીખાઈજી ડાશાભાઈ ફરમજી કામાજી, માણેકબાઈ જંગીરજી બરજોરજી વાજા, પીરજીખાઈ ડાશાભાઈ રતનજી કોહલા, મુલખાઈ

૫ બોમ્બે જમશેદ, તાં ૬ થી ૧૫ જાન્યુઆરી ૧૮૬૭.

મનચેરજી બેહરાંમજી કોહના, અને કુવરખાઈ અરદેસર ખર-
શેદજી કામાજી કિનાં હતાં, તથા તેમને ખીજી કેટલીક બાઈ-
ઓ મદદ કરતી હતી. આ દેખાવ પારસીઓમાં પેહલવેહલો
હોવાથી ધણી આનંદની ફેલાઈ હતી.

તા. ૧ જી ફેબ્રુઆરી.

મુંબઈ મધિ થોડાક દિવસ થયા વાહજી પરના સેલરો
તથા ખીજા રખડતા યુરોપીઓ છુરી તથા ખીજાં જીવલેન
હથીયારો સાથે કરતા હોવાથી તથા તેનો ધણી છુટથી અને
બાળે વેળા નજીવે બાહાને ઉપોગ કરવાથી લોકો વચ્ચે
ધણી ધભરાત ફેલાયો હતો. આ ઉપરથી મુંબઈ સુભાચાર
પત્રના રીપોર્ટર શેઠ નાનાભાઈ નવરોજીજી દાબુએ અત-
રેના પોલીસ યુપરીટેંડેન્ટ મેજર એનડરસનની મોલાકાત
લઈ તેનો પોલીસ તરફથી અટકાવ કરવાની કેટલીક સુચ-
નાઓ કીવી હતી. આ સુચનાઓ મોટે શેઠ નાનાભાઈનો
ઉપકાર માની મેજર એનડરસને અતરેનાં બારોમાં પડેલાં
વાહજીના કપડાંનો ઉપર સરકુસર કાઢી કે તેઓએ પોતાના
વાહજીના સેલરોને છુરી અથવા એવાંજ ખીજાં કોઈ
હથીઆર જોડે કીનારે ઉતરવા દેવા નહિ, તથા પોલીસના
અમલદારોને હોકમ કીધો કે કોઈખી રખડતા ધણી પાસ
છુરી જેવું અથવા ખીજું કાંઈ હથીઆર જોય તો તે જપ્ત
કરી લીએ. ૨

તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી.

મુંબઈનો નામદાર ગવર્નર સર બારટલ ક્રીઅર
પોતાનો ઓફીસ છોડી ઇંગ્લેન્ડ જતો હોવાથી તે નામદારે
આ દેશમાં બજાવેલી કીમતો નોકરીઓ મોટે તેનું અહેસાંન
માનવા તથા તેની અતરે કાંઈ યાદગારી રાખવાનો ડેડાવ
કરવાને મુંબઈના રેહવાસીઓની એક જાહેર મુલાકાતવા-
વાને ગઈ તા. ૧૬ મી જાનવારીએ શેરડી શેઠ વીનાયકરાવ
વાશુદેવ ઉપર ૯૧ હાથેજ, ૧૨ હિંદુ, ૩ યાહુધી, ૨ પોર-
ટુગીજ, અને ૧૩ પારસી (સર જમશેદજી જીજીભાઈ
ખારેનિંટ, હાનરેબલ ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, અરદેસર
હોરમજી વાડીઆ, બેહરાંમજી જીજીભાઈ, માણેકજી ખર-
શેદજી સરાઈ, ખરશેદજી રમતમજી કામાજી, બહમનજી
જીજીભાઈ, નાનાભાઈ બેહરાંમજી જીજીભાઈ, મનચેરજી
હોરમજી કામાજી, ખાંન્યાહદુર પદમજી પેશતનજી,
ડોશાભાઈ ફરાંમજી કરાકા, જંગીરજી મુસતાદજી, મનચેરજી
નવરોજીજી બનાજી) ગ્રહસ્થોએ મોકલેલાં રીકવીજીશનની
રહે આજ દીને ટાઉન હાલમાં એક જાહેર મુલાકાતેબલ

૧ રાત ગોરતાર, તા. ૩ જી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

એ રાતની બજારથી થયેલી ઊપજના ૩૨૦૫૬) ફકા-
લનાં રૂંડાં આપવામાં આવ્યા હતા.

૨ મુંબઈ સુભાચાર, તા. ૨ જી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

એ. જી. હંટરનાં પ્રમુખવણું હેઠળ મલી હતી. આ વેળા
એ નામદારને એક માનપત્ર આપવા તથા તેનું બાહવણું
બનાવી મંગાવી અતરેના ટાઉન હાલમાં મુકવાનો ડેડાવો
થયા હતા, તથા તે મોટે ઉધરાંજી વગેરેની ગોઠવણો કરવાને
૨૪ હાથેજ, ૧૦ હિંદુ, ૨ મુસલમાન, ૩ યાહુધી અને
૬ પારસી (સર જમશેદજી જીજીભાઈ ખારેનિંટ, હાનરેબલ
ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, શેઠા બેહરાંમજી જીજીભાઈ,
કાવશજી જંગીરજી રેડીમની, અરદેસર હોરમજી વાડીઆ,
દીનશાહજી માણેકજી પીટી, મનચેરજી ફરાંમજી કામાજી,
ખરશેદજી નાશરવાંનજી કામાજી, માણેકજી ખરશેદજી
સરાઈ) ગ્રહસ્થોની એક કમીટી નેમી મુલાકાતેબલ
યાઈ હતી. ૩

૩ ડાહજસ બોર ઇંડીઆ, ૧૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

ઊપજું મુંબઈના રેહવાસીઓ તરફનું માનપત્ર નાજ-
દાર સર બારટલ ક્રીઅરને તા. ૨૫ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭
ને દીને પરેલના સરકારી મેહલમાં કચીટીના ગ્રહસ્થોએ લઈ
જઈ આપ્યું હતું. એ નાજદાર તા. ૬ ઠી ચારમ ૧૮૬૭
ને દીને અતરેથી વધાય થયો હતો. ઊપજાં એ નાજદારના
બાહવણાંનાં રૂંડાં ૩૧૭૧૩૦) ભરાયા હતા, જે થઈ હાથે-
જોના ૩૮૪૪૦), દેશી રખવાડાંઓના ૩૨૦૦૦), હિંદુઓના
૩૨૩૬૫), મુસલમાનોના ૩૭૦), યાહુધીઓના ૩૨૪૫૦),
પોરટુગીઝોના ૩૫૦), અને પારસીઓના ૩૧૭૬૫) નીચે
મુજબ હતા :—

(૩૫૦૦) હાનરેબલ ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, કાવ-
શજી જંગીરજી રેડીમની (૩૨૫૦) અરદેસર હોરમજી
વાડીઆ (૩૧૦૦) ડોશાભાઈ ફરાંમજી કરાકા, શોરાબજી
ફરાંમજી પટેલ, બેહરાંમજી જીજીભાઈ (૩૫૦) ખરશેદજી રસ-
તમજી કામાજી, શોરાબજી જંગીરજી તાલેયારખાં, દાદી
માણેકજી લીચજી (૩૨૫) ડોશાભાઈ શોરાબજી મુનશી (૩૨૦)
અરદેસર ડોશાભાઈ મુનશી, એદલજી નશરવાંનજી કાલાબેલા.

સર બારટલ ક્રીઅરનું એ બાહવણું લંડનથી બનાવી
મંગાવી અતરેના સર કાવશજી જંગીર મુનીવરસીટી હાલમાં
મુકવામાં આવ્યું છે.

સુરત થઈ ૫જી એ નાજદારને માનપત્ર આપવાનો
ડેડાવ કરવાને તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરીએ એક મુલાકાત
હતી. તે વેળાએ એક માનપત્ર મુંબઈ મોકલી આપવા
તથા ત્યાંની નિશાલોની ઠાકરીઓને એ નાજદારને નાજવું
એક પ્રાથમ આપવા માટે ઉધરાંજી કરવાનો ડેડાવ થયો
હતો, તથા તે માટે ૩ હિંદુ અને ૨ પારસી (કાઠર ડોશા-
ભાઈ પેશતનજી અને શેઠ દીનશાહ અરદેસર તાલેયારખાં)ની
એક કમીટી નમણામાં આવી હતી. એ રૂંડાં બધા થઈ
૩૧૦૮૨) ભરાયા હતા, જે થઈ ૩૨૬૦) મુસલમાનોના,
૩૧૪૦) હિંદુઓના, અને ૩૬૬૨) નીચે મુજબ પારસી-
ઓના હતા :—

(૩૨૫૦) ખરજોરજી મેહરવાંનજી રેજર (૩૫૧) દાદા-
ભાઈ માણેકજી વખારીઆ, રતનશાહ પેશતનજી વકીલ (૩૫૦)
કાવશજી ખરજોરજી એડી, બીમુખાઈ માણેકજી પ્રીનસી-
પાલ સદર અશીનના (૩૨૫) પેશતનજી બેહરાંમજી એડી,

તાં ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨૨ માહ ૫ (શિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞેન્દ્રદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ મીઠીબાઈ તે મરહુમ શેઠ મેહરવાનજી જીજીભાઈનાં વીધવા અને મરહુમ શેઠ મેહરવાનજી માણેકજી પટેલનાં બેટીનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુત્રીમાંથી તથા છોકરાંઓએ ૩૮૦૦), માતાજી બાઈ યુનાંબાઈ તે મરહુમ શેઠ મેહરવાનજી માણેકજી પટેલની વીધવાએ ૩૩૦૦), દીકરી બાઈ દીનબાઈ તથા તેમના આવંદ શેઠ નશરવાનજી માણેકજી પીટી ૩૧૦૦૦), દીકરી બાઈ આવાંબાઈ તથા તેમના આવંદ શેઠ કાવશજી દીનશાહજી પીટી ૩૫૦૦), વહુઓ બાઈ હીરાંબાઈ તે શેઠ ધનજીભાઈ મેહરવાનજી જીજીભાઈનાં ધણીઆંની અને બાઈ નવાબબાઈ તે શેઠ પીરોજશાહ મેહરવાનજી જીજીભાઈનાં ધણીઆંનીએ ૩૩૫૦), તથા ભાઈના દીકરાઓ શેઠા માણેકજી અને દોરાબજી ખરશેદજી પટેલ અને તેમનાં કુટુંબ ૩૩૭૫) મળી ૩૩૩૨૫) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૧

તાં ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨૨ માહ ૬ (કો) ૧૨૩૬ યજ્ઞેન્દ્રદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ આવાંબાઈ તે શેઠ નંગીરજી શાપુરજી લાલાનાં ધણીઆંનીનાં ઉમણાંમાં તેમનાં બેટીઓએ ૩૫૦૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૨

તાં ૧૫ મી ફેબ્રુઆરી.

ખરલીનવાલા પ્રોફેસર એ. વુઝરસે ફારસી અને અસલી ધરાંની તેમજ સંસ્કૃત અને ખીજી ભાષાઓનાં શબ્દોનાં મૂળ તથા પ્રકૃતિ તેમજ ફારસી અને લાટીન ભાષાને એક ડોશ રચી પ્રગટ કીધા હતા.^૩

જયશેદજી કાવશજી એટી, કેપશરૂ ચનચેરજી હીરાજીકના. (૩૧૩૫) ૩૨૫) ની અંદરની રકમ.

પુણાં સધે પછી એ નાચદારને એક ચાનપત્ર આપવા તથા તેની યાદગારી રાખવાનો ઉઠાવ કરવાને તાં ૮ મી નવેમ્બર ૧૮૬૬ ને દીને ખાંનબાદશર પદ્મજી પેશતનજીનાં પ્રમુખપણા ઉકલ એક સભા ચલી હતી, જે વેળાએ એ કારણસર એક કમીટી નેમી તેના શેફેટરી તરીકે શેઠ નવરોજજી પદ્મજી પેશતનજીને નેમ્યા હતા. એ ચાનપત્ર તાં ૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭ ને દીને પુણાં સધે કૌનસીલ હાલજાં એક દબદબાવાલી ખીજલશ જેલથી ખાંનબાદશર પદ્મજીએ વાંચી સંભલાવ્યું હતું, તથા એ નાચદારની એક મોટાં કદની તસવીર ચીતરાવી ત્યાંના કૌનસીલ હાલજાં મુકવામાં આવી હતી.

૧ જાને જયશેદ, તાં ૧૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

૨ જાને જયશેદ, તાં ૧૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

૩ "Verborum Linguae Persicae Radices, e dialectis antiquioribus Persica et lingua Sanscrita et alia lingua maximo cognatis erutae atque illustratae. Suppletum: Lexici sui Persico-Latini. scripsit Joannes Augustus Vullers. Bonnae ad Rhenum. 1867."

તાં ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨૮ માહ ૬ (કો) ૧૨૩૬ યજ્ઞેન્દ્રદી.

મરહુમ—નશરવાનજી માણેકજી લાંમના—ઉમર વર્ષ ૬૬) શેઠ માણેકજી જીજીભાઈ લાંમના નાધજા દીકરા. એવણુ ઈં સં ૧૮૩૫ થી અંતરે ઘોડાને આપાર તથા દલાલી કરતા હતા, અને સર્વે હંમેજી તથા દેશીઓમાં એક નામીયા ઘોડા દલાલ તરીકે વખણાયતા હતા. ઈં સં ૧૮૬૩ માં પોતાના દીકરા શેઠ નવરોજજી નશરવાનજી લાંમનાં મરણથી એઓએ નીરાશ થાઈ એકાંત જીંદગી ગુઝારી હતી.

તાં ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી.

આજ દિને મરહુમ શેઠ નશરવાનજી માણેકજી લાંમનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુત્રીમાંથી ૩૫૦૦) તથા બેટીઓએ ૩૫૦૦) મળી ૩૧૦૦૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૪

તાં ૨૦ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૧ માહ ૭ (શિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞેન્દ્રદી.

આજ દિને મરહુમ શેઠ નવરોજજી નંગીરજી જશાંલાલાનાં ઉમણાંમાં તેમના બાવા શેઠ નંગીરજી ફરમજી જશાંલાલાએ ૩૧૦૨૫) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૫

તાં ૨૦ મી ફેબ્રુઆરી.

સુરત મધે મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ નશરવાનજી મોદીવાલાં શેહનશાહી આતશખેહરાંમના બાએ દેનાર માંબેદાએ આગેવાંની કરી આતશખેહરાંમમાં અજીમનને નામે દરરોજ હજયની, બાજ આફરોગાં, તથા ખારે માસનાં જયન, ઘાહેંખાર વગેરે સવાખનાં કામો કરવાને થમી એક ફંડ આજ દીનથી "મોદી દાદાભાઈ નશરવાનજીનાં શેહનશાહી આતશખેહરાંમ સાહેબનાં ઘાહેંખાર વીગરે ધરમનાં કામનું ફંડ" એવાં નામથી ઉખું કાઢું હતું. એ ફંડના ખર્ચન-ચીઓ તરીકે પ્રથમમાં શેઠ મનચેરજી દાદાભાઈ જોડી તથા એં ફરદુનજી માણેકજી ફરદુન ખહમનનને ઉઠાવ્યા હતા, તથા ધર્મનાં કામોની તપાસ તથા ખરચ વગેરેના ખંદાખરત રાખવા માર્ દરગુર રૂમતમજી જમશેદજી, દરગુર નશરવાનજી કેપશરૂ, અને શેઠ મનચેરજી દાદાભાઈ જોડીને નેમ્યા હતા.^૬

૪ જાને જયશેદ, તાં ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

૫ જાને જયશેદ, તાં ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

૬ એ ફંડ સધે ઈં સં ૧૮૭૦ ની શરૂઆત સુધીમાં ૩૧૩૦૦) સુરતના જરથોસ્તીઓએ સરખપસરે ભર્યા હતા, તથા શેઠ મનચેરજી દાદાભાઈ જોડીએ ૩૨૦૦૦) ની રકમ ભેદ આપી હતી તે ચલી ૩૩૩૦૦) થયા તે મુખ્ય સધે શેઠા હોરજજી બહનજી વાડીયા, જયશેદજી બહનજી વાડીયા, અને બહનજી મનચેરજી ધનજીનેહતાને તરસ્ટીઓ નેમી તેમનાં નાચપર કીધા હતા, તથા ખીજું જેખી

તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરી.

શ્રેઃ માણેકજી કાવચજી એ'ડીને પંચમાહના આક-
દીંગ ડીઝીકર ડેપુટી કલેક્ટર તથા તેમની જગ્યા પર શ્રેઃ

નાણું એ રૂંડમાં બરાબ તે એ તક્ષીએને સ્વાધીન કરી
તેની સરકારી નોટ લેવાને ડેપુટી હવું. જેથી તેનું રકત
વ્યાજ સુરત થઈ ખર્ચાનીઓ પર પોકડશે. જીવણા સુરતના
ચાનેબરો થઈથી શ્રેઃ જનચેરજી દાદાનાથ જોશી જરજી
પાચવાથી તેજની જગ્યા પર શ્રેઃ આદરજી જનચેરજી જોશી
ને પાયા હતા. તથા મુંબઈના તરસીએ થઈથી શ્રેઃ હોર-
ચળજી બહચળજી વાડીઆ તથા બહચળજી જનચેરજી બનલ-
મેહતાના જરજી પાચવાથી તેજની જગ્યા પર શ્રેઃ પેશતનજી
હોરચળજી વાડીઆ તથા ચાણેકજી બહચળજી બનલમેહતાનાને
નેમ્યા હતા.

એ રૂંડ થઈ નીચલા મહરબો તથા બાગુએએ
અમુક રકમો આપી જુદાં ખાતાં પકાડ્યાં છે :—

(૧) બાઈ પીરોજીઆઈ તે શ્રેઃ હોરચળજી દારાશાહજી
ખાંનસાહેબનાં બિટીએ તા. ૧૧ થી જુન ૧૮૮૫ ને દીને
૩૨૦૦૦ ની સરકારી નોટ તેનાં વ્યાજમાંથી દર વર્ષના છઠ્ઠે
પાકંબાર પર એકઠા દીવસ તેજનાં નાચથી કિઆ કાચ કરાવી
બિટી દેનારા ચામેદાને જગ્યાડવા. (૨) એજ મુજબ બાઈ
હીરાંબાઈ તે શ્રેઃ પેશતનજી બનલબાઈ રાજકોટવાલાનાં
વીધવાએ તા. ૬ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૦ ને દીને ૩૪૦૦૦ ની
રકમ તેનાં વ્યાજમાંથી દર શાલ દેઠ જહીનાના એકા પાકં-
બારને દીને તેજનાં નાચથી કિઆ કાચ કરાવી બિટી દેનારા
ચામેદાને જગ્યાડવા. (૩) વળી શ્રેઃ કીદમજી બરજોરજી
વાડીઆએ જીદેપાર (વેવાડ) થી તા. ૭ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૧
ને દીને ૩૧૦૦૦ નું મુંબઈની મ્યુનીસીપાલીટીનું બોંડ તેનાં
વ્યાજમાંથી એ રૂંડની કિઆઓમાં સુખડ લોખાંન અપાવ-
વાના પરમ્બમાં વાપડવાને. (૪) શ્રેઃ રતનજી રતનજી
લાકડાંવાલાએ તા. ૨૦ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૨ ને દીને
પોતાના બાવા જરજી શ્રેઃ રતનજી હોરચળજી લાકડાંવાલાની
પુંજ થઈથી ૩૫૦૦૦ ની સરકારી નોટ તેનું વ્યાજ એ રૂંડના
આજી કિઆકાચના પરમ્બમાં વાપડવાને. (૫) બાઈ પીરોજી-
આઈ તે જરજી શ્રેઃ રતનજી રતનજી સુખીઆનાં વીધવા
તથા જરજી શ્રેઃ જનચેરજી દાદાનાથ જોશીનાં બિટી તથા
શ્રેઃ શાપુરજી રતનજી સુખીઆએ તા. ૧૮ થી નવેમ્બર
૧૮૮૨ ને દીને પોતાના બાવંદ તથા બાઈ જરજી શ્રેઃ રતનજી
રતનજી સુખીઆની પુંજ થઈથી ૩૩૦૦૦ ની રકમ તેનું
વ્યાજ એ રૂંડના આજી કિઆકાચના પરમ્બમાં વાપડવાને.
(૬) શ્રેઃ રતનજી પુંજઆલ દલાલ તથા આદરજી જન-
ચેરજી જોશીએ તા. ૩૦ થી જોએ ૧૮૮૩ ને દીને જરજી
આંજી નેઠમુજલ ચાણેકજી લેટરાની પુંજ થઈથી ૩૬૦૦૦ ની
સરકારી નોટ તેનું વ્યાજ એ રૂંડના આજી કિઆકાચના
પરમ્બમાં વાપડવાને.

શ્રેઃ નશરવાંનજી અસપંદીઆરજી પોંકમખાંનાંવાલા
એ રૂંડનાં સવાખમાં કાચમાં વાપડવા સાંચ શરૂઆતથી તે
છં સં ૧૮૮૪ સુધી દર શાલ સુખડ જન જા તથા લોખાંન
ચેર જા મુંબઈથી પોતાને પરમે પોકડ્યા કરતા હતા. તે
પછી છં સં ૧૮૮૦ સુધી શ્રેઃ કીદમજી બરજોરજી
વાડીઆએ પોતાને પરમે તે પૂરું વાપડ્યું હતું.

એ રૂંડની પુંજ સાચવવા જાટેનું કાચેદારનું એક

શીરામજી જંગીરજી તાસિયારખાંનને ઉતર વિભાગના કામ-
ચલાક મુખ આસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી આદીસર તરીકે સરકારે
નેમ્યા હતા.

તા. ૨૫ મી ફેબ્રુઆરી.

શ્રેઃ બનલબાઈ રતનજી બાલીએ “મુખ્યે માહામેર”
ધ્યાને જમશીદ બીન પરવીઝનું દારતાં નામની એક વારતા-
ની ચોપડી ઇંગ્રેજીમાંથી મુજરાતીમાં રચી પ્રગટ કરી હતી.

તા. ૧ લી મારચ.

શ્રેઃ માણેકજી ખરશેદજી સરાઈ પોતાના બાવા મરહુમ
શ્રેઃ ખરશેદજી માણેકજી સરાઈની વાદગારી મટિ, લંડનની
કોલમુકડેલ કુંપનીએ અમેરીકાનાં ચીલી શહેરની સરકારને
મટિ બનાવેલા ૫૦૦૦ પૌંડની કીમતના એક સુંદર કુવારો,
કે જેને ૬૦ સં ૧૮૬૨ નાં લંડનનાં મોટાં પ્રદેશમાં મોકલેનું
થયું ધ્યાન એમી ધનામ પણ મેલજી હવું, તેના બીજા
ધાતુમાં આમેલુપ્પ ધાત ઉતરાવી, તેને મથાસે મરહુમ શ્રેઃ
ખરશેદજીનું જમા પીછાડીના પાયાગ સાથનું આખાં
કદનું એજ ધાતુનું એક બાહવણ, કે જે મુંબઈ પર એમને
૩૨૦૦૦૦ નો ખરચ થયો હતા તે મુંબઈ મધે મંગાવી
બામેખલા, નાગપાડા, બેલાસીસ, અને ડંકન રોડ પર જવાના
ધોરી રસ્તાઓની વચ્ચે વચના મુંગમે એમની પોતાને
હસ્તકની ખાલી જમીન પર બંધાવી, અતરની મ્યુનીસી-

તરસરીડ કાઈ કોરટના વહીવ શ્રેઃ રસાંચજી રતનજી
વાડીઆની જસરતે તા. ૧ લી અક્ટોબર ૧૮૮૦ ને દીને
કરાવ્યામાં આપ્યું હતું. એ રૂંડની પુંજ તેના છોકા સને ૧૯૬૨
જનવરથી મુંબઈના છપાવલા હીસાબ મુજબ ૩૨૧૮૭૫-૧૭-૨
ની હતી.

૧ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, ૨૧ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૭.

૨ “મુખ્યે ચાહેરે, યાને જમશીદ બીન પીરવીઝની
દારતાન. [એક અંગ્રેજી ઉતાવની જદથી] બનાવનાર, બન-
લબાઈ રતનજી બાલી. વાલજ પેઠણ. મુંબઈ: ગણપત
કુંબ્જાલ પ્રેસ. ૧૮૬૭.”

૩ એ બાહવણમાં શ્રેઃ ખરશેદજીને જમા પીછાડીને
પોશાક તથા ખાંધે એઆલ કોરાડેલીએ. તેજના જમના
કાચમાં બે સુખડનાં પેરીયાં તથા કાપા કાચમાં જદ અવસ્તાનું
દારતર પડેલું છે, અને પગની ફેલ એક નાંબેલો તથા મુકાવી
તે પર નીચે મુજબનો લેખ કોરેલો છે :—

“CURRIER MANOOLJEE

Born 19th August 1763,

Died 7th May 1845.”

૪ એ જમીનવાલી જોએ અસલમાં કંઈક કે જરજી
શ્રેઃ ખરશેદજી ચાણેકજી સરાઈને એક તળાવ હતો. તે
તળાવમાં જાણી અગરવાથી તે પુરી નાખી, અને તે પુરેલી
જમા વેચવાથી જે કીમત જીવે તે જરજી શ્રેઃ ખરશેદજીને
નાચનાં કાંઈ જોખેલી કાચમાં વાપડવી એવો બંદોબસ્ત
કીધો હતો, પણ તેમાં જોખો કુવારો શ્રેઃ ચાણેકજીને થયો

પાલીટીને તેમજ હમેશાં મરામત કરાવવા તથા તેમાં વીઆરનું પાણી અને ઉપર મુકેલાં ફાણસોમાં ગ્યાસની રાશીની કરવાની સરતથી ભેટ આપ્યો હતો. એ દુવારાની આરે બાજુએ ગોઠવેલી પુતલીઓનાં મોઢાંમાં આપેલી વાંચતીના આકારની નક્કીએ વેટ વીઆરનું પાણી ઉંડી હેઠલ આંધેલી પરથરની હાજમાં પડતું રહેલું.^૨

તા. ૪ થી મારચ.

મુંબઈના વીદાય થતા ગવરનર નામદાર મર આરટલ કીઆરની બાનુ લેડી કીઆરે આ દેશમાં સ્ત્રી કળાશુભીના સંબંધમાં કરેલી કીમતી મેહનતને માટે તે નામદારને અતરની દેશી સ્ત્રીઓ તરફનું એક માનવત આપરે ૪૦) બાઈઓનાં એક ઉપરેશન પરેલના સરકારી મેહનતમાં લખજમ આપ્યું હતું. બાઈશીરીનબાઈ માણેકજી અરશેદજીએ તે વાંચી સંભળાવ્યા બાદ બાઈધનબાઈજી તે મરહમ શેઠ ધનજીબાઈ નશરવાંનજી કામાજીનાં વીધવાએ તે નમનતાધથી ભેટ કર્યું.

જવાબી એ જગો ન વેચતા તે ત્યાં લાવી ગોઠવ્યો, અને એ રીતે તે અરહમની પેતાની જગો પર તેમની યાદગારી રાખવામાં આવેલો.

૧ એ દુવારાની વચ્ચે વચના મોટા ધાંભલા ઊર સોનેરી અક્ષરે "Trust in God and be not damned" એ પ્રમાણેનો એ દુવારો ભેટ આપનાર શેઠ માણેકજી અરશેદજી સરાસરને "મેટો" કોતરેલો. એ દુવારાની કારીગરી બામે લંડનનાં જાણીતાં "આરટ જરનલ" ના ૧૪ થાં વાલજ (૧૮૭૫ નાં) થાં સરે ૨૧૧ મે તેનો એક આમેહુય ચીતાર આપી નાંચે પ્રમાણિતું બયાંન કરેલું છે:—

Memorial Fountain, Bombay. Nearly twenty years ago the Coubrookdale Company received a commission from the Chilian Government for a fountain, to be placed in the great square of the City of Concepcion, in that Republic. The work was executed at a cost, as we have heard, of £5,000, and was placed in the International Exhibition of 1862, when a prize was awarded to it. Among those whose attention had been attracted by the fountain was Judge Manockjee Cursetjee, a Parsen gentleman of Bombay, who, desirous of paying a filial tribute to the memory of his father, Cursetjee Manockjee, had a duplicate of the work cast, and erected in one of the most picturesque quadrants in Bombay, where it serves the double purpose of a fountain and a public light. It consists of an elegant Corinthian column, surmounted by a richly-decorated capital, the abacus of which supports a plinth whereon stands a statue of the deceased gentleman, executed by Mr. John Bell. In the original fountain a statue of Ceres crowns the column; and in the decorative details are some introductions appropriate to Chili, for which others are substituted in the Bombay duplicate. The work, as our engraving shows, forms a fine ornamental as well as useful object where it stands.

[The Art Journal, vol. XIV p. 211.]

હતું. લેડી કીઆરે તેનો જવાબ વાલજા બાદ સર્વે બાઈઓને પેતાના બાગમાં ફરવીન્ધણીક મદારત કીવી હતી.^૨

૨ રાસત ગોરતાર, તા. ૧૦ થી મારચ ૧૮૬૭.

એ માનવત સાથે લેડી કીઆરની અતરે કાંઈ યાદગારી રાખવા માટે દેશી બાઈઓ તરફથી એક રૂડ ઊતું કરવામાં આપ્યું હતું, જેમાં (રૂડ બાઈઓએ રૂ. ૧૫૩૫), મુસલમાન બાઈઓએ રૂ. ૫૦) તથા પારસી બાઈઓએ નાંચે મુજબ રૂ. ૧૩૬૨) જલી રૂ. ૬૭૭) ભરાયા હતા:—

(રૂ. ૫૦) બાઈશીરીનબાઈ માણેકજી અરશેદજી, (રૂ. ૧૦૦) બાઈ દીનબાઈ ધણી રસંજી નશરવાંનજી પટેલ, બાઈ સુનાંબાઈ ધણી ડોશાબાઈ હોરમજી કાચાલ, (રૂ. ૭૫) બાઈ બીબાઈ ધણી ડોશાબાઈ રસંજી કરાકા, બાઈ આઈઆઈ ધણી અરશેદજી રસંજી કાચાલ, (રૂ. ૫૧) બાઈ જરબાઈ વીધવા દારી લીમજી બનાલ, બાઈ બીબાઈ ધણી દારાબાઈ દીનશાહ ગાંધી, (રૂ. ૫૦) બાઈ ધનબાઈ વીધવા ધનજીબાઈ નશરવાંનજી કાચાલ, બાઈ કુવરબાઈ ધનજીબાઈ નશરવાંનજી કાચાલ, બાઈ બાઈ ધણી અરશેદજી નેશરવાંનજી કાચાલ, બાઈ પીરોજબાઈ ધણી ડોશાબાઈ રતનજી કોહલા, બાઈ બાઈ ધણી શોરાબાઈ રસંજી પટેલ, બાઈ અચુબાઈ ધણી શોરાબાઈ શાપુરજી બંગાલી, બાઈ કુવરબાઈ ધણી મેહરવાંનજી માણેકજી શેઠના, બાઈ માણેકબાઈ ધણી બેહરાંમજી જીભાઈ, બાઈ જરબાઈ ધણી ભંડોરજી યુસતાલ, (રૂ. ૪૦) બાઈ મેહરબાઈ ધણી અરશેદજી ભંડોરજી તારાચંદ, બાઈ રતનબાઈ ધણી ભંડોરજી મેહરવાંનજી પત્રીડર, (રૂ. ૨૫) બાઈ યુજબાઈ ધણી ડોશાબાઈ બેહરાંમજી પેશીકાકાના, બાઈ યુજબાઈ ધણી ડાકર મનચેરજી બેહરાંમજી કોહલા, (રૂ. ૨૦) બાઈ લીરાંબાઈ ધણી અરશેદજી રતનજી કોહલા, બાઈ માણેકબાઈ વીધવા રતનજી હોરમજી કાચાલ, (રૂ. ૧૫) બાઈ કુવરબાઈ ડોશાબાઈ કરાકા, બાઈ દીનબાઈ ડોશાબાઈ હોરમજી કાચાલ, બાઈ પુતલીબાઈ ધણી અરદેસર રસંજી મુસ, બાઈ મોટીબાઈ ધણી ડાકર રસંજી કાવશજી બાપુરજી, બાઈ જરબાઈ ધણી મનચેરજી નશરવાંનજી મોટી, (રૂ. ૧૦) બાઈ સુનાંબાઈ ડોશાબાઈ કરાકા, બાઈ મેહરબાઈ ધનજીબાઈ, બાઈ યુજબાઈ ધણી મનચેરજી બેહરાંમજી, બાઈ મેહરબાઈ ધણી અરશેદજી રસંજી-રોજ, બાઈ શાકરબાઈ ધણી મનચેરજી પેશતનજી ચીચગર, બાઈ પીરોજબાઈ ધણી માણેકજી હોરમજી જાણુ, બાઈ અચુબાઈ ધણી નવરોજી રતનજી વાછા, (રૂ. ૫) બાઈ કુવરબાઈ ધણી કુંપશર નવરોજી કાચાલ, બાઈ બીબાઈ ધણી દારાશાહ રતનજી ચીચગર, બાઈ ડોશીબાઈ ધણી ડાકર અરશેદજી રસંજી જોરી, બાઈ આવાંબાઈ ધણી રસંજી શોરાબાઈ પુણેગર, બાઈ યુજબાઈ ધણી મનચેરજી કાવશજી અરજાંન.

ઊપલી રૂ. ૬૭૭) ની રકમ એ રૂડનાં શેફેટરી બાઈશીરીનબાઈ માણેકજી અરશેદજીએ તા. ૬ થી જુલાઈ ૧૮૬૮ ને દીને શેડા શોરાબાઈ શાપુરજી બંગાલી અને અરશેદજી રસંજી કાચાલને સોંપી હતી, જેઓએ તે બાંજે વધારી રૂ. ૭૧૮૭) ની કરી તેમાંથી રૂ. ૩૦૦૦) ની સરકારી નોઠ લઈ તે અધિષ્ટી રૂ. ૩૧૦૦૦) ની નોટ તા. ૨૬ થી મે ૧૮૭૪ ને દીને એલેક્ઝાંડરા ગરજત રકુલ, જરતોશતી છાપરીઓની નીશાલ મંડલી, તથા રૂડડંચ લીટરી શોશાઈટીની મરાથી છોડીઓની નિશાલોમાં ચડતી આવનારી છાપરીઓને રૂ. ૧૫૦) તેનાં બાંજમાંથી લેડી કીઆરનાં નામનું એક ધનામ આપવા માટે તે ખાતાંની કમીટીઓને ભેટ આપી હતી.

તા ૦ ૫ મી માર્ચ.

હિંદુસ્થાનનાં નગર આમાં સરકાર તરફની નમસ્ક-
કને માટે લંડન મંદિર લેવાયલી પરીક્ષામાં ૨૦૦) ઉમેદવારો
મંદિરો પાંચ જણા પસાર થયા હતા, જેઓમાં એક પારસી—
શેઠ ફરોમજી રસતમજી દેસાઈ, હતા. ૨

તા ૦ ૬ મી માર્ચ.

મુંબઈના નવા ગવર્નર નામદાર સર સેમિયર વેસી
ગ્રીન્ડલરનારે આજ સાંજે અતરેના ટાઉન હાલમાં પોતાની
પેહલવેલની "લેડી" ભરી હતી. આ વેળાએ તે નામદારની
મોજાકાને હાજર થયતાઓમાં નીચતા પારસી અહરથો હતા:- ૨

શેઠા પદમજી જીજીભાઈ, બેહરામજી જીજીભાઈ,
કાવયાજી અરશેદજી જમશેદજી, અરશેદજી રસતમજી કામાજી,
અરશેદજી ફરદુનજી પારખ, ધનજીભાઈ ફરોમજી પટેલ, દાદી
નશરવાનજી દાદી, દાદી માણેકજી લીમજી, હાનરેખજી ફરો-
મજી નશરવાનજી પટેલ, હોરમજીજી આપુજી વીકાજી, હોર-
મજીજી નશરવાનજી લીમજી, હોમજી અરશેદજી દાદીશેઠ, સર
જમશેદજી જીજીભાઈ આરોંગેર, જમશેદજી ધનજીભાઈ વાડી-
આ, જમશેદજી નશરવાનજી દાદીશેઠ, ધનજીશાહ માણેકજી
લાલકાકા, મેહરવાનજી નશરવાનજી પટેલ, મનચેરજી ફરોમજી
કામાજી, માણેકજી અરશેદજી સરાઈ, માણેકજી અરશેદજી
જમશેદજી, મેહરજીભાઈ આપુજી વીકાજી, નવરોજીજી નાના-
ભાઈ ફરોમજી, નવરોજીજી માણેકજી વાડીઆ, નાનાભાઈ
બેહરામજી જીજીભાઈ, નવરોજીજી પદમજી, પાંચનાહદુર
પદમજી પેશનજી, શોરાખજી શાપુરજી બંગાલી.

તા ૦ ૧૩ મી માર્ચ.

દરુજ હોશંગજી જમામજી જમામજીઆશાનાએ
આજદિને પુણી મંદિર "આદ્યપરગતી એટલે શું, બ્રુતપર-
ગતી શુંને કહેલું, અને જરેતોચતીઓના ધરમ શો છે?"
એ બાબદ ઉપર એક બાણી કરી હતું. ૩

૫ ટાઈમસ આર્ઈઝીઆ, તા ૦ ૮ મી માર્ચ ૧૮૯૭.

"Out of about 200 candidates who were examined
in London for five Government appointments in the
Forest Department of India, Mr. Franjee Rustomjee
Desai was declared to be one of the successful com-
petitors. The salary attached to the office is Rs. 250
per mensem to commence with. Mr. Franjee had
been prosecuting his studies in England for some
time; and, before coming out to India, will have to
travel over the continent to gain special knowledge
connected with the Forest Department."

[Times of India, 9th March 1897.]

શેઠ ફરોમજી પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી કાએકા
પ્રથમી કાનગ તથા જરજીનાં મોટાં મોટાં જંગલોમાં ૨૫
વર્ષ સુધી તત્તીમ લઈ ૧૮૯૬ના નવેમ્બર માસમાં અતરે
આવી સંવિનાં જંગલ ખતામાં લેવાયા હતા.

૨ મુંબઈ એજિટ, તા ૦ ૧૨ મી માર્ચ ૧૮૯૭.

૩ મુંબઈ આપુક, તા ૦ ૧૬ મી માર્ચ ૧૮૯૭.

તા ૦ ૧૫ મી માર્ચ.

પુણીવાતા દરુજ નશરવાનજી જમામજી જમામજી
આશાના અને તેઓના ભાઈઓ દરુજ હોરમજી, બેહ-
મજી, બેહરામજી, રતનજી, અને હોશંગજી જમામજી
જમામજીઆશાએ મઠી પુણીના શેહરની વસ્તીના વપડાએ
મોટે નાના પેટમાં દરેમેહરની પાસે ત્રણ મોટી ટાંકીઓ
બંધાવી હતી. આમાંની એક હીંડું, બીજી મુસજમાં,
અને ત્રીજી પારસીઓના વપડાએ મોટે દરેમેહરમાં મોટી
મુકી હતી. ૪

તા ૦ ૧૬ મી માર્ચ.

મીસ મેરી કારપેનટર નામની બન્નાં દીકરી ઇંગ્લેન્ડ
પાઈડે જેણી બાંધો વખત થયો પોતાનાં દેશમાં મનુષ
જનનું બહુ ઇચ્છિય તથા ઓરતજનનું કલ્યાણ કરવા
પાછત ઘણી જેહમત લેતી આવીએ તેણી હાલમાં હિંદુસ્થાન
મંદિરે દેશી ઓરતોની સંસારી હાલત તપાસવા તથા સ્ત્રી
જેળવણીમાં મદદ કરવાની નેક ઉમેદથી ફરવા આપેલી હોવાથી
તે ટકેના લાભ લઈ આજ દિને અતરેના ટાઉન હાલમાં
દેશી અહરથોએ એક સભા મેલવી તે બાહને એક માનપત્ર
આપ્યું હતું. ડાકટર ભાઈ દાજીની દરખાસ્ત ઉપરથી શેઠ
શોરાખજી પેશનજી ફરોમજીને સરનશીનની પુરસી આપ-
વામાં આવી હતી, જે બાદ શેઠ બાજા મંગેશ વાઘલેએ
માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું, તથા શેઠ શોરાખજી શાપુરજી
બંગાલીએ એક બાણી કરી કહી સંભળાવ્યું કે દેશીઓની
તરફથી એ બાહને એક રૂપાનો ડી-સ્ટ લંડનમાં બિટ આપ-
વામાં આવશે. મીસ કારપેનટરે બંબાણુથી માનપત્રનો જવાબ
વાલ્યા બાદ સભા બરખાસ્ત થાઈ હતી. ૫

૪ અને જમશેદ, તા ૦ ૧૬ મી માર્ચ ૧૮૯૭.

૫ ટાઈમસ આર્ઈઝીઆ, તા ૦ ૨૧ મી માર્ચ ૧૮૯૭.

આ ટીક-સ્ટ તા ૦ ૨૩ મી આગસ્ટ ૧૮૯૭ ને દીને
લંડન ગયે સર બારટલ ક્રીઅરનાં પ્રમુખપણું હેકત એક
સભા બોલાવી શેઠ નવરોજીજી ફરદુનજીએ મીસ કારપેનટરને
લેટ આપ્યો હતો, જે થ કરતાં તેવણે તેમજ શેઠા માણેકજી
અરશેદજી સરાઈ, અને દાદાભાઈ નવરોજીજી પ્રોપ્રેસરે બાણી
કરી એ બધી બાહની ઘડતી તારીફ કરી સ્ત્રી જેળવણીનાં
કાષણ સરકારની જદ્દ જેળવવા વિષે વિચારો આપ્યા હતા.

મીસ કારપેનટર જેવારે અતરે મુંબઈમાં હતાં ત્યારે
સર જમશેદજીવાળી ઓફીસીની નિયાલ જેવા ગયાં હતાં.
તે વખતે એક ઓફીસી પોતાની ચોપડીમાંથી બારા ખરીજન
નામની અમેરીકાની એક આંધળી ઓફીસી વિષેના પાઠ
વાંચ્યો હતો. તે સાંભળી મીસ કારપેનટર ઘણાં ખુશી થયાં,
અને જણાવ્યું કે તે આંધળી સ્ત્રી હજી હેવાત છે, અને
તેવણે તેણીને ઓળખેલ. માટે તેણી જેઝ ઓફીસીએ
એક કામજ લખી આપેલો, જે તેણીને તેવણે કાઠે પોઠ-
ચાડ્યો. એ અરજ મુજબ પાઈડે મુંબઈ ધનજીભાઈ
રતનાગર નામની ઓફીસી સુજશતીમાં એક કામજ લખી
આપ્યો, જેનો તરજુઓ મીસ કારપેનટરે એજ રજુલન.

તાં ૧ લી આપરેલ.

નીચના પારસી મહરજોને આએ વર્ષમાં તેમનાં નામની સંમિ લખેલાં જુદાં જુદાં મથકોની મુનિસીપાલીટી તથા લોકલ ફંડ કમીટીના અધિકારીઓ તરીકે નામદાર સરકારે નેમ્યા હતા :—

મુનિસીપાલીટીના મેમબરો.

સુરત—શ્રેઠા માણેકજી અશુભાંજી ડાકટર, કેપ્ટન હોર-
મજી આલપાધવાલા, ડાકટર ડાથાભાઈ પેશનજી.
ભરૂચ—શ્રેઠા ધનજીશાહ મેહરવાંજી ડાકટર, રસતમજી
શેરોખજી દલાલ, ખરશેદજી દીનશાહ અંખાતા,
ફરુકજી જીવલજી, પીરજીશાહ રસતમજી દલાલ.
અમદાવાદ—શ્રેઠા આદરજી જીવલજી.
થાણા—શ્રેઠા એદલજી હોરમજી કંવાકટર.
મનમાર—શ્રેઠા નવરોજજી નશરવાંજી.
નગર હડા—ડાકટર કાવજી પેશનજી.

સુરત જીલ્લાની તાલુકા લોકલ ફંડ કમીટીના મેમબરો—
શ્રેઠા હોરમજી ગાંડાભાઈ પારડીવાંલા, ખગવાડા.

તાં ૫ મી આપરેલ.

રોજ ૧૫ માહ ૧ (ક) ૧૨૩૬ વજદેજરદી.

મરણ—દારાશાહ દોરાખજી રાંડેલીઆ—ઉમર વર્ષ
૭૧) શ્રેઠા દોરાખજી મેહરાંજી રાંડેલીઆના વડા દીકરા.
એવલુ પ્રથમમાં પોતાના આપનાં આપારવનજનાં કામોમાં
પડેલા હતા, અને તે માટે બે વાર મોટી તરફની મફરો
પાણ કીધી હતી. ઈં સં ૧૮૩૦ માં આપનાં મરણ બાદ
થોડક વર્ષ એવલે મધળો આપાર બંધ કરી તદ્દન એકાંતપણે
જીંદગી ગુજારી હતી.

તાં ૬ મી આપરેલ.

“સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બેનિયોલન્ટ ઇન-
સ્ટીટ્યુટ” ને લગતી નિશાનોના છોકરાઓ તથા છોકરીઓને
ઈનાંમો આપવા માટેનો એક મેલાવડો આજ દીને અતર-
ના ટાઉન હાલમાં થયો હતો. સરનશીનના ખુશખબરો
નામદાર ગવરનર સર સેમીર શ્રીજીજીરાલડ ખીરાજીએ

એક છોકરા પાસે કરાવી તે જોખની હકીકત સાથે આંધળી
બારા બરીજીજી જોખર જોખરો હતો. આથી તે તથા
તેણીની આસપાસનાં એકલાં પુશી થયાં હતાં કે તે
આખો કાગળ આંખે શાલના આગ્રાઈ માસમાં એક
અંગેરીકન પત્ર થઈ છપાયો હતો. એ કાગળમાં લખનારી
બાઈ ગુલબાઈએ બારા બરીજીજીના બધાં ગુણોની તારીફ
કરી તે આંધળી છતાં જો સતારે તેને કંઈવળી આવી
તેનાં વખાણ ગાઈ આંખે પતાવી હતી કે અતરનાં
આંધળાંની બીજી જાગે છે તેને બદલે એવીજ રીતે અતરે
શીખ્યાં હતાં તે કંઈ સાચું!

૧ શ્રેઠા બંજીરજી દારાશાહ રાંડેલીઆના બાપા.

હતા. એ ખાતાંના પ્રીનસીપાલ મીં જેમજી બરજેસે રીપોરટ
વાંચી સંબંધાઓ હતો, જેમાં જણાવ્યા મુજબ એ ખાતાંને
લગતી મુખ્યની નીચણોમાં ૬૫૪ છોકરા તથા ૭૫૪ છોક-
રીઓ તથા દેશવરેની નિશાનોમાં ૬૭૭ છોકરા અને ૩૭૧
છોકરી મળી ૨૭૫૬ બાળકો કંઈવળી લેતાં હતાં. મુખ્ય
ઉપરાંત સુરત, નવસારી, ગદેવી, બીલીમોરા, વલસાડ, કલ-
વારા, ભરૂચ, અને તારાપોર મળી એ ખાતાંની ૨૩) નિશા-
નો. એ બાદ રેવરંડ ડાકટર વીલસને છોકરાઓ તથા
છોકરીઓની સેલ્ફ પરીક્ષા લીધા બાદ નામદાર ગવરનરની
વહુ મીસીસ શ્રીજીજીરાલડે છોકરાંઓને ઈનાંમો વેંદ્યા
આપ્યાં, જે પછી નામદાર સરનશીને એક સુભાખીત બાપાણ
કીધું હતું. એ પછી સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારેન્ટે
ઉડી નામદાર સરનશીનના ઉપકાર માન્યો, અને સુભા બર-
આરત થઈ હતી.

તાં ૧૧ મી આપરેલ.

હિંદુસ્થાનની સરકારે કાઢેલા ઈમ્પીરીઅલ લાઇસન્સ
ટાક્સનો કર મુખ્ય મથક વસુલ કરનાર રેવેન્યુ આફીસર
તરીકે નામદાર સરકારે અતરેની પોલીસના ત્રિજી માણજી
શ્રેઠા ડાથાભાઈ ફરાંમજી કરાકાને નેમ્યા હતા.

એ કર મુખ્ય મથક મુનિસીપાલીટી તરફથી વસુલ
કરવાને માંડવી વારડના શુપરિંટંડે તરીકે શ્રેઠા નશરવાંજી
ફરુકજી પારખ અને કામાડીવરા વારડના શુપરિંટંડે તરીકે
શ્રેઠા ફરાંમજી દોરાખજી બાપુરજીને નેમ્યા હતા.

આએ વર્ષની મુનસફની પરીક્ષામાં એકજ પારસી—
શ્રેઠા એદલજી મનજીભાઈ મોલી, પમાર થયા હતા.

તાં ૧૬ મી આપરેલ.

રોજ ૨૬ માહ ૮ (ક) ૧૨૩૬ વજદેજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ રતનબાઈ તે શ્રેઠા દાદાભાઈ
રસતમજી પારખનાં ધણીઆંની તથા મરહુમ શ્રેઠા નાનાભાઈ
ફરાંમજી દાવરનાં બેટીનાં ઉંમણમાં તેમની પોતાની પૂંજી-
માંથી રૂ૩૦૦), માતાજી બાઈ જરબાઈએ રૂ૫૦૦), બાઈ
શ્રેઠા મંતોકજી નાનાભાઈ દાવરે રૂ૨૦૦), અને બાપદ શ્રેઠા
દાદાભાઈ રસતમજી પારખે રૂ૧૨૫) મળી રૂ૧૧૨૫) ધર્મ
ખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.

તાં ૨૫ મી આપરેલ.

રોજ ૫ માહ ૬ (ક) ૧૨૩૬ વજદેજરદી.

મરણ—કાનથજી જમશેદજી માકીદલાલ—ઉમર વર્ષ
૭૧) સુરતવાળા શ્રેઠા જમશેદજી ખરશેદજી માકીદલાલના

૨ ટાઈમસ આર ઈડીઆ, ૧૨ મી આપરેલ ૧૮૬૭.
૩ બોમ્બે ગવરનર જોર્જ, ૧૧ મી આપરેલ ૧૮૬૭.
૪ મુખ્યની પારસી પંચાતનાં રંડના સંવત ૧૮૨૩
ના હીસાબની ચોપડી.

૫ શ્રેઠા ખરશેદજી કાવજી માકીદલાલના બાપા.

દીકરા. એવણુ મુગ મધિ એક જાણીતા આપારી તથા ત્યાંની પારસી પંચાતનાં ધર્મનાં કુંડના એક માનેજર હતા. મુગ મધિ એવણે એકા માહલામાંની પોતાના વડવાઓની દર-મિદર ફરી બંધાવી તેમાં તા. ૧૨ મી મેએ ૧૮૪૫ ને દાન નવા આદરાંન પરકાયા હતા.

તા. ૨૫ મી આપરેલ.

અમદાવાદના કલેક્ટરની આજીસના હેડ-એકાઉન્ટન્ટ શેડ આદરજી જીવણજીને અમદાવાદ મધિ લાઇસંસ ટાક્ષ કમરાવવાના રજેશીયલ આજીસર તરીકે નામદાર મરકારે નેમ્યા હતા.૨

તા. ૧ લી મેએ.

રેન્ડ ૧૧ માહ (ચિ. ૧૨૩૬ ચળજરદી.

મરણ—હારમજી નશરવાંનજી મગોલનાં—કિમર વર્ષ ૯૦). એવણુ મણી લાંબી મુદત થઈ મુગતથી હાંડાર મધિ ધંધા રેન્ડગારના સુખવર્થી જઈ પસેતા હતા, અને પછવાડેથી ત્યાંના માહરાજ હોલકરની ખાસ નોકરીમાં હતા. એવણુનું મરણ હાંડાર મધિજ નીપજ્યું હતું.

તા. ૨ જી મેએ.

ચુંખાની પારસી ચીફ માટીમાંનીઅલ કારેટના એક કસીગેટ શેડ મિહરામજી જીજીભાઈએ પોતાનો એકા હોડવાથી તેમની જગાપર મરકારે શેડ મિહરાવાંનજી કસામજી પાડેને નેમ્યા હતા.

શેડ પેચનજી માણેકજીને પંચમાહન મધિ લાઇસંસ ટાક્ષ કમરાવવાના રજેશીયલ આજીસર તરીકે નામદાર મરકારે નેમ્યા હતા.૨

તા. ૩ જી મેએ.

માહીમ મધિ ગરીબાને માટે એક ધર્મનું દવાખાનું ઉઠાડવાને તે તરફતા આગેવાંન રેહવાસીઓએ એક કુંડ જીજી કાંઈ હતું, અને તેના વહીવટ કામદારનર ચતાવવાને એક કારાખાર મંડલી હોડવા તથા ખીજ બંદોખરેનો ફરવાને એ કુંડમાં નાણાં ભરનારાઓની એક સભા આજ દાન મશરસ વીગાસ કુંડની આજીસમાં મલી હતી. તે બેળાએ એ દવાખાનું “માહીમ ચારીટીયલ ડીસ્પેન્સરી” તાં નામથી ઉઠાડવાના હોડાવ થયા, તથા તેના કારાખાર ચતાવવાને શેડા બહમનજી જીજીભાઈ—મરનશીન, હારમજી પેચનજી કામાજી, જમશેદજી રસતમજી અપ્પ, એફ. જી. સીતવા. અને એ. વીગાસ—ચેફેટરી, ની એક કમીટી તથા

૧ એ.એ. ગવર્મેન્ટ એજેન્ટ, ૨૫ મી આપરેલ ૧૮૬૭.

૨ એ.એ. ગવર્મેન્ટ એજેન્ટ, તા. ૨ જી મેએ ૧૮૬૭.

ડાક્ટર નશરવાંનજી જંગીરજી લાંબને તેના મખીય હોડ-આ હતા.૩

૩ એ દવાખાંનાંને માટે પ્રથમમાં શેડ ખરશેદજી ફર-જીનજી પારખવાલી કાલાખાની ચારીટીયલ ડીસ્પેન્સરી બંધ થાઈ તેના સર્વે અશયાય ડાક્ટર કાવશજી હોરમજીની મારશરે લેટ જત્યો હતો. એ દવાખાનું ચાલુ કીધા પછી તેમાં સરઅવસરે કૃતલીક રક્ષ મરાઈ હતી, તથા સર આલખરટ હોવીક શાશ્વને રૂ.૫૦૦૦), શેડ દીનશાહજી જાણેકજી પીટીટ રૂ.૧૦૦૦), અને શેડ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ રૂ.૫૦૦) જની રૂ.૬૫૦૦) ની સરકારી નોટ તેનું બ્યાજ એ દવાખાંનાંના ખરચમાં વાપડવાને લેટ આપી હતી. એ નોટા પ્રથમમાં મેશરસ પુરશેદજી મેશરવાંનજી કામાજી, ઇ. એચ. જાગીઝ, અને એ. વીગાસનાં નાજ જીપર તરસીઓ તરીકે રાખી હતી. એ પછી ઇ. સં ૧૮૭૩ માં બાઈએ જાણે-કયાઈ તથા જોરલાંબાઈ તે ચરફુજ શેડ જંગીરજી નશરવાં-નજી વાડીઆનાં વીધવા અને બેટીએ એ દવાખાંનાંની જીપલી પુલમાં રૂ.૧૦૦૦૦) ની બીજી સરકારી નોટ તથા જાહીચ મધિ લેડી જમશેદજી રોડ જીપર એટલીજ રક્ષનું પોતાનું એક ધર મુગત લેટ આપ્યું, અને એ દવાખાંનાંનું નાજ ફરવી “જંગીરજી નશરવાંનજી વાડીઆ જાહીચ ચારીટી-યલ ડીસ્પેન્સરી” કરી રાખ્યું, તથા દવાખાંનાંને લગતી જીપલી રૂ.૬૫૦૦) ની નોટા તથા જીપણું જકાન તા. ૨૧ મી મારચ ૧૮૭૬ ને દીને એક તરસટ દીડ કરી સરકારને સ્વાધીન કીધું. સરકારે તેના વહીવટ પોતે ન ચલાવતાં એકજીદી કમીટીની મારશરે ચલાવવાને જમજુર બાઈએ સાથે બંદોખરેત કીધા, અને તેના નીમાવને માટે પોતાની તરસથી રૂ.૬૮૫) ની વાર-સીક ચાંદ-ધન-એડ આપતી કીધી હતી. એ કમીટી સરકારની જીજીરીઆતથી શેડા નવરોજજી જાણેકજી વાડીઆ—સરનશીન, શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, રેવરંડ પ્રાક રરના-નકીજ, ડાક્ટર મેકહોનલ્ડ, નામિદા મહમદઅલી રોજી, અને જંગીરજી ગુસતાદજી—શેફેટરી, ની હોડવી હતી. એ કમીટીમાં ખાલી પડતી જગા જીપર શેડ જમશેદજી ખરશેદજી કામાજી, ડાક્ટર કાવશજી હોરમજી, જે. એચ. જોલીવરા, અને જે. જે. કા સીજવાને સામેલ કીધા હતા; તથા ઇ. સં ૧૮૮૬ માં શેડ જંગીરજી ગુસતાદજી ગુજરાવાથી શેફેટરી તરીકે શેડ જમશેદજી ખરશેદજી કામાજીને નેમ્યા હતા. એ બાદ ઇ. સં ૧૮૮૫ માં જમજુર બાઈ જાણેકયાઈ તે ચરફુજ શેડ જંગીરજી નશરવાંનજી વાડીઆનાં વીધવા બેટશતનશીન ધવાથી તેમનાં બેટી જમજુર બાઈ જોરલાંબાઈએ તેમનાં પુનને માટે બીજી રૂ.૫૦૦૦) ની સરકારી નોટ તથા જીપણું જાહીચ મધિ દવાખાંનાંને કીજે લેટ આપેલાં ધરની પાસેની રૂ.૫૦૦) ને આસરેની કીજતની થોડીક ખાલી જમીન એ દવાખાંનાંના વપકાસને માટે સરકારના સ્વાધીનમાં તા. ૨૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૮૫ ને દીને બીજું એક દીડ કરી આપી હતી, અને સરકારે જીપણી એ ખાતાને જતની રૂ.૬૮૫) ની વારસીક ચાંદ-ધન-એડમાં વધારો કરી તે રૂ.૧૨૦૦) ની કીધી હતી. એ બાદ તા. ૧ લી આપરેલ ૧૮૮૨ થી તે એકી કરી રૂ.૩૮૦૦) ની કીધી હતી. હાલ એ દવાખાંનાંના ખરચ જમજુર રૂ.૨૨૫૦૦) ની સરકારી નોટોનાં બ્યાજ તથા રૂ.૩૮૦૦) ની વારસીક ચાંદ મધિથી કરવામાં આવેલ, અને તેના તખીય તરીકે જમજુર પેહલે દીને હોડના ડાક્ટર નશરવાંનજી જંગીરજી લાંચ હજી સુધી.

તા ૦ ૪ થી મેએ.

૨૧જ ૧૪ માહ ૮ (શિ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મજ્જામાં મધે નવાવના તલાવના રસ્તાપર મરહુમ શેઠ નાનાભાઈ જમશેદજી ગજધરે બંધાવવા માંડેલી આદર્શનગી દરેમેહર તૈયાર થવાથી તે તેમની નહઅતે તેમના બેટાએ શેઠા શેરાબજી તથા રસતમજી નાનાભાઈ ગજધરે આજ દીને એક જથન કરી પરદાવી હતી. જથનની ક્રિયા પુરી થવા બાદ એ શેઠા તરફથી એક અંજીમન પત્ર વંચાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે એ દરેમેહરના જથનના અરથને માટે પડાસમાંજ એક ચાલી બંધાવવામાં આવશે.^૧

તા ૦ ૫ થી મેએ.

૨૧જ ૧૫ માહ ૮ (શિ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—માણેકબાઈ તે ફકીરજી કાવશજી મીસતરીનાં માએ—ઉમર વર્ષ ૧૦૦) એવણુ મુંબઈ મધે કોટમાં આવડી લાંબી ઉમરે મરણ પામ્યાં હતાં.

તા ૦ ૮ થી મેએ.

૨૧જ ૧૮ માહ ૬ (ક૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ અરશેદબાઈ તે શેઠ રસતમજી પેશવનજી મુનાંવાલાનાં વીધવાનાં ઉત્તમણમાં તેમના દીકરા શેઠ એદલજી રસતમજી મુનાંવાલાએ રૂ૫૦૦) તથા વહુ બાઈ શુનાંબાઈએ રૂ૨૦૦) મહી રૂ૭૦૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૨

તા ૦ ૯ થી મેએ.

હાનરેખલ સી. જી. અરસ્કીન જેવણુ આએ હાલાકાના પેહલપેહલા ડાએરેક્ટર ઓફ પબ્લીક હિન્દુસ્થન, તથા તે પછી હિંદુસ્થાનના ગવરનર જનરલની કૌનસીલના મુંબઈ હલાકાના એક અધિકારી, તથા છેલ્લા મુંબઈના ગવરનરની એકઝીક્યુટીવ કૌનસીલનાં એક અધિકારી હતા તેવણુ પેનથન લઈ પોતાને વતન જતાર હોવાથી તેમની આ દેશમાં કરેલી

૧ જામે જમશેદ, તા ૦ ૧૭ થી મેએ ૧૮૬૭.

એ દરેમેહર શેઠ નાનાભાઈએ પોતાનાં પેહલ ચરકુષ બાઈ રતનબાઈ તે શેઠ કાવશજી બંજીરજી રેડીચનીનાં ધણી-આનીની પુલંગાંથી બંધાવી હતી, અને ઊપલા અંજીમન પત્રમાં જણાવ્યા મુજબની ચાલી ન બંધાવાથી એ દરેમેહરના સર્વે વહીવટ ઇ ૦ ચ ૦ ૧૮૭૭ થાં સર કાવશજી બંજીરજી રેડીચનીએ પોતાને સ્વાધીન લીધા, તથા તેના નીબાવને ચાટેને બંધાયસ્ત કરનાર હતા, તેઓ તેવણુ ચરણ પાગવાથી તેવણુના એકજીક્યુટરીએ તેમની પુલંગાંથી રૂ૨૩૦૦૦) ની રકમ એ દરેમેહરના જથનના અરથને ચાટે એલાહેદી કાઢી તેણું તા ૦ ૮ થી અક્ટોબર ૧૮૮૦ ને દીને એક જુદું તરસદ દીડ કરી તે એવણુના બેટા શેઠ બંજીરજી કાવશજી બંજીરજીને તરસદી તરીકે સોંપી હતી.

૨ જામે જમશેદ, તા ૦ ૧૧ થી મેએ ૧૮૬૭.

સેવાઓના બદલામાં અતરેના દેશીઓ તરફથી એક માનપત્ર આવવાનો ડોડાવ કરવાને આજ દીને આગેવાંન દેશીઓની એક સભા શેઠ વીનાયકરાવ જગનાથ શંકરજીનાં મકાનમાં મળી હતી. પ્રમુખસ્થાન સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારોનરને આવવા બાદ માનપત્રનો અરડો વાંચી નકી કરવામાં આવ્યો તથા તે સર જમશેદજી જીજીભાઈ, હાનરેખલ ફરમાજી નથરવાંનજી પટેલ, શેઠા બેહરાંમજી જીજીભાઈ, ડાયાભાઈ ફરમાજી કરાકા, વગેરે ગ્રહસ્થાનાં એક ડિપ્યુટેશને જઈ મી ૦ અરસ્કીનને પોહચાડી આવવાનો ડોડાવ કરી સભા અરખાસ્ત થઈ હતી.^૩

તા ૦ ૧૨ થી મેએ.

જરમનીવાલા ડાક્ટર થીઓટોર બેનફીએ ઇંગ્લેન્ડ-જરમન શબ્દોના કેટલાક બેવડા ઉલ્તા અર્થોના ખાતાસાનું એક પુસ્તક પ્રગટ કીધું હતું.^૪

તા ૦ ૧૬ થી મેએ.

શેઠ જમશેદજી માણેકજીને સેતારા કલેક્ટરેટ મધે લાઇસેન્સ ટાક્ષ ઉધરાવનાર સ્પેશીયલ આફીસર તરીકે નામદાર સરકારે નેમ્યા હતા.

શેઠ એદલજી ડાયાભાઈ કાલાવાલાને નામદાર સરકારે વલસાડના મામલતદાર નેમ્યા હતા.^૫

તા ૦ ૧૬ થી મેએ.

શેઠ અરશેદજી શેરાબજી સાંતલાદેએ મુંબઈના ચેર મટાની તવારીખનું એક પુસ્તક “એક પારસી” નાં નામથી છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.^૬

તા ૦ ૨૩ થી મેએ.

શેઠ તેહમુલજી હોરમજી ગોદરેજીને અમદાવાદ જીલ્લાનાં બારમડ ગામના પેહલા વર્ગના મુનશફ તરીકે નામદાર સરકારે નેમ્યા હતા.^૭

૩ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, તા ૦ ૧૧ થી મેએ ૧૮૬૭.

ઊપરજી માનપત્ર ડિપ્યુટેશને તા ૦ ૧૭ થી મેએ ૧૮૬૭ ને દીને ખાંબાલે હાનરેખલ મી ૦ અરસ્કીનને જાણે જઈ પોહચાડ્યું હતું. તે પ્રમુખ સર જમશેદજી જીજીભાઈ બારો-નેટે વાંચી સંભલાવ્યું, અને મી ૦ અરસ્કીને તેનો દીલો-ર્બની ભયે જવાબ આપ્યો હતો.

૪ “Ueber einige Pluralbildungen des indogermanischen Verbum. von, Theodor Benfey. Göttingen, 1867.”

૫ બોરબે ગવરમેંટ ગેઝેટ, તા ૦ ૧૬ થી મેએ ૧૮૬૭.

૬ “મુંબઈના ચેર મટાની તવારીખ તેણું ચકડડું તથા પડડું અને તેનાં શેવટનાં પરીણાંચો. બનાવનાર, એક પારસી. મુંબઈ. અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી “ભય પરીનીકીઝ છાપખાનાંમાં છાપેલું છે. શને ૧૮૬૭ ઇશવી.”

૭ બોરબે ગવરમેંટ ગેઝેટ, તા ૦ ૨૩ થી મેએ ૧૮૬૭.

તાં ૨૫ મી મેએ.

૧૨૫ માહ ૯ (ચિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞેજ્ઞરી.

મરણ—દાદાભાઈ શિરામજી સંતોકર—ઉમર ૫૬
૩૬) શેઠ શિરામજી દાદાભાઈ સંતોકના વડા દીકરા. એવણુ
પોતાના આપની હેવાતીમાંજ તેમની સહાયતા હેઠળ પોતાના
ભાઈઓ શેઠા સંતોકજી તથા ધનજીભાઈની સાથે આર્થિક-
નથી ઘોડા મંગાવવાનો, તથા ખીજા અતરે આવતા ઘોડા-
ઓની દલાલી કરવાનો ધંધો કરતા હતા. તે ઉપરાંત શેઠા
કુરાંમજી તથા મેહરવાનજી શિરામજી મેજર સાથે ભાગમાં
ધંગલડનો શાજગાર ચલાવતા હતા, જે મધ્યે તાં ૨૦
મી મારચ ૧૮૫૭ ને દિને ભાગ છોડ્યો હતો. ઈં ૨૦
૧૮૬૨ માં આપનાં મરણુવાદ ત્રણે ભાઈઓએ એજ ધંધો
ચાલુ રાખ્યો હતો. “મરનાર નમાનો, મીઠનશાર, દ્યેઆલુ,
વીરો, દોશનરશત, અને સંતોકનાં નામ તથા પાંદાંનનો
એક શુરવીર ધરહથથ હતો.”

તાં ૨૬ મી મેએ.

શેઠ નાનાભાઈ રસમજી રાંછીનાએ આગલ સ્ત્રી બાંધ,
માન પ્રસારક, સ્વયં દીવક વગેરેમાં કરેલાં લખાણોમાંથી
સ્ત્રીઓને વાંચવા કાયક પાળદોનો સંગ્રહ કરી તેનું એક પુસ્તક
આં રસમજી પેશતનજી વક્રિ છપાવી પ્રગટ કરીું હતું.

તાં ૨૮ મી મેએ.

શેઠ ભીમજીભાઈ જીવણજી રાંછીઆએ આ રાષ્ટ્ર
મધે ભાગેલાં હાડ દરેત કરવાને, હયાને હાય પગ માર-
આએલા અથવા ઉતરી ગયેલા દરેત કરવા તથા ભાગા
હાડ મોંઘવાનો, પરોપકારીઓની આજ નજીક ૨૧)
૫૬) થયાં પોતાની જતી મેહનત તથા ધણું કરીને પોતાની
ગીરના ખરચથી ગરીબોના કલાજ કાંધો હતો, તથા
આજ સુધી એ કામ ચાલુ રાખવા સાથે ગયાં દશ વર્ષમાં
મુંબઈની ગરીબોમાં મોટો વધારો થયાને લીધે એવણથી
એવનાથી પોંદ્યા નહીં વલાવાથી એવાં ધર્મનાં કામમાં મદદ
કરવા સાથે એવણે પોતાના છોકરાઓ તથા ભાણેજોને
શીખરિને પોતાના હાથ તલે રાખ્યાં, કે નથી હવે પછીની
ઉપર જીવણનાં દરદોનો કલિજ થતો બંધ નહિ પડી જાય,
અને તે જન્યુક ચાલુ રહે. શેઠ ભીમજીની એ સેવાઓના
બદલામાં તેણે એક “પરમ” મિટ આપવા માટે ઈં ૨૦
૧૮૬૩ ના મેએ માસમાં શેઠા દીનશાહજી માણેજી પીટીટ,
દીનશાહજી દાદાભાઈ ગાંધી, અને શિરામજી પેશતનજી

૧ શેઠ હોરજીજી દાદાભાઈ સંતોકના બાવા.

૨ મુંબઈ આણુક, તાં ૨૬ મી મેએ ૧૮૬૭.

૩ “સ્ત્રી મીત, રચનાર, નાનાભાઈ રસમજી રાંછીના.
છપાવી પ્રગટ કરનાર, આં રસમજી પેશતનજી વક્રિ.
મુંબઈ:—સુનિયત પ્રેસ. ૧૮૬૭.”

કુરાંમજીએ મલી એક મેહનજર બાહર પાડી અતરેના દેશી
અહરથોમાં ઉધરાંણાંની એક ડીપ ફરવી કીની હતી. તે મધે
વશુલ થયેલી રકમની એક “પરમ” તથા એક માનપત્ર
એવણને મિટ આપવા માટે ઉપલા અહરથોએ એક સભા
આજ દિને કોટેકોટ શેઠ દીનશાહજી માણેજી પીટીટનાં
ઘરમાં મેલવી હતી. સરનશીનની ખુરસી પર જમથેજી
જીભાઈ પારીનેટને આપવા બાદ શેઠ દીનશાહજી માણેજી
પીટીટ નાણાં ભરાવવાને જગતો રીપોરટ વાંચી સંભળાચી,
જે બાહર રાખી દેણું કે “ડાકટર ભીમજીભાઈ જીવણજી
રાંછીઆ જે પરોપકારી કામ આજ લાંબી મુદત થાઈ
બળવતા આપાંહે તેની મેહનતના બદલામાં મુંબઈની પ્રજા
તરફથી એવણને એક માનપત્ર આપણું, તથા તે સાથે
કમીટીના હાથમાં જે નાણાંની એક રકમ ભેગી થઈ છે તે
એવણને બખશીશ દાખત આપવી.” એ બાદ શેઠ ભીમજી-
ભાઈને એક માનપત્ર વાંચી સંભળાણું, તથા ઉપલી

૪ એ રકમ રૂ.૧૦૦૦૦ થાઈ હતી, પણ તે થઈના
રૂ.૫૦૫૧૮ વશુલ થયા હતા, અને તે બાજ સુધાં રૂ.૫૮૮૬૫)
થયા હતા. એ મધ્યે શેઠ ભીમજીભાઈને અગતનાં કારણસર
થોડુંક નાણું આગલાં મે વર્ષોમાં આપણું હતું, અને બાકીનું
આજ દિને આપી દેણું હતું.

૫ આ જાનપત્ર અતરે સદાપદ જીતારી લઈજી છે:—

ડાકટર ભીમજીભાઈ જીવણજી રાંછીઆ.

સાહેબ, હવે નીચે શરી કરનારાઓને આ જાનપત્ર
તમેને આપવાની આ જોગવાઈ મલી આવીછે તે મોટી
ખુશી સાથે હવે લેજીએ. એવું કરવાને શયમ એ
જીવરથી થયોછે કે મુંબઈ અને તેની આસપાસનાં ગામડાં-
ઓના રહેવાસીઓ સાથે તેમનાં શરીર કુમીનું નીવારણ
કરનાર વધારે તરીકે આજ લાંબી મુદત થઈ તમારો સંબંધ
થયોછે. એવા સંબંધથી આ દેશના રહેવાસીઓ અને
જે પરદેશીઓ અતરે આવીને હીઆં વસેલાછે તેમના જીવર
તમારો વધારે તરીકે કંટલો જીવર થયોછે તેનું બિઆં
તથા અગત કરીને તમારે હાથથી થતી આવેલી ગરીબ
દરદોઓ જીવર દયા અને થોડા વખતમાં તેમનું કુખ નીવા-
રણ કરી તેમને આપેલી સાંતી અને સુખનું વરણન આ
કેકાંએ વીરતારીને થઈ શકતું નથી, તેથી તે ચાકુર રાખી
આ સભા આગલ જે અહેવાલ કચીટી તરફથી વાંચી સંભ-
લાવવામાં આવ્યોછે તે અહેવાલ સદાપરો આ જાનપત્ર
સાથે જોડવાનું વાળખી ધારીએ; કારણ તે અહેવાલમાં
તમારો હાથથી થયેલાં કુખનીવારણનું પુરતું બિઆં કરેલું-
છે. હાલ હવે જાત તમારેથી થયેલો વધારે તરીકેનો
જીવર તેમાં અગત કરીને અકશચાત શયમથી શરીરનાં
હાડ તથા સાંધા ભાગથી અને લગ્નકાવાથી થતી તરેહવાર
ઘણા જાણસભતને ખચવી પડેછે તેમાંથી થોડા વખતમાં અને
સેકેલાઈથી મોડલા કરવાને જે કળા અને ફોનર તમેને
મોઢાતાલાએ બખશીએછે તે તમેએ પરોપકારીપણે ધૂરથી
અને સઘળી દીલસેજથી વાપડી દરદોઓનાં કુખ ઠાલવાને
અછી મેહેનત કરીછે, અને જે જીવર સઘળી વરણના લોક
જીવર થયોછે તે જીવર અહેર રીતે જાનવાની આ જોગવાઈ
લેજીએ. બીજું આ તમારી પરોપકારી મેહેનતની ધંધા-

“પરમ” એટલે આપી. શેઠ ભીમજીભાઈએ તેના લાયક ઉત્તર વાલવા બાદ સુરતની સર જમશેદજી જીજીભાઈ આરિનેટે એક સુભાષીત ભાષણ કીધું, જેમાં તેણે શેઠ ભીમજીભાઈના હુનરની તારીફ કરી તેણે અતરેના માણ ગવરનર સર બારટલ ક્રીઅરના મારઆએલા પગને શાંતે કીધો તેનું તથા બીજું કેટલુંક બેઆંન આપી જણાવ્યું કે “શાંત સર્વે માત્રનાં માણસો જેઓ એવણને ત્યાં પોતાનો ઇલાજ કરાવવા જાય છે તેઓનું પાકું યકીન હશે ત્યારે જ જતાં હશે એમાં કસો શક નથી. રસ્તામાં કોઈ લંગડાતો, કોઈ ગાડામાં, કોઈ પાકાપીમાં, કોઈ બાકુલી બગીમાં જોશે તો શાંત ધણું માણસો જોવામાં આવે છે, જેઓનાં હાડ ભાગવાની અથવા નુકસાન થવાની એજ નિશાંન ને રૂઢ દેખાતો હરેક બદનના સાંધા જ્યાં દરદ હોય ત્યાં મારેણે ને તે ઉપરથી જણાય છે કે ભીમજીભાઈએ લેખ મારેજો હશે.” ૨ એ બાદ મીજાસ અરખાસ થાઈ હતી.

ગારી વધારે જળપુતી ભરેલી કરવાને પ્રજા તરફથી નાણાંની એક રકમ લેતી કીધાનો આવી છે તે તરોને આ વખતે તેજની તરફથી લેટ આવવાની ને પ્રજાએ શ યાદ છે તે હોય મોટી પુશી સાથે બળવીએ, અને જોઈ રાખીએ ક એ રકમ તરો પ્રજા તરફની જમતાની નીશાની તરીકે કબુલ રાખશે. અને શેવટે હોય એવું ઇછીએ છે એ તરો તથા તજારા ભાંજીભાઈ બાપુલ (અરજોરજ રાંડેલીઆ) તથા જોડાશી તથા બીજા બેશીએ ને તજારી સાથે આવાં સુખ કાચાં શાંતેલ થએલા છે તે સાહેબોની તનદરોસ્તીનો ખોદા સાહેબ વધારો કરે, અને તજારી પેટે તેઓ દીલસોલથી દેશીએ તરફ બલકે સપળાં જાનવીબત તરફ પોતાની રજા સજીલ તેજને શાંતેલ થાએ એવી રીતે પોતાનો હુનર આજી રાખી તેઓ જીવર પડતાં અકશાત કુખાનું નીવારણ કરતા રહે. હોય છીએ તજારા તજનતાઈ ભરેલા શેવટે.

૧ એ ભાષણની શેવટે સર જમશેદજીએ કહી સંભલાવ્યું કે:—

ભાઈ બીજીલ તથા ભાઈ બાપુલ

હોય તરોને આ જોગવાઈએ બહેરમાં એકજીવર કહેવા સાંતીએ છે ને આજ લગભગ વરશ ૨૦ થયાં તરો શ્રી સુખજી આવીને અતરેનાં ગરીબ કારીગર તથા બીજા લાઆર લોકાનાં જોખજાએલાં શરીરને પુરતું ધેઆંન આપીને દરશત કીધાં છે, ને તેના બદલામાં તરોએ કંઈથી દાચ તેઓ પાસેથી લીધું નથી. એવું અરો પેતે તથા આ ચીજલશમાં હાનર થએલા ધણાએક શાહેબો સારી પેટે બજે છે. દરદીનાં કુખનું નીવારણ કરવું ને તેઓની કુઆ લેવી એ એવું પુનરું કાચ બીજું કંઈ નથી, ને તેવું પુન તરોએ તથા તજારા બીજા બેશીએ કીધું તેના બદલા પાખ પરવરદેઝારની તરફથી તરોને જલેઆ વગર રહેશે નહી તે સત બજે. તજારી યુજસ થોડી છે તોયજી તરો એક અચીરનાં એવું જોદાર દીલ બતલાવીએ, ને કું અદના કે કું આજા સરવેનાં જોખજાએલાં શરીરને એકસરખી રીતે ધેઆંન આપીને દરશત કરવામાં કસી દરર રાખી નથી. ડાકરોની એજ રજા છે કે કાઠથી દરદી રાત ધયા જમરાતની વેળાએ હેરાંનગની ભાગવતો હોય તેની જદે તરત

તાં ૨૬ મી મેએ.

સુરતની પાસેનાં ભાઈ ગામની પાદર આગલ આવેલી મોટી ખારી ઉપર ૬૦ સં ૧૮૩૩ માં મરહુમ સર જમશેદજી જીજીભાઈ પેહલા આરિનેટે બંધાવેલા મોટા પૂલ ને તેજ વખતે થોડાક માસમાં તુટી પડયો હતો, તે પૂલ પાછો પોતાના મરહુમ સુરખીનાં નામથી બંધવાને શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીભાઈએ સરકારમાં રૂ. ૧૫૦૧૦—૧૨—૧ આપ્યા હતા, જેમાં સરકારે પોતા તરફથી રૂ. ૩૮૦૩—૩—૧૧ ઉમેરી તે રૂ. ૧૮૮૧૪ ને અરએ પાકો બંધાવી આએ માસથી લોકાના વપડાને માટે ખોલો મુકયો હતો. ૨

તાં ૩૦ મી મેએ.

શેઠ કુવરજી કાવજી સયાવાલાને નામદાર સરકારે અમદાવાદના હજુર ઉપુટી કલેક્ટર નેમ્યા હતા. ૩

તાં ૨ જી જુન.

રોજ ૧૭ માઈ ૧૦ (કં) ૧૨૩૬ વજદેઝરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ શુનાંબાઈ તે શેઠ કાશાબાઈ હોરમજી કામાજીનાં ધણીઆંની તથા મરહુમ શેઠ દાદાબાઈ

જવાની દીલ કરવી નહી ને તે રજા તરોએ હજારાં સાંભળેઆ પ્રજાએ ધણું કરીને બળવી છે તેથી તરોને ચાંત ધટે છે. દરદીનાં પરાં જમરની કુઆ એજ તજારી મેડેનતનો બદલો તરો સજેઆ છે, એ તજારો યુજ ધણો તારીફ લાયક છે ને જોઈ રાખીએ કે એવો યુજ તજારા જેવા બીજા ડાકરોને વધારે પ્રજાતો જાલજ પડે. હવે શેવટે હોય એકલીજ જોઈ રાખીએ કે જાંતસુધી તજારી જાંતી છે તાંકાં સુધી એ નેક કાચ પછવાડે તરો તથા તજારા બેશીએ પોતાનો વખત રોડીને તથા પુરતું ધેઆંન આપીને જમજીલ રેવો ને જેવી શાલેશાઈ તથા નરજ બીજા ગરીબ દરદીઓ તરફ બતલાવતા આવેઆ છે એ તેજ હોયેલાં બતલાવતા રહેજો. ખરી નેકી ને મેડેનતનો બદલો કહી ખાલી જતા નથી તેજ તજારો બદલો કહી ખાલી જનાર નથી. આ નહી તો પેલી જોડાંમાંથી જલેઆ વગર રહેશે નહી. પાખ પરવરદેઝારની રહેજ તજારી જીવર હોજો.

૨ એ પૂલપર નીચે મુજબ તજી ચારેલી છે:—

“This bridge at Bhatta was constructed partly at the expense of Mr. Rustomjee Jamsetjee Jejeebhoy of Bombay as a memorial of his late father Sir Jamsetjee Jejeebhoy, the first Baronet, and partly at the expense of the British Government, under the supervision of Lieut. C. Mant, R. E., Execut. Engr., Surat.

Donation by Mr. Rustomjee	
Jamsetjee Jejeebhoy ... Rs.	15,010 12 1
Grant by Government	3,803 3 11

Rs. 18,814 0 0

In the Christian year 1867, corresponding with the Yezdezerdee era 1236.”

એ પૂલની જમની બાજુપર મરહુમ સર જમશેદજી-વાળા જુના પુજની પડી બાગેલી નીશાંનો છે.

૩ એએ જવરનેંડે ગેઝેટ, ૩૦ મી મેએ ૧૮૬૭.

ભીમજી ઉમરીગરનાં બેટીનાં ઉમરજીમાં તેમના આવદે ૩૭૦૦૦) તથા સાસુ બાદ રતનબાઈ તે મરહુમ શેઠ હારમજી મનચેરજી કામાજીનાં વીધવાએ ૩૨૦૦૦) મમી ૩૬૦૦૦) ધર્મ ખાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૧

તા ૦ ૭ મી જુન.

રોજ ૧૮ માહ ૬ (શિ ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરજી—અરદેસર એલજી થોમાર—ઉમર વર્ષ ૭૯) શેઠ એલજી પેશતનજી રહ્યાના દીકરા. એવજી પ્રથમમાં પોતાના મામા શેઠ અરદેસર માલેકજી સરકારનાં કંચાકટનાં કામમાં પડેલા હતા. તે બાદ શેઠ ફૂંમજી બહમનજી સરકાર સાથે વાહજોને બરના “શીખ ચાંડેરી” ના સામાનની દુકાન ઉઘાડી હતી. ૪૦ સ ૦ ૧૮૪૫ થી એવજી તે દુકાનમાંથી બાગ છોડવી પરચુટલુ બાપાર કરવા માડ્યો હતો.

તા ૦ ૧૩ મી જુન.

શેઠ એલજી મનજીબાઈ મોઢીને નામદાર સરકારે અમદાવાદ જીલ્લાનાં મુનધા ગામના મુનચક તરીકે નેમ્યા હતા. ૩

તા ૦ ૧૫ મી જુન.

રોજ ૨૬ માહ ૬ (શિ ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરજી—ખાનસાહેબ દાદાબાઈ શાપુરજી—ઉમર વર્ષ ૬૬) એવજી પેહલવેહજા ૪૦ સ ૦ ૧૮૧૩ માં સુરતની સદર અદાલતમાં એક લખનાર તરીકે રહ્યા હતા. તે પછી વધતાં વધતાં ત્યાંના હેડ-ક્લાર્ક ડડયા હતા. ૪૦ સ ૦ ૧૮૩૫ માં એઓ થાંભા તથા કોકલુ જીલ્લામાં કમીસર ખાતાંના ધન-રોકડર નેમાયા હતા, અને ૧૮૩૭ ના અક્ટોબર માસમાં એમને સરકાર નોકરી બળવવા માટે સરકાર તરફથી એક સરપાવ ભેટ મળ્યો હતો. તા ૦ ૧૪ મી મારચ ૧૮૪૭ ને દીને નામદાર સરકારે એમની નોકરીનાં માન ખાતર “ખાન સાહેબ” નો એલકામ આપ્યો હતો. એજ શાલમાં એવજી ભીંડીના સરકારકુન હતા, અને ત્યાંથી તા ૦ ૨૭ મી મારચ ૧૮૪૭ થી સુરતની કમીસરના ઈનસ્પેક્ટર તથા ૧૮૪૮ ના નવેમ્બર માસથી કોરલુ (કારંજ) ના સરકારકુન નેમાયા હતા. ૪૧) વર્ષ સુધી સરકારી નોકરી બળવી એવજી ૪૦ સ ૦ ૧૮૫૪ થી પેનશન મેનવી મુબાઈ આવી એકાંત જીંદગી ગુજરી હતી. એવજીનું મરજી મુબાઈ મધે નીપળ્યું હતું.

૧ જામે જમશેદ, તા ૦ ૭ મી જુન ૧૮૬૭.

૨ શેઠ બંજીરજી કોશાબાઈ કરાકાના ચણવા.

એવજીના બપાવા શેઠ પેશતનજી ધનજી રહ્યા આગળા વખતની મુબાઈની પારસી પંચાતના એક અધ્યક્ષ હતા.

૩ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, તા ૦ ૧૭ મી જુન ૧૮૬૭.

૪ ખાનબાહદુર બેહરાંજી દાદાબાઈ રેલજારના બાવા.

એવજીના બાવા શેઠ શાપુરજી બેહરાંજી પ્રથમમાં સુરત થઈ ઇંગ્લેન્ડ અચલદારોની અને તે બાદ ખંખાતવા નવાબની નોકરીમાં હતા.

તા ૦ ૨૦ મી જુન.

નવસારી મધે માહરાણી વિઠેટીઆનાં નામથી “વિક-ટોરીઆ મારીટાઇલ ડીસ્પેન્સરી” નામનું ધર્મનું દવાખાનું ઉઘાડવાને મરહુમ સર જમશેદજી જીજીબાઈ પેહલા ખારેનિ ૩૭૫૦૦૦) પોતાની હેવાતીમાં એલાહિદા કાદયા હતા તે મધેથી નવસારી ખાતે કાલીઆવાડીમાં ૩૧૦૩૫૬) ને ખરચે એક હમારત બંધાવી બાકીની રકમ તેનું બાજ આલુ ખરચમાં વાપડવાને માટે સરકારમાં અનામત રાખવામાં આવી હતી, અને તે દવાખાનું ૪૦ સ ૦ ૧૮૬૨ થી આલુ થયું હતું. એ દવાખાનું પર નવસારીથી જવાનો રસ્તો ધણો દીકટ હોવાથી તે આખો રસ્તો પાકો બંધાવવાને ડાયેજર સેડી આવાંબાઈએ પોતાના આવદે મરહુમ સર જમશેદજી જીજીબાઈ ખારેનિનાં પુત્રને સાઈ ૩૧૮૩૭૬) સરકારમાં આપ્યા હતા, અને બાકીના ૩૩૭૬૬) તેમાં સરકારે ઉમેરીને ૩૨૨૧૪૨) ને ખરચે આખો બંધાવી આખે શાલમાં પ્રબને વાપડવાને બોલો મુક્યો હતો. ૫

તા ૦ ૨૫ મી જુન.

રોજ ૬ માહ ૧૦ (શિ ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરજી—દોરાબજી કુવરજી માજી—ઉમર વર્ષ ૬૧) એવજી ૪૦ સ ૦ ૧૮૪૦ થી પોતાના બાઈ શેઠ અરદેસર કુવરજી માજી તથા વોહરા ચમશુદીન શાહજા સાથે બાગમાં “દોરાબજી એંડ ચમશુદીનની કું” નાં નામથી ઇંગ્લેન્ડ બજારમાં મીલીનરીની મોટી દુકાન ચલાવતા હતા. તે બાદ તા ૦ ૧૮ મી મેએ ૧૮૪૭ થી ઉપલા બંધે બાગયાઓથી છુટા પડી પોતાનાં એખજાનાં નામથી નવી દુકાન ઉઘાડી બાપાર ચલાવતા હતા.

૫ એ રસ્તાને નાકી નીચે મુજબની તપ્તી ઇંગ્લેન્ડ તથા ગુજરાતીમાં ચારવામાં આવીછે :—

“This Road
from the town of Nowsaree
To the Victoria Charitable Dispensary
at Kalinwari
was constructed partly at the expense of
Bye Awabye the Dowager Lady Jejeebhoy
of Bombay
as a memorial of her late husband
Sir Jamssetjee Jejeebhoy the First Baronet,
and partly at the expense of the British Government,
under the supervision of Lieut. C. Mant, B. E.
Exec. Engr. Surat and Broach
Donation by Awabye the Dowager Lady
Jejeebhoy ... .. Rs. 18,376
Grant by Government ... .. „ 3,766
22,142

In the Christian year 1867
Corresponding with the Yazdegerdeo era 1236.”

તાં ૮ મી જુલાઈ.

રોજ ૧૬ માહ ૧૦ (ચિં) ૧૨૩૬ વચ્ચેનરહી.

મરણ—શુનાંબાઈ તે રસતમજી જમશેદજી જીજી-બાઈનાં ધરીઆંણી—ઉમર વર્ષ ૪૨) એવણુ ઈં ૨૦ ૧૮૩૬ માં પરણ્યાં હતાં, અને એક લાયકં સ્થારનાં લાયકં બાવડી તરીકે પારસી રોજામાં વખણાયનાં હતાં. પોતાના સ્થારના સારા વખતમાં ગરીબ ગુરખાંએને આસરે આપવામાં તથા સ્થારની સાથેજ ધણીક સંખાવતો કરવામાં એવણુ આગલ હતાં. આવા બળાવાના વખતમાં એ બાઈનાં મરણથી એમના આર્થ તથા કુટુંબ તરફ માત દેખાડવા માટે સુધળા પારસી કુકાનદારોએ પોતાનો ધંધો રોજગાર એક દાહડો બંધ રાખ્યો હતો, તથા “વડોદરા રેલવેની આશીશનાં સુધળાં ખાતાં મધે ચાકરી કરનારા પારસીઓએ આ કારણુ માટે પોતાના વડાને એલતેમાસ કરીને એ આશીશ મધનાં સુધળા પારસીઓ ગ્રેજ પરમદીને પોતાની ચાકરી ઉપર ગએઆ નહી હતા, અને તેઓની એલતેમાસ તેઓનાં વડાએ વગર ઠંધે કણુજ રાખી હતી.”

તાં ૧૦ મી જુલાઈ.

આજ દીને મરહુમ બાઈ શુનાંબાઈ તે શેઠ રસતમજી જમશેદજી જીજીબાઈનાં ધણીઆંણીનાં ઉકમણાંમે તેમનાં સાસુ બાઈ આવાંબાઈ તે ડાવેજર લેડી જમશેદજી જીજીબાઈએ રૂપ૫૦૦) પારસી પંચાએતને લગતાં તથા રૂ૧૫૦૦) સર જમશેદજી જીજીબાઈપારસી બેનીવોહંટ ઇન્ટરીટયુશનને લગતાં ફંડમાં મલી રૂ૭૦૦૦) ધર્મ ખાતે આપ્યા હતા.૨

તાં ૧૧ મી જુલાઈ.

સુરત જીજાનાં કાલીઆવાડી ગામના મામલતદાર શેઠ રસતમજી ફરાંમજી કાલાપેશીનાંને અમદાવાદ જીજાનાં ગોધા ગામના મામલતદાર તરીકે નામદાર સરકારે નેમી, બીજા વર્ગના માજીએટની સંતા આપી હતી.૩

તાં ૨૪ મી જુલાઈ.

સુંબાઈની પારસી ચીફ માટરીમોનીઅલ કોરટ નીકલ્યા પછી પેહલ પેહલો મુકદ્દમા શેઠ રસતમજી ફરાંમજી માતીગરા નામના એક પારસીએ પોતાની ધણીઆંણી બાઈ પીરોજબાઈ સાથે રાહતવાતની ફરીઆદીનો માડયો હતો અને તે સાંભલી ગઈ તાં ૧૬ મી જાનેવારીએ તે બાઈને પોતાના સ્થારને ધર જવાનો નામદાર જડને હુકમ કીધો હતો, પણ તે હુકમ પ્રમાણે તે બાઈ ફક્ત એક વખવાડીકે પોતાના આર્થ સાથે રહી પોતાના બાપને ઘેર પાછી જતી રહેવાથી મજકૂર રસ-

તમજીએ તે બાઈ પર માટરીમોનીઅલ કોરટના હુકમને અપ- માંન આપવાનો વાંક મેલી પોલીસ કોરટમાં ઉભી કીધી હતી, જ્યાં ત્રિજ માજીએટ શેઠ ડાશાબાઈ ફરાંમજી કરાકાએ તાં ૨૨ મી આપરેલ ૧૮૬૭ ને દીને મુકદ્દમા આપ્યો કે ઉપર જણાવેનાં માટરીમોનીઅલ કોરટનાં હુકમનામાને તામે નહિ થવાના વાંકની તપાસ કરવાનું કામ ને અમલ કોરટે તે હુકમનામું કીધું હોય તે કોરટનુંજ છે, માજીએટનો તે પર અમલ નથી. આ ઉપરથી વળી વાદીની તરફથી એવી કીશમનો મુકદ્દમા માજીએટથી સાંભલી શકામે કે નહિ તે જણવા માટે હાઈ કોરટને અરજ કીધી હતી, જેનો ફડયો નામદાર જડને સર નોસફ આરનોલડ અને સર એમ. આર. વેસ્ટરપે કીધો કે શેઠ ડાશાબાઈ માજીએટનો મજકૂર મુકદ્દમા વાજબી અને વાંધા વગરનેછે, માટે વાદીએ એ મુકદ્દમા પાછો માટરીમોનીઅલ કોરટમાજ લઈ જવો. એ પછી પરતીવાદી પીરોજબાઈએ તુરતજ માટરીમોનીઅલ કોરટમાં અરજ કીધી કે તેણી પોતાના સ્થારને ત્યાં જઈ રહેવા પછી આજની પડી, અને ત્યાં તેણીની બરાબર દવા દાર કીધી નહી, તથા તેણીની જનસ પાછી આપી નહિ અને માર માર્યો તેથી તેણીને તેનાં માબાપને ધર રહેવાનો હુકમ કરવો. આ મુકદ્દમા વળી નામદાર જસ્ટીસ ટકર અને.૧૧ ડેલીગેટીની હજુરમાં છ દિવસ સુધી સાંભલ્યા બાદ બાઈએ પોતાના આર્થ પર મેલેના આરોપો પુરવાર ન થવાથી તે ઉરાડી નાખવામાં આપ્યો હતો. ને પછી રસતમજી તરફથી પાછી ઉપર જણાવેલી કોરટનાં પેહલાં હુકમનામાને બાઈએ તામે નહિ થવાના વાંક બામે અજી કીધી હતી ને સાંભલીઆ પછી નામદાર જડને આજ દીને જણાવ્યું કે સ્થારે જ્યારે આટલું બધું કર્યું છે ત્યારે તો છ માસ સુધી ખાંમોસી પકડવી જોઈએ કાંકે બાઈની તરફના ડાકરેશીએ જણાવ્યું છે કે હાલ તે આજનીછે, પણ એટલી મુદત બાઈએ સુંબાઈમાંજ રહેવા માટે રૂ૨૦૦૦)નો હાથમચકડો તથા રૂ૨૦૦૦)ના જનનીન એક અઠવાડીઆમાં કોરટને આપવા, નહિતો તે આજની છતાં સ્થારને ઘેર જવાનો એકદમ હુકમ કીધામાં આપ્યો.૪

૪ જાને જાસેદ, તાં ૨૫ મી જુલાઈ ૧૮૬૭

બાઈની છ જાસની મુદત પુરી થવા પછી પણ પીરોજ- બાઈએ સ્થારને ઘેર જવાની ના પાડવાથી સ્થાર તરફથી પાછી માટરીમોનીઅલ કોરટમાં જડને ચીં કરીને તાં ૧૫ મી ફેબ્રુવારી ૧૮૬૮ ને દીને અરજ કરવામાં આવી હતી, ને વેળાએ બાઈની તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેણીને ફીરોડીરીઆનો જરજી, અને સ્થારની હાલત ગરીબ હોવાને લીધે તેનાથી તેણીની બરાબર આવજત થાઈ શકે નહિ, માટે બીજા છ જાસની મુદત આપવી. નામદાર જડને જણાવ્યું કે તેણીને ને છ જાસની મુદત આગલ આપવામાં આવી હતી તે શકત પેહરખાંની તરીકે હતી. તેના સ્થારને તેણીને પોતાને ઘેર રાખવાનો હક છે, અને તેનાં સુખ કુખનો સાથી પણ તેજી, માટે બાઈએ તેને ધરજી. બાઈ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું કે પારસી કાએદા મુજબ ને કીફજ વેળાએ એક જાસ કેદ રાખી રૂ૨૦૦) નો દડ લઈ તેણીને

૧ જાને જાસેદ, તાં ૧૧ મી જુલાઈ ૧૮૬૭.

૨ જાને જાસેદ, તાં ૧૧ મી જુન ૧૮૬૮.

૩ મેઝીએ અવરેનંડ એજેટ, ૧૧ મી જુલાઈ ૧૮૬૭.

તા. ૩૧ મી જુલાઈ.

૨૧મ ૧૨ માઈ ૧૨ (૬૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—દાદાભાઈ નયરવાંજી કામાજી—ઉંમર વર્ષ (૬૦) શેઠ નયરવાંજી મનચેરજી કામાજીના વડા દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં શેઠ ડાશાભાઈ હોરમજી ડાનાખાઉની સાથે ચીન ગયા હતા. તે પછી અતરે આવી થોડાક વ્યાપાર ચલાવી એકાંતપણે જીંદગી ચુલ્લી હતી.

તા. ૨ જી આગસ્ટ.

૨૧મ ૧૪ માઈ ૧૨ (૬૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ મેહરબાઈ તે શેઠ દોરાબજી નયરવાંજી કામાજીનાં ધણીઆંનીનાં પાછલી રાતનાં ઉઠમણમાં તેમના પાવંદે ૩૧૦૦૦) તથા દીકરા શેઠ હોરમજી દોરાબજી કામાજીએ ૩૫૦૦) મલી ૩૧૫૦૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૨

તા. ૩ જી આગસ્ટ.

આજ દિને મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ નયરવાંજી કામાજીનાં પાછલી રાતનાં ઉઠમણમાં તેમની પોતાની પુંજ મરિધી ૩૧૨૦૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૨

તા. ૫ મી આગસ્ટ.

શેઠ પેશવતજી રતનજી કોહલાએ લંડન મધે હિંદુસ્થાનમાં કારખાનાં તથા સાંચાથી ઉઘોગનો ફેલાવો કરવા વિષે ઇંગ્લેન્ડમાં ૩૫૦ મહાનું એક મોટું પુસ્તક રચી પ્રગટ કરી હતું.^૩ એ પુસ્તકમાં હિંદુસ્થાનની જુદી જુદી મોટી ખુદરતા પેદાશો, તેમની ખેતીવાડી, અને તેમને લગતાં કારખાનાં

નીકાલ કીધામાં આવતો હોય તો બધારને ધર જવા કરતાં કંદખાનાંનું દુખ ખમવાને તેણી તૈયાર છે. નાચદાર જડને જણાવ્યું કે કારખાને હોલક તોડવાને બાંધને જોડની સજ કરવામાં આવશે, અને તે ભોગવીઆ પછીથી જો તે બધારને ધર જવાનો કારખાને હોલક તોડશે તો જોડલીવાર તે તોડશે તેટલીવાર તેને શરી સજ થશે, પણ તે વિષેનો વિચાર પ્રવાની હાલમાં જરૂર નથી. હાલમાં તો તેણીને આજથી આઠ દીવસમાં બધારને ધર જવાનો હોલક કરવામાં આવે છે. એ પછી પીરોજખાઈ અતે તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી પોતાના બધારને ધર મઠ હતી.

૧ રાસત ગિજતાર, તા. ૪ થી આગસ્ટ ૧૮૬૭.

૨ રાસત ગિજતાર, તા. ૪ થી આગસ્ટ ૧૮૬૭.

૩ "How to develop productive industry in India and the East. Mills and Factories for ginning, spinning, and weaving cotton; jute and silk manufactures; bleaching, dyeing, and calico printing works; sugar, paper, oil, and oil-glass manufactures; iron and timber workshops; corn-mills, etc., etc. With estimates and plans of Factories. Edited by P. R. Cola, late sole proprietor of the Arkwright Cotton Mills, Bombay. London: Virtue and Co. 1867."

તથા સાંચાઓનો ધણીજ વીગતવાર હોવાન તેમના નકશા તથા ચીતારો તેમજ આંકડા અને હિસાબોથી ખરી અને અમલમાં આવે એવી ખીતાઓ સાથે આપે છે.

તા. ૧૦ મી આગસ્ટ.

૨૧મ ૨૨ માઈ ૧૧ (શિ. ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિને મરહુમ શેઠ મેહરાંમજી ખરશેદજી ખંગાલીનાં ઉઠમણમાં તેમની પોતાની પુંજ મરિધી ૩૫૦૦) તથા ખેરીઓએ ૩૧૫૦) મલી ૩૬૫૦) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૪

તા. ૧૭ મી આગસ્ટ.

૨૧મ ૨૬ માઈ ૧૧ (શિ. ૦) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિને મરહુમ શેઠ એલજી નયરવાંજી મીસતરી (બુથા) નાં ઉઠમણમાં તેવણના બાઈ શેઠ દોરાબજી નયરવાંજી મીસતરીએ ૩૫૦૦) તથા ખીનં ખેરીઓએ ૩૧૬૫) મલી ૩૬૬૫) ધર્મખાતાંઓમાં આપ્યા હતા.^૫

તા. ૧૮ મી આગસ્ટ.

સુરત મધે રસ્તમપરામાં એક રીડીંગ રૂમ સ્થાપવા માટે ત્યાંના જરથોસ્તીઓની એક સભા આજ દિને મલી હતી. સર-નશીનની ખુરસી દરુર ખુરશેદજી ખરજોરજી દોરાબખાલજીનાં આપવા બાદ "ધી રસ્તમપરા જરથોસ્તી રીડીંગ રૂમ" સ્થાપવાનો હેડાવ થયો તથા તેના ખજાનચી તરીકે સરનશી-નનેજ નેમ્યા, અને એ લગના ગરીબ જરથોસ્તીઓને વાંચવાનો માહવેશ નહિ હોવાથી કેટલાક જવાનીયાઓએ પોતાની દુરસદે ત્યાં આવી લોકોને વાંચી સંભાવવાનું માથે લીધું હતું.^૬

૪ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં શંડના સવંત ૧૬૨૪ ના હિસાબની ચોપડી.

૫ મુંબઈની પારસી પંચાતનાં શંડના સવંત ૧૬૨૪ ના હિસાબની ચોપડી.

૬ ગુજરાત ચિત્ર, તા. ૨૫ મી આગસ્ટ ૧૮૬૭.

એ રીડીંગ રૂમને માટે શેઠ અસપંદીઆરજી રતનજી શેઠનાં પોતાનું પકાન ૧૭ વર્ષ ધ્યાને ૬૦ સં ૧૮૮૪ સુધી મુશ વાપડવા આપ્યું હતું, તથા શેઠ મેહરાંમજી નયરવાંજી સીરવાઈએ રીડીંગ રૂમને માટે શરનીઅર લેવાને ૩૨૦૦) પ્રથમમાં લેઈ આપ્યા હતા.

એ રીડીંગ રૂમના સરનશીન તથા ખજાનચી તરીકે પ્રથમથી તે ૬૦ સં ૧૮૭૨ થી પોતાનાં ચરણ સુધી દરુર ખુરશેદજી ખરજોરજી દોરાબખાલજીના, અને ૧૮૭૨ થી તે અત્યાર સુધી દરુર દોરાબજી ખુરશેદજી દોરાબખાલજીના છે. શેફેટરી તરીકે પ્રથમથી તે ૧૮૬૬ સુધી શેઠ એલજી ખરજોરજી પટેલ, ૧૮૬૬ થી તે ૧૮૭૨ સુધી શેઠ પાલજી બાપુલ શેઠના, ૧૮૭૨ થી તે ૧૮૭૪ સુધી શેઠ હોરમજી નયરવાંજી ગોરવાલા, ૧૮૭૪ થી તે ૧૮૭૮ સુધી પાછા

તાં ૧૯ મી આગસ્ટ.

શ્રેષ્ઠ મેહરામજી કાવશજી મોદીએ યજ્ઞદેવરદી ૧૨૩૭ નાં ચાલતું પારસી કલેન્ડર ધ્યાને પારસીઓને લગતી ખીનાતું ગુજરાતીમાં એક પંચાંગ પોતાનાં “દાદી પ્રેમ” માંથી બાહર પાડ્યું હતું.^૧

તાં ૨૦ મી આગસ્ટ.

શ્રેષ્ઠ રસ્તમ ગોસ્વામી ધરાનીએ “રસ્તમી ગાયન” નામનું ગાયલુનું એક ચોપાનકું ૨૨મી પ્રગટ કીધું હતું.^૨

તાં ૨૧ મી આગસ્ટ.

શ્રેષ્ઠ મેહરામજી પેશતનજી ઉત્તવાલાએ સધળી જાતનાં ગામ્મિનેના સંગ્રહ કરી તેની એક મોટી ચોપડી “ગામ્મિને દેલચમન” નાં નામથી છપાવી પ્રગટ કીધી હતી.^૩

શ્રેષ્ઠ એલજી બરજોરજી પટેલ, અને ૧૮૭૮ થી તે અત્યાર સુધી શ્રેષ્ઠ શેરાબજી હોરજીજી ચેરી બેલીર છે.

એ લાઇબ્રેરીનું નામ ઇ. સ. ૧૮૭૨ થાં દસ્તુર પુરશેદજી બરજોરજી દારાબખાલજીનાં ઊઠાણમાં “રસ્તમપરા દસ્તુર પુરશેદ લાઇબ્રેરી” કરી રાખવાનો હેતુ થયો હતો, અને તે પુનઃ જીવ્ય સુધી એ નામથી તે ચાલે છે. વળી ઇ. સ. ૧૮૮૪ થી સુરત મ્યુનિસિપાલીટી તરફથી એ લાઇબ્રેરીને દર શાલ ૩૧૨૦) યાદ-ધન-એડ તરીકે ચલે છે. એ જીવરાંત એ લાઇબ્રેરીને ચાટે ઇ. સ. ૧૮૮૬ થાં રસ્તમપરામાં એક મકાન ૩૧૫૦૭-૩-૬ ખરચી બંધાવ્યું છે, અને તે રકમ ખર્ચાની દસ્તુર દારાબજી પુરશેદજીએ વગર બાળે ધીરી હતી, અને તે દર વર્ષે લાઇબ્રેરીને ચલતી ઓટમાંથી ખર્ચે ખાંચે આપતાં ૧૮૭૩ ના ચારખ ચાસની આખરી સુધી તેજના ૩૮૧૭-૫-૫ એ લાઇબ્રેરીપર નીકળતા હતા. એ લાઇબ્રેરીની પુલ ધણી નાજબી ધ્યાને તા. ૩૧ થી ચારખ ૧૮૭૭ સુધી રકમ ૩૪૦૦) ને આસરેની હતી.

૧ “પારસી ક્રિસ્ટિયન” પેહેલીવાર છપાઇ બાહર પડી-જાં છે. તેનો કદમી તથા શેડેનશાદી પારસીઓનાં રોજ, ચાહા, જશનો, તથા ધલજખારોનો બિલાશો અને એ વતરોગે લગન તથા તલાકને લગતા ધારા વીગરે દાખલ કીધું છે. બનાવનાર, બેરોજીજી કાવશજી. મુબઇ મધે દાદી પરેશજો છાપીજી છે. સને ૧૨૩૭ ઇ. સ. ૧૮૬૭ ઇ. સ. ૧૮૬૭ ઇ. સ. ૧૮૬૭.

એ કલેન્ડર લગત પાંચ વર્ષ સુધી દર શાલ પ્રગટ થયું હતું.

૨ “રસ્તમી ગાયન, બ્યાખ્મિ. કર્તા, રસ્તમ ધરાની. મુબઇ, મુનિયન પ્રેસ; ૧૮૬૭.”

૩ “ગામ્મિને દેલ ચમન. એવે નાંચની શરવે જાતનાં ગામ્મિનેના ચોપડી. તેહેનો ગજલો, રખતાવો, તથા શંગડી જાતનાં કમીરી ગામ્મિનો, તથા પદો તથા (૧૭) તરેહનાં ગજાંજી રીલને પુશ કરનારાં ગામ્મિનો તેહેનો (ખીઆલો) (તપાવો) (ધુરજીએ) (ધુરપદો) (તીલાંજીવો) તથા શંગડી જમીને ૨૫૬ (ફોરજીએ) તથા શંગડી જમીનીનાં ગામ્મિનો, તથા કલગીર તોફાનાં ઊરડુ ગામ્મિનો, એ શરવેનો શંગરક કીને આખી એકજ ચોપડી મધે દાખલ કરીજી છે. પેહેલીવાર. અંગરેજ તથા ગુજરાતી “જાળ પરીનકી” છપાયાજી છે. છાપીજી. સને ૧૮૬૭.”

તાં ૨૬ મી આગસ્ટ.

શ્રેષ્ઠ મેહરામજી બાપુજી વીકાજીને અતરેની કસ્ટમના ખીજ વર્ગના કામચલાઉ આસીસ્ટન્ટ કમીશનર તથા ખેડાના સદર અમીન ખાંચાહેબ દીનશાહજી પેશતનજી દસ્તુર કામ-દીનને અમદાવાદના કામચલાઉ પ્રીનસીપાલ સદર અમીન તરીકે સરકારે નેમ્યા હતા.^૪

તાં ૧ લી સપ્ટેમ્બર.

શ્રેષ્ઠ રસ્તમજી અરદેસર વાડીઆને નામદાર સરકારે અતરેની ગોદીના આસીસ્ટન્ટ માસ્ટર ખીજર નેમ્યા હતા.^૫

તાં ૬ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૨ માહ ૧૨ (શિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—ધનજીબાઇ મેહરામજી વાડીઆ—ઉમર વર્ષ ૫૭) શ્રેષ્ઠ મેહરામજી હીરજીબાઇ વાડીઆના ખીજ દીકરા. એવજી પ્રથમમાં મી. જન ઉલરની કંપનીમાં ૨૦) વર્ષ સુધી ગોડાઉનકીપર હતા. તે પછી પોતાના બાઇઓની સાથે ઇ. સ. ૧૮૫૫ થી “ડાયાબાઇ મેહરામજીની કું” નાં નામથી ચાલતી પેહડીના એક ભાગયા થયા હતા. એ પેહડી અમેરીકાની સરકારની પણ આડત ચલાવતી હતી.

તાં ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૨૪ માહ ૧૨ (શિં) ૧૨૩૬ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઇ તવાજબાઇ તે શ્રેષ્ઠ બરજોરજી નવરોજજી દાદીબરજોરનાં પેહલીવારનાં ધણીઆની અને શ્રેષ્ઠ ફરાંમજી નવરોજજી બેખડુ અથવા બાઇસાહેબનાં બેટીનાં ઉઠમણમાં તેમના બાવાએ ૩૨૭૫) તથા મામાઓ મરહુમ શ્રેષ્ઠ એલજી ફરાંમજી આલખલેસના સાહેબજીએ ૩૩૭૫) અને ખીજાં બેશીઓએ ૩૩૦) મળી ૩૬૮૦) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા.^૬

તાં ૨૩ મી સપ્ટેમ્બર.

રોજ ૧ માહ ૧ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—હોરમજી રસ્તમજી કરાકા—ઉમર વર્ષ ૬૪) શ્રેષ્ઠ રસ્તમજી મેહરામજી કરાકાના દીકરા. એવજી ૩૫) વર્ષ સુધી ગુજરાત મધે કમીશરીએટ ખાતામાં નોકરી કરી હતી,

૪ બીએ જવરમેંડ ગ્રેસેટ, ૨૬ થી આગસ્ટ ૧૮૬૭.

૫ બીએ જવરમેંડ ગ્રેસેટ, ૩ લ અક્ટોબર ૧૮૬૭.

૬ મરહુમ ખાંચાહેબ દસ્તુર બરજોરજી ધનજીબાઇ વાડીઆ અને શ્રેષ્ઠ શેરાબજી ધનજીબાઇ વાડીઆના બાવા.

૭ મુબઇની પારસી પંચાતનાં શંડના સવંત ૧૬૨૪ ના હીસાબની ચોપડી.

૮ મરહુમ શેકા દીનશાહ અને બેરોજીજી તથા ખાંચ બાહર ધનજીશાહ હોરજીજી કરાકાના બાવા.

તેમાં બાંખી મુદત મુખી રાજકોટ અને તે બાદ અમદાવાદમાં કમીશરીએ આત્મા હેડ-કલાર્ક હતા. એવલુનું મરણ પણ અમદાવાદ મધ્ય નીપજ્યું હતું.

તા ૦ ૨૮ મી અક્ટોબર.

દસ્તુર એરચલ શેરાબજી મેહરજીરાંણુએ આજ રાત્રે કાંદાવાલા મોહલામાંની મરહુમ શેઠ નશરવાંનજી હીરજીભાઈ કરાંનીવાલી દર મેહરમાં એ ૦ હોરમજી માણેકજી શીંગારાએ કચેલાં જથ્થાની મીઠાજથ્થામાં ખોરદાદશાલની યુગર્ગી વિશે એક વાંચેજ કરી સંભળાવી હતી.

તા ૦ ૩ ૭ અક્ટોબર.

શેઠ માણેકજી એલજીને શેલાપુર ખાતે લાઈસિંગ ટાકસ ઉધરાવનાર સ્પેશીયલ આશીર નેમ્યા હતા.

તા ૦ ૪ થી અક્ટોબર.

મુંબઈની પારસી પંચાતનાં ફંડના તા ૦ ૨૦ મી અક્ટોબર ૧૮૬૫ થી તે તા ૦ ૩ મી નવેમ્બર ૧૮૬૬ સુધીના હિસાબની ચોપડી જમી જમશેદ છાપાખાનાંમાંથી તરસ્દી-ઓએ છપાવી પ્રગટ કીધી હતી. તેમાંથી જોવામાં આવેલ છે કે છોડા હિસાબની બાકીના રૂ ૪૨૩૬૪૦૦૫૫૫ ઉધરાવ આપે આપાં વર્ષમાં પંચાતનાં ફંડ ખાતે રૂ ૭૯૬૯૧૨૩ ની આવક થઈ હતી, અને ખર્ચ રૂ ૫૨૧૧૫૭ થયો હતો, જે બાદ કરતાં વર્ષની આખરીએ તરસ્દીઓના હસ્તકમાં પંચાતના હિસાબને લગતા રૂ ૪૪૮૪૭૧૧૧૨૧૧૧ તથા જુદાં જુદાં વડા-વેળાં ખાતાઓનાં રૂ ૨૦૨૧૬૭૪૪ મળી કુલ રૂ ૨૦૫૦૬૩૬૧૧૧ બાકી હતા.

૧ જાને જમશેદ, તા ૦ ૨ ૭ અક્ટોબર ૧૮૬૭.

૨ જોરમે જવરમેંડ ગેર્મેંડ, ૩ ૭ અક્ટોબર ૧૮૬૭.

૩ પંચાતનાં ફરતરમાં આજનાં વર્ષનાં ૨૮ ખાતાં ઉધરાવ આપે વર્ષમાં એક નવું ખાતું ઉધરાવ્યું છે. તેની વીચત એ કે હાનરેયન રૂબરૂજી જમશેદજી જીભાઈએ તા ૦ ૨૩ થી નવેમ્બર ૧૮૬૫ ને દીને સુરત થયેલી જર-થાસ્તી શરસી જરથાનાં રૂંડ થયે પોતાની તરસથી રૂ ૬૦૦૦) ઉધરી તે તથા એ રૂંડ ખાતે આજન સુરત તેજન મુંબઈમાં ખર્ચ થયા રૂ ૨૨૩૭૧૧૨૮ રોકડા તથા બાબ વાપડવાની સરતથી શેઠ દીનશાહજી માણેકજી પીઠીટ આજન આપેલી રૂ ૫૦૦) ની સરકારી નોટ, તથા શેઠ જરથજી નશરવાંનજી પટેલે આપેલી બીજી રૂ ૫૦૦) ની સરકારી નોટ, તથા શેઠ દાસભાઈ, ધનજી-ભાઈ, મુરશીદજી, અને દોશાયજી નશરવાંનજી ઠાણજી પોતાનાં જાતાજી જરથજી બાઈ જનાંમાં તે જરથજી શેઠ નશરવાંનજી જનમેરજી ઠાણજીનાં વીધવાનાં પુનને જાટે આપેલી રૂ ૧૦૦૦) ની સરકારી નોટ જળી રૂ ૨૦૨૭૧૧૨૮ ની રકમ તરસ્દીઓ પર રકમી તે રકમનું "જો સુરતની જરથાસ્તી શરસી જરથાનાં રૂંડનું ખાતું" એવે નામનું નવું ખાતું પાડી તેનું જે બાબ ઉધરે તે થયેલી એ જરથાને લગતો ખર્ચ ૬૨ વર્ષ કરવાનો ખર્ચાવસ્ત કીધો હતો.

એજ મુંબઈ શેઠ બીજીભાઈ માણેકજી

તા ૦ ૧૦ મી અક્ટોબર.

દક્ષિણ આશકારા છાપાખાનાં માણેકજીએ જમશેદી ઇંગ્લેંડ કેતાબ ગુલીવરની મુસાફરીના ૧ બા બાગ (લીલી-પરનાં વેહેલીઆં) ના ગુજરાતી તરજુમાનું એક પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. જે તરજુમા શેઠ અરેસર મેહરવાંનજી મરજ્યાને કીધો હતો.

તા ૦ ૧૫ મી અક્ટોબર.

શેઠ દારાશાહ શેરાબજી તારાપોરવાલાએ "એક જુવાન પારસી" નાં તખ્તોસથી "વરજીનીઆ" હયાને વીલાયતની એક ગોરી ગોલામકી એવે નામનું એક પુસ્તક ઇંગ્લેંડપરથી ગુજરાતીમાં તરજુમા કરી પ્રગટ કીધું.

તા ૦ ૨૩ મી અક્ટોબર.

રોજ ૧ માહ ૨ (થે) ૧૨૩૭ યજ્ઞજી.

મરણ—ખોદાખા ફરાંમરોજ દસ્તુર કામદીનના—ઉમર વર્ષ ૪૪) શેઠ ફરાંમરોજ જમશેદજી દસ્તુર કામદીનના વડા દીકરા. એવલુ પ્રથમ ઈ ૦ સ ૦ ૧૮૫૦ માં સુરતનાં કચેટમ ખાતામાં આસીસ્ટન્ટ દરોગા તરીકે રહ્યા હતા. તે પછી સુરત જીલ્લાનાં જલ્લામપોરમાં રોજદાર નેમાયા હતા. ઈ ૦ સ ૦ ૧૮૬૦ માં સરકારી નોકરી છોડી વડોદરા રહેવે અને તે બાદ નવી કારવાર રહેવામાં પે-માસ્ટર થયા હતા. ત્યાંથી ઈ ૦ સ ૦ ૧૮૬૫ માં નાગપોરના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નેમાઈને ગયા હતા, અને જે વર્ષમાં ત્યાંજ મરણ પામ્યા હતા.

તા ૦ ૨૪ મી અક્ટોબર.

રોજ ૨ માહ ૨ (થે) ૧૨૩૭ યજ્ઞજી.

મરણ—રતનજી ખરશેદજી કેરાંવાલા—ઉમર વર્ષ ૭૫) એવલુ ઈ ૦ સ ૦ ૧૮૨૦ થી પોતાના ભાઈ શેઠ નશરવાંનજી

પોતાના બાપા જરથજી શેઠ માણેકજી બીજીજી બનાજીનાં પુનને સાદ રૂ ૫૦૦૦) ની સરકારી નોટ તેનું બાબ મુંબઈનાં આંધળાં પાંચનાં તથા લાચાર જરથાસ્તીઓની પરવરસી કરવાનાં રૂંડમાં વાપડવાને તરસ્દીઓનાં નામપર ચઢાવી આજન બાબ એક થયે બનાજી મેક્સી હતી તે નોટ ત્યાંથી ઉધરી લઈ તા ૦ ૨૧ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૫ ને દીને તરસ્દીઓના હસ્તકમાં આપી તેનું બાબ એજ રૂંડ ખાતે ૬૨ વર્ષ વાપડવાનો ખર્ચાવસ્ત કીધો હતો.

૪ "ગુલીવરની મુસાફરી. બાગ ૧ ભો. લીલીપરનાં વેહેલીઆં, હયાને ગુલીવર નામના મુસાફરે બીલીપર દેશનાં વેહેલીઆં જાણેલાં કીધેલી મુસાફરીના ગુજરાતી તરજુમા. મુંબઈ, દક્ષિણ આશકારા પરેસ, ૧૮૬૭."

૫ "વરજીનીઆ, હયાને વીલાયતની એક ગોરી ગોલામકી. (એક ઇંગ્લેંડ કેતાબ ઉધરાવી) બનાવનાર, એક "જુવાન પારસી" મુંબઈ થયે હયાસ્તીયન એક વર્ષ નશરવાંનજી જરથજીએ છપાઈ. ૧૮૬૭."

૬ મરણના શેઠ જમશેદજી પોતાના દસ્તુરના બાપા.

અરશદજી ફેરવાલા સાથે “નશરવાંનજી એડ રતનજી” નાં નામથી ઇંગ્લેન્ડ ખજારમાં વીલાયતી અશખાબ તથા દારકામની માટી કુકાંન અલાવતા હતા. તે ખાદ ૪૦ ૪૦ ૧૮૩૧ માં શેઠ નશરવાંનજીનાં મરજીથી એવણે એખલાએ તે કુકાંન ઇં ૪૦ ૧૮૫૭ સુધી અલાવી હતી. અતરેના ઇંગ્લેન્ડ તથા દેશી આપારીઓમાં એવણુ ધણુ જાણીતા હતા, તથા પ્રજા ઉપોગી કામિમાં ધણીવાર આગેવાંની પેતા હતા. ૪૦ ૪૦ ૧૮૩૯ માં સુંબહ મધે પાણીની ટીપણી ચાલ્યાથી એવણે પોતાને અરથે પવનચકીનાં મેદાનમાં એક કુવા બંધાવી પ્રજાને વાપડવાને ઝાલો મુકયો હતો. ૪૦ ૪૦ ૧૮૫૧ નાં સુંબહનાં મુસલમાનોનાં હુલડ વેળાએ એવણે પારસીઓની તરફથી દાદખાહીને માટે ધણીક મેહનત કીધી. એતવાડી મધિની પોતાની એક માટી વાડી એવણુ મુર્વે જરથોસ્તાએને સરઅવમરે મુક્ત વાપડવાને આપતા હતા. એવણુ થોડીક મુદત થાઇ પુણે રહેવાને ગયા હતા, અને ત્યાંજ એમનું મરજી નીપજ્યુ હતું.

તા૦ ૨૫ મી અક્ટોબર.

પેહલવી ભાષાનાં અપુરી હાલતમાં રહી ગયલાં પુસ્તકોને સુધારી તથા ગોઠવીને છપાવવાનું કામ સુંબહની સરકારે ગયાં વર્ષમાં ડાકટર મારટીન હાઉગની બલાંમણુ ઉપરથી પુણવાલા દરગુર હોશંગજી જમાસપજી જમારપઆશાનાને સોંપ્યું હતું, તેવણે તૈયાર કરેલી “જંદ-પેહલવી ઝોસરી” તેનાં અસલ શબ્દો, ઇંગ્લેજી તરજુમો વગેરે સાથે સુંબહની સરકારને અરથે ડાકટર હાઉગની તપાસ ફેહલ જરમની મધે છપાઇ પ્રગટ થાઇ હતી.^૧

તા૦ ૮ મી નવેમ્બર.

રોજ ૧૭ માહ ૨ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેજરદી.

આજ દિને મરહુમ શેઠ હોરમજી બહમનજી વાડીઆ-વાલાં આતશબેહરામની શાદગરેહનાં જશનની મીજલસમાં દરગુર પેશતનજી બેહરામજી મંજાણાએ “બંદગી કોણુને મદિ કરવી જોઇએ” એ બાબદ ઉપર એક વાએજ કરી મંજલાવી હતી.^૨

તા૦ ૮ મી નવેમ્બર.

સુંબહ મધે ગીરગામના રસ્તા ઉપર ગઈ તા૦ ૨૮ મી અક્ટોબરે શેઠ પેશતનજી નશરવાંનજી વાડીઆનાં જગનનું

માજન જગું હતું તેમાં ચાલતા કેટલાક મરદ અને ઘોરતો ઉપર અતરેની હાઇ કોરટના એક વજીલ મી૦ લાંગલીએ પોતાની ગારીમાંથી આપકા માર્યા અને ગાડી જોશથી હંકારી ગયો. આ ઉપરથી તેની પુરૂ ત્રણ ચાર પારસીઓએ દોડી ગાડીપર ચઢી જઇ તેનું નામ મેલણું, અને પોલીસ કોરટમાં વડા માજીસ્ટ્રેટ મી૦ જન કાનનની હજુરમાં બાઇ જરબાઇ તે શેઠ ડાશાબાઈ નશરવાંનજી વાડીઆનાં ધણીઆની અને શેઠ પેશતનજી મનચેરજીની તરફથી શેઠ હોરમજી દાદાબાઈ પલીડરે તેની સાંચે ફરીઆદી માડી હતી, જે મુકદ્દમા આજ દિને નીકળતાં મી૦ લાંગલીએ નીચે મુજબ માફપત્ર લખી આપવાથી તે કમુલ કરી મુકદ્દમા કાઢી નાખવામાં આવ્યો હતો:—“કામચલાઉ વડા માજીસ્ટ્રેટની હજુરમાં મારી ઉપર મમન કાડીઆમાં આવ્યોછે તે વિષે એવું જણાવીઆમાં આવેછે કે જે બનાવ ઉપરથી આ મમન મેલણામાં આવ્યોછે તે બનાવ વિષે હું મારી તરફથી આની ધણી દલગીરી બતાડેછું, અને વધારે દલગીરી એટલા માટે બતાડેછું કે તે માજનમાં પારસી બાનુઓ હતી.”^૩

તા૦ ૬ મી નવેમ્બર.

પુણીની જેલમાં પારસી બંધવાઓનાં દાલપર શુદરેહ કુશતી નહિ રાખવાથી તે બામિની ફરીઆદનો એક પત્ર જમી જમશેદના રીપોરટર એ૦ પેશતનજી કાવશજી રખાડીએ ગઈ તા૦ ૭ મી અક્ટોબરે સુંબહના નામદાર ગવરનર સર સેમીર શ્રીહમજરાહડ ઉપર લખી એ બામિ તે નામદારનું બીઆંન એચ્યું હતું. એ પત્રના જવાબમાં તે નામદાર તરફથી સરકારના આંદર શેફ્ટરીએ એ૦ પેશતનજીને લખી જણાવ્યું કે બંદીઆનાંઓના ધનરપેકટર જનારે પુણીની જેલના થુપરીટિંગટનું જેલના કાએદાઓની સરતો ઉપર બીઆંન એચીને પારસી બંધવાઓને તેઓને પોતાને અરથે શુદરેહ કુશતી પેહરવા દેવાની રજા આપીછે.^૪

તા૦ ૧૩ મી નવેમ્બર.

શીંગાપોરના એક જાણીતા પારસી આપારી શેઠ અર-શદજી પેશતનજી બાબાને સાએમની સરકારે શીંગાપોર ખાતેના પોતાના આડતીઆ નેમી, તેમના ઉપર એક કીમતી સરપાવ અને સોનાંના ચાંદ મિટ મોકલ્યો, તથા તેમને “ફાંગપરાજી ધરમખરીજ” એટલે “ધર્માતુ” અને ઉદાર ખવાસનો આપારી” એવો એતાબ આપ્યો હતો.^૫

૭ ટાઇમસ ઓફ ઇન્ડીઆ, તા૦ ૬ મી નવેમ્બર ૧૮૬૭

આ ચાકી પત્રના ઇંગ્લેજ શબ્દો નીચે મુજબ છે:—

“With reference to the summonses taken out against me before the acting chief Magistrate, I have to express my extreme regret for the occurrences which led to the issuing of the summonses, and extreme regret that there were ladies in the procession. You are at liberty to make any use of this you please.

૪ બધે જશ્નદે તા૦ ૧૪ મી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

૫ બધે જશ્નદે, તા૦ ૧૩ મી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

૧ “An old Zand-Pahlavi Glossary. Edited in the original characters with a transliteration in Roman letters, an English translation and an alphabetical Index. By Destur Hoshengji Jamspeji, High Priest of the Parsis in Malwa, India. Revised with notes and introduction by Martin Haug, Ph. D. Published by order of the Government of Bombay. 1867. Stuttgart, printed at the K. Hofbuchdruckerei zu Guttentag (Carl Gruninger).”

૨ સુંબહ સંચાલક, તા૦ ૮ મી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

તા. ૧૫ મી નવેમ્બર.

મુ'બહ મધિ ગીરગામના રસ્તા ઉપર આઈસ બનાવવાનું એક કારખાનું કિયું કરવામાં આવ્યું હતું, તેનું બાંધકાર આજ દિને સવારનાં ૬ કલાકે એકદમ કાઠી જવાથી ત્રણ માણસો મરણ પામ્યાં હતાં, અને ૪ ધાએલ થયાં હતાં, તથા રસ્તેથી જતા કેટલાક રાહદારીઓને પણ ઇજા થઈ હતી. મરણ પામ્યાંઓમાં એક પારસી—તે એ ફેક્ટરીના સેનસ-મેન શેઠ હોરમજી બહમનજી કાકા પણ હતા. એઓની બાથપર મેડલી જુડીએ ઘણાક શાક્ષીઓ લઈ તા. ૨૬ મી નવેમ્બરે એથો આલીપ્રાય આપ્યો કે બાંધકારનું લોહાંકામ ધણું હલકું હોવાને લીધે તે કાઠી ગયું હતું. આ બનાવ મુ'બહમાં પેલવેલેલો જનવાથી લોકોમાં મોટો ધબરાત ઉપજ્યો હતો.^૧

તા. ૧૬ મી નવેમ્બર.

મંગલાંડ મધિ પ્રગટ થતાં “હલએડેડ ટાઇમ્સ” નામનાં અઠવાડિક પત્રના આજની તેરીખના આંકમાં મુ'બહવાલા શેઠ માણેકજી અરશીદજી સરાફની એક સુંદર તસવીર તથા તેમની જીંદગીના થોડાક હેવાલ છપાઈ પ્રગટ થાયો હતો.

તા. ૧૮ મી નવેમ્બર.

શેઠ દાદાભાઈ જમશેદજી મીરજાંએ વીઆજ તથા પગાર ગણવાના કોઠાની એક ચોપડી છપાવી પ્રગટ કરી હતી.^૨

તા. ૨૦ મી નવેમ્બર.

પારસી મધિ આએ શાહ બરાયલાં દેશ પ્રદેશનાં મોટાં પ્રશ્નલુમાં મુ'બહવાલા યુનિયન પ્રેસના મનિજીંગ પ્રોપ્રાએટર શેઠ નાનાભાઈ રસતમજી રાંછીનાને તથા દફતર આશકારા છાપખાનાના મણેકો મેશરમ મહરામજી ફરુજી (મરજ-ખાં) ની કુંપનીને તેમનાં મંત્રેજી, યુજરાતી, મરાથી, અને ખીજી બાપાઓમાં સરમ ચોપડી ચાપાંનીઓની છપાઈને મોટા કાંચાના આદે. ઇનામમાં મલયા હતા; તેમજ મંત્રેજી બજારવાલા મેશરમ નવરોજી શાપુરજીની કુંપનીને તેમનાં સરમ ફરનીઅર મોટે, અને કાવશજી મનચેરજી, ફરાંમજી હીરજીભાઈ અને જમશેદજી હીરજીભાઈને તેમના કારીગરીના પરચુટલુ સામાન મોટે “હાનરેબન નેનમન” એટલે શાખારી મળી હતી.^૩

૧ જામ જમશેદ, તા. ૧૬ અને ૨૭ થી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

૨ “વીઆજ તથા પગાર ગણવાની ચોપડી. બનાવ-નાર, દાદાભાઈ જમશેદજી. મુ'બહ મધિ હાથપીરીઅલ પ્રેસમાં નવરોજી રસાંજીએ છાપીલે. સને ૧૮૬૭.”

૩ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૨ થી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

તા. ૨૧ મી નવેમ્બર.

મુ'બહની પારસી ચીફ માટરીમોનીઅલ કોરટનાં ત્રણ ડેલીગેટો શેઠો અરદેશર હોરમજી વાડીઆ, બહમનજી જીજીભાઈ, અને કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ પોતાના એકા છોડવાથી તથા શેઠ માણેકજી અરશીદજી સરાફ ઇંગ-લાંડ જવાથી તેમની જગ્યાપર શેઠો અરશીદજી ફરુજી પારખ, દાદાભાઈ રસતમજી બનાજી, એદલજી રસતમજી રીપોરટર, અને પેશતનજી નવરોજી પોંહઆને સરકારે નેમ્યા હતા.

એજ મુજબ એ કોરટના ડેલીગેટો તરીકે નીચલા ૧૦) પારસી અદલ્થેને સરકારે વધાર્યા હતા:—

શેઠો અરદેશર ફરાંમજી મુસ, અરશીદજી રસતમજી કામાજી, બનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલ, હોમજી અરશીદજી દાદીશી, દાદાભાઈ હોરમજી પંથકી થાણેવાલા, રસતમજી કાવશજી વક્રીલ થાણેવાલા, દોરાબજી બાલાભાઈ કલીઆ-હીવાલા, એં દોરાબજી રસતમજી સંજીલા કલીઆહીવાલા, એદલજી હીરજીભાઈ તારાપોરવાલા, જંગીરજી દાદાભાઈ તારાપોરવાલા.^૪

તા. ૨૫ મી નવેમ્બર.

જરમનીવાલા ડાક્ટર ફ્રેડરીક સ્પીગલે અસલી બિક્ટ્રી-અન બાપાનું આકરલુ ગાયાની જખાંન વિષે એક વધારા સાથે છપાવી પ્રગટ કરી હતું.^૫

તા. ૨૬ મી નવેમ્બર.

રોજ ૫ માહ ૩ (શિ) ૧૨૩૭ યજ્ઞેજ્ઞરી.

મરણ—નવરોજી રસતમજી લારડ—ઉમર વર્ષ ૫૦) શેઠ રસતમજી એદલજી લારડના વડા દીકરા. એવણે ૬૦ સં ૧૮૪૦ માં શેઠ મેહરવાંનજી હોરમજી મહતા સાથે મંત્રેજી અને યુજરાતી શીખનારાઓને સહિકારી પ્રસ્તક કે જની તે વેળાએ દેશીઓમાં ધણી અગત હતી તે રચી પ્રગટ કરી હતું. એ પછી ૬૦ સં ૧૮૪૬ તથા ૧૮૪૭ માં “મુ'બહ વરતમાન” નામનું એક અઠવાડિક પત્ર એજ અદલ્થે સાથે પરવરતાવ્યું હતું. એ બાદ ૬૦ સં ૧૮૪૬ થી મેશરમ વાલેસ તથા તે પછી મેશરમ ફરાંમજી સાંડસની કુંપનીમાં આસીઈટ રહ્યા હતા. ૬૦ સં ૧૮૫૧ ના આપરલ માસમાં એવણે છાડીએને કેળવણી આપવા મોટે એક બાપાલુ કરી હતું, તથા એજ શાલના જુન માસમાં બારેકોટની સર જમશેદજી જીજીભાઈવાસી છાડીઓની નિશાલના થોડુંક સુધી ઉપરી પણ હતા. ૬૦ સં ૧૮૫૩—૫૪ માં

૪ બાંએ ગવરમેંટ ઝેઝેટ, ૨૧ થી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

૫ “Grammatik der Altindischen Sprache nebst einem anhang über den Gāthā-dialekt. von, Friedrich Spiegel. Leipzig 1867.”

૬ શેઠ હોરમજી નવરોજી બારડના બાપા.

એવણે કોટનાં ધર્મનાં દવાખાનાંના હાનરરી શેફ્ટરી તરીકે કોમ ચલાવ્યું હતું. ૧૮૫૫ માં એવણે રાહુમાએ માજદી-અમ્મનાં સમાના સંબંધમાં “માજદીઅમ્મની દીનના અથોરનાં તથા બેહદીન સોકોની ફરજ” બાબે એક નીઅંધ વાંચયો હતો. આપણા સોકોની રાહરસમથી એવણે સારી રીતે માહીતગાર ગણાતા હતા.

તાં ૨૭ મી નવેમ્બર.

હિંદુસ્થાનના નામદાર ગવરનર જનરલની કૌનસીલિ બંગાલાની સરકારની બજાંમણ ઉપરથી આખાં હિંદુસ્થાનમાં એક સરખાં તોલ અને માપ મુકરર કરવાનું બની શકે કે નહિ તે વિષે રીપોર્ટ કરવાને ૨ ઇંગ્લેન્ડ, ૨ બ્રાજિલ, અને ૧ પારસી—શેઠ માણેકજી રસતમજ બનાજી, ની કમીટી મુકરર કીધી હતી.^૧

તાં ૧ જી ડીસેમ્બર.

શેઠ શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈએ ઇં સં ૧૮૬૪ માં વરોડરાની કાંપ મધે ઇંગ્લેન્ડ રફુલને સારું એક મકાન બંધાવવા માટે રૂ૫૦૦૦) આપ્યા હતા, તેમાં બીજી એટલીજ રકમ ઇંગ્લેન્ડ સરકારે ઉભરી તે મકાન બંધાવી આમે માસથી બાલુનું મુકરર હતું.^૨

તાં ૧૦ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ ખરશેદજી નશરવાંનજી પેશતનજી વાડીઆએ “હેકાવાતે દીલખસંદ” નામની વાંચવા બાયક વાર્તાના મંચહની એક ચોપડી છપાવી પ્રગટ કીધી હતી.^૩ એ ચોપડી શેઠ બેહરાં-મજી જીજીભાઈને અર્પણ કરવામાં આવી હતી.

તાં ૧૩ મી ડીસેમ્બર.

પુણ્યાવાલા શેઠ અરદેસર ખરશેદજી મુનસફે પોતાનો ઓફીસ પેનશન બધું છોડવાથી તેમને આજ દીને પુણીંગી

૧ મુંબઈ ચાલુક, તાં ૩૦ જી નવેમ્બર ૧૮૬૭.

૨ એ જકાનમાં નીચે મુજબની તત્તી ચારેલીઠી:—

“This Building
for the Baroda Anglo Vernacular School
was erected at the joint Cost of
Sorabjee Jamssetjee Jejeebhoy Esq.
And the Government of Bombay
A. D. 1867.

Donation by Sorabjee Jamssetjee
Jejeebhoy Esq. ... ..Rs. 5,000 0 0
Grant by Government ... .. „ 5,000 0 0

Total Rs. 10,000 0 0

Architect Lieut. C. Mant, R. E.”

૩ “હેકાવાતે દીલખસંદ, યાને કદલીક રમુજ તથા કાનાઈ ખરેલી વાતોનો એક વાંચવા બાયક સંગ્રહ. (કેટલાં એક અંગ્રેજી પુસ્તકોની વફદથી) બનાવનાર, ખરશેદજી નશરવાંનજી પેશતનજી. મુંબઈ, મુનીવરસજ પ્રેસ, ઇં સં ૧૮૬૭.”

રિયત તરફથી નાના ફરનવીશવાલા બાગમાં સરદારના એન્ટ મીં એક. બાયોડનાં પ્રમુખપણાં હેઠલ એક મેલાવડો કરી એક માનપત્ર તથા રૂ૩૦૦) ની કીમતની એક શેઆલ અને એક હીરાની વીટી બેટ આપી હતી.^૪

તાં ૧૪ મી ડીસેમ્બર.

બોમ્બે આશોશીએશનની સભા ને આજ કેટલુંક થયું ફક્ત નામની હતી તેને પાછી નવેસરથી ઉભી કરવા માટે આજ દીને અતરેના મુખ્ય દેશી અહરચોની એક સભા ગીરગાંમ મધે હાનરેબલ મંગલદાસ નથુભાઈના બંગલામાં તેમનાં પ્રમુખપણાં હેથલ મલી હતી. ને વેળાએ ઇં સં ૧૮૫૨ નાં શાલમાં ને કાનુન ઉપર બોમ્બે આશોશીએશનને ઉભી કરી હતી તે કાયમ રાખીને અને એના કામેદામાં ઘટ્ટો ફરફાર કરીને તેને નવેસરથી ઉભી કરવાનાં ડેડાવ થયો, તથા સર જમશેદજી જીજીભાઈ આરોગને તેના આનરરી પ્રેસિડન્ટ; હાનરેબલ મંગલદાસ નથુભાઈને સરનશીન; હાનરેબલ ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, શેઠા કાયસજી બંગી-રજી રૂડીમની, બેહરાંમજી જીજીભાઈ, અને વીનાયકરાવ જગનાથ ચંકરચેંને નાયબે સરનશીન; તથા ૧૭ હિંદુ, ૨ મુસલમાન, અને ૧૫ પારસી (શેઠા દીનશાહજી માણેકજી પીટી, બહમનજી જીજીભાઈ, હીરજીભાઈ હીરમજી શેઠના, હીર-મજી બહમનજી વાડીઆ, પેશતનજી હીરમજી કામાજી, ખરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી, મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડે, શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, શોરાબજી પેશતનજી ફરાંમજી, મનચેરજી હીરમજી કામાજી, ધનજીભાઈ ખરશેદજી સરાફ, નશરવાંનજી માણેકજી પીટી, નાનાભાઈ બેહરાંમજી જીજી-ભાઈ, હીરમજી દાદાભાઈ પલીડર, અરદેસર ફરાંમજી મુસ) અહરચોની એક કમીટી તથા શેઠ નવરોજજી ફરફુનજીને શેફ્ટરી ડેડવી સભા અરખાસ્ત થઈ હતી.^૫

૪ બમે જમશેદ, તાં ૨૩ જી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭.

૫ રાઇમસ ઓફ ઇંડીઆ, ૧૭ જી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭.

એ આશોશીએશનની કચીડીમાં બિપલા પેલે દીને મુકરર કરેલા અધિકારીઓ બિપરાંત ઇં સં ૧૮૭૮ સુધી ન્યાં લગણુ એ જડલીવું કાચ ચાલ્યું, તેજા અરસામાં પારસીઓમાં શેઠા ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલ, ડાક્ટર બેહરાં-મજી નવરોજજી, શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ, દાદાભાઈ નવરોજજી પ્રોફેસર, નાનાભાઈ રસતમજ રાંછીના, પીરોજ-શાહ મેહરવાંનજી મેહતા, અને હીરમજી બંગીરજી દાદીશેઠ અવારનવાર શામેલ થયા કીધા હતા. સરનશીન તરીકે ઇં સં ૧૮૬૭ થી તે ૧૮૭૫ સુધી હાનરેબલ મંગલદાસ નથુ-ભાઈ, અને ૧૮૭૫ થી તે ૧૮૭૮ સુધી શેઠ દીનશાહજી માણેકજી પીટી, નાયબે સરનશીન તરીકે બિપલા પેલે દીને કેડવેલા અહરચો મધેથી શેઠ બેહરાંમજી જીજીભાઈએ ૧૮૭૩ થી ઓફીસ છોડવાથી તેજની જગાપર શેઠ ખરશેદજી નોશરવાંનજી કામાજી, તથા શેઠ શોરાબજી જમશેદજી જીજીભાઈ વધારે. શેફ્ટરી તરીકે પ્રમુખ ૧૮૬૭ થી તે ૧૮૭૫ ના અઠ-ટોપર સુધી શેઠ નવરોજજી ફરફુનજી, અને તે પછીથી તે

તા ૦ ૧૬ મી ડીસેમ્બર.

મારીસ મધિ આમે શાલ તાવનેા મજ મરજ ફેલાયાથી ગયા ફેરવારીથી જ્યુત માસ સુધીમાં તે મરજથી ૨૮૦૦૦)

૧૮૭૮ સુધી શેકેટરી તરીકે શેક યશવંત વાઘડેવ આપણે, અને ખળખળ તરીકે શેક અરદેસર રાંચલ મુસે કાચ ચલાવ્યું હતું. ઇ ૦ સ ૦ ૧૮૭૦ થાં શેક નવરોજીય રૂરફુનલ આયો-શીએશન તરફથી ઇંગ્લંડ ગયા, તે વેળાએ શેક જનારખન સકારાંચ ગાડગીસે, તથા ૧૮૭૩ થાં ઇંગ્લંડ રીનાનસ કચીટી આગલ શાક્ષી આપવા ગયા, તે વેળાએ શેકા ડોરજ-જલ દાદાનાઇ પલીડર અને કાશીનાથ ત્રીપ્લક તેલંગે કાચ ચલાવ્યું હતું. એ આયોશીએશન તરફથી ઇ ૦ સ ૦ ૧૮૭૮ સુધીમાં નીચલી બાબદો ઊપર ઇંગ્લંડની, હિંદુસ્થાનની, તેજળ અતરેની સરકાર જોગ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી, જે ધડી કાઢવામાં મુખ્ય મેકનલ શેકેટરી શેક નવરોજીય રૂરફુ-નલની હતી :—

(૧) પેલવેલેલી અરજ હિંદુસ્થાનના નાચદાર વાઘસ-રાય ઊપર કાનરેબલ ચી ૦ ચેનનાં હિંદુસ્થાનના જે દેશીએ પ્રિસ્તી થઈ નહિ પાલતા હોય તેએ વચ્ચેનાં લગન કાએદા સરનાં ઠડાવવા જાટેનાં બીબની સાંચે તા ૦ ૨ જા ફેરવારી ૧૮૬૬ ને દીને મોકલી હતી. એ બીબની સાંચે એજ મુખ્ય દેશના જુદા જુદા ભાગોમાંથી બીબની અરજીઓ જવાથી તે બીરએ પડ્યું, અને ૧૮૭૧ થાં તે ઠેલાક ફરશર સાથે રકત પ્રક્રમોસાચાળ પંથવાળાએને લાગુ પડ્યું કીધું હતું. (૨) જા. આઇ. પી. રેલવેનાં બીરધાત તરફ ૧૮૬૬ ના જાનેવારી ચાસમાં થયલી ભયંકાર કળ વિષે તલાસ કરવાને મેથેલાં કચીશનમાં કાઇ દેશી અધિકારી નહિ મેથવાથી તેની સાંચે ૧૮૬૬ ના ફેરવારી ચાસમાં અતરેની સરકારને અરજ કીધી હતી. આ ઊપરથી સરકારે તે કચીશનમાં શેક ડાશા-ભાઇ રાંચલ કરાકાને એક દેશી અધિકારી તરીકે એજ શાલના ચારથ ચાસમાં નેમ્યા હતા. (૩) પેથવાનાં દરતરનેા નાથ કરવાને મુખ્યની સરકારે ઠડાવ કીધાથી તેની સાંચે ૧૮૬૬ ના આપરેલ ચાસમાં સરકારને અરજ કીધી હતી. આ ઊપરથી સરકારે જાણ્યું કે નાથ કરવા થારેલાં દરતરે તજુ તજુ ચાર ચાર ચરતએ તપાસ્યાં, અને જે તદન નકાચાં છે તેનેા નાથ કરવામાં આવશે. (૪) આએ ઇલાકાના ઇનાજદારોને ડીસીકટ લોકલ રંડ કચીટીએના મેથપરોની મુંદણીને કક સરકાર આપવા ચાગતી હતી તે બાએ ૧૮૬૬ ના એએ ચાસમાં ઠેલીક મુખનાંએની એક અરજ કીધી હતી. (૫) આ દેશમાં રરજઆત ઝહીશીતલા મુકાવવાના થારાની તરજણમાં ૧૮૬૬ ના જુન ચાસમાં નાચદાર સરકારને એક અરજ કીધી હતી. (૬) ૧૮૬૬ ના જુલાઇ ચાસમાં રેલવેની પેલવા અને બીબ વર્ગની ગાડીએમાં દેશી બાગુ જિતાએએને જાટે રીજરવ ગાડીએ. તથા થારાની ગાઠવણ તથા રટેશનેા ઊપર વેડીઝ રેનેાને જાટેનાં દેશી આગેવાનેનાં સરકારે જાગેલાં મત કચીટીએ પોતાની ભલાંજણ સાથે મોકલી આપ્યાં હતાં. (૭) તા ૦ ૬ થી જુલાઇ ૧૮૬૬ ને દીને રની લેલસેલના થારાની સાંચે મુખ્યની લેલસેલેડીવ કૌનસીલને અરજ કીધી હતી, પણ તે બીબ અતરે પસાર થવાથી તે ઊપર ચંજુરીઆત નહિ આપવાને તા ૦ ૩૧ થી અક્ટોબર ૧૮૬૬ ને દીને વડી સરકારપર એક બીબ અરજ કીધી હતી. વળી કચીટીની અરજ ઊપરથી શેક દાદાનાઇ નવ-

માણસો મરજ પામ્યાં હતાં, તથા તે પછીની આંપતા ઉપાયો કરવાં હતાં ખીજાં ધણાં મંખ્યામંદ માણસો મરી જવાથી.

રોજીએ એ બીબ વિષે લંડનમાં અરજા કીધી હતી, અને એ બાએ ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ આયોશીએશનની તા ૦ ૨૧ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬ ને દીનેની સભામાં એક નીબંધ વાંચ્યો હતો. (૮) તા ૦ ૧૧ થી આગસ્ટ ૧૮૬૬ ને દીને મેક્ટોનાં મેક્ટુનપર સરકાર મોટી રકમનું બાબ લેતી હતી તે બાએ અરજ કરી તે ઘરાડાવ્યું હતું. (૯) તા ૦ ૧ થી ફેરવારી ૧૮૭૦ ને દીને સાધારણ રીજદારી અદાલતોની સભામાંથી મુરોપ્પન પ્રિતિષ પ્રબને મુકત રાખવામાં આવે તેની સાંચે હિંદુસ્થાનની લેલસેલેડીવ કૌનસીલને એક અરજ કીધી હતી. આથી વડી સરકારે થારામાં ફરશર કરી પેલવા વર્ગના ચાલએ રોને મુરોપ્પન પ્રિતિષ પ્રબની તપાસ કરી તેને તજુ ચહીનાનાં ઠેડાનાંની અથવા રૂ ૧૦૦૦ ના દડની સભ કરવાની સભા આપી હતી, અને મોટા અપરાધને જાટે કાઇ કોરટમાં તેની તપાસ કરવાને ઠેડવ્યું હતું. (૧૦) ઇનકચ ઠાકસ વિષે તા ૦ ૨ જા એએ ૧૮૭૦ ને દીને ઠાજીન કાલમાં જાહેર સભા મરી બાબલ રાએલી અરજ ઇંગ્લંડ શેકેટરી ઓફ સ્ટેપર મોકલી હતી. (૧૧) ૧૮૭૦ ના એએ ચાસમાં હિંદુસ્થાનના નાણાં સંબંધી કારોબાર વિષે આયોશીએશને તેજળ દેશના બીબ ભાગોમાંથી પાલાંમેંપર મોકલેલી અરજને ત્યાંના અધિકારીએ તથા અચલદારો વગેરેમાં ઠેકા અપાવવાને શેકેટરી શેક નવરોજીય રૂરફુનલને ઇંગ્લંડ મોકલ્યા હતા. તેવજે લંડન ભાઇ શેકેટરી ઓફ સ્ટેપ ડ્યુક ઓફ આરગાઇલ, અંડર શેકેટરી ચી ૦ ગ્રાંડ ડ્ર, બોરડ ઓફ કંટરોલના પ્રેસીડંટ લારડ લીવીડન, તથા બીબ મોટા મોટા અચલદારોની મેલાકાત લાઇ એ બાબપર ધ્યાન મેંચ્યું હતું, તેજળ લાનકેશાપરમાં જાઇ ત્યાંના વ્યાપારી વર્ગની પણ દીલસોલ મેંચી હતી. વળી લંડન છાડતી વખતે શેક નવરોજીએ તા ૦ ૨૧ થી ડીસેમ્બર ૧૮૭૦ ને દીને વડા પ્રધાન રાઇડ કાનરેબલ ડબલ્યુ. ઇ. ગાડસડનપર એક પત્ર લખી ઊપની અરજમાં જાણવેલી આ દેશની નાણાં સંબંધી કાલત ઊપર ધ્યાન મેંચી તે મુથારવાના ઠેલાક ઊપાયો મુથવ્યા હતા. (૧૨) ઇંગ્લંડમાં જાચ પામેલા ઇંગ્લેને હિંદુસ્થાનની કૌનસીલોમાં પસાર કરેલા થારા લાગુ નહિ પડે એવા મુખ્યની કાઇ કોરટના એક સકાદાપરથી તે થારા ફરવાને ૧૮૭૦ ના આગસ્ટ ચાસમાં મુખ્યની સરકારને અરજ કીધી હતી, અને તેપરથી સરકારે કૌનસીલને લગતા થારાએમાં એવી કલજ નાખી હતી કે એ થારા ઇંગ્લંડમાં જાચેલા ઇંગ્લેનેબી લાગુ પડે. (૧૩) તા ૦ ૩૧ થી આગસ્ટ ૧૮૭૦ ને દીને કાલામાની દેવાંનશાળાની ખાંચી સરકારનાં કાનપર એક કાચ જખી લાપા હતા. (૧૪) કાનરેબલ ચી ૦ સ્ટેરન પીનલ કોડ મુથારવાને કાએદા વાઘસરામની કૌનસીલમાં લાખ્યા તેમાં નવી સુચનાંએની એક અરજ ૧૮૭૦ ના અક્ટોબર ચાસમાં કીધી હતી. (૧૫) હિંદુસ્થાનની નાણાં સંબંધી કાલત તથા કારબાર વિષે પાલાંમેંડને એક અરજ કરી તેપર દેશના જુદા જુદા ભાગોમાંથી શહી લાઇ ૧૮૭૧ ના ચારથ ચાસમાં તે ઇંગ્લંડ મોકલી હતી. (૧૬) વડી સરકારનાં મેક્ટોમાં ધણી મોટા કોવાથી મુખ્યની પીબીસના અરજનેા મુખી-સીપાલીટીને આપતો કરેલો રૂ ૧૦૦૦૦ નો પ્રસિદ્ધ સરકારે પાછો મેંચી લીધો તથા બીબ નવા કરો થથારથા તેની સાંચે

એ શેઠમાં ૨૦૦૦) થી વધારે કુટુંબો તદ્દન નીરાધાર હાલ-
તમાં આવી પડ્યાં હતાં, તેમને માટે અતરથી કાંઈ મદદ મોક-

તુંબાની સરકારને તા. ૧૫ થી આપરેલ ૧૮૭૧ ને દીને
અરજ કીધી હતી. (૧૭) એ બેપની અરજી પર લેલસલેટીવ
કૌનસીલમાં પ્રમુખ સર સેતાર શીરઝનરાજક કરેલા સખ દીકાના
જવાબમાં તા. ૫ થી આગસ્ટ ૧૮૭૧ ને દીને એક લખાંન
જવાબ લખી મોકલ્યો હતો. (૧૮) તા. ૮ થી આપરેલ ૧૮૭૨
ને દીને મુખ્ય નવા મ્યુનીસીપાલ કમિશન વિષે લેલસલેટીવ
કૌનસીલને- કૅલીક સુચનાંઓની એક અરજ કીધી હતી.
એ બાદ એ કમિશન કરેલા કૅલીક રેસારો વિષે બીજી
કૅલીક સુચનાંઓની અરજ તા. ૧૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૨
ને દીને લેલસલેટીવ કૌનસીલ પર મોકલી હતી. (૧૯) તા. ૧૪
થી આગસ્ટ ૧૮૭૨ ને દીને ચાહેલાં ઝાંખોમાંથી મિતીવાડી
બેપરાંતના બીજા કરો કાઢી નાખવાને એક અરજ મુખ્યની
સરકાર પર મોકલી હતી. (૨૦) નાજદાર વાઈસરાય બારડ
નારથમુક મુખ્ય રસવાને આપ્યા તે ઠક લઈ તા. ૨૦ થી
નવેમ્બર ૧૮૭૨ ને દીને તે નાજદારની જોલાકાતે એક
કૅપ્ટેશન જઈ દેશના વહીવટ વિષે તે નાજદાર આગલ
સળી કરીઅતો રજુ કીધી હતી. (૨૧) તા. ૨૭ થી ડીસે-
મ્બર ૧૮૭૨ ને દીને પાલાર્નેટની સમાને એક અરજ કીધી
હતી કે ફિંડસ્થાનનું બ્લેન્ડે મોસમની શરૂઆતમાં પાલાર્ને-
ટનાં રજુ કરવાના કૅસવ કરવો કે તે બેપ બધા મેજમ્બરોને
તકરાર કરવાને બને. આ સુચનાં પાલાર્નેટ બાહ્ય રાખી
વાઈસરાય પર લખ્યું કે નાણાં સંબંધી વર્ષ ૭૧ થી ચારમને
બદલે ૭૧ થી ડીસેમ્બરે પુરું કરવું કે જેથી બ્લેન્ડે જલદી
રજુ થાય. (૨૨) તા. ૨૭ થી ડીસેમ્બર ૧૮૭૨ ને દીને
પાલાર્નેટના મેજમ્બર પ્રોસેસર એચ. શેસેટને સમામાં હિની
સેવા બબલવા ચાટે તેજબ તેને સુંડી કાઢનારા પાઈરનના
બ્લેકટરો પર બેપકારના પત્રો મોકલાવ્યા હતા. (૨૩) ફિંડસ્થા-
નના નાણાં સંબંધી રાજકારોબાર વિષે પરપુષ્ત તથા તલાસ
કરવાને જે પાલાર્નેટરી સીલેક્ટ કમીટી લંડનમાં નેચવામાં
આવી હતી તેમાં શાક્ષી આપવાને આશોરીશિસને તેજબ
પુણાં સાવજનીક સમાજી જમી શેકેટરી શેક નવરોજી
રસુનજીને તા. ૧૪ થી આપરેલ ૧૮૭૩ ને દીને લંડન
મોકલ્યા હતા. (એ આગજબ શેક નવરોજી સુજરાત અને
દમણના કૅલીક બાગોમાં જાતે શરી લોકોની-મુખ્ય કરી
મિડુતોની ખરી હાલત, હાલત અને શરીઆદો જોઈ આપ્યા
હતા.) શેક નવરોજીએ તા. ૧૭ થી જુન ૧૮૭૩ ને દીનેથી
શાક્ષી આપવી શરૂ કીધી, જે ૭ દીવસે પૂરી થાઈ હતી. એ
દરમિયાન તે કમીટીનાં પ્રમુખ હાનરેબલ એ. એસ. આરીટન
અને બીજા મેજમ્બરોએ શેક નવરોજીની ઘણી સખ જાલ
પાલટ તપાસ ચલાવી હતી. એજ મુખ્ય શેક દાદાભાઈ નવ-
રોજીએ પણ તા. ૧૧ થી અને ૧૫ થી જુલાઈના બે
દીવસે સુધી શાક્ષી આપી હતી. શેક નવરોજી રસુનજીની
શાક્ષીઓની નવ બાબતો વિષે મુખ્ય ઇલાકાના બિતર વિભાગના
રેવીન્યુ કમીશનર જી. એલ. આર. આશમ્બરને મુખ્યનાં
ઈંગ્લે વર્તમાન પત્રોમાં ખરે. નાંચે બહેર કીધું હતું કે તે
બાબતે શરૂઆત ખરેખરી. આનો જવાબ શેક નવરોજીએ
ઈંગ્લેમાં તરત જવાબી તથા અતરે મોકલી પોતાની શાહેદી-
ઓની બીજા ખરેખરી સાબિત કરી આપી હતી. વળી શેક
નવરોજીએ ઇંગ્લેમાં હાલતી વખતે ઇસ્ટ ઇંડીઆ આશો-
રીશિસની કૌનસીલમાં ફિંડસ્થાનના બાબ બલવવા કૅલીક

લખાને નામદાર સરકારે ૬) ઇંગ્લે, ૩) હિંડુ, અને ૩)
પારસી (હાનરેબલ ફ્રાંસિસ નશરવાંનજ પટેલ, સર જમશેદજી

બેપોગી સુચનાંઓ કીધી હતી. (૨૪) ૧૮૭૩ ના જુન
માસમાં મુખ્યનાં મ્યુનીસીપાલ કારપોરેશનમાં જત આપનારાં
બાઈ બાવરાં અથવા સમીરોની વતી તેજનાં જતો નોંધાવવાને
સવલતા આપવાને સરકારને એક અરજ કીધી હતી. (૨૫)
તા. ૮ થી નવેમ્બર ૧૮૭૩ ને દીને ડાહિન હાલમાં બહેર
સમા ખરી મુખ્ય ઇલાકાની ડીસીક્ટ મ્યુનીસીપાલીટીઓ,
નાઈ જગત, અને નીચનાં નવા ધારાની સાંચે નાજદાર
વાઈસરાયની કૌનસીલને એક અરજ કીધી હતી. (૨૬)
ઈસ્ટ ઇંડીઆ આશોરીશિસની લંડનની કૌનસીલના
પ્રમુખ જી. આઈ. ડી. પ્રીમરડ મુખ્ય આપ્યો તે ઠક લઈ
તેજના પાસે તા. ૧૦ થી નવેમ્બર ૧૮૭૩ ને દીને રસાંજી
કાવશાઈ ઇનસ્ટીટ્યુટમાં સ્થાનીક આશોરીશિસનો, તેજના
સરકાર સાથેના સંબંધ, સ્થાનીક રાજ વહીવટ વગેરે પર એક
બહેર બાબાજી કરાવ્યું હતું. (૨૭) તા. ૨૩ થી ડીસેમ્બર
૧૮૭૩ ને દીને મુખ્ય ઇલાકામાં જમીનની મેઈસલના
સંબંધમાં દીવાની અદાલતોની સત્તાની હદ મુકરર કરવાના
નવા ધારાના ખરડાની સાંચે નાજદાર વાઈસરાયની કૌન-
સીલ પર એક અરજ કીધી હતી. (૨૮) તા. ૨૬ થી
જાનેવારી ૧૮૭૪ ને દીને ઇલાકાનાં મુખ્ય શેઠોના દેશી
પોલીસ ચાલકોટોને યુરોપીયોની તપાસ ન કરવા દેવાની
જાગજીની સાંચે નાજદાર વાઈસરાયની કૌનસીલને અરજ
કીધી હતી. (૨૯) તા. ૧૨ થી જાનેવારી ૧૮૭૫ ને દીને
મુખ્યની સરકારને મુખ્ય અને પુણાં વચ્ચે દોડતી આગ-
ઝાડીઓ ઓછી કરવાની સાંચે એક અરજ કીધી હતી. (૩૦)
તા. ૧૮ થી મેએ ૧૮૭૬ ને દીને પ્રેસીડન્ટી ચાલકોટોની
સત્તા વધારવા બાબિનાં નવા ધારાના ખરડાની સાંચે નાજદાર
વાઈસરાયને અરજ કીધી હતી. પણ એ ખરડો પસાર થવાથી
તેની સાંચે શેકેટરી આંશ રહેતે તા. ૧૧ થી અક્ટોબર
૧૮૭૭ ને દીને બીજી અરજ કીધી હતી. (૩૧) તા. ૨૨ થી
ડીસેમ્બર ૧૮૭૬ ને દીને મુખ્યની સરકાર પર જુના રૂઝનાં
કાવતરાંના ધારાની સખતાઈમાં વધારો ન કરવાને અરજ
કીધી હતી. (૩૨) તા. ૨૨ થી ડીસેમ્બર ૧૮૭૬ ને દીને
થાંણુ અને રતનામીરી કલેક્ટરેટમાં એક પાસેજર ૨૪) કલાકમાં
જેટલીવાર જઇવે ઓળંગે તેટલીવાર તેની પાસે જગત
લેવાના રેવાબની સાંચે અરજ કીધી હતી. (૩૩) તા. ૧ લી
જાનેવારી ૧૮૭૭ ને દીને નાજદાર ચાહરાંજીએ શાહનશાહ-
બાબુનો મિતાબ કારણ કીધો તેની ખુશાલીમાં મુખ્યકાર્યારીજું
એક જાનપત્ર મોકલ્યું હતું. (૩૪) તા. ૧૮ થી આપરેલ ૧૮૭૭
ને દીને મોરબે રેવીન્યુ જુરીસડીકશન બાકટની સાંચે ઇંગ-
લાંડ શેકેટરી આંશ રહેતે અરજ કીધી હતી. (૩૫)
તા. ૨૧ થી આપરેલ ૧૮૭૭ ને દીને નવા પસાર થનારા
ઈંડીઆન રેલવે બાકટની કૅલીક કલમોની સાંચે નાજદાર
વાઈસરાય પર અરજ કીધી હતી. (૩૬) તા. ૨૧ થી આપરેલ
૧૮૭૭ ને દીને જવાડીના મુકદદામાં બેપર ચારવા જોઈતા
ખોદી રકમના સ્થાંપની સાંચે નાજદાર વાઈસરાય પર અરજ
કીધી હતી. (૩૭) તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭ ને દીને
દેશીમાને માર્ગે નીચ નહિ લઈ જવાના કમિશનની સાંચે
નાજદાર વાઈસરાયને અરજ કીધી હતી. (૩૮) તા. ૧૨ થી
અક્ટોબર ૧૮૭૭ ને દીને ફિંડસ્થાનથી મોરિસ જતા જહુડો
બેપરના જુલજાત બાબે નાજદાર વાઈસરાયને અરજ કીધી

છજીભાઈ પારિનેટ અને શેઠ બેહરાંમજી છજીભાઈ) ગ્રહ-સ્થાની એક કમીટી નેમી હતી. એ કમીટીને આતરે તથા દેશવરે આતે ઉત્તરાણીની ટીપ ફરવી એકઠી થાયલી રકમ મોરીસ મોટલી આપવાને સંપાદમાં આવ્યું હતું. ૨

તા ૦ ૨૦ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમન્ટીએ માહિમ મળ્યાં પ્રકાશિત આરફનેજનાં ફંડમાં રૂ.૧૦૦૦) ની સરકારી પાંચ રકમાં બાજની એક નોટ તેનાં આજમાંથી એ આરફનેજનાં પાળકેને દર વર્ષે કપડાં કરવા માટે આજ દીને બેટ આપી હતી. ૨

હતી. (૩૯) તા ૦ ૬ થી નવેમ્બર ૧૮૭૭ ને દીને જંગલ-ખાતાંના નવા કાએદાના ખરડાની સાંધે વાઇસરાયને અરજ કીધી હતી. (૪૦) તા ૦ ૨૬ થી નવેમ્બર ૧૮૭૭ ને દીને મુંબઈનાં મ્યુનીસીપલ કમીશનરે જે બાઈ-જાગ વડયા હતા તેની સાંધે મ્યુનીસીપલ કારપોરેશનપર અરજ કીધી હતી. (૪૧) તા ૦ ૧૫ થી ડીસેમ્બર ૧૮૭૭ ને દીને જરાંચજી કાવશજી ઇન્ટરવીયુમાં જાહેર સભા ભરી હિંદુસ્થાનની સનદી નાકરીની પરીક્ષામાં દાખલ થવાની જાહેર ૨૧) પરથી ઘડાડી ૧૬) ની કીધી તેની સાંધે પાલકેને ૨૫૨ અરજ મોકલી હતી. (૪૨) તા ૦ ૨૨ થી ડીસેમ્બર ૧૮૭૭ ને દીને મુંબઈના નવા આયકારી ધારાના ખરડાની સાંધે નાજદાર ગવરનરને અરજ કીધી હતી.

૧ રાઈસસ ઓફ ઇંડીઆ, ૨૮ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭.

આ કમીટીએ મુંબઈમાં રકત રૂ.૩૦૦૦) એકઠા કીધા હતા, જે થઈ રૂ.૧૨૦૦) ઇંગ્લેન્ડના, ૧૦૦૦) હિંદુઓના, અને રૂ.૮૦૦) નીચે મુજબ પારસીઓના હતા :—

(રૂ.૩૦૦) જાનરેલ જરાંચજી નશરવાંનજી પટેલ, શેઠ બેહરાંમજી છજીભાઈ, (રૂ.૨૦૦) સર જમશેદજી છજીભાઈ પારિનેટ.

એડનથી રૂ.૮૫૦) ભરાઈ આપા હતા, જે થઈ રૂ.૫૦) ઇંગ્લેન્ડના, રૂ.૮૪) હિંદુઓના, રૂ.૬૮) મુસલમાનોના, અને રૂ.૬૫૫) નીચે મુજબ પારસીઓના હતા :—

(રૂ.૫૦૦) એલજી સાહેબજી કાલામેવાલા, (રૂ.૧૦૦) કાવશજી હીનશાહ એડનવાલા, (રૂ.૨૫) શેરામજી કાવશજી ખરાસ, મનચેરજી એલજી સેવારીવાલા, (રૂ.૫) કાવશજી રસતજી તુરકી.

સુરતથી રૂ.૨૫૮) ભરાઈ આપા હતા, જે થઈ રૂ.૨૩) હિંદુઓના અને બાકી રૂ.૨૩૫) નીચે મુજબ પારસીઓના હતા :—

(રૂ.૧૦૦) બરજેરજી મેહરવાંનજી રેજર, (રૂ.૨૫) સાહેબજી કાવશજી એડી, જમશેદજી કાવશજી એડી, (રૂ.૮૫) રૂ.૨૫) ની અંદરની રકમ.

૨ બોમ્બે ગેઝેટ, તા ૦ ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭.

આ નોટ શેઠ કાવશજીએ એ આરફનેજના શેફ્ટરી જાવર નીચે મુજબના પત્ર સાથે મોકલી હતી :—

BOMBAY, 20th DECEMBER 1867.

To

THE SECRETARY SCOTTISH ORPHANAGE, MAHIM.

Sir,—I have the pleasure to enclose you one Promissory Note for Rs. 1,000 (one thousand) of 5

તા ૦ ૨૨ મી ડીસેમ્બર.

શેઠ બેહમતજી ડાયાભાઈ મુનશીએ ઇંગ્લેન્ડ, ફારસી તથા આરબી ભાષા મળેના ઉપોગી વપડાના વાકયોના સંગ્રહનું એક ચોપાનનું આપીસીનીઆની સદાઈ ઉપર જનારા અમલદારોના ઉપોગને માટે છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. ૩

તા ૦ ૨૬ મી ડીસેમ્બર.

પુણવાંના દસ્તુર નાથરવાંનજી જમાસપજી જમાસ આશાનાને તેઓએ ૧૮૫૭—૫૮ ના બળવા વખતે સરકારને કરેલી મદદના બદલામાં હિંદુસ્થાનની નામદાર સરકારે “ખાન-બાહદુર” નો ખિતાબ આપ્યો હતો. ૪

તા ૦ ૨૬ મી ડીસેમ્બર.

રેજ ૮ માહ ૪ (થે ૦) ૧૨૩૭ વનદેજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાહ કુકીઆહ તે શેઠ જંગીરજી નશરવાંનજી મોદીનાં પેહલીવારનાં ધણીઆની તથા શેઠ ધનજીભાઈ એલજી આલખલેસનાં બેટીનાં ઉકમણામાં તેમનાં ખેશીઓએ રૂ.૨૮૭૫) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૫

તા ૦ ૩૧ મી ડીસેમ્બર.

આએ વર્ષમાં પ્રયાને તા ૦ ૧ થી જાનેવારીથી તે તા ૦ ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭ સુધીમાં મુંબઈના પારસીઓમાં ૮૭૬ જન્મ થયલાં નોંધાયાં હતાં.

એજ વર્ષમાં મુંબઈમાં પારસીઓમાં ૨૦૭ જોડાંનાં લગન તથા ૭૫ જોડાંનાં ગરનાં નીચે મુજબની વીગતે થયાં હતાં :—

per cent. interest No. 016396 of 1856-57 which please keep as deposit, and interest of it only to be spent towards clothing the children of the above Institution.

Please always keep our account with the former donation in Government paper of Rs. 1,000. I consider that as a Parsee I owe a heavy debt of gratitude to the English nation under whose Government I enjoy freedom and liberty.

I have the honor to be,

Sir,

Your most obedient servant

COWASJEE JEHLANGHER.

a “A collection of useful sentences, &c. in English, Persian, and Arabic; the whole in Roman characters; by Romanji Dosabhai Munshi. Bombay printed at the English and Guzraty Job Printing Press. 1867.”

૪ બોમ્બે ગવરનરેટ ગેઝેટ, ૨૬ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭.

એ ખિતાબ સાથે એજને દખણના બીજા વર્ગના સર-દારની પદવી તથા ઉકા પજી બપશવામાં આપ્યા હતા.

[રાસત ગોરતાર, તા ૦ ૧૬ થી રજવારી ૧૮૬૮.]

૫ બે જમશેદ, તા ૦ ૩૧ થી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭.

		નર. નારી. જુમલે.		
સગન—	૪ વર્ષનાં	૦	૧	૧
	૫ વર્ષનાં	૦	૧	૧
	૬ થી ૧૦ વર્ષનાં	૩*	૨૫	૨૮
	૧૧ થી ૧૫ વર્ષનાં	૪૬	૧૩૨	૧૮૧
	૧૬ થી ૨૦ વર્ષનાં	૬૩	૪૨	૧૦૫
	૨૧ થી ૨૫ વર્ષનાં	૬૦	૫	૬૫
	૨૬ થી ૩૦ વર્ષનાં	૨૧	૧†	૨૨
	૩૧ થી ૩૫ વર્ષનાં	૭	૦	૭
	૩૬ થી ૪૦ વર્ષનાં	૧	૦	૧
	૪૧ થી ૪૫ વર્ષનાં	૨	૦	૨
	૪૬ થી ૫૦ વર્ષનાં	૦	૦	૦
	૫૧ થી ૫૫ વર્ષનાં	૧†	૦	૧

		૨૦૭	૨૦૭	૪૧૪
ગમરનાં-૧૧ થી ૧૫ વર્ષનાં	..	૦	૨	૨
૧૬ થી ૨૦ વર્ષનાં	..	૧	૧૧	૧૨
૨૧ થી ૨૫ વર્ષનાં	..	૩	૧૧	૧૪
૨૬ થી ૩૦ વર્ષનાં	..	૭	૭	૧૪
૩૧ થી ૩૫ વર્ષનાં	..	૧૦	૩	૧૩
૩૬ થી ૪૦ વર્ષનાં	..	૭	૧૬	૮
૪૧ થી ૪૫ વર્ષનાં	..	૫	૦	૫
૪૬ થી ૫૦ વર્ષનાં	..	૦	૦	૦
૫૧ થી ૫૫ વર્ષનાં	..	૧	૦	૧
૫૬ થી ૬૦ વર્ષનાં	..	૧	૦	૧

૩૫ ૩૫ ૭૦

એજ વર્ષમાં મુખ્ય મધિ પારસીઓમાં નીચે મુજબની વીગતે ૮૧૩ મરણ નિપજ્યાં હતાં :—

તરતનાં જન્મલેખાં	૪૬	૩૩	૭૬
૧ દીનથી ૧ માસ સુધીનાં	૪૪	૩૩	૭૭
૧ માસથી ૧ વર્ષ સુધીનાં	૫૮	૬૦	૧૧૮
૧ થી ૫ વર્ષનાં	૭૩	૭૩	૧૪૬
૬ થી ૧૦ વર્ષનાં	૧૪	૧૦	૨૪
૧૧ થી ૨૦ વર્ષનાં	૧૨	૧૭	૨૯
૨૧ થી ૩૦ વર્ષનાં	૨૮	૩૧	૫૯
૩૧ થી ૪૦ વર્ષનાં	૩૬	૨૧	૫૭
૪૧ થી ૫૦ વર્ષનાં	૩૩	૧૮	૫૧
૫૧ થી ૬૦ વર્ષનાં	૨૬	૨૪	૫૩
૬૧ થી ૭૦ વર્ષનાં	૨૭	૨૨	૪૯
૭૧ થી ૮૦ વર્ષનાં	૨૧	૩૩	૫૪
૮૧ થી ૯૦ વર્ષનાં	૧	૧૦	૧૧
૯૧ થી ૧૦૦ વર્ષનાં	૨	૪	૬

૪૨૪ ૩૮૯ ૮૧૩

* એમાં નાથલાંમાં નાથલાં ૭ વર્ષના એક છોકરો હતો.

† એ ૨૮ વર્ષની એક કુવારી છોકરી હતી.

‡ એ ૫૨ વર્ષનો બીજવર હતો.

§ એ ૩૭ વર્ષની રંડાપલી સ્ત્રી હતી.

|| એ ૬૦ વર્ષનો રંડાપલો ચાઠીડો હતો.

¶ એમાં ૧૦૦ વર્ષની એક સ્ત્રી હતી.

એ (૧૩) મરણ નીચલા લગાઓ ઉપર થયાં હતાં :—

કોલાબા	૧૨	બાહિરકોટ	૧૧૩
કોટ	૩૧૪	એતવાડી	૬૩
ધાબીતલાવ	૧૭૫	કામાડીપરા	૨
કરેલવાડી	૪	મેટાંકી	૩
ગીરગાંમ	૧૪	નાગપારા	૧
ચોપાતી	૧૩	ભીડીબગર	૨૬
ગ્રાંટ રોડ	૫	ભાંચેખલા	૬
તારદેવ	૬	મજગાંમ	૨૬
ગોવાલીઆ	૫	પરેલ	૫
ખંખાલા	૧	વરલી	૧
માહલસી	૧	માહીમ	૩
વાલકેશ્વર	૪	વાંદરા	૧

૮૧૩

એ (૧૩) મરણ નીચલાં કારણોથી નિપજ્યાં હતાં :—

તાવ	૨૨૨
માનતાંતુને લગતાં દરદો	૬૪
ફેફસાંને લગતાં દરદો	૬૧
ધોહીવીકાર તથા નાકવતી	૧૦૩
જઝંદર	૧૦
શીતલા	૩૭
ગોવર	૬
કાલેરા	૧૬
મરડો તથા પેટ	૧૧૪
પીશાબને લગતાં દરદો	૪
ધુપા ભાગને લગતાં દરદો	૬
આમડી તથા હાલચાલ અને તંતુને લગતાં દરદો	૭
તરતનાં જન્મલેખાં	૭૬
રગડાળીત	૨
નહિ જણાવતાં કારણો	૩
આપધાત	૭

(૪ જોડર ખાધને.

૧ ગણ કાપીને.

૨ કુવામાં પડીને.)

આપધાત કરી જરણ પામેલાં સાત જણામાં પાંચ પુરૂષ અને બે સ્ત્રી હતાં. પુરૂષોમાં એક ૨૮ વર્ષનાએ કાંઠ જણાવતાં કારણ વગર તથા એક ૨૫ વર્ષનાએ કાંઠની રાખવા આપેલી રૂ.૧૦૦૦ ની નોટ ખરચાઈ જવાથી ચક્રમનને લીધે બધેએ શોચન આપેને એક ૧૮ વર્ષના છોકરાએ સગજની અસ્થિર હાલ-તમાં ગણ કાપીને તથા એક ૫૩ વર્ષનાએ ચાકરી ખાવાથી જીવન મન થવાને લીધે અને એક ૭૦ વર્ષનાએ સાંઠગીથી કઠાલીને બધેએ કુવામાં પડી આપ-ધાત ક્રીધા હતા. સ્ત્રીઓમાં એક ૧૪ વર્ષની છોકરીએ જણાવતાં કારણ વગર અને બીજી ૨૭ વર્ષનીએ પેતાના એક વાહલી પેદનનાં જરણના ગમને લીધે સગજની હાલત ખગડવાથી બધેએ શોચન આપેને આપધાત ક્રીધા હતા.

હોનારત, અકસ્માત, વગેરે.....

(૧ છાકટપણમાં.)

- ૧ દરીયામાં મછવો ઉધો વલવાથી.
- ૧ દરીયામાં પ્રાંચ પરથી ઘુડી પડવાથી.
- ૧ દરીયામાં નાહતાં.
- ૧ પેટમાં કટેરો ભોંકાવાથી.
- ૧ આંધળર ફાટાથી ઝાઝવાથી.
- ૧ મેતાડીને બદલે શોમલ આધાથી.
- ૧ ગાડી તલે આવી જવાથી
- ૧ ત્રીને માલથી પડી જવાથી.)

અકસ્માતથી થરણ પામેલાં નવ જણાંમાં છ પુરુષ અને ત્રણ સ્ત્રી હતાં. પુરુષોમાં એક (૬૦) વર્ષનો છાકટ દારૂની ફુગાંવાથી ખુદરતી થોહતે થરણ પામેલો હતો આથી, એક (૨૪) વર્ષનો દુબાશ દરીયામાં વાહણ પર જતાં પવનને લીધે જીવો ઉધો વલવાથી તથા એક

૪૫) વર્ષનો કલશાની વાહણ પર કાચ કરતા પરાંચનું દોરડું ઘુડી જવાથી અને એક (૨૦) વર્ષનો છાકટ દરીયામાં નાહતાં ડુંખી ગયા હતા, એક (૧૭) વર્ષનો છાકટો બુલકાધથી કચીશરીએ આશીસનો દરવાજો કુદાવતાં પેદામાં કટેરો ભોંકાવાથી અને એક (૫૦) વર્ષનો ઝીરમાંચમાં આંધળ શકરોડીનું આંધળર શાટાથી તેમાં ડાઝી જવાથી થરણ પામ્યા હતા. સ્ત્રીઓમાં એક (૨૮) વર્ષનીએ જોડોડી ખાવાની ટેવને લીધે તેને બદલે બુલકાથી જોર થારવાનાં શોચલનો કાઢકા ખાવાથી, તથા એક (૨૫) વર્ષની રસ્તામાં ઝાડી તલે આવી જવાથી અને એક (૮) વર્ષની છાકટી ત્રિજે ચાલની પારીએથી ડોકાવતાં છછઆંપરથી રસ્તામાં પડી જવાથી થરણ પામીએ હતી.

વળી એજ વર્ષમાં સુંબહ મધે ટહ પારસીઓએ નાદાર દેવાદારની કોરડોનો આશરો મેલવવાને અરજ કીધી હતી, જેમાં ત્રણ આરતો પણ હતી.

ઈં સં ૧૮૬૮.

આએ વર્ષનાં “ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” નાં કલેન્ડરમાં સંઘળી ખીના નીચલા ફેરફાર તથા વધારા સિવાય આગલાં કલેન્ડરની માફકજ છે.

બેંક—

ન્યુ બેંક ઓફ બામ્બેના ડાયરેક્ટરોમાં દીનચાહજ માણેકજ પીટીટ.

નર્સરી ફાલક કુંપનીએ—

અમદાવાદ યુનિટેડ પ્રીવીંગ એન્ડ નેશનલ એજનસી કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં દીનચાહજ હોરમજજ કરાકા.

આલખરટ મીલસ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં શેરાખજ ફરાંમજ પેટલ.

આલખરટ પ્રેસ કુંપની ઓફ કરાંચીના ડાયરેક્ટરોમાં ડાકટર અરદેશર જમશેદજ ભાણવાલાનું નામ વધારે. માનેજર, જંગીરજ હોરમજજ મોદી.

કોલાખા કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં હાનરેબલ ફરાંમજ નશરવાંનજ પેટલ, દીનચાહજ માણેકજ પીટીટ, મેહરાંમજ જીજભાઈ.

ક્રીઅર લેન્ડ એન્ડ રેલેમેશન કુંપનીના ચેકેટરી, મનચેરજ નવરોજજ ખનાજ.

ગ્રેટ હરરન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં ખુરશેદજ નોશરવાંનજ કામાજને બદલે મેહરાંમજ નશરવાંનજ ભાવનગરી, તથા અરદેશર ડાશાભાઈ મુનશીનું નામ વધારે.

ગોદારની બુલરાત આંધલ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં અમરપંદીઆરજ રસતમજ. ચેકેટરી, ચાપુરજ વીરજ.

હાઉસ એન્ડ લેન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં જંગીરજ રસતમજ મોદીનું નામ વધારે.

સુરતની જાફરઅલી સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં રતનચાહ પેશતનજ વકીલનું નામ વધારે.

મલખાર કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં હોરમજજ બહમનજ વાડીઆ.

માણેકજ પીટીટ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં એલજ નશરવાંનજ ચેકા, પીરજચાહ મેહરાંમજ જીજભાઈ અને પેશતનજ હોરમજજ મંતોકનાં નામે.

ઓરીએન્ટલ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપનીના એજંટ, મેહરાંમજ ફરાંમજ (પાંડે) ની કુંપની.

દીનાવલી પ્રેસ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં દીનચાહજ માણેકજ પીટીટ, દાદાભાઈ જમશેદજ નાએમાંખાલા.

યુનિટેડ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપનીના ડાયરેક્ટરોમાં ડાકટર મેહરાંમજ નવરોજજનું નામ વધારે.

ફુલ્લામાં બચલી કુંપનીએ—

બામ્બે સીટી બેંકના લીકવીડરોમાં જંગીરજ રસતમજ મોદીને બદલે ખરજોરજ રસતમજ મોદી.

બામ્બે પ્રેસીડનસી બેંક—લીકવીડરો, પેશતનજ નવરોજજ પોહ્યા, ડાશાભાઈ ફરાંમજ કામાજ, નવરોજજ માણેકજ વાડીઆ.

બામ્બે ટ્રેડિંગ એન્ડ બેંકિંગ આશીશીએજન—લીકવીડરો, દાદાભાઈ રસતમજ ખનાજ, દીનચાહજ માણેકજ પીટીટ, પેશતનજ નવરોજજ પોહ્યા. માનેજર, કુવરજ રસતમજ મોદી.

બામ્બે બેંક એન્ડ રીપાનરશીય આશીશીએજન—લીકવીડર, હોરમજજ નાનાભાઈ જમશેદજ.

સા. ડી. કાંઈ એંડ બેંકીંગ કુંપની—
લીકવીડર, કાવશ બનાભાઈ દાવર, રસતમજી બર-
જોરજી મોદી, શેરાબજી પાલજી મેહરજી, દોરાબજી
ફરાંમજી પાંડે. મોનેજર, અરદેસર બહમનજી કાકા.

ચુજરાત શ્રીનાનશીયલ આશીશીએશન (અમદાવાદ-
ની)—લીકવીડર, ફરાંમજી પેશતનજી વખીત.

ભારતીય શ્રીનાનશીયલ આશીશીએશન (અમદાવાદ-
ની)—લીકવીડર, દીનસાહ હોરમજી કરાકા.

રાયલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા—લીકવીડર, દીનસાહજી
માણેજી પીટીટ, નથરવાંનજી માણેજી પીટીટ.

યુનીયન બેંક ઓફ બોમ્બે—લીકવીડર, શેરાબજી
તેહમુજી લીંગેટા.

આજબરટ ઇનશુરનસ કુંપની—લીકવીડર, ડાકટર
અરદેસર જમશેદજી ભાજીવાલા, અરદેસર રસતમજી
ચેકના, જમશેદજી દાદાભાઈ વાડીઆ.

બોમ્બે એંડ ટર્રામ્બે કુંપની—લીકવીડર, પેશતનજી
દાદાભાઈ વાડીઆ.

બોમ્બે મરચન્ટ ઇનશુરનસ કુંપની—લીકવીડર, પેશ-
તનજી ધનજીભાઈ કુરલેવાલા, નવરોજજી દોરાબજી ગામે.

બોમ્બે ઓરીએન્ટલ ઇનશુરનસ કુંપની—લીકવીડર,
મેહરવાંનજી ફરાંમજી પાંડે, નથરવાંનજી રતનજી તાતા,
મેહરવાંનજી નથરવાંનજી પટેલ, લીમજી જમશેદજી
બાટલીબાઈ.

બોમ્બે રાયલ ઇનશુરનસ કું—લીકવીડર, પેશતનજી
નવરોજજી પોંદ્યા, બહમનજી જીજીભાઈ, શેરાબજી
ફરાંમરોજી સારંગના.

જીપારજી બી થરડ જ્યુટ એંડ વુલ સ્પીનિંગ એંડ લીવીંગ
કુંપની—લીકવીડર, નથરવાંનજી અરદેસર વાડીઆ.

ઓરીએન્ટલ ઇનશુરનસ શેશાઈડી—લીકવીડર,
અરદેસર હોરમજી ચીનાઈ, કુવરજી રસતમજી મોદી.

લીગાસ પેટનટ સ્ક્રીપ એંડ ફ્રાંકિંગ કુંપની—લીકવી-
ડર, પેશતનજી નવરોજજી પોંદ્યા, શેરાબજી ફરાંમ-
રોજી સારંગના.

પારસી બાપારી પેટ્રીડીઓમાં વધારે—

બી. એંડ. એ. હોરમારજી,

અરદેસર હોરમજી વાડીઆ.

નથરવાંનજી અરદેસર હોરમજી વાડીઆ.

બી. એચ. કામા.

અરદેસર શેરાબજી વાડીઆ એંડ કુંપની.

ધનજીભાઈ રતનાગર એંડ કુંપની.

ધનજીભાઈ અરદેસર રતનાગર.

અરદેસર બોદાઈ ઇરાની.

એલજી ફરાંમજીની કુંપની,

કાવશ બેનજી આલબહેસ.

માણેજી એલજી આલબહેસ.

ધનજીભાઈ એલજી આલબહેસ.

બહમનજી એલજી આલબહેસ.

દાદાભાઈ એલજી આલબહેસ.

હોરમજી એલજી આલબહેસ.

ફરાંમજી એલજી,

ફરાંમજી એલજી દાવર.

હોરમજી એલજી દાવર.

રસતમજી દાદાભાઈ કામાની કુંપની,

દાદાભાઈ હોરમજી કામા.

રસતમજી દાદાભાઈ કામા.

ચાપુરજી દોરાબજી સકલાતવાલા.

યુરોપિયન પેટ્રીડીના પારસી દલાલોમાં વધારે—

એંગલ એંડ કુંપની—પીરોજસાહ પેશતનજી (મેહ-
રજી) ની કુંપની.

બ્રાઈસ એંડ કુંપની—માણેજી અરદેસર (દાદી-
બરજોર) ની કુંપની.

કલોવર (જન) એંડ કુંપની—અરદેસર જમશેદજી
બાટલીબાઈ.

શ્રીનલે કલાર્ક એંડ કુંપની—ફરાંમજી એલજી દાવર.
ગમપરટ, એ. સી.—ફરાંમજી અરદેસર દાવર.

તા ૦ ૩ જી જાનેવારી.

શેઠા ફરાંમજી મોટાભાઈ વખીત તથા બરજોરજી નથ-
રવાંનજી વખીલે મુરત મધે ઇંગ્રેજી શિપવવાની એક સ્કુલ
ચાલુરના લટા ઉપર આજદીનથી ઉઘાડી હતી.

તા ૦ ૪ થી જાનેવારી.

મુંબઈ સમાચારના માલિકે શેઠા નાનાભાઈ રસતમજી
રાંણીના અને માણેજી અરજોરજી મોનોચેહરહોમજીનાએ
“લોક મીત” નામનું મુંબઈ સમાચાર પત્રમાંથી આપ્યાં
અઠવાડીઆની જાણવા લાયક બાબતો તથા અપરોના ઉતા-
રાનું દર અઠવાડીઆના શનીવારે સાંજનાં પ્રગટ થવું એક
વર્તમાનપત્ર પ્રગટ કરવા માડયું હતું.

૧ એ સ્કુલમાંથી શેઠ બરજોરજી નથરવાંનજી વખીલે
૧૮૬૬ ના ચારત્રથી પોતાનો સંબંધ છોડવાથી શેઠ ફરાં-
મજી મોટાભાઈ વખીલે તે ઇ. સ. ૧૮૭૧ થી પોતે જરજી
પાખ્યા ત્યાંસુધી ચલાવી હતી. એ બાદ તેઓના ભાઈ શેઠ
બરજોરજી મોટાભાઈ વખીલે તે ઇ. સ. ૧૮૮૬ સુધી
પોતાને નામે ચલાવી હતી, અને હાલ તે શેઠ કરશનદાસ
નારજીદાસ ચેત્તાલ ચલાવે છે.

૨ એ પત્ર થોડુંક સુધી દર શનીવારે સાંજનાં નીક-
લ્યા પછી તે દર રવીવારે પ્રગટ થવા માડયું હતું, અને
ઇ. સ. ૧૮૮૬ થી તે દર અઠવાડીઆમાં બેવાર બરજોરજી
અને રવીવારે પ્રગટ થાય છે. ઇ. સ. ૧૮૭૧ ના અઠવાડીય
ચાસમાં જ્યારે શેઠ નાનાભાઈ રસતમજી રાંણીનાએ મુંબઈ
સમાચારમાંથી નામ છોડવાથી એ પત્રની ચાલેલી અબલા
શેઠ માણેજી અરજોરજી મોનોચેહરહોમજીના હાથમાં છે.

તા ૦ ૬ મી જાનેવારી.

અત્રેની ટ્રાંઝ મિડીકલ કોલેજમાં થિયનારા ચંચલ વિદ્યાર્થીઓને સ્કાલરશીપો અને હનામો આપવાની વાર્ષિક સભા આજ દિને મળી હતી. સરનશીનની ખુરસી હાનરે-યન બી. એચ. એલેક્સી લીધા બાદ એ આતાના પ્રીનસીપાલ ડાક્ટર રેડફોર્ડે ગયાં શાલોના રીપોર્ટ વાંચી સંબોધ્યા. જે પછી ચંચલ વિદ્યાર્થીઓને હનામો તથા સ્કાલરશીપો આપી હતી, જેઓમાં એક જ પારસી—તેહમુજી બીખાજી નરીમાન, ને ૩૧૦) ની સરકારી સ્કાલરશીપ મળી હતી. એ કોલેજનાં પુસ્તકખાનામાં ખુદરતી તવારીખને લગતાં પુસ્તકો ખરીદવા માટે શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ ૩૨૦૦૦) ની રકમ આજ દિને બેટ મોકલી હતી તે ઉપકાર સાથે બાહ્ય રાખવા બાદ સરનશીન એક સુભાખીત ભાષણ કરી સભા બરખાસ્ત કરી હતી. ૨

તા ૦ ૬ મી જાનેવારી.

શેઠ હીરજીભાઈ મેહરાબાનજી વાડીઆને નામદાર સરકારે કામચલાઉ ગોળવણી તરીકે (આખીરનીગીયાની લગાડને લીધે) તા ૦ ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૮૬૭ થી મુંબઈની સરકારી ગોદાના ખાસ ઉપકુટી મામુર-ખીલડર તરીકે નેમ્યા હતા.

પુણ્યાના માણ મુનસફ શેઠ અરદેસર અરશિદજી શેઠાને નામદાર સરકારે પુણ્યાં જીલ્લાના હાનરરી માણજીને નેમી તેમને પેહલા વર્ગના સુખારકિત માણજીને નેમ્યા આપી હતી. ૩

૫ એ રકમ શેઠ કાવશજીએ ડાક્ટર બરડુડ જીવર નીચની ચીઠી સાથે મોકલી હતી, જે સભામાં વાંચી સંબોધવામાં આવી હતી :—

My dear Birdwood,

Will you ask Dr. Stedman to announce today at the annual meeting of the Grant Medical College the enclosed gift of Rs. 2,000, cheque on the Bank of Bombay, to be expended on the purchase of works of Natural History for the College Library.

Yours Sincerely,

COWASJEE JEhanghler.

9th January, 1868.

૨ ટાઈમસ આર્કાડીઆ, ૧૧ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

૩ બોમ્બે ગવર્નેટ ગેઝેટ, ૬ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

એ મહાદેવ વખતે એમીએ કરેલી મેહનત તથા બતાવેલી ખંત અને કારસાજને જાટે તે વેળાના સરનીન્ટેંડંટ આર્ચરીન કયાનડર ઇ. ટી. રાખીનસને નાજદાર સરકાર જીવર ૬૦ સં ૧૮૬૮ ના જીન જાસનાં મોકલેલા રીપોર્ટમાં લખેલું છે :—

"To the Storekeeper and his department, to Mr. Jamssetjee Dhunjeebhoj Wadia and his able Assistant Mr. Hirjibhoj Merwanjee Wadin (Special Assistant Master Builder), Mr. Rustomjee Ardesbir Wadia Assistant Master Builder &c. &c. the warmest praise is due for a zeal and energy that has done them honour, and reflected the greatest credit on the public service."

તા ૦ ૧૦ મી જાનેવારી.

રોજ ૨૦ માઈ ૪ (થિ) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરી.

સુરતની પાસેનાં સુમાલી ગામમાં ૬૦ સં ૧૮૨૨ માં મરહુમ શેઠ કુવરજી ચાણેજી મુકાદમે જે આદરની દરે-મેહર બંધાવી હતી તે રેતીના રૂઠામાં દટાઈ જવાની તૈયા-રીમાં હોવાથી તેમના બવિજન શેઠ રસતમજી શાપુરજી મુકા-દમે બીજી જગા લઈ ત્યાં દરેમેહર બંધાવી નવેસરથી આદરન બનાવી આજ દિને પોતાના મજદુર કાકાની નહમિતે પરકાયા હતા. ૪

તા ૦ ૧૧ મી જાનેવારી.

મુંબઈના નામદાર ગવરનર સર સેમીર શ્રીજીજીરાજડે આજ રાત્રે પરીક્ષના સરકારી મેહનમાં એક "સીસેપશન" બર્થ હતું, જે વેળાએ નીચના પારસી મહરથો હાજર થયા હતા—

હાનરેયન ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, શેઠા અરદેસર હેરમજી વાડીઆ, ડોશાભાઈ ફરાંમજી કરાકા, બહમનજી જીજીભાઈ, અરશિદજી રસતમજી કામાજી, અરદેસર અરશિદજી દાદીશેઠ, નવરોજીજી કુરુનજી, મેહરજીભાઈ બાપુજી વીકાજી, હેરમજી બાપુજી વીકાજી, હીરજીભાઈ અરદેસર દાદીશેઠ, દાદાભાઈ બહમનજી જીજીભાઈ, પેશતનજી બહમનજી જીજીભાઈ, નાનાભાઈ મેહરામજી જીજીભાઈ, તેહમુજીજી જમશિદજી દેસાઈ. ૫

તા ૦ ૧૪ મી જાનેવારી.

મુંબઈની પુનીવરસીટીની સાતમાં વર્ષની કાનવોકેશન આજ દિને ટાકિન હાલમાં બરાઈ હતી. પ્રમુખસ્થાને ચાન-સેનર સર સેમીર શ્રીજીજીરાજડે ખીરાજ્યા હતા. આ વેળાએ

૪ આ દરેમેહર જીવર નીચની તખી જારીબીઠ :—

"પાખ દાદાર હેરજીજીની જદદેલિ."

"પાખ આદરીઆન શાહેબ અસલજાં શજાલી ગાજ
"જધે બેશતનશીન પારસી કુવરજી ચાણેજી મુકાદમે
"બંધાવેલું હતું. પણ રેતીના રૂઠાથી તે આદરીઆન રૂઠાઈ
"જવા આપ્યાથી નવા પાઆથી ચરફુજ કુવરજી ચાણેજી
"મુકાદમની નહમિતે તેવજીનાં ભતરીબ રસતમજી શાપુરજી
"મુકાદમે કરીને નવા પાઆથી બંધાવ્યું છે. રોજ ૨૦
"મેહરાંજ માઈ ૪ તીર શને ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરી. તા ૦
"૫૦ મી જાનેવારી સને ૧૮૬૮ અંજરેલ શવંત ૧૪૨૪ નાં
"પોશ વદ ૧ વાર મહરે."

એ દરેમેહર પણ બીશકાર થવાથી ત્યાં બીજી જગાપર શેઠા દાદાભાઈ અને કાવશજી પાલજીજી સવંતાએ પોતાના બાવા ચરફુજ શેઠ પાલજીજી દાદાભાઈ સવંતાની નહમિતે નવી દરેમેહર બંધાવી તે તા ૦ ૧૨ મી આપરેજ ૧૮૮૭ ને દિને પરકાવી હતી.

૫ ટાઈમસ આર્કાડીઆ, ૧૩ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

એનિ-પદવીની સુનદા આપવામાં આવી હતી તેમાં નીચલા પારસીઓ હતા:—૧

આસ્ટર ઓફ આસ્ટર (એમ. એ.) ની સુનદ—
ચાપુરજી હેરમજી પાટક, દાદાભાઈ શેરાવજી પટેલ, રૂચ-
તમજી મેહરવાંનજી પટેલ, જમશેદજી નવરોજજી ઉતવાલા.

બેચલર ઓફ આસ્ટર (બી. એ.) ની સુનદ—
જમશેદજી અરદેસર દલાલ, પીરજીશાહ દાદાભાઈ બેદવાર,
જમશેદજી અરદેસર દુબાઈ, બહમનજી એદલજી માદી,
માણેકજી નશરવાંનજી નાણાંવતી, ફરાંમજી રૂચતમજી વીકાલ.

આ વેળાએ અપાયેલાં યુનીવર્સિટી પ્રાઇઝોમાં રૂ.૨૦૦) નું “હોમજી અરદેસર પ્રાઇઝ” શેઠ અરજોરજી એદલજી માદીને “સર્વે મંડળ” ઉપર મુકી શરૂ થયેલ કવિતા રચના માટે આપવામાં આવ્યું હતું.

વળી શેઠ કાવશજી ભંજીરજી રૂડીમનીએ આજ દીને યુનીવર્સિટીના વાઇસ ચાન્સેલર શરૂ અલેક્ઝાંડર ગ્રાંટ બારોનિટ બેંગ એક પત્ર લખી રૂ.૫૦૦૦) ની સરકારી નોટ તેનાં આજ્ઞાથી દર શાલ મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષામાં લાડીન

૧ ટાઇમસ ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૬ થી બનેવારી ૧૮૬૮.
ઉપલા પદવી મેલવેલા પારસીઓ ઉપરાંત આએ વર્ષ યુનીવર્સિટીની નાઇલી પરીક્ષાઓમાં નીચલા પારસીઓ પસાર થયા હતા—

ફર્સ્ટ એક્ઝામીનેશન ઈન આસ્ટર (એર. ઇ. એ.) ની પરીક્ષામાં—હેરમજી ભંજીરજી ભામા, બહમનજી પીરજીશાહ કંત્રાકર (ચાહુવાલા), અરજોરજી એદલજી મોરી, અરજોરજી રૂચતમજી મોરી, રૂડીનજી કાવશજી મુક્તા, દાદાભાઈ નશરવાંનજી નાણાંવતી, બેરંજીશજી રૂચતમજી પટેલ, જનચેરજી રૂચતમજી પટેલ, નશરવાંનજી હીરજીભાઈ પટેલ, ચાણેકશાહ ભંજીરજીશાહ તાલેવારખાં, નવરોજજી દોરાવજી ખંડાસેવાળા.

મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષામાં—દાદાભાઈ જમશેદજી આલપાઈવાલા, જનચેરજી મેહરવાંનજી ભાવનગરી, દોરાવજી જમશેદજી કંત્રાકર (નાએગાંવવાલા), નવરોજજી ચાણેકજી કંત્રાકર (પરવેલ), રૂચતમજી નવરોજજી હાદીઅરજોર, જમશેદજી નશરવાંનજી હાડવાલા, હીરજીભાઈ રૂચતમજી દાવર, રૂચતમજી બીનેચેરજી દસ્તુર જાસાસઆશાના, બેનજી ચાણેકજી ભંજી-
સરીઆ, રૂચતમજી રૂચતમજી જોશી, જમશેદજી બેરંજીશજી કાંઠા, ડોશાભાઈ અરજોરજી કાંઠાવાલા, રૂડીનજી બેનજી કાંઠાની, જમશેદજી હીનજીશાહ ખંખાતા, કાવશજી હીનજીશાહ ખંખાતા (કાંઠાની), હેરમજી નવરોજજી લારડ, ભંજીરજી મેહરવાંનજી જનજી, હેરમજી દાદાભાઈ ચંચાની, શેરા-
વજી બહમનજી ચાસકર, એદલજી જમશેદજી બીસતરી, રૂચતમજી હેરમજી નાણાંવતી (અમદાવાદના), બનજીશાહ નવરોજજી પારખ, પેશતનજી હેરમજી પાટક, એદલજી શેરાવજી સરાઈ, નશરવાંનજી રૂચતમજી તંબોલી, જનચેરજીશાહ રૂચતમજી બીનવાલા, ચાણેકશાહ ચાણેકજી વીકાલ, ડોશાભાઈ નશરવાંનજી વાડીઆ, હેરમજી હીરજીભાઈ વાડીઆ, મેહરવાંનજી નશરવાંનજી વાડીઆ.

બાપામાં ચઠતા આવનાર વિદ્યાર્થીને તેમનાં નામની સ્કાલર-
શીપ આપવા માટે મિટ્ર આપી હતી.૨

તાં ૧૫ મી બનેવારી.

રોજ ૨૫ માઈ ૪ (થિં) ૧૨૩૭ બનદેવરદી.

મરણ—દસ્તુર કેપ્તશર દાદાભાઈ, સુરતવાલા—ઉમર વર્ષ ૭૨) સુરતના વડા દસ્તુર દાદાભાઈ રૂચતમજીના વડા દીકરા. એવણને ઈં સં ૧૮૨૧ માં પોતાના બાપનાં મરણથી સુરતના શેહનશાહી જરયોશ્તીઓના વડા દસ્તુર નેમ્યા હતા. ઈં સં ૧૮૨૩ માં સુરત મધિ મરહુમ શેઠ દાદાભાઈ નશરવાંનજી માદીની નહઅતે પરકાપનાં શેહનશાહી આતશમેહરાંમની પેહલી બાએ એવણે લીધી હતી. તે પછી ઈં સં ૧૮૩૭ માં સુરતની દસ્તુરી બાએ એઓ તથા એઓના કાકાના દીકરાના દીકરા દસ્તુર જમશેદજી અરજોરજી કે એવણનો પણ પોતાના બાપવાની જગો પર દસ્તુરીના હક હતા તેઓ વચ્ચે વાંધા ઉઠ્યા, જેથી સુરતની તે વેળાની પંચાતના અકાબરોએ બંધ દસ્તુરો વચ્ચે તાં ૨ જી સરદાર ૧૮૩૮ ને દીને એક દસ્તાવેજ કરાવી સુરતની દસ્તુરીના તમામ હકો પર બંધિના સરખા હીસો રાખ્યો હતો. “દસ્તુરજીએ પોતાને માટે સારી આપશર જનવી હતી અને પોતાના હાથ હેઠળનાઓના ધણે સારો બંદોબસત રાખતા હતા.”૩

તાં ૧૬ મી બનેવારી.

ગઈ તાં ૧૧ મીએ મુબઈ મધિ મુબાદલીના લઠાપર લાગેલી બંધકાર આગ હોજવવામાં પોલીસ તથા ફામ્બર

૨ શેઠ કાવશજી એ બાએ લખેલા પત્ર નીચે મુજબ છે:—

Bombay, 14th January 1868.

To

SIR ALEXANDER GRANT BART.

Vice Chancellor of the University of Bombay.

Sir,

On the occasion of the Convocation which is to be held today, I beg to mark my interest in the Bombay University, by enclosing for the acceptance of the senate Government Promissory Notes of 4% interest for Rs. 5,000, viz.

No. 001793 for Rs. 2,000, No. 001794 for Rs. 2,000, and No. 001891 for Rs. 1,000, bearing interest from 1st November last. The interest of the said Notes to be applied to the establishment of an annual prize to be awarded each year to the best competitor in Latin at the Matriculation examination.

I have the honor, &c., &c.,

COWASJEE JEHLANGHER.

૩ મુબઈ સવાચાર, તાં ૨૧ થી બનેવારી ૧૮૬૮.

અંગિકાનાં માણસોએ જે કીમતી મદદ કીધી હતી તે શેઠ નશરવાંનજ માણેકજી પીટીટે નજરેનજર જોવાથી તેવણે તેમને ભેટ તરીકે વેંહસ્યા આપવા માટે રૂ.૭૦૦) ની રકમ આજ દિને અતરેના પોલીસ કમીશનર મીં એફ. એચ. સુટર ઉપર માકવી હતી.^૨

તાં ૧૭ મી જાનેવારી.

આજ દિને સુરત મધે મહુમ દરગુર કેપ્તશર દાદા-ભાઈનાં ઉકમણાંમાં પંચાતની તરફથી માદી રમતમજી પુર-શેઠજીએ મરનારના વડા દીકરા દરગુર નશરવાંનજ કેપ્તશરને દરગુરની એક શેઆલ હોરાડી હતી, તથા મરનારના કાકાના દીકરાના દીકરા દરગુર રમતમજી જમશેદજી જેઓ મુંબઈમાં હતા તેમને સાઈપી એક શેઆલ આપવામાં આવી હતી, અને દરગુરનો હક ભાગવવા બાપે આગલ જે બંદોબસ્તો થાયા હતા તે ફરી તાજ કરવામાં આવ્યા હતા. દરગુર નશરવાંનજને એ ઉપરાંત પમત.કીઆઓ, દાહવાજાઓ, ૨ ભગરીઆ માંખેદા, તથા નાનપરાના જરથોસ્તીઓએ શેઆલો હોરાડી હતી.^૩

તાં ૧૭ મી જાનેવારી.

રોજ ૨૭ માહ ૪ (ચિં) ૧૨૩૭ વળદેજરદી.

મરણ—હોરમજીશાપુરજી મોતીવાલા^૪—ઉમર વર્ષ ૫૧) શેઠ શાપુરજી નશરવાંનજ મોતીવાલાના વડા દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં જવાહરનો વ્યાર કરતા હતા. તે પછી ઈ. ૨૦ ૧૮૫૮ માં પોતાના પિતાજી શેઠ પેશતનજી માણે-કજી જામે જમશેદવાલાનાં મરણથી તેમનાં એ કારખાનાંને મુર્બે વહીવટ એવણુ સંભાળતા હતા. “જામે જમશેદ પતરને લેવી તો શારી રીતે અને સંભાલથી તેવણે ઉધારીકે છે કે એક નાહકા ચરખા રાપા ઉપરથી તેને એક માહકું દર-ખત બનાવીકે છે.”^૫

તાં ૨૨ મી જાનેવારી.

આજ દિને મુંબઈના સુલેહના અમલદારોની મલેલી સુબામાં મુન્શીસીપાલીટીનો ઈં ૨૦ ૧૮૬૮ નાં શાહનો હીમાય તપાસવા માટે બે હંચેજોની સાથે શેઠ અરદેશર ફરાંમજી મુસેને દરેકને રૂ.૧૦૦૦) ને લવાજમે બેંચ તરફના આડીતર નેમ્યા હતા, તથા મુન્શીસીપાલીટીનો વહીવટ કમીશનર સાથે મસજહત કરી સંભાળવા ૩ હંચેજ, ૧ હિંકુ,

૧ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૧૮ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

૨ જીવરાત મિત્ર, તાં ૧૯ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

૩ મુંબઈ સમાચાર, તાં ૨૧ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

૪ શેઠા ડાશાભાઈ અને શાપુરજી બેજનજી મોતી-વાલાના કાકા.

૫ બેંચે જમશેદ, તાં ૧૮ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

અને ૨ પારસી—શેઠા ડાશાભાઈ ફરાંમજી કલે—શોરાબજી શાપુરજી બંગાલીની સ્ટાનડીંગ કમીટી નેમવામાં આવી હતી.^૬

તાં ૨૫ મી જાનેવારી.

પુણવાલા દરગુર નશરવાંનજ જમામજી જમારપ આશાનાને “બાંનમાહદુર” નો ખેતાબ મલ્યો તેની મુખારક બાદીમાં મુંબઈની અધોરનાંન અંગુમન તરફથી એક માન પત્ર શેઠા અરદેશર ડાશાભાઈ મુનશી, હોરમજી નવરોજજી મકલાતવાલા, દીનશાહ મનચેરજી પંથકી અને જંગીરજી હોરમજી પંથકીનાં એક ઉપ્પેશન મારફતે પુણે માકલ્યું હતું. તે માનપત્ર આજ દિને બવાંનીપેટ મધિના શેઠ દીનશાહજી માણેકજી પીટીટવાલા બંગલામાં એક મીજલસ ભરી દરગુર-જીને આનાપત કરવામાં આવ્યું હતું. સરનશીનની પુરસી હેદરાબાદવાલા શેઠ જમશેદજી અરશેદજી સુરતી ધનજી-મેહતાનાને આપવામાં આવી હતી, જેવણે મોગલાઈ અદલ-આદાબથી એક ભાણુ કરવા બાદ શેઠ અરદેશર ડાશાભાઈ મુનશીએ માનપત્ર વાંચી સંભલાસું, જેનો દરગુરજીએ ધરતો જવાબ વાલ્યો હતો. એ માનપત્રપર દરગુરે જમા-મજી મોનાચેહરજી જમારપઆશાના, પેશોતનજી બેદરાં-મજી સંજાણુ, શોરાબજી રમતમજી મુક્ષાંશીરોજના, ફરાંમજી બેજનજી, એરમજી શોરાબજી મેહરજી રાંણુના, રમતમજી જમશેદજી દરગુર તથા શેઠા તેહમુરમ જમશેદજી દેસાઈ, ડાશાભાઈ શોરાબજી મુનશી, નવરોજજી દોરાબજી મક-લાતવાલા, મનચેરજી બહમનજી પંથકી, અને બીજા ૫૬) અધોરનાંની શહીઓ હતી.

એ પછી શેઠ હોરમજી દોરાબજી ચીનાઈએ પુણાના જરથોસ્તીઓની તરફથી મુખારકબાદીમાં શામેલ થાઈ મુંબઈની અધોરનાંન અંગુમન તથા ઉપજા ઉપ્પેશનના ચહરથોનો ઉપકાર મા-ચો હતો.

ત્યારબાદ દખણ હેદરાબાદના જરથોસ્તીઓએ એક કાશમીરી શેઆલ સાથે માકલેલું માનપત્ર સરનશીનની ફર-માસથી તેમના બેટા શેઠ પેશતનજી જમશેદજી સુરતી ધનજી-મેહતાનાએ વાંચી સંભલાસું, જેપર શેઠા બાપુજી વીકાજી, જીવણજી પેશતનજી મેહરજી, નશરવાંનજ શોરાબજી ચીનાઈ, એદલજી શોરાબજી ચીનાઈ, ફરાંમજી શોરાબજી ડાડીવાલા, જમશેદજી એદલજી ચીનાઈ, પાણજી હેચંગજી ડાડીવાલા, રમતમજી અરશેદજી નેતરવાલા, હીરજીભાઈ નરસંગજી, દોરાબજી ડાશાભાઈ ડાડીવાલા, વગેરેની શહીઓ હતી.

સેવે સેતારા તથા માહબજેથરના જરથોસ્તીઓ તરફથી શાહજોડા સાથેનો એક માનપત્ર દરગુર પુરશેદજી જમશે-દજી જમારપઆશાનાની મારફતે આવ્યો હતો તે એં કાકેશજી રમતમજી ચહીઆરે વાંચી સંભલાસું, જેપર શેઠા કાવશજી શાપુરજી હાથીપાકે, એદલજી રતનજી લાઉ-

૬ હાઈવસ આઈ ઇંડીઆ, ૨૪ મી જાનેવારી ૧૮૬૮.

મિત્ર ગૃહ એકલું અરથેલ આંતીઆ, કુવળ કાવચળ હાથીઆડ, મિત્રનળ કાવચળ સેનારવાત્તા વગેરેની શહીઆ હતી. જે પછી પાંચ ગોલાય લઈ મીજલસ અરખાસ્ત થાઈ હતી.

તાં ૨૭ મી જાનવારી.

આકોલા મધે દેશપ્રદેશના હુનર તથા કારીગરીનું એક સંગ્રહસ્થાન આજ દીને ખીરારના કમીશનર મીં આનરેડ લાયલે મોટી ધામધુમ સાથે ઉઘાડયું હતું, અને તે તાં ૩ જી ફેબ્રવારી સુધી આલ્યું મુકવામાં આલ્યું હતું. એટલા દિવસો ત્યાં બારે ધામધુમ મચી રહી હતી. એ સંગ્રહસ્થાનમાં અપાયલાં સંખ્યાબંધ ઇનામોમાં આસી-રંટ કમીશનર દરનુર બહમનળ જમામપળ જમામપઆશા-નાને સરસ રહના નમુનાને મોટે એક રૂપિયા સાંદ તથા દક્તર આશકારા છાપામાંનાના મલિકો શેઠા મેહરામળ ફરદુનળ (મરજાયાં) ની કુંપળીને મુકીથી મારી છાપાને મોટે “સરડીપીકેટ ઓફ મરીટ” મલી હતી.

૨ જામે જશહે, તાં ૩૧ મી જાનવારી અને ૬ મી ફેબ્રવારી ૧૮૬૮.

એજ મુજબ પુણીની જરથેશ્તી અંજુમન તરજનું જાનપત્ર જે મોટી ધામધુમ સાથે દરનુરળને અપવામાં આવ-નાર હતું, તે દરનુરળના એકપુરા બેટા એ. આદરવાદ દરનુર નશરવાંનળનાં ગઈ તાં ૧૫ મી જારએ થયલાં અકાલ તથા ગમગીની ભરેલાં જરજુને લીધે ધામધુમથી ન અપાતાં તાં ૮ મી જુન ૧૮૬૮ ને દીને પુણીની મરકુજ શેઠ શોરામળ રતનળ પટેલની દરેમ્બરની શાલગરેબનાં જશનની મીજલસમાં એ જાનપત્ર તથા પરસ અપવા બાબે ધાવલી કમીટીના સરનશીન શેઠ ડોરજબળ દોરામળ ચીના-ઈએ વાંચી સંભલાવી પુણી મધે એકઠા થયલા ૩૨૦૦૦ ની પરસ સાથે દરનુરળને અનાયત કીધું હતું. તેજ મુજબ જાવલી કમીટીના શેફેટરી શેઠ શોરામળ જાગીરળ ચીનાઈની જારશતે આવેલાં નવસારી, વીઆરાસુનધડ, તારાપોર, કવી-આંણી, શોલાપુર (શેઆલ સાથે), ખીરાર (ચાંદીના સઠ તથા શેઆલ સાથે), મજી (જનાં રૂપાંના ઠાણાની તથાથી તથા શેઆલ સાથે), ઈંડોર (રૂપાંનાં કલજદાન સાથે), નીચમ (શેઆલ સાથે), નશીરાપાદ (શેઆલ સાથે) થી આવેલાં જાનપત્રો પણ તેવણે એજ મીજલસમાં એનાયત કીધાં હતાં, જે સર્વેને દરનુરળમે ધરતો જવાબ વાલ્યા બાદ આશની કરી મીજલસ અરખાસ્ત થાઈ હતી.

એ પછી કલકતેથી શેઠ ધનળભાઈ મેહરામળ મેહતા તથા ખીજ જરથેશ્તીઆની શહી સાથનું એક જાનપત્ર તથા રૂપાંનું આરરંઓનીજી દરનુરળને ભેટ અપવા માટે પુણી મધે શેઠ શોરામળ જાગીરળ ચીનાઈવાલા “જાગીર હાલ” માં તાં ૨૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૮ ને દીને જરથેશ્તીઆની સભા ચલી હતી. ત્યાં શેઠ ડોરજબળ દોરામળ ચીનાઈએ જાવળું જાનપત્ર વાંચી સંભલાવી તે ભેટ કીધું હતું, જેને દરનુરળમે જવાબ વાંચી સંભલાવ્યા બાદ પાંચગોલાય લઈ મીજલસ અરખાસ્ત થાઈ હતી.

૨ રાસત ગોશતાર, તાં ૬ મી ફેબ્રવારી ૧૮૬૮.

એ સંગ્રહસ્થાન વેળાએ પારસીઆની ઘણી જદારત આકોલાના આસીરંટ કમીશનર દરનુર બહમનળ જમામસ-

તાં ૧ મી ફેબ્રવારી.

આજ દીને “વી કુવીન, વી લેડીઝ ન્યુમ્પેર” નામનાં લંડનનાં એક અઠવાડીક પત્રમાં મુબહવાલા શેઠ માણેકળ અરથેલ મરાઠ્ઠી મે મેટીઆ બાઈ આમમાંએ તે શેઠ અરથેલ રસતમળ કામાજનાં ધણીઆંની, તથા બાઈ શીરીનઆઈની તમસીરે, તથા તેણીઆએ લાંબીલી ઈંગ્રેજ કેળવણીની હકીકત છવાઈ હતી.

તાં ૨ જી ફેબ્રવારી.

શેઠ શોરામળ અરથેલ ઇજનેર “સુનડે રીવ્યુ” નામનું દર અઠવાડીઆના રવીવારે પ્રગટ થતું એક મુજરાતી વર્તમાન પત્ર આજ દીનથી પરવરતાવવા માડયું હતું.^૩

તાં ૩ જી ફેબ્રવારી.

રોજ ૧૪ માહ ૫ (શિં) ૧૨૩૭ ૫જદેજરદી.

નવસારી મધે એ. કાવચળ શોરામળ ભેદવારે ત્યાંના જરથેશ્તીઆને સર અવમરે વાપડવાને તથા પારસી મુસા-ફરેના ઉતારાને મોટે એક ધર્મશક્તા પોતાનાં મમાઈ મરહુમ બાઈ કુવરઆઈ તે આ. દાદાભાઈ નશરવાંનળ ભેદવારનાં ધણીઆંનીનાં પુત્રને મોટે બંધાવી આજ દીને તેને બાઈ મુકવાનું જશન કીધું હતું. એ મકાંનનું નામ એ. કાવચ-ળમે પોતાના બાવા એ. શોરામળ પાનળળ ભેદવારનાં નામ ઉપરથી “શોરામ બાગ” કરી રાખ્યું હતું, તથા તેની મરામતને મોટે ૩૨૦૦૦ ની મરકારી નાટ એકાદિ કાઢી હતી. એ મકાંન બંધાયાની ખુશાલીમાં એવણે બાને દીને નવસારીમાં ગામના તમામ જરથેશ્તી મરદાની તથા ત્રિને દીને આરતોની નેઆત જમાડી હતી.^૪

૫ જામામપઆશાનાંએ કીધી હતી તે વિષે જાવળાંજ રાસત ગોશતારમાં આકોલાનો અખરપત્રી લખેલ છે—

“શંઝરશધાનના દીવશમે જે કાઈ જરથેશ્તીઆ અતરે મુંબધી તથા પુણેથી આવીઆ હતા તેઓનાં ધણાંએક સાહેબોએ બાઈ બહમનળ આશીશંટ કમીશનરના બંગલામે ઊતારો લીધો હતો અને તાંહાં શરવે રીતે બધી જદારત થઈ, આએ વખતે તક લઈને કહ્યું કે કાઈથી જરથેશ્તી મુજલીશ ઇઆ મોટો જે એવણને તાંહાં જાએ તેને સરખી રાડે જદારત લીધાંએ આવેલે. એ બાઈ ધણાંજ ભોલા, સાદા તેજજ અંચલે. પોતાના મોટા બાઈની કમીટી જગરી વગર પોતાની કાજને ધણુંજ સાડે લાગે તે જાક કાજ બળવેલે.”

૩ એ પત્ર ઈં ૨૦ ૧૮૭૧ સુધી ચાલુ રહ્યું હતું.

૪ મુંબઈ સમાચાર, તાં ૧૦ મી ફેબ્રવારી ૧૮૬૮.

એ જમાનમાં નીચે મુજબ તમી જારેલીછે:—

“શ્રી દાદાર ડોરજબળની મદદ છે.

“આએ મોકાનનું નામ શોરામ બાગ કરીને રાખીજી છે. “તે મુખબાઈના રેવાશી આ. કાવચળ શોરામળ ભેદવારે “પોતાનાં જમાઈ કુવરઆઈ તે આ. દાદાભાઈ નશરવાંનળ

તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરી.

વાંચકાથી બે કોથ દુર મવામ ગામમાં નવસારીના એક પારસી આં. હોરમજી એલજી કોટવાલે એક મોટા વાંધ માયો હતો, જે મોટે તેમને વાંચકાની સરકાર તરફથી રૂ. ૧૨ નું ધનિમ મળ્યું હતું. એ શેઠ હોરમજી વાંધના સ્વીકારના બહુ શાંખીલાઈ, અને તેઓએ ઈ. સં. ૧૮૫૪ થી તે અત્યાર સુધીમાં વીશક વાંધ માયો હતા. ૨

તા. ૬ થી ફેબ્રુઆરી.

શેઠ નશરવાંતજી દોરાબજી આપઅપ્પતીઆરે "ધ. અ. નર્સ પરસ્ત" નામનું જરથોસ્તી ધર્મનાં મુખ્યકા અને સત જરથોસ્તનાં કર્મનાં તેમજ જરથોસ્તી ટોનાની નીતિ, સંસ્કાર અને કેળવણીને લગતી ખાતાઓ તથા સુચનાઓનું દર બેસપતવારે પ્રગટ થતું એક વર્તમાન પત્ર આજ દીનથી પરવરતાવવા માડ્યું હતું. ૨

તા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી.

શેઠ માણિકજી કાવજીએ એટીને પંચમાહનના ડીસ્પીકટ ટ્રાસ્ટી ફેલેક્સ અને શેઠ શોરાબજી જંગીરજી તાલિયારખાનનું મુજરાતના શખ આસીરજી સેટજીએટ આશીયર તરીકે મુખ્યદની સરકારે કાયમ કીધા હતા. ૩

તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી.

જરમજીવાલા ડાક્ટર ફ્રેડરીક સ્લીગલે અવરના પર શરેહનાં બાહર પાડવા ધારેલાં ત્રણ દફતરોમાં વંદીદાણી શરેહનું પેહલું દફતર ઈ. સં. ૧૮૫૪ ના ડીજિમખર મામમાં

"ભેદવારનાં ધનીઆનીનાં પુનને શાહ શ્રી નોશારી કશયા
" જમી શરવે જરથોસ્તીએને વાપરવા શાહ બનવાયેઆઈ.
" રોજ ૫૪ જો ગેશ ઇન્દ જાહા ૫ જો અચરદાદ અચ.
" શાશપંદ શેહનશાહ, જાહ ૬ થી શરેવર અચશાશપંદ કદશી
" શને ૧૨૩૭ એન્ડેજરી તા. ૭ થી ફેબ્રુઆરી શને ૧૬૬૮
" ઇંગરેજી શંવત ૧૮૨૪ ના જાહ સુદ ૧૦ ને વાર થોએ."

૫ મુખ્ય સજાઆર, તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

૨ એ પત્રમાં ફરુર પેશોતનજી બેહરાંજી સંબંધી પ્રથમમાં થોડાક જાસ ધર્મ સંબંધી લખાણો જોડવા હતા, પણ તેવણે એજ શાલના નવેજયર જાસમાં વર્તમાન પત્રોમાં એક પત્ર લખી એ પત્ર સાથે પોતાનો કરસો સંબંધ નથી એજ જાહેર કીધું હતું. એ પછી ફેલેક્સ મુલત સુધી એમાં ફરુર જરથોસ્તી શોરાબજી કુકાદાઈએ ધર્મ સંબંધી લખાણો કીધાં હતાં. પાછળથી એ પત્ર દર બેસપતવારેને બહેરવીવારે પ્રગટ થવા લાગ્યું હતું, અને તે શેઠ નશરવાંતજી દોરાબજી આપઅપ્પતીઆરે ઈ. સં. ૧૮૭૮ માં પોતાનાં જરજી સુધી પોતે અજાણ્યું હતું, અને તે બાદ તેજના ભત્રિજા શેઠ ખરજોરજી નવરોજી આપઅપ્પતીઆરે તે દશ વર્ષ સુધી અજાણી તા. ૨૨ મી જુન ૧૮૮૬ થી બંધ કીધું હતું.

૩ બોરબે અવરમેંડ ગેઝેટ, તા. ૧૫ મી જુન ૧૮૬૮.

તથા ખીજું વીસરદ, ઇન્જને અને જોરદેહ સીની શરેહનું હાજમાં છપાવી પ્રગટ કીધું હતું. ૪

તા. ૧૩ મી ફેબ્રુઆરી.

મુરતના એક મુનીસીપાલ કમીશનર ડાક્ટર માણે-કજી ખશુખાંજીને નામદાર સરકારે મુરતના એક હાનરરી માણજીને નેમી ત્યાંના પેહલા વર્ગના મ્યારડીનિટ માણજી-ટની મંત્રા આપી હતી. ૫

તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨૬ માહ ૫ (થો) ૧૨૩૭ યહદેજરી.

આજ દીને મરહુમ શેઠ હોરજીભાઈ એલજી મારીસનાં ઉમણાંમાં તેમની પોતાની પુંજમાંથી રૂ. ૪૦૦), બાવા શેઠ એલજી બહમનજી મારીસે રૂ. ૪૦૦), બાઈ શેઠ મનચેરજી એલજી મારીસે રૂ. ૨૦૦), તથા ખીજું બેશીઆએ રૂ. ૩૫) મલી રૂ. ૧૨૩૫) ધર્મખાતાઓમાં આપ્યા હતા. ૭

તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરી.

રોજ ૨ માહ ૬ (થો) ૧૨૩૭ યહદેજરી.

મશજી—ડાશાભાઈ ખરથેજી વાડીઆ—ઉમર વર્ષ ૭૧) શેઠ ખરથેજી કરાંમજી વાડીઆના વડા દીકરા. એવણ પેહલવેહલા અતરેની સરકારી ગોદીમાં "આસીરજી ખીજડર" તરીકે રહ્યા હતા. ત્યાંથી વીસ વરસે ઈ. સં. ૧૮૪૦ માં પોતાની ખુશીથી એદો છોડી પોતાના મામા શેઠ જંગીરજી નશરવાંતજી વાડીઆની પેહડીપર વડા મુનીમ તરીકે રહ્યા હતા. ઈ. સં. ૧૮૪૩ માં શેઠ જંગીરજીનાં મરણથી એજ શાસની તા. ૧ મી જુનથી શેઠ અરદેસર કરાંમજી દાવર અને રસતમજી ખરજોરજી મોદી સાથે "અરદેસર ડાશાભાઈની કું" નાં નામથી પેહડી ઉંધાડી વ્યાપાર તથા ફ્રેન્ચ અને અમેરીકન સરકારની આડતનું કામ ચલાવતા હતા. ઈ. સં. ૧૮૫૦ માં તે પેહડી બંધ કરી મોનશીયો તુચની સાથે "ડાશાભાઈ ખરથેજીની કું" નાં નામથી ફ્રાન્સ સાથેનો વ્યાપાર તથા તે સરકારની અતરે આવતી મનવારોની આડત કરવાનું શરૂ કીધું હતું.

૪ "Commentar über Das Avosta. von, Friedrich Spiegel. Zureit er Band. Vispered, yaena und Khorda-Avesta, Wien, 1868."

૫ બોરબે અવરમેંડ ગેઝેટ, ૧૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

૬ એવણ કોઠ જમી દેવલવાલા જોડમામાં પોતાના બાબનાં ધેરની જરાજત થતી હતી તે જોવાને પાસેની ગળીમાં બાંધેલી પરાંબ જીપર ચઢ્યા હતા તેવામાં જીપરથી ૫૫ છઠ્ઠ-વાથી ૧૮ રીટની જાંચમજીથી નીચે જમીન જીપર મુદી પડ્યા હતા, અને એક જાસ લગન તેની ઇબ્બ જોગવી જરજી પામ્યા હતા.

૭ બંધે જરથોસ્ત, તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

૪૦ ૧૮૫૨ માં ક્રાન્સની સરકારનાં અંતરે આવતાં વાહણો તથા તેમના કાફલાઓને કીમતી મદદ કરવા માટે એ સરકાર તરફથી એવણને પેહલા વર્ગના એક સોનાનાં ચાંદ મિટ મળ્યો હતો. ૪૦ સં ૧૮૪૪ થી અંતરેની મેશરસ જાનસ પાલિકસ્ટ્રીની કુંઁની દલાલીનું કામ પણ એવણે ચલાવતા હતા.

તાં ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી.

શેઠ જંગીરજી મેહરવાંનજી પલીડરે આજ દીને મરહુમ શેઠ કાવશજી મેહરાંમજી બનાજીવાલાં આતશમેહરાંમમાં જરથોસ્તીઓની એક મોટી મીળવસ હજુર “ધરમ” ઉપર એક વાએજ કરી મંબજાવી હતી.^૧

તાં ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી.

આજ દીને મધરાતનાં મુંબઈના કોટ મધે માપધાની પોરમાં એક ભયંકાર આગ લાગી હતી જેથી એ પોરમાં આવેલી થોડા મનચેરજી બહમનજી પંચકી, હોરમજી પેશતનજી બાટલીવાલાના છોકરાઓ, રતનજી એદલજી બાટલીવાલા, શોરાંમજી રસતમજી બાલીવાલાના છોકરાઓ, મેહરવાંનજી ખરશેદજી ધડીઆલી, નશરવાંનજી કુવરજી બાટલીવાલા, અને હોરમજી એદલજી માડનની વખારે બળી જવાથી તેમને આશરે રૂ.૩૫૦૦૦૦) નું નુકસાંન થયું હતું. એ આગ હોલવવામાં પ્રબળ પારસીઓએ જન ફેશાંનીથી મેહનત કીધી હતી, જેઓમાં મુખીઅ શેઠા શાપુરજી પેશતનજી માકાબચાના, હોરમજી શાપુરજી પાવરી પોતાના પારસી મજુરોની આખી પલટણ સાથે, પોલીસના જમાદાર આં શોરાંમજી મેહરાંમજી કાંગા, જમશેદજી શોરાંમજી માડન, ખરશેદજી શોરાંમજી કાતરક અને ધનજીભાઈ શોરાંમજી કાતરક હતા. આ આગથી કોટના પારસીઓમાં મોટો ધબરાત તથા દેહથત ફેલાઈ હતી.^૨

૧ જાને જમશેદ, તાં ૨૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

એ વાએજનું એક ચોપાનયું નીચલાં નાચથી એજ શાલના આપરેલ જાસનાં પ્રગટ કરવાનાં આજુબુંદું :—

“ધરજી ઉપર વાહાજ. ભાઈ જાંઘાંઝીર મેહરવાંનજીએ ચરહુષ સેઠ કાવશજી મેહરાંમજીનાં આતશમેહરાંમનાં ચકાંન ઉપર શેરેનશાહી રોજ ૩ જો અરદીપેશત, ચાહા ૬ ડો શેરે-વર સને ૧૨૭૭ હાઅજાજરદીને દીને જરેતાશતી અંજુચન આજલ ધરજી ઉપર કીધેલી વાહાજ. મુંબઈ, દરતર આશ-કારા છાપાખાનાનાં છાપીઉ. એપરેલ ૧૮૬૮.”

૨ જાને જમશેદ, તાં ૨૪ અને ૨૬ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

એ આજ હોલવવાનાં જદદ કરનારાં પોલીસ અને શાએર ખીગિડનાં જાણુએને વેંહમી આપવા માટે શેઠ રતનજી એદલજી બાટલીવાલાએ રૂ.૫૦૦) ની રકમ તાં ૨૬ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮ ને દીને મુનીસીપાલ કમીશનર થીં આર-કર કારકેની ચારરતે પોલીસ કમીશનર ઉપર મોકલી આપી હતી. એજ મુંબઈ ડાહરર એદલજી નશરવાંનજીએ પણ

તાં ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી.

દમણ મધે શેઠ માણેકજી કાવશજી દમણવાજાએ પોતાના દોકરા શેઠ શોરાંમજી તથા ખીખાં જેશીઓનાં બાબકાનાં લગન કીધાં તેની ખુશાલીમાં દમણના ગવરનર તથા ખીખા મુવે પોરટુગીઝ અમલદારોને આજ રાત્રે એક ખોલ આપ્યો હતો.^૩

તાં ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી.

મુંબઈ મધે હુનર તથા કાશીગરીની જીસોનું એક પ્રદર્શણ આજ દીને નવી બધાવસી ફરાંમજી કાવશજી ધન-રીટપુટનાં દીવાંનખાનાં મધે ઉંધાડવામાં તથા એ ધનરી-ટપુટને પણ ખોલો મુકવાની ક્રિઆ કરવામાં આવી હતી. પ્રથમમાં સર જમશેદજી જીભાઈ ખારેનેટે ઉઠી નામદાર ગવરનરની ગેરહાજરીમાં એ ક્રિઆ કરવાને હાનરેખ ખી. એમ. એલીસને આજ કીચી, અને તેમ કરતાં પ્રદર્શણ ઉખું કરવાને લગતી કેટલીક વીગત કહી મંબજાવી. એ પછી હાનરેખ મીં એલીસે એક મુબાખીત બાણણ કરી પ્રદર્શણ તથા ફરાંમજી કાવશજી ધનરીટપુટ ખોલો મુકેલી જાહેર કીચી હતી. જે બાદ સજાનાએ પ્રદર્શણમાં મુકેલી ચીજો જોવાને મંડી ગયા હતા.^૪

રૂ.૧૦૦) ની રકમ એજ કારણસર તાં ૧૦ થી ચારમ ૧૮૬૮ ને દીને પોલીસ કમીશનર ઉપર મોકલી હતી.

એ જખરી આગ હોલવવાનાં શેઠ શાપુરજી પેશતનજી માકાબચાનાએ કરેલી જેહનત વિષે બોલતાં તાં ૨૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮ નાં મુંબઈ સમાચારમાં લખેલું કે—“જોહ તે પુંલવાલો નથી તોપણ જહીઅચપણે આપરથી પોતાનું જીજરાંન ચલાવેઉ. તે સરકારી કાચોનાં સારો જીપયોગી જાણુસ જાલજ પડીઆઉ. તે પોલીસ સાથે જોડાયલો નથી, પણ અજતની વેલાએ અને કાઢથી આરતની વખતે, જે જેહનત કરેઉ તે તારીજ લાયક હોયઉ. આ વેલાએ પાણી જોરાડવાનાં, બલતાં છાપડાં પેસાડવાનાં અને ખીલ સાધારણ જાનેજમેદનાં તેણે થોડી જડપ અને જીપયોગ બતાવયો ન હતો. તેનાં કાચ જેએએ જોયાં હશે, તેઓ તેની એક-સરખી તારીજ કરશે. આ પારસીને હોર સરકારની અને પરજની બણુનાં લાવતાં જોહે રાખીએઉ કે, તેની કદર ખુજવાને ધટતા જીપાય લેવાય.”

૩ જાને જમશેદ, તાં ૨૨ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

૪ રાહચસ આંઈ ઇંડીઆ, ૨૫ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

એ પ્રદર્શણને લગતી જોહવણે કરવાને નેચાયલી કમી-દીનાં ૨૪ ઇંગ્રેજ, ૭ હિંદુ, અને ૧૧ પારસી (હાનરેખજી ફરાંમજી નશરવાંનજી પટેલ, સર જમશેદજી જીભાઈ ખારેનેટે, ડોશાભાઈ ફરાંમજી કાકા, મેહરાંમજી જીભાઈ, રસતમજી જમશેદજી જીભાઈ, જમશેદજી ધનજીભાઈ વાડીઆ, શોરાં-મજી પેશતનજી ફરાંમજી, શોરાંમજી જમશેદજી જીભાઈ, ખરશેદજી નોશરવાંનજી કાચાજી, ખરશેદજી રરફુનજી પારખ, જાણેકજી ખરશેદજી સરાજ) મહેરથો હતા.

તાં ૨૫ મી ફેબ્રુઆરી.

મુંબઈની પારસી સીક માટરીમાંની અલ કોરટના કલાર્ક શેક ખરેખરે રસમનજી ધોરણવાળાને હાથ કોરટની આપેલે આદેશના રીપોર્ટર તરીકે નામદાર મરકારે નેમ્યા હતા.^૧

તાં ૧ લી માર્ચ.

શેક બેચનજી રતનજી કોટવાલે ૧૮૫૬ ના ૧૪ મા હવાને “લૉ ઓફ લીમિટેશન” ના કાએદાનું તેની શરેહ તથા આજ્ઞા સાથનું પૂરતક ઇંગ્લેંડમાં પ્રગટ કીધું હતું.^૨ એ પૂરતક મુલાક કાઝ કોરટના માજી સીક-જડન મીં ને. એક દોરને આપેલું કીધું હતું.

તાં ૧૦ મી માર્ચ.

શેક દારાશાહ શોરાખજી તારાપોરવાલાએ “એક જુવાન પારસી” ને નામે “જનનખાનાની બીબીઓ” નામનું એક વાતીનું પૂરતક ઇંગ્લેંડ ઉપરથી મુંબઈમાં છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.^૩

તાં ૧૧ મી માર્ચ.

સુરત મંચ ડાકટર ડોશાભાઈ પેશતનજીએ આજ દીને ત્યાંની એડ્વકેટ બ્રામ્બેરીનાં દીવાનખાનામાં “સુરત શેહરની નફરારતી” વિષે ઇંગ્લેંડમાં એક બાપાણુ કીધું હતું. મરન-શીનની ખુરસી જડન મીં ક્રેમવાલે લીધી હતી.^૪

તાં ૧૭ મી માર્ચ.

રોજ ૨૭ માહ ૬ (ચિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞેજ્ઞરી.

આજ દીને પુણાં મંચ ખાંબ્યાહદુર દરગુર નશરવાંનજી જમાસપજી જમાસપઆશાના એકપુરા મેટા એં આદરખાદનાં હિમાણુમાં પુણાં મંચ નશાશાહશોનું એક રૂંડ ઉત્તું કરવા માંડનું લીટ ઉત્તું કરવામાં આવ્યું હતું, જે મંચ ખાંબ્યાહદુર

૧ બિરમે જેનેટ, તાં ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮.

૨ “Act XIV of 1859, on the Law of Limitation. With decisions upon each section, by the High Courts of Judicature of the three Presidencies. By, Benjamin Ruttonjee Kotwal, Interpreter, Small Cause Court, Bombay. Bombay, printed by N. R. Hanina at the Union Press, 1868.”

૩ “જનનખાનાની બીબીઓ. એક વારતા. (ઇંગ્લેંડ ઉપરથી, ફરશર શાયે) આર ભાગમાં—ભાગ પેહલો. બનાવનાર, એક જુવાન પારસી. મુંબઈ મંચ ઇંગ્લેંડીયલ પ્રેસમાં નવરોજી રસમનજીએ છાપ્યું છે. ૧૮૬૮.”

એનો બીજો ભાગ સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮ માં બાહરે પડ્યો હતો.

૪ મુંબઈ સિત, તાં ૨૨ મી માર્ચ ૧૮૬૮.

દરગુર નશરવાંનજીએ પ્રથમ રૂપ૦૦) તથા ખાંબ્યાહદુરની-એએ સારી રકમો ભરી હતી.^૫

૫ રાસત ગોશ્તાર, તાં ૨૬ મી માર્ચ ૧૮૬૮.

એ રૂંડ સ્થાપવાને ઠેકાવ કરવાને પુણાંના જરથોસ્તી-ઓની એક સભા તાં ૬ મી આગસ્ટ ૧૮૬૮ ને દીને જરથુષ શેક શોરાખજી રતનજી પટેલવાલી દરેકેદરમાં ખાંબ્યાહદુર દરગુર નશરવાંનજી જમાસપજી જમાસપઆશાનાનાં પ્રમુખપણાં ઉકેલ જલી હતી. આ જાટે આગસ્ટની રૂપ૦૨૩૮) ની રકમ બરાબ હતી, અને તે મુંબઈની પારસી સમાજનાં રૂંડના તરફીઓને કાંઈક વાંધાને લીધે ન સોંપતાં તેનો વહીવટ પુણાં મંચ જમાસવાને ઠેકાવું હતું, અને તે જાટેની સર્વે ગોઠવણો કરવાને ખાંબ્યાહદુર પદમજી પેશતનજી, શેકા ધનજીશાહ જરથોસ્તી અકલેસરીઆ, એદમજી દોરજીજી મોટાભાઈ, દોરાખજી પેશતનજી ગનતરૂપવાલા (ધાસવાલા), દોરજીજી દોરાખજી ચીનાઈ, શોરાખજી જંબીરજી ચીનાઈ, દીનશાહ રતનજી ઘડીઆલી, તેહમુજી દાદાભાઈ જેહતા (મોદી), અને દરગુર દોશગંજી જમાસપજી જમાસપઆશાનાની એક કમીટી નેમી સભા ખરખારત ધાઈ હતી. એ કમીટી મંચ ખાંબ્યાહદુર પદમજી પેશતનજી શામેલ ન થવાથી એ જગોપર શેક દાદાભાઈ પાલજીજી બેદવારને નેમ્યા હતા.

એ પછી એ રૂંડનું કામ ચાલુ કરી તે મંચથી તાં ૧૫ મી આગસ્ટ ૧૮૬૮ થી બે પગારદાર નશાશાહારો રૂપ૦૬) ને દરમાયે રાખ્યા હતા, પણ રૂંડ ઘટવાથી ૧૮૭૬ ના ડીસેમ્બર માસથી એકજ કિઆદાર નશાશાહાર રાખ્યો હતો. એ બાદ પાછું રૂંડ વધવાથી તાં ૧૬ મી ડીસેમ્બર ૧૮૮૩ થી બે નશાશાહાર રાખવામાં આવ્યાં છે.

શેક પેશતનજી એદમજી મુંબીઆએ પુણાં મંચના પોતાના એક બંજનાનાં ભાડાંની પેદાએશ જે ઉપજે તે મંચથી અરથી પેદાએશ આએ મંચ ખાંબ્યાહદુર તાં ૧ લી નવેમ્બર ૧૮૬૮ થી આપતી કીધી હતી, જે હજુ મુંબી ચાલુ છે.

આએ રૂંડના ચાલુ ખરખને જાટે નીચજા મંદરથી તથા બાલુઓએ નીચે મુંબી અમુક રકમો આપી તેનું આજ વાપડવાની સરતથી ભુદાં ખાતાં પડ્યાં છે :—

(૧) બાઈ મુનાંબાઈ તે જરથુષ શેક બેચનજી રસમનજી કરાંણીનાં વીધવાએ પોતાના ભાઈ જરથુષ શેક કાવશજી રતનજી રાંણાનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૬ માં રૂપ૦૦૦) ની સરકારી નોટ. (૨) હાનરેબજી બેકરાંજીજી હજીભાઈએ પોતાનાં ઘણીઆંની જરથુષ બાઈ જાણેકબાઈનાં પુનને જાટે એજ શાલમાં રૂપ૦૦૦) ની સરકારી નોટ. (૩) શેક બકજનજી હજીભાઈએ પોતાની યાદગારીને જાટે ઇં સં ૧૮૭૦ માં રૂપ૦૦) ની સરકારી નોટ. (૪) જરથુષ શેક દારાશાહ શોરાખજી નરીખાંનના ઊકરાએએ પોતાના બાવાનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૮૮ માં રૂપ૦૦૦) ની સરકારી નોટ. (૫) શેક નશરવાંનજી જાણેકજી પીટીટ પોતાના હીકરા જરથુષ શેક જરથોસ્તી નશરવાંનજી પીટીટનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૮૬ માં રૂપ૦૦) નું પોરત તરફ મોડ. (૬) સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટીટ નાઈટ પોતાના બેશી ડાકટર નશરવાંનજી જેદરવાંનજી રતનજી પારખનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૦ માં રૂપ૦૦૦) નું પોરત તરફ મોડ. (૭) સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટીટ બારોનેટ પોતાના ઘણીઆંની જરથુષ લેડી સાહરબાઈ તે જરથુષ શેક રસમનજી નીખાજી પાંડેનાં બેડીનાં

તાં ૧૬ મી મારચ.

અમદાવાદના એક મ્યુનિસિપાલ કમીશનર શેઠ દીન-શાહ હોરમજી કરાકાને નામદાર સરકારે અમદાવાદના એક હાનરરી માજીસ્ટ્રેટ નેમી ત્યાંના પેહલા વર્ગના મ્યારડી-નેટ માજીસ્ટ્રેટની મુલાકાત આપી હતી.

તાં ૨૨ મી મારચ.

રોજ ૨ માહ ૭ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ સાંદનબાઈ તે મરહુમ શેઠ માણેકજી જીજીભાઈ વાઘાનાં વીધવાનાં ઉડમાણાં તેમની પોતાની પુંજ મધિથી ૩૪૦૦૦) તથા દીકરા શેઠ જીવાજી માણેકજી વાઘાએ ૩૪૦૦) મતી ૩૪૪૦૦) ધર્મઆતાંઓમાં આપ્યા હતા.

તાં ૨૩ મી મારચ.

જરોતોસતીઓમાં પરણે તે સમે આશીરવાદ દેવાએછે તેના યુજારાતી કવિતામાં દસ્તુર હોશંગજી જામશપજી જામશપજીનાં કવિતા તરજુમાનું એક ચોપાનકું

પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૦ થાં ૩૫૦૦) જુ' પોરટ તરસ્ટ બોડ. (૮) સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટીટ બારોનેટે પોતાનાં કુધનાં દીકરા મરહુમ શેઠ મેહરવાંનજી રતનજી પારખનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૦ થાં ૩૫૦૦) જુ' પોરટ તરસ્ટ બોડ. (૯) સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટીટ બારોનેટે પોતાનાં કુધનાં વડુ જરહુજી બાઈ જરખાઈ તે જરહુજી શેઠ મેહરવાંનજી રતનજી પારખનાં વીધવાનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૧ થાં ૩૫૦૦) જુ' પોરટ તરસ્ટ બોડ. (૧૦) બાઈ દીનબાઈ તે જરહુજી શેઠ નશરવાંનજી જાણેકજી પીટીટનાં વીધવાએ પોતાનાં આવંદનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૨ થાં ૩૫૦૦) ની સરકારી નોટ. (૧૧) સર દીનશાહજી જાણેકજી પીટીટ બારોનેટે પોતાનાં કુધનાં દીકરા મરહુમ શેઠ મેહરવાંનજી રતનજી પારખનાં બેટી જરહુજી બાઈ આવાંબાઈ તે ખાંનસાહેબ રરફુનજી પેશતનજી વરીઆવાનાં ધણીઆંનીનાં પુનને જાટે ઇં સં ૧૮૬૩ થાં ૩૫૦૦) જુ' પોરટ તરસ્ટ બોડ.

એ રંડજુ' કાપદાસજી એક તરસ્ટ દીડ તાં ૨૮ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૨ ને દીને હાઈ કોર્ટના વકીલો જોશરસ જરસજી એડ પેનની જારસતે કરાવી તેના તરસ્ટીઓ તરીકે ખાંનબાહદુર દસ્તુર નશરવાંનજી જામશપજી જામશપજીના, શેઠા શોરાબજી જાંઝીરજી ચીનાઈ, અને એફજી જીવાજી અકલેસરીઆને નેમ્યા હતા. એઓ મધિથી ખાંનબાહદુર દસ્તુર નશરવાંનજી ઇં સં ૧૮૮૪ થાં બેહસતનશીન યવાથી તેજની જગેપર ખાંનબાહદુર દસ્તુર હોશંગજી જામશપજી જામશપજીનાં એક તરસ્ટી તરીકે નેમ્યા. એ રંડની પુંજ હાલ ૩૨૨૫૦૦) નીછ.

૧ બોરએ ગવરમેંટ ગેઝેટ, તાં ૧૬ થી જારચ ૧૮૬૮.

૨ જામે જર્જેટ, તાં ૨૫ થી જારચ ૧૮૬૮.

દસ્તુર જુરશેજી જમશેજી જામશપજીનાં છાવી બાહર પાડજુ' હજુ.

એજ મુજબ એં રસતમજી જામશપજી દસ્તુર મેહરજીનાંએ. “આસીરવાદ પાજંદની માએની સાથે, અને સંસકરત સાદા” એવે નામનું એક ચોપાનકું છાવી પ્રગટ કીધું હજુ.

તાં ૨૭ મી મારચ.

રોજ ૭ માહ ૮ (કો) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—શોરાબજી બેનજી મોદી—ઉમર વર્ષ ૭૨) મુરતવાલા શેઠ બેનજી હોહરાસજી મોદીના વડા દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં મુરત મધિ પોરટુગીજ આપારી-ઓની દલાલી કરતા હતા. તે પછી કોઈ પોરટુગીજ આપારીની બનામણુ ઉપરથી ઇં સં ૧૮૨૬ માં જડજી મીં આનડરમેને એવણુને મુબબની સુદર અદાલતમાં હુડ-કલાર્ક તરીકે રાખ્યા હતા. તે ઓહો ૩૦ વર્ષ સુધી બજવી ઇં સં ૧૮૫૬ માં પેનશન લીધું હજુ.

તાં ૩૦ મી મારચ.

રોજ ૧૦ માહ ૭ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—શોરાબજી જાંઝીરજી દાવર—ઉમર વર્ષ ૬૦) શેઠ જાંઝીરજી કરાંમજી દાવરના વડા દીકરા. એવણુ પેહલા ઇં સં ૧૮૨૮ માં શેઠ મેહરવાંનજી માણેકજી તખાક સાથે ચીન ગયા હતા. ત્યાંથી થોડીક મુદતે અતરે પાછા ફર્યા બાદ મીં લારકીન વકીલની પેહડીપર રહ્યા હતા, અને તે પેહડી તરફથી દેશવરે આતે એકુ બે મુકદમાઓની કુતેહમંદ રીતે મેનીજ કરવાને લીધે ઇં સં ૧૮૩૮ થી તેના માનેજી કલાર્ક કડયા હતા. મીં લારકીનની પછી એ પેહડી મેથરર્સ ઉહાઉચ, મારગેન, હેનકાક, લીકસ, અને કાલીએર વકીલોએ એક પછી એક ચલાવી, તે સંધાના એવણુ માનેજી કલાર્ક હતા. વકીલોને ત્યાં લગભગ આપી છંદગી યુજારવાથી એવાં પણુ કાએદા કાનુનેા બાણુવામાં અરધા વકીલ જેવા માહીતગાર હતા.

૩ “જરોતોસતીઓમાં પરણે તે સમે આશીરવાદ દેવા-એછે, તેહને કવીતામાં કરેલો તરજુમે. બનાવનાર, દસ્તુર હોશંગજી જામશપજી જામશપજીના. છાવી પ્રગટ કરનાર જુરશેજી જમશેજી દસ્તુર જાંઝીરજી જામશપજીના. એઓ મધિથી ખાંનબાહદુર દસ્તુર નશરવાંનજી જામશપજી જામશપજીના એક તરસ્ટી તરીકે નેમ્યા. એ રંડની પુંજ હાલ ૩૨૨૫૦૦) નીછ.

૪ “આસીરવાદ પાજંદના સાએની સાથે અને સંસકરતના સાદા. છાવાવનાર, એરવદ રસતમજી જામશપજી દસ્તુર મેહરજીનાંએ. મુબબ ઇંબીરીઅલ પરેશાં નવ-રોજી રરાંજીએ છાપ્યું. શને ૧૨૭૭ ઇબ્નદેગરદી. ઇસવી ૧૮૬૮.”

૫ શેઠા રરાંજી અને જનએરશાહ શોરાબજી મોદીના બાવા.

૬ શેઠા નાનાબાઈ અને એફજી શોરાબજી દાવરના બાવા.

તાં ૧ લી આપરેલ.

આજ દિને મરહુમ શેઠ શેરામજી જંગીરજી દાવરનાં ઉકમણમાં તેમની પોતાની પુત્રીમાંથી તથા વીધવા બાઈ મેહરબાઈ અને છોકરા છોકરીઓએ મલી રૂ.૧૧૦૦) ધર્મ-ખાતાઓમાં આપ્યા હતા.^૧

તાં ૨ જી આપરેલ.

શેઠ મેહરજીબાઈ બાપુજી વીકાજીને મુંબઈનાં કસ્ટમ ખાતાના ખીજ વર્ગના આસીસ્ટન્ટ કમીશનર તરીકે નામદાર મરકારે મુકરર કીધા હતા.^૨

તાં ૩ જી આપરેલ.

નીચક્ષા પારસી ગ્રહસ્થોને આએ વર્ષમાં તેમનાં નામની શ્રાંધે ભખેલાં જુદાં જુદાં મથકોની મુનિસીપાલીટીના મેમ-બરે તરીકે નામદાર મરકારે નેમ્યા હતા:—

સુરત—શેઠ ખરજોરજી મેહરવાંનજી ફરેજર.

રાંદેલ—શેઠ નશરવાંનજી ખરજોરજી, દીનશાહજી મેહર-વાંનજી, અને હોરમજી ફરાંમજી.

અમદાવાદ—શેઠ ખરજોરજી પેશતનજી મોદી, ખરજોરજી પાલજીજી લાલકાકા.

કોરલ—શેઠ રસતમજી પેશતનજી ઉમરીગર.

અહમદનગર—ખાંબાહુદુર ખરજોરજી ભીખાજી શક્તિઆર, શેઠ નશરવાંનજી ખરજોરજી ગોપાપોરીઆ (નગરવાલા).

ભોશાવલ—શેઠ નશરવાંનજી ફરાંમજી.

મગતપુરા—શેઠ મેહરમજી પેશતનજી.

ધંધુકા—ખાંબાહુદુર કાવશજી રતનજી.

કરાંચી—શેઠ જમશેદજી અરદેશર માણેકશાહના.

તાં ૫ મી આપરેલ.

માંઝ આખજ હેવેલાક નામના એક ફ્રેંચ વિદ્વાને જન્દ બાપાનાં બાકરણનું એક પુસ્તક પારીશ મર્ધ છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.^૩

તાં ૮ મી આપરેલ.

દરુર શેરામજી રસતમજી મુશાંશીરાજનાએ આજ દિને મરહુમ શેઠ કાવશજી મેહરમજી બનાજીવાલાં આતશ-મેહરમિનાં દીવાનખાંનાંમાં “આરશ વચો” એટલે સાચું ખોલવું એ બાબદ ઉપર એક વાચેજ કીધી હતી.^૪

૧ જામે જમશેદ, તાં ૪ થી આપરેલ ૧૮૬૮.

૨ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, તાં ૨ જી આપરેલ ૧૮૬૮.

૩ “Abel Hovelacque. Grammaire de la langue Zende, Paris 1868.”

૪ જામે જમશેદ, તાં ૮ થી આપરેલ ૧૮૬૮.

તાં ૧૫ મી આપરેલ.

સુરત મધે નાનપરામાં એક રીડીંગ રૂમ સ્થાપવાને આજ દિને ત્યાંના પારસી રેહવાસીઓની એક સભા શેઠ પાલજીજી હોરમજીજી નાજરનાં પ્રમુખપણાં હેઠલ મલી હતી. તે વેળાએ “નાનપરા નેટીવ રીડીંગ રૂમ એંડ લાઈબ્રેરી” ને નામે એ ખાતું સ્થાપી તેના વહીવટ સંભાવવાને શેઠા પાલજીજી હોરમજીજી નાજર—સરનશીન, શેરામજી શેહરીઆરજી મોદી, પેશતનજી જીવાજી ડાકટર, શેરામજી જમશેદજી પોહોના, પ્રાણજીવનદાસ કીચનદાસ, અને શેરામજી પેશતનજી શયા-વાલાની એક કમીટી તથા શેઠ પાલજીજી બેનજીજી કોટવાલને તેના ચેકેટરી નેમ્યા હતા.^૫

૫ મુંબઈ આપ્તક, તાં ૨૫ મી આપરેલ ૧૮૬૮.

એ લાઈબ્રેરીને ચાટે શેઠ બહચનજી નશરવાંનજી વહીલે નાનપરામાં વલંદાનાં બંદરની સાંમેની સડકપરનું પોતાનું ચકાન તાં ૧ લી ડીસેમ્બર ૧૮૭૦ થી વગર ખાડે વાપડવાને આપ્યું, અને તે બાપે તાં ૩૧ મી જાન્યુઆરી ૧૮૭૧ ને દીને એ લાઈબ્રેરીના તે વેળાના ચેકેટરી શેઠ પાલજીજી બેનજીજી કોટવાલ સાથે એવું કરાનાનું કીધું હતું કે જ્યાં સુધી એ લાઈબ્રેરી કાયમ રહે ત્યાંસુધી એ ચકાન લાઈબ્રેરીના ઉપયોગને ચાટેજ વાપડ, અને તેનું ખાડું તેવલે લેવું નહિ અને કાંઈ દીવસે તે ખાલી કરાવવું નહિ. [એજ મુજબની સરતે એ ચકાંનની પડોસને ખીજો ખાગ શેઠ બહચ-નજીએ નાનપરાની ડાકટર બચાસપજી જીવાજીવાલી ડીસ્પેન્સરીને મુશત વાપડવાને આપેલો.]

એ લાઈબ્રેરીની કમીટીમાં જમકુર પેહલે દીવસે હેડવેલા મેજમરો ઉપરાંત ખાલી પડતી જગ્યાઓપર શેઠા રતનજી શાપુરજી ચોધીઆ, દીનશાહજી ચાણેકજી મોદી અથવા ભાએઆ નશરવાંનજી પાલજીજી પોહો, રસતમજી ફરીરજી વાહા, શેરામજી ચાણેકજી ભાએઆ, રસતમજી હોરમજીજી કોટવાલ, જનમેરશાહ પાલજીજી કોકાબાદના, આદરજી ભીખાજી રોસ, રસતમજી નવરોજીજી પટેલ, બચાસપજી જીવાજી ડાકટર, હોરમજીજી રરફનજી ડાકટર, કાવશજી રસતમજી મોદી, એલેલજી પાલજીજી લાલકાકા અને અરદેશર મેહરવાંનજી ગાંધી અવાર નવાર શામેલ થયા કીધા. સરનશીન તરીકે શરૂઆતથી તે ૬૦ સં ૧૮૭૭ સુધી શેઠ પાલજીજી હોરમજીજી નાજર, ૧૮૭૭ થી તે ૧૮૮૦ સુધી શેઠ રતનજી શાપુરજી ચોધીઆ, ૧૮૮૦ થી તે ૧૮૮૬ સુધી શેઠ પેશતનજી જીવાજી ડાકટર, અને ૧૮૮૬ થી તે અત્યાર સુધી શેઠ દીનશાહજી ચાણેકજી મોદી અથવા ભાએઆ. ચેકેટરી તથા ખર્ચનમી તરીકે શરૂઆતથી તે ૬૦ સં ૧૮૭૭ સુધી શેઠ પાલજીજી બેનજીજી કોટવાલ, ૧૮૭૭ થી તે ૧૮૭૮ સુધી શેઠ નશરવાંનજી પાલજીજી પોહો, ૧૮૭૮ થી તે ૧૮૭૯ સુધી શેઠ રસતમજી હોરમજીજી કોટવાલ, ૧૮૭૯ થી તે ૧૮૮૦ સુધી શેઠ જનમેરશાહ પાલજીજી કોકાબાદના, અને ૧૮૮૦ થી તે અત્યાર સુધી શેઠ રસતમજી નવરોજીજી પટેલ; ૧૮૮૮ થી તે ૧૮૯૨ સુધી તેજની સાથે શેઠ હોરમજીજી રરફનજી ડાકટર અને ૧૮૯૨ થી તે અત્યાર સુધી શેઠ અરદેશર મેહરવાંનજી ગાંધી બંધક ચેકેટરી તરીકે.

શેઠ આદરજી ભીખાજી રોસ એ લાઈબ્રેરીને ઘણાં વર્ષો સુધી ચલક કીધી હતી તે ઉપરાંત તેવલું ૬૦ સં ૧૮૮૬

તાં ૧૫ મી આપરેલ.

રોજ ૨૬ માહ ૭ (શે) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—ધનજીભાઈ દાદાભાઈ કામદીન—ઉમર વર્ષ ૧૦૧) એવણુ આવડી બાંખી ઉમરે સુખ્ય મધે મરણુ પામ્યા હતા.

તાં ૧૫ મી આપરેલ.

રોજ ૨૬ માહ ૭ (શે) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—જંગીરજી શાપુરજી લાલા?—ઉમર વર્ષ ૫૧) શેઠ શાપુરજી મનચેરજી લાલાના વડા દીકરા. એવણુ ઇં ડો ૧૮૩૧ માં પોતાના બાપનાં મરણુ બાદ તેમનું કાઠીઆવાડ કમરશીયલ એજન્ટનું કામ ચલાવતા હતા. એ પછી ઇં ડો ૧૮૩૩ માં તે આનું બંધ પડવાથી યુજરાત તથા કાઠીઆવાડ ખાતે વ્યાપાર અને લોકોની આડતનું કામ કરતા હતા. ઇં ડો ૧૮૪૬ થી એવણુ દખણ બણી મેલની ગાડીઓ ફેરવવાનું, તથા તે પછી યુજરાત તરફ ફરતી રીડમરે, લવજ ફેમીલી, લિક્ટોરીયા, ફ્લાક્સ, વગેરેની આડત ચલાવતા હતા. એવણુ આમે શાલમાં શાલકોત કાંઈ કામચર ગયા હતા, અને ત્યાંજ એમનું મરણુ નીપજ્યું હતું.

તાં ૨૨ મી આપરેલ.

રોજ ૩ માહ ૮ (શે) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિને સુખ્ય મધે ગ્રાંટ રોડના રસ્તા ઉપર એં શોરાખજી હોરમજી રાંતજીએ પોતાના બાપા એં હોરમજી શોરાખજી રાંતજીની નહઅતે આદરંતની એક દરેમેહર બંધાવી પરકાવી હતી. આ વેળાએ જયનની મીજલસમાં સર્વે આગેવાંન શેઠાઓ તથા ધણાક જર-થોસ્તીઓ શામેલ થયા હતા. જયનની ક્રિઆ પુરી થવા બાદ એં શોરાખજી તરફથી વંચાયલા અંજુમન પત્રમાં જણાવ્યું હતું કે એ દરેમેહર સર્વે જરથોસ્તીઓને ધર્મ-દીનનાં કામિને મટિ બોલી મેલાંછિ, અને તેના જયકના અરમને મટિ એની પડાસમીના એવણુ બંધાવેલો બંગલો

જાં જરજી પામ્યા તે વેળાએ સર્વે જયપરોએ બ્રાધરાંજી કરી તેજની એક તસવીર લાઇબ્રેરીનાં જકાનજાં ઇં ડો ૧૮૮૭ ના જુન માસજાં મુકાવીછે. વળી એ લાઇબ્રેરીને ઇં ડો ૧૮૮૭ થી સુરત મ્યુનીસીપાલીટી તરફથી દર શાલ ૩૧૫૦) ગ્રાંટ-ધન-એક તરીકે ચલેછે.

એ લાઇબ્રેરીની પુછ તાં ૩૧ થી ચારમ ૧૮૯૩ ને દીને ૩૧૧૫૦—૨—૩ ની હતી.

એ લાઇબ્રેરીની આમજન ઇં ડો ૧૮૬૩ જાં કટલાક ઇંગ્લેન્ડ તથા ડાહર શેપરડ સાથે જલી શેઠ ધનજીશાહ જાણે-કલ લાલકાકાએ “નાનપરા રીડમર ૩૩” જાંબાડયો હતો, પણ તે થોડુંક સુધી બાકી બંધ પડ્યો હતો.

૧ કાનપારવાલા શેઠે જયશેઠ અને હોરમજી બંજીરજી બાલાના બાપા.

ધર્મખાતે આપેછિ, કે જેને લગતો બંદોબસ્ત કરવામાં આવશે. એ બાદ એં શોરાખજીને તેમના મિત્રો તરફથી ચાર શેઆજ હોરાડવામાં આવી હતી, અને આશની કરી સર્વે મીજલસ અરખાસ્ત થાઇ હતી.

તાં ૨૬ મી આપરેલ.

રોજ ૭ માહ ૬ (કો) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—અરજોરજી ફરાંમજી મેહતા^૩—ઉમર વર્ષ ૭૨) શેઠ ફરાંમજી મેહરવાંતજી મેહતાના વડા દીકરા. એવણુ ધણા આગલા વખતમાં પેહલવેહલા તાલમરી, અને તે બાદ ઇં ડો ૧૮૨૩ માં કલીકટ ખાતે ગયા હતા. કલીકટમાં એવણે આખી જીંદગી વ્યાપાર કરવામાં કાઢી હતી, અને ૪૫ વર્ષના અરસામાં એકવારખી સુખ્ય આખા ન હતા. એવણું મરણુ કલીકટ મધેજ નીપજ્યું હતું.

તાં ૩૦ મી આપરેલ.

શેઠ પીરજીશાહ મેહરવાંતજી મેહતા, એમ. એ. એ ઇંગલાંડ મધે બારીસ્ટરની પરીક્ષા ફોલેમંદાથી પસાર કીધી હતી. હિંદુસ્થાનમાં ધંધા ચલાવનારા બારીસ્ટરને જે થોડીક “ટરમો” બોલી કરવામાં આવી હતી તે સઘળી પસાર કરીને, બારીની ઇંગલાંડના બારીસ્ટર જેટલી “ટરમો” પણ પુરી કરવાથી એવણને “અટર બારીસ્ટર” તરીકે ત્યાંની બારમાં બોલાયા હતા. પારસીઓમાં પેહલવેહલા એવણુ બારીસ્ટર થયા હતા.^૪

તાં ૧ લી મેએ.

રોજ ૧૨ માહ ૮ (શે) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—તેહમુજી રસતમજી રીડમની—ઉમર વર્ષ ૫૬) શેઠ રસતમજી તેહમુજી રીડમનીના દીકરા. એવણુ પેહલવેહલા ઇં ડો ૧૮૨૪ માં પોતાના પિત્રાઇ શેઠ કેપ્પશર

૨ સુખ્ય ચાલુક, તાં ૨૫ થી આપરેલ ૧૮૬૮.

એ દરેમેહર બંધાયા પછી એં શોરાખજી ૮ જલીને જરજી પાચવાથી બપલા અંજુમન પત્રમાં જણાવેલા એ દરે-મેહરના નીભાવને જાટે ધર્મખાતે કાઢેલા બંગલાને કરસો બંદોબસ્ત થાયો નહિં. આથી જરજી શેઠ નશરવાંતજી જાણેકલ પીટીએ દરેમેહરનો ચાલુ અરમ પોતાની હેયાતી સુધી ચલાવ્યો હતો, અને તે બાદ તેમનાં વીધવા બાઈ દીનબાઈ તે જણુ સુધી ચલાવેછે.

૩ રંજુનવાલા જરજી શેઠ નાનાભાઈ તથા શેઠા નવ-રોજ, રીનશાહ, અને બહનજી અરજોરજી મેહતાના બાપા. એવણુના બાપા શેઠ શરાંજી મેહરવાંતજી મેહતા સુખ્ય મધે જરજી શેઠ નવરોજી કાવશજી નાળીચિરવાલાની પેહડી પર મેહતા હતા. એવણુના એક બીજા ભાઈ શેઠ પેશતનજી શરાં-જી મેહતા ઇં ડો ૧૮૩૬ જાં કલકતે ગયા હતા, અને ૪૯ વર્ષ સુધી ત્યાં રહી ૧૮૮૫ જાં કલકત મધેજ જરજી પામ્યા હતા.

૪ રસત ગોશ્તાર, તાં ૨૯ થી મેએ ૧૮૬૮.

શિરામજી રૂઝીમની તરફથી ચીન ગયા હતા. તે પછી ખીજવાર સર જમશેદજી જીજીભાઈ તરફથી, અને તે બાદ પોતાને હોશિયે કમીશન એજન્ટ તરીકે આઠવાર ત્યાંની સફરે જઈ આવ્યા હતા. ઇં ૨૦ ૧૮૩૫ થી એવણુ અમદાવાદવાસી શાં હોર્સિંગ ફેમરીનુંગની અતરેની પેહડીપર ૧૫) વર્ષ સુધી કારભારી તરીકે રહ્યા હતા.

તાં ૩ મી મેએ.

શાજ ૧૪ માહ ૮ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—કાવચજી હોરમજી મારકર—ઉમર વર્ષ ૫૮) એવણુ ઇં ૨૦ ૧૮૨૭ થી અતરે મેદાનમાં વીનસેટ ડી. ઝાનટોસના ખીલીઅર્ડ ઇમ અને રફેટકોર્ડમાં “માફર” હતા. તે પછી ઇં ૨૦ ૧૮૩૧ માં તે સીનર એ મકાન એમને સોંપી પોતાને વતન ગયા હતા. ઇં ૨૦ ૧૮૩૩ માં એવણુ ફફેટ તથા ખીલીઅર્ડ વગેરેના મામાનની એક દુકાન સુંબઈ મધે ઉંઘાડી હતી.

તાં ૫ મી મેએ.

શાજ ૧૬ માહ ૮ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—શાપુરજી દોરામજી મુકલાતવાલા—ઉમર વર્ષ ૬૦) શેઠ દોરામજી જમશેદજી મુકલાતવાલાના ચોથા દીકરા. એવણુ પ્રથમથીજ પોતાના બાપની સાથે તેમના મુકલાતના બાપારમાં પડેલા હતા, અને ઇં ૨૦ ૧૮૫૩ માં બાપનાં મરણ પછી પોતાના ભાઈએની સાથે “દોરામજી જમશેદજીના છોકરાઓ” ને નામે સુંબઈ મધે મુકલાતના મોટા શાજગાર મુલાવતા હતા. એ ઉપરાંત ઇં ૨૦ ૧૮૬૦ થી એવણુ શેઠ કાલદાસ નારણદાસ, નથરવાંનજી રતનજી તાતા, અને જમશેદજી નથરવાંનજી તાતા સાથે “નથરવાંનજી રતનજીની કુંપની” નાં નામથી ખીજો બાપાર તથા કંત્રાકટનાં કામોમાં પડેલા હતા. એજ શાકથી એઓ અતરેની યુનૅટેડ સીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંપનીના એક ડાએરેક્ટર, તથા ઇં ૨૦ ૧૮૬૪ થી એતવાડીની કાવચજી જંગીરજી જરથેસ્તી છોકરીઓની નિશાલના એક હાનરરી ઉપરી હતા. નાહનપણથીજ આરખ બાપારીઓ સાથના વાતચીતના માહવરાને લીધે એવણુ આરખી ભાષા સારી રીતે બોલી જાણતા હતા.

તાં ૭ મી મેએ.

આજ દિને મરહુમ શેઠ શાપુરજી દોરામજી મુકલાતવાલાનાં ઉત્તમણીમાં તેમના ભાઈઓ શેઠા નવરોજજી, બહમનજી, અને એદજી દોરામજી તે મરહુમ શેઠ દોરામજી જમશેદજી મુકલાતવાલાના છોકરાઓએ (૨૫૦૦), શેઠ નથરવાંનજી રતનજી તાતાએ (૩૧૦૦), તથા ખીજાં બેશીઓએ (૩૪૫) મલી (૩૬૪૫) ધર્મખાતાંઓમાં આવ્યા હતા.૨

૧ જાને જમશેદ, તાં ૧૧ મી મેએ ૧૮૬૮.

તાં ૭ મી મેએ.

શાજ ૧૮ માહ ૮ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—દીનશાહજી દાદાભાઈ જીજી—ઉમર વર્ષ ૬૯) શેઠ દાદાભાઈ રસતમજી જીજીના વડા દીકરા. એવણુ પ્રથમમાં પોતાના બાપના હાથ હેઠલ મેથરસ ગરેની કુંપનીમાં હતા. તે બાદ ઇં ૨૦ ૧૮૪૬ ના જીજીભાઈ માસથી અતરે હુંડી, શેર, સરકારી કાગળખાં વગેરેની દલાલીના ધંધા શરૂ કર્યા હતા. ૧૮૬૩ ના આગસ્ટ માસથી એવણુને અતરેની ઓરીએન્ટલ સીનીંગ એંડ વીવીંગ કુંપનીના શેફ્ટરી નેમ્યા હતા, જે ઓહો મરણ સુધી ચલાવ્યો હતો.

તાં ૭ મી મેએ.

શેઠ ડાશાભાઈ કરાંમજી કરાકાને નામદાર સરકાર સુંબઈનાં શેહર અને ટાપુ મધે નવા નામિકા ધંધા બાપાર-પરના “સરદીફકેટ ટાક્ષ” ના કલેક્ટર નેમ્યા હતા.૨

તાં ૧૦ મી મેએ.

“ઓરતોનું કામ શુ” હવાં મથાલાં હેઠલ લંડનનાં ચાટરડે રીબુ મધે આવેલી એક માતેબર ખીનાના તરજીમો જામે જમશેદ પત્ર મધે છપાયો હતો તેનાં જુદાં ચોપાનયાં શેઠ કાવચજી જંગીરજી રૂઝીમનીએ પોતાને ખરેખરે છપાવી સુંબઈની પ્રજામાં મુકત વેંહ્યાં હતાં.૩

તાં ૧૪ મી મેએ.

ઉત્તર વિભાગના “એલીએનેશન સેટલમેંટ આશીસર” શેઠ પેશતનજી જંગીરજી તાલેયારખાંનને નામદાર સરકાર પોતાના ઓહો ઉપરાંત દક્ષિણ વિભાગના પણુ કામચલાઉ એલીએનેશન સેટલમેંટ આશીસર નેમ્યા હતા.૪

૨ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, તાં ૭ મી મેએ ૧૮૬૮.

સુંબઈ મધે ગયે વર્ષ નામિકો “લાઈસંસ ટાક્ષ” બંધ કરી તેને બદલે આ નવો ટાક્ષ નાખ્યો હતો. લાઈસંસ ટાક્ષના અકારા કરને શેઠ ડાશાભાઈએ એવી તો સારી સજા તથા હુશીયારીથી અજલજાં આણ્યો હતો કે એક હાથ જાપ તેજું અકારાપણું ધણું ઓહું થવા સાથે લોકો રાજ રહ્યા હતા, તથા ખીજા હાથ જાપ સરકારને એટલી જાણ થઈ હતી કે તેટલી જાણ હિંદુસ્થાનનાં ખીજાં થોડાંજ મોટાં શેહરોમાં થઈ હતી.

૩ આ ચોપાનયું છપાયા પછી એક “ધ ટ્રેન્સ સી” એ

તેના જવાબમાં “સી કળવણીની જરૂરીઆત વિષે હિંદુસ્થાનના કલવાયલા દેશીઓ જોગ એક પત્ર” એવાં નામથી એક ખીજું ચોપાનયું છપાવી પ્રગટ કીધું હતું.

૪ બોમ્બે ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, તાં ૧૪ મી મેએ ૧૮૬૮.

એ રીતે શેઠ પેશતનજી જંગીરજી તાલેયારખાંન આખા હવાલામાં વડા “સેટલમેંટ આશીસર” થયા હતા. એ ઓહોની ચતલખ આગલા વખતની બગીરો તથા ખીજા ચીલકતો જાપ તેજના ધણીઓના કાવા તથા હક તપાસી નહીં કરવાની હતી.

જાન્યારી મહાસભા પારખ, એમ. ડી. ને નામદાર મરદમરે રતનાગીરીના કામચલાઉ સીવીલ સરજનન નેમ્યા હતા.૨

તાં ૧૬ મી મેએ.

મુંબઈ મધે મારા પાયા ઉપર યુજરાતી ભાષામાં નાટકો કરવાને શેઠ કેપ્પશર નવરોજી કાપરાજીની આગેવાની હેઠળ “વિક્ટોરીયા નાટક મંડળી” નામે એક નાટક મંડળી ઉભી કરવામાં આવી હતી. એ મંડળીના ખિલાતી તપાસ કરવા તથા મહત્તા આપવા માટે નીચના અહરથોની એક કમીટી ઈડી હતી :—

શેઠ વીનાયકરાવ જગનાથજી શંકરશેઠ—પ્રેસીડેન્ટ.

ડાકડર ભાઈ દાજી, શેઠા પુરશેદજી નાથરવાંનજી કામાજી, શેરામજી શાપુરજી બંગાલી, અરશેદજી રમતમજી કામાજી, ડોશાભાઈ ફરાંમજી કરાકા, અરદેસર ફરાંમજી સુસ, ભંગીરજી મેહરવાંનજી પરીડર, મેહરવાંનજી માણિકજી શેઠના, કેપ્પશર નવરોજી કાપરાજી—શેફ્ટરી, પેશતનજી ધનજીભાઈ માસટર—ડાયરેક્ટર.૨

શેઠ પેશતનજીએ જીતર વિભાગમાં ધર્મદા તથા ધનાધની ભગીરોની તપાસ ધણી મેહનત, ચાલાકી, તથા ઝડપથી બળવી હતી, અને તેમના રીપોર્ટો બાપે ઇંગ્લાંડ વેરથો તારીફ લખાઈ આપ્યા સાથે નામદાર રેટેડ શેફ્ટરી લારડ હાલીશકસ અને તે પછી લારડ કરાંનપિરને એમને ખાસ શાખાસી આપી હતી.

૧ મેએ ગવર્નમેંટ ગેઝેટ, તાં ૧૪ મી મેએ ૧૮૬૮.

૨ રાસત ગોશ્તાર, તાં ૩ જી મેએ ૧૮૬૮.

એ મંડળીના પેઢલવેઢલા જાલેકો શેઠો દાદાભાઈ રતનજી ટુંકી, શરાંમજી યુસતાદજી, કાવશજી નશરવાંનજી કાલીદાસ, અને ફોરમજી ધનજીભાઈ મોદી હતા. તેઓએ પેઢલવેઢલા શેફ્ટરીઅરમાંથી ફેટલાક નાટકો યુજરાતીમાં ક્યાં હતા. તે પછી તાં ૨૦ મી માર્ચ ૧૮૬૮ ને દીને શાહનામાંમાં લખાયલાં અસલી પેઢલવાંનોનાં દારતાંનોમાંથી “મેજન અને જનીને” નો નાટક કે જે શેઠ કેપ્પશર નવરોજી કાપરાજીએ લખ્યો હતો તે અસલી ઇરાંની લેખાશ તથા સીનરીથી કરી બતાવ્યો હતો, અને તે પ્રજને પસંદ પડવાથી ધણીવાર કરવો પડ્યો હતો. એ પછી એવીજ રીતના નાટકો બહુરે ઇરાંને આપી એ મંડળી તરફથી લખાવવામાં આવ્યા હતા, અને તેમાં પેઢલો ૩૩૦૦ નાં ઇનામનો શેઠ એદલજી જમશેદજી ખોરીનો લખેલો “રસત અને શેરામ” નાં ઇરાંની દારતાંનોને નાટક પસંદ કરી તે બજ બતાવવામાં આવ્યો હતો. એ બાદ જીવલી કચીડીના શેફ્ટરીની એદી શેઠ કેપ્પશર નવરોજી કાપરાજીએ ૧૮૬૮ ના આગસ્ટ જાસમાં છોડવાથી તે જગોપર શેઠ દાદાભાઈ શેરામજી પટેલ, એમ. એ. ઇડ્યા હતા, પણ તે પછી એ કચીડીથી થોડુંકમાં બાગી પડી હતી. જીવલા પેઢલા ચાર જાલેકોએ ઇં સં ૧૮૭૦ માં ગ્રાંટ રોડ જવાનાં પુણીપર વિક્ટોરીયા નાટક-શાળાને નામે એક નવી નાટકશાળા પણ પોતાની મંડળીને જાટે ખાસ બંધાવી હતી. એ પછી એ નાટક મંડળી જીવલા જાલેકો પાસેથી ઇં સં ૧૮૭૨ માં શેઠ દાદાભાઈ

તાં ૧૮ મી મેએ.

રાજ ૨૬ માઈ ૮ (શે) ૧૨૩૭ યજ્ઞેનરદી.

નવસારી મધે એ ૦ નશરવાંનજી અરશેદજી કાંગાએ ત્યાંના જરથાસ્તીએને મર અવમરે વાપડવાને તથા પારસી

શેરામજી પટેલે લીધી હતી, અને તેણે તેવણનાં જીવરીપણાં હેઠળ હિંદુસ્થાની ભાષામાં નાટકો બજ બતાવવાનાં તથા દેશાવરો ખાતે પણ નાટકો કરવા જવાનાં શરૂ કર્યું હતું, અને પેઢલવેઢલા એજ વર્ષમાં હેદરાબાદ ખાતે જઈ ત્યાંના દીવાન સર સાલારજંગના આસરા હેઠળ ફેટલાક ખેલો કીધા હતા. એ બાદ બીજે વર્ષે એટલે ૧૮૭૩ માં શેઠ દાદાભાઈએ એ મંડળી સુકી ઇં તે શેઠ કુવરજી શેરામજી નાજરને આપી હતી, અને શેઠ કુવરજીએ તે બે વર્ષ ચલાવ્યા બાદ ઇં સં ૧૮૭૬ માં બનવારી ખાસમાં તેમની પાસેથી તે શેઠો ધનજીભાઈ અરશેદજી ધડીઆલી, અરશેદજી મેહરવાંનજી બાલીવાલા, ડોશાભાઈ શરદુનજી જગોલ, દાદાભાઈ રતનજી ટુંકી, અને શરાંમજી દાદાભાઈ અપુએ લીધી હતી. એ પાંચે ભાગયાઓએ એ મંડળી લીધાપછી તેઓ કલકત્તા, બનારસ, દીલ્લી, બાહાર, જેપોર, વગેરે હિંદુસ્થાનનાં ગ્રુપ શેફ્ટરીમાં નાટક કરવાને ગયા હતા, અને ત્યાં ધણીક ઇરાંની કરી આપ્યા હતા. ૧૮૭૭ માં છેલ્લા બે ભાગયાઓ છુટા પડ્યા, અને બાકી રહેલા ત્રણ ભાગયાઓ ૧૮૭૮ માં કંપની લઈ રંચુન, શીંગાપોર, વગેરે કેકાંણે નાટકો કરવાને ગયા હતા, જ્યાં તેમની તારીફ સંખળી ૧૮૮૧ ના સપ્ટેમ્બર જાસમાં બરજાના રાજ ધોમિએ એમને પોતાની રાજધાની માંડલે ખાતે ‘બોલાવી ૩૪૩૦૦૦’ની રકમ આપી તેમના પાસે ૩૫) ખેલો હિંદુસ્થાની ભાષામાં કરાવ્યા હતા. આ વેળાએ એ મંડળીમાં નીચના ૨૭) પારસીઓ હતા :—

શેઠો અરશેદજી મેહરવાંનજી બાલીવાલા, ધનજીભાઈ અરશેદજી ધડીઆલી, ડોશાભાઈ શરદુનજી જગોલ—જાલેકો. શેરામજી મનચેરજી કુબાશ, પેશતનજી અરશેદજી માડન, શેરામજી જાણિકજી મીસતરી, મેહરવાંનજી પેશતનજી મેહતા, નશરવાંનજી વીરજીભાઈ ગોધપુરીઆ, નશરવાંનજી શેરામજી પટેલ, ધનજીભાઈ અરજોરજી અંતરખાગ, ફોરમજી શાપુરજી તાંતરા, શેરામજી કાવશજી બજ, મેહરાંમજી અરજોરજી તાંતરા, ફોરમજી જમશેદજી મુક્તાં, બહમનજી જમશેદજી ગરડા, દાદાભાઈ જમશેદજી ઇરાંવાલા, પેશતનજી એદલજી મીસતરી, કાવશજી બહમનજી મોતીશા, રસતમજી પેશતનજી મેહતા, જમશેદજી એદલજી પટેલ, કેપ્પશર ફોરમજી લાલા, બાપુજી ફોરમજી પુણેગર, શેરામજી નવરોજી પરીડર, પેશતનજી રસતમજી લાલી, પેશતનજી જીજીભાઈ બાહલીવાલા, અરજોરજી જમજાસપજી મીસતરી, મેહરાંમજી રસતમજી જીદવારીઆ.

એઓ જીવરાંત એમને હિંદુસ્થાની મુનશી, અજવજ-આઓ, નોકર નશરો વગેરે બીજ ૧૩) તથા રંચુનથી ત્યાંની રીકારડર ફોરટના ઇન્ટરપ્રેટર શેઠ કાવશજી એદલજી ગાંધીને પોતાના ખાસ કુખાશીઆ તરીકે લઈ ૪૧) જણોને મોટો કાસલો માંડલે ગયો હતો. આવડો મોટો પારસી કાસલો પેઢલવેઢલો પ્રદેશ ખાતે આવેજ ગયો હતો. એ કારણ પાછલ રોજનો અરજ ૩૨૦૦) ઇયાને દર ચાસે ૩૬૦૦૦) નો હતો, જે જોખમ એ મંડળીના જીવલા ત્રણ જાલેકો એઓ બધા ગરીબ હાલતના પણ આખરદાર અહરથો હતા તેઓએ મિડ્યો હતો, અને તેઓ તેનાં સારાં ફળને પુગા હતા, ઇયાને

મુસાફરોના ઉતારાને માટે એક ધર્મશાળા બંધાવી આજ દિને તેને ખાલી મુકવાનું જમણ કાઢ્યું હતું. એ મકાનનું

ખાતાંપીતાં અને જાનખરેલી રીતનેા મોટો ખર્ચ બાદ કરતાં એ ત્રણડે પ્રકરથી આસરે રૂ.૫૦૦૦૦) ગાંઠે બાંધી લાગ્યા હતા. એ ઊપરાંત રાજ્ય તથા રાંછી સાહેબે એઓની જાંડલીનાં એકઠાંગ તથા અદમ્યાદાય વગેરેથી પુષી પાઇ બધ સર્વે ખેડાડીઓ તથા દરેક માણસોને રૂ.૪૦૦) થી ૫૦૦) સુધીનાં ધનાનો તથા સોનું, જવાહેર વગેરેની નવાજેશ કીધી હતી. એ પછી બીજા ત્રણ ચરતે બરખા ખાતે એજ નામદાર રાજના આસરા હેઠળ દર નાટકની રાતના રૂ.૧૦૦૦) લઇ ખેલો કરવાને ગયા હતા.

અરખાથી મહેલાં આવાં ઊતેજનથી એ જાંડલી ઇ. સ. ૧૮૮૫ ના નવેમ્બર માસમાં લંડનનાં “ઈન્ડિઅન એડકાલેશનીઅલ એજન્સી” નામનાં લંડન ખાતે પણ નાટક કરવાને ગઇ હતી. આ વેળાએ એ જાંડલીનાં નીચલા ૨૨) પારસીઓ હતા:—

શેઠા ખરશેદજી મેહરવાંનજ બાલીવાલા, ધનજીભાઈ ખરશેદજી ધડીઆલી, ડોશાભાઈ શરદુનજ મગોલ—ચાલેકો. શોરાબજી ચાલેકજી મીસતરી, હોરજીજી શાપુરજી તાંતરા, મેહરવાંનજ પેશતનજ મેહતા, ધનજીભાઈ ખરજોરજી અંજર બાગ, મેહરાંજી ખરજોરજી તાંતરા, ડોશાભાઈ જમશેદજી દુમાશ, મેહરવાંનજ મેહરાંજીજી મુનશી, દોરાબજી નવરોજીજી સચીનવાલા, નશરવાંનજ દોરાબજી પટેલ, કુવરજી એલેજી, સીપાઈ, ડોશાભાઈ દાદાભાઈ મીસતરી, શરાંજી અરદેસર મોહશી, મેહરાંજીજી રસતમજી ઊદવારીઆ, ડોશાભાઈ એલેજી સીપાઈ, જીજીભાઈ શરાંજીજી ઇન્નેર, નશરવાંનજ ચાલેકજી તાતા, જીજીભાઈ પેશતનજી ધોરાદલાલ, મેહરવાંનજ હોરજીજી નેરીઆ, દારાશાહ બેજનજી સુરતી.

એઓ ઊપરાંત એક ખાસ ડુભાશીઆ તરીકે શેઠ કુવરજી શોરાબજી નાજરને પણ સાથે લીધા હતા. લંડનનાં ગ્રેમરી થીએટરમાં એક અદવાડીજી સુધી હિંદુશાંની નાટકો કરી ખતાવ્યા બાદ ચાર માસ સુધી “પોરટલાંડ હાલ” માં પરચુટણ ગજત તથા અવચવના ખેલો કરી ખતાવ્યા હતા. લંડનની મુસાફરી તે તરફના મોટા ખર્ચને લીધે એ કુપનીને કાંઈ શાપદારક નીવડી નહી.

લંડનથી પાછા આવતે આવ્યા બાદ ઊપલા ત્રણમાના એક ભાગયા શેઠ ધનજીભાઈ ખરશેદજી ધડીઆલી ૧૮૮૬ ની આખરીએ છુટા પડ્યા હતા, અને બાકીના બે ભાગયા શેઠા ખરશેદજી મેહરવાંનજ બાલીવાલા અને ડોશાભાઈ શરદુનજ મગોલે ઇ. સ. ૧૮૮૭ ના મેએ માસમાં બેરીયરનાં રેલવે સ્ટેશનની સાંમે લંડનની ૮૫ પ્રમાણે પોતાને માટે એક ખાસ કુશાદ નાટકશાળા “મેવેલરી થીએટર” ને નામે બંધાવી હતી, પણ તે જગાની અડોઅડ મુખ્યની નવી મ્યુનિસીપલ આશીસ આવવાથી તે ત્યાંથી ખસેડી ૧૮૮૧ ના અક્ટોબર માસમાં કોટેકોટ સર જમશેદજીવાલી મોટી સ્કુલની સાંમેનાં મેદાનમાં લઇ જવામાં આવી છે.

એ જાંડલીએ જુદે જુદે વખતે અને રૂંકણે પ્રજના લાભનાં ધર્મખાતાંઓની જદને માટે ખેલો કરી તેની ઊપજ નીચે પ્રમાણે તે ખાતાંઓમાં લેટ આપી હતી:—

ઇ. સ. ૧૮૮૨ માં જાંડલે ખાતે એક કુવે રૂ.૪૦૦). ૧૮૮૪ માં રંચુનની દરેમેહરનાં જાંડલાં રૂ.૧૨૦૦). ૧૮૮૫

નામ “નોશરવાંન બાગ” કરી રાખવામાં આવ્યું હતું, તથા તેની મરામતને માટે રૂ.૨૦૦૦) ની સરકારી નોટ એલાહેદી કાઢી હતી.

તા. ૨૨ મી મેએ.

રા. ૩ માહા ૯ (ચિ. ૧) ૧૨૩૭ યજ્ઞેજ્ઞરદી.

મરણ—દોરાબજી જીવજી મીસતરી—ઉમર વર્ષ ૬૧)

એવજી ઇ. સ. ૧૮૨૫ માં ખીલીમોરાથી આવે આવે સરકારી મોદીમાં એક મુધાર તરીકે રહ્યા હતા. તે પછી

માં નામદાર લારડ રીપનની યાદગારીનું જાંડ રૂ.૬૫૮૮૮ તથા પ્રોફેસર શાસેટની યાદગારીનું જાંડ રૂ.૬૭૨૮૮ તથા જરથોસ્તી ઊકરીઓની નિશાલ જાંડલીનાં જાંડલાં રૂ.૫૦૦). ૧૮૮૮ માં લેડી રેએવાલાં મેડીકલ વિખેનસ જાંડલાં રૂ.૬૬૭) તથા જરીબ જરથોસ્તીઓનાં રેહથાંઓનાં જાંડલાં રૂ.૭૬૧). ૧૮૮૯ માં પંજબ મેસોનીક ઇન્ટરડીટ્યુટનાં જાંડલાં રૂ.૨૦૦). ૧૮૯૦ માં કાલબોનાં હોમ શેર ઇનક્યુરેબલસનાં જાંડલાં રૂ.૭૦૦) તથા મધેરાંજીનાં મે રીવસ કરેલા નાટકની ઊપજના રૂ.૬૦૦) માંથી ત્યાંના જરરીનટેંડંટની મારફતે દરેક પાંચઠ ઊપર લોખંડના બેશવાના બાંક મુકાવ્યા. ૧૮૯૨ માં પુણાનાં પારસી જમખાંનાં જાંડલાં રૂ.૭૦૦) તથા દખણના વડા દસ્તુર ખાંબાબદુર દસ્તુર નશરવાંનજ જમાસજી જમાસખાશાનાની યાદગારીનાં પુણામાં રથાપેલી જરથોસ્તી ઊકરીઓની નિશાલનાં જાંડલાં રૂ.૨૦૨૮. ૧૮૯૭ માં મુંબઈનાં આવાંબાઈ ભાવનગરી હોમ શેર નર્સીસનાં જાંડલાં રૂ.૫૭૨) તથા પાર્લામેન્ટના મેમ્બર શેઠ દાદાભાઈ નવરોજી પ્રોફેસરનાં મુંબઈનાં આવકારનાં જાંડલાં રૂ.૫૦૦).

વળી એ જાંડલીના ચાલેકને નીચે મુજબ સોનાંના ચાંદો તથા યાદગારીની ચીજો લેટ મહેલી છે:—

૧૮૮૧ તથા ૧૮૮૨ માં ખરજાના રાજ થીમો તરફથી સોનાંના ચાંદ ૨). ૧૮૮૨ માં લાહોરના રહીસો તરફથી તથા ત્યાંના ઇંગ્લેન્ડ અને દેશી મિત્રો તરફથી સોનાંના ચાંદ ૨) તથા પારસી દોરતો તરફથી સોનાનું ધડીઆલ ૧) તેજજ ત્યાંની મેસોનીક લાડજ તરફથી રૂ.૫૦૦) ચાંદ ૧). ૧૮૯૦ માં કાલબોના જરથોસ્તીઓ તરફથી રૂ.૫૦૦) વાગ ૧).

એ કુપનીને માટે ખેપોરના માહરાજએ ઇ. સ. ૧૮૮૦ માં રૂ.૧૫૦૦૦૦) ને ખરજે એક ખાસ નાટકશાળા ત્યાં બંધાવી હતી, તથા પોતે હંમેશ તેના નાટકોમાં આવતા હતા. એજ મુજબ પત્નીઆલાના માહરાજએ પણ ૧૮૮૧ માં પોતાનાં શેઠરમાં એ કુપનીને માટે એક ખાસ થીએટર બંધાવ્યું હતું. એ કુપનીનાં ઊપલા બે ભાગયાઓના એક શેઠ ડોશાભાઈ શરદુનજ મગોલ ઇ. સ. ૧૮૮૬ ના ચારમા માસમાં દીલી ખાતે જરજી પામ્યા હતા, અને હાલ એખલા શેઠ ખરશેદજી મેહરવાંનજ બાલીવાલા એ કુપનીના ચાલેક છે.

૧ રાસત ગોરતાર, તા. ૨૪ મી મેએ ૧૮૬૮.

એ મકાનમાં નીચે મુજબ તપ્તી મારેલી છે:—

“શ્રી દાદાર અહુરજાનની જદ. આએ મુકાંજ મુંબઈના “રેડવાસી” એ નેશોરવાંનજ ખુરશેદજી કાંગાએ કુલે જરતો- “શતીએને વાપરવા સાથે બંધાવેઆઈ. રોજ ૨૬ મે “જાહ ૮” એ શેહેનશાહી સને ૧૨૭૭ ઇ. સ. ૧૨૭૭ રૂ. ૧૧ વાર શેમે તા. ૧૮ મી “મેએ સને ૧૮૬૮ ઇ. સ. ૧૧.”

પોતાની જાતી હુશીયારીથી વધતાં વધતાં ત્યાંના “હુડ ફોરમેન” અથવા વડા મીસનરી થયા હતા. પોતાનાં મરણ પુલીક ૪૩) વર્ષ વેર પાંચ જુદા જુદા “માસ્ટર બીલડરો” ના અમલમાં એવણે ધણીક મનવારો તથા વાહણો બાંધ્યાં હતાં, તથા પેસુમાર બારકસોની મરામત કીવી હતી. મરીન ખાતાના જુદા જુદા શુપરીટિંગ્સ એવણે વારંવાર શાખાથી તથા ઈનામે આપ્યાં હતાં. એવણેનાં રવાંનને અવતરમંજલ પોહવાડવા લઈ જતી વખતે એમનાં માનને ખાતર ગોદીના તમામ કામદારો એવણેનાં ઘર આગળ એકલા ધર્મ દોષમાં સુધી ગયા હતા.

તાં ૨૩ મી મેએ.

મુંબઈ મધિ “રાટન રો” નાં મેદાનમાં પારસીના છોક-રાઓ ક્રિકેટ રમતા હતા તેઓને એક દડો એક હાથેજ કાનગેબજની બાયડીને લાગાથી અતરેના પોલીસ કમીશ-નર કપટાંગ એફ. એચ. સુટરે ત્યાં છોકરાઓને ક્રિકેટ રમતાં અટકાવ્યા હતા. એવામાં અતરેની હાઈકોર્ટને નામદાર જડજર મર જોસફ આરનોલડ તે તરફ ફરતો ફરતો આવી લાગાથી છોકરાઓએ તે નામદાર આગળ જઈ ફરીઆદ કીધાથી તે નામદારે આજનાં “બોમ્બે ગેઝેટ” માં એક પત્ર લખી ભલાંમણ કીવી હતી કે જે “સત્તાવાજાએ આ છોકરાઓને રમતાં અટકાવ્યાછે તેની ઉપર કોઈ ખીજ સત્તાવા-લાઓ અને વધારે ગ્રહણણવાજાએ સત્તા ચલાવી એ અટકાવ કાઢી નાખવો જોઈએ. પારસી નિશાલીવાઓ ક્રિકેટની રમત રમે તો તેથી કંટાળવું એ હાથેજના ખ્યામથી ઉલટુંછે. આ છોકરાઓ પોતાના મરદાંગી ભરેલા દાયમાં આટલી કાલજી ધરવેછે તે જોઈ તથા મુંબઈની મારે દીલ ખુશી થાયછે. એ ઉપરથી જણાયછે કે જો કે તેઓ દેશનિકાત થયલા અને આપારી બરબાછે, તોપણ કેપ્ટનશર, અરદેશર અને શાપુરનું જીવું લોહી હજી તેઓની રગમાં દોડેછે.”

૧ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૨૩ મી મેએ ૧૮૬૮.

સર જોસફ આરનોલડને આ પત્ર અતરે સદાધરો બિતારી લઈછે છેયે:—

To the Editor of the Bombay Gazette,

Sir,—As I was taking my stroll this evening by the side of Rotten Row, several Parsee lads came running up to inform me that their cricket in Mr. Bellasis's oval had been suddenly stopped, by one having authority, in consequence of a stray ball having found its way as far as carriage drive. I hope this is not so, or that if such order has been issued by “an authority” some higher authority, with more good sense, will lose no time in rescinding it.

We, English, no doubt are reputed to prefer taking our pleasures sadly and exclusively, but it must be a very un-English sport of exclusiveness that feels itself annoyed by a few noisy games of cricket played in its neighbourhood by Parsee school boys. Tastes differ; but for my part it does my heart good to see

તાં ૨૪ મી મેએ.

સુરત મધિ નાનપરામાં આજ દીને શેઠ પાલણજી બેજ-નજી કોટવાલે “ખરો સુધારો તથા કેળવણી તે શને કેહવી અને તે કઈરીતે હાંસલ થઈ શકેછે” એ બાબદ ઉપર એક જાહેર બાધાણ કીધું હતું.

તાં ૨૭ મી મેએ.

શાજ ૮ માહા ૬ (શિં) ૧૨૩૭ વતરદેવરદી.

મરણ—બેહરાંમજી પેશતનજી મીનીબિગ^૩—ઉમર વર્ષ ૭૮) શેઠ પેશતનજી માણેકજી મીનીબિગના દીકરા. એવણે પોતાના જુવર્ગ દેખાવને લીધે “પપા” નાં નામથી લોકોમાં ઓળખાતા હતા. પ્રથમમાં એવણે અતરેના જાણીતા કમીશન એજન્ટ તથા લીલાંબાનાંવાજા મેશરસ લીક્સ ખીગસ અને ત્યારબાદ એજ ધંધાવાજા મેશરસ યરસની કુંપની અને પછવાડેથી મેશરસ બેકસની કુંપનીમાં ભાગવા હતા. ૪૦ સં ૧૮૫૫ થી એવણે લીલાંબાનાંના ધંધા છોડી એકાંત જીંદગી ગુજરી હતી.

તાં ૧ લી જુન.

શેઠ ફરાંમજી રસતમજી વીકાજી, ખી. એ. ને મુંબઈની પારસી સીક માટરીમીનીઅલ કોર્ટના કલાર્ક તથા ઈન્ટરપ્રેટર નેમ્યા હતા.

તાં ૧૧ મી જુન.

શેઠ આદરજી જીવણજીને નામદાર મરકારે અમદાવાદ મધિ ધંધા વ્યાપાર પરનાં “મરીશકિટ” ટેક્ષના કલેક્ટર નેમ્યા હતા.

and hear these vigorous lads so earnest about their manly game. It shows that though the sons of exiles and traders, they have still running in their veins some of the old blood of Kaikushroo, and Ardaseer, and Shapoorjee, whom we, after the Greeks, prefer calling Cyrus, and Artaxerxes and Sapor.

There, Mr. Editor, topics are few, the weather is hot; I have dropped a ball before your bat; it is for you to knock it about with as much vigour as (not being a Parsee lad) can in this heat be expected of you.

Yours &c.

J. ARNOULD.

High Court, 22nd May.

૨ મુંબઈ આયુક, તાં ૨૭ મી મારચ ૧૮૬૮.

૩ મરહુમ શેઠ રસતમજી બેહરાંમજી મીનીબિગ અથવા પાપાના બાવા. એવણના બાવા શેઠ પેશતનજી માણેકજી કેહજી ૪ બેચાં રોડ ૩૫૧ની કલીઓ રાખતા હોવાથી “મીનીબિગ” નાં નામથી ઓળખાતા હતા.

૪ બોમ્બે ગેઝેટ, તાં ૩૦ મી મેએ ૧૮૬૮.

૫ બોમ્બે અવરનેંટ ગેઝેટ, ૧૧ મી જુન ૧૮૬૮.

તાં ૧૫ મી જુન.

વજ્રસાડનાં દ્વાપ્તાનાંમં જ્યુરીથી તપાસવાને લાયકનાં સુરદાં પેટ ચીરવાને માટે કત્તાફો સુખી રાખી મેજવાથી દ્વાપ્તાનાંમં આવનારાં આબરી માણસોને કેવી પ્રકારની અડ-મણી પડેછે, તે બાબે શેઠ કાવચણ નંગીરજી રેડીમનીએ નામદાર મરકારનું એક પત્ર લખી ધીઆન એરંધું હતું. તે ઉપરથી આજ દીને ઉત્તર વિભાગના રેવીન્યુ કમીશનર મીં એ. એફ. બેલાસીસે એક રીપોર્ટ મરકારમાં મોકલી શેઠ કાવચણએ લાંબિણ વાંધા વાજખી જણાવી હવેથી માહેલાં પ્રાંતોનાં દ્વાપ્તાનાંમં સુરદાં રાખવામાં આવશે નહીં, અને ગામના વસ્તીવાજા બાગથી દુર એ માટે એલાહેદી જગાએ રાખવામાં આવશે એમ જણાવ્યું હતું.^૧

તાં ૧૬ મી જુન.

શેઠ શેરામજી એદલજી દાશવાલા (હાઈ કોર્ટના ફર્નટર પ્રેટર) અને નશરવાંનજી જમશેદજી રતનાગરે “એ પારસી વીદીઆરથી” ને નામે “શેકસપીઅર” ના નાટકોમાંની કેટલીક વારતાઓનો યુજ્જરાતીમાં તરજુમો કરી તેનું એક પુસ્તક બાહરે પાડ્યું હતું.^૨ એ પુસ્તકના લેખાઆમાં ફર્તીઓએ શેઠ ખરશેદજી રસમજી થાણેવાળોનો મોટો ઉપકાર માનયો છે કે તેમની મદદ ન હોતો આ પુસ્તક બાહરે પડત નહીં.

તાં ૧૬ મી જુન.

રોજ ૧ માહ ૧૦ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેજરદી.

બાઈ માણેકબાઈ તે શેઠ બેહરાંમજી નશરવાંનજી સીરવાઈનાં બીજીવારનાં ધણીઆનીએ નવસારી મધે મોટા કૂંડીઆને નામે ગોત્રવાડમાં એક કુવો બંધાવી લોકોના વપડા-એને માટે બાંધી મુકયો હતો.^૩

તાં ૨૦ મી જુન.

એં બઆબાઈ ફરાંમજી રખાડીએ “આહને દીન બેહ માજદીઅસની” નામની જરથોસ્ત્રી ધર્મેને લગતું માન આપવાની એક ચોપડી છાપી પ્રગટ કીધી હતી.^૪

૧ મુંબઈ સચાચાર, તાં ૨૭ મી જુન ૧૮૬૮.

૨ “શેકસપીઅર” ના નાટકોમાંની વારતા. (ઇંગ્રેજ પરથી યુજ્જરાતીમાં) બનાવનાર, “એ પારસી વીદીઆરથી.” મુંબઈ મધે ઇમ્પીરિયલ પ્રેસમાં નવરોજજી શરાંચજી છાપ્યું છે. ૧૮૬૮.”

૩ આ કુવાવર નીએ મુજબ તખી ચારેલીછે :—

“પાક દાદાર કોરજખંદની બખશેશથી આએ કુવો બાઈ “ચાણેકબાઈ, બેહરાંમજી નશરવાંનજી સીરવાઈની ધણીઆ-નીએ બંધાવ્યોછે. રોજ ૧ લો માહ ૧૦ મો શેહેનશાહ “સને ૧૨૩૭ ઇઅજ્ઞદેજરદી. સને ૧૮૬૮ ઇસવી.”

૪ “આહને દીન બેહ માજદીઅસની, ઇઆને ભલી માજદીઅસની દીનમાં રરખાવેલી ધરજનીની અથવા બેલાશા બરેલી વાતો. તથા ઇઅજ્ઞદેજરદી દીનેને આપીન રહેનારા

તાં ૨૧ મી જુન.

જરમનાંવાજા પ્રોફેસર થીઓડોર બેનફોએ “એતોના આથવીઆના” (ઇવાને ફરેડુન આથવીઆન) શબ્દ ને જંદમાં પુર્ણિગેછે તેના સ્ત્રીતીંગ વિષે કમવારેડીવ માધ્યલિણને આધારે એક પુસ્તક રચી પ્રગટ કીધું હતું.^૫

તાં ૨૩ મી જુન.

મુંબઈના નામદાર ગવરનર મર સેમીઅર ષીટ્લજીરાવડે આજ દીને પુણાં મધે કૌનસીજ રમમાં એક “લેવી” ભરી હતી. ને વેળાએ પારસીઓમાં મર જમશેદજી જીજીબાઈ ખારેનેટ, શેઠ બેહરાંમજી જીજીબાઈ, આંબાહદુર પદમજી પેશતનજી, આંબાહદુર દરજુર નશરવાંનજી જમામજીજી જમા-રખ આશાના, દરજુર હાથંગજી જમામજીજી જમારખ આશાના, દરજુર તેહમુજી મનોચેરજી હોજદાર, શેઠા દોરામજી અને નવરોજજી પદમજી પેશતનજી, અરદેસર ખરશેદજી મુનચક, પેશતનજી નંગીરજી તાલેવારખાંન હાજર થયા હતા.^૬

તાં ૨૭ મી જુન.

રોજ ૬ માહ ૧૦ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ હીરાંબાઈ તે મરહુમ શેઠ હોરમજી બેહરાંમજી સોપારીવાજાનાં વીધવા નેઓ મુંબઈ મધે યુજ્જરાતીમાં હતાં તેઓનાં કરાંચી મધે થયલાં હાંમણાંમાં તેમના દીકરા શેઠ શાપુરજી હોરમજી સોપારીવાજાએ કરાંચી મધે એક કુવો બંધાવવા તથા બીજાં ત્યાંનાં ધર્મખાતાંઓમાં રૂ૧૧૩૬) આપ્યા હતા.^૭

તાં ૫ મી જુલાઈ.

રોજ ૧૭ માહ ૧૦ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેજરદી.

મરજી—ફરાંમજી નવરોજજી હાએવાએ—ઉમર વર્ષ ૬૫) શેઠ નવરોજજી ખરશેદજી હાએવાએના દીકરા.

શાહેબોને ચાજદીઅસની ખરજક દીનજી ગનેઆંન જલવાને વાશેતે જંદ અવસતાના દાખલા અને હલીલોથી-કહલીએક જણવાએગ બાબદોનો બેલાશો. બનાવનાર, એરવદ બમા-બાઈ શરાંચજી. મુંબઈ પારસી ગ્રી-ટીંગ પ્રેસમાં છાપીછેછે. શને ૧૨૩૭ ઇઅજ્ઞદેજરદી. સને ૧૮૬૮ ઇસવી.”

૫ “Tpitonia Aoana, femininum des Zondischen masculinum Thraétana Athwyana. Ein Beitray zur vergleichenden mythologie. von, Theodor Benfay. Göttingen, 1868.”

૬ રાસ્ટ ગોશ્તાર, તાં ૨૮ મી જુન ૧૮૬૮.

૭ મુંબઈ ચાપુક, તાં ૮ મી જુલાઈ ૧૮૬૮.

એ બાઈના એક દીકરા શેઠ દીનશાહજી હોરજીજી સોપારીવાજાએ પોતાનાં મુજર્ગ ચાતાળનાં જાનને ખાતર તેજનાં રવાંને અવલજબજલ પોંદ્યાડતી વખતે પોતે તેજને ખાંધ ચારી હતી, કે ને રેવાજ એની થણે આગજળના વખતમાં પારસીઓમાં હતો.

૮ એવણના વડા દીકરા શેઠ જમશેદજી શરાંચજી હાએવાએ પણ પોતાના બપનાં લીલાંજીખાંઓના કાચમાં

એવણુ સં ૧૬૪૦ થી મેથરસ ઈ. આઈ. બેનેટ, પેશ-
તનજ સુખજાણ, અને એલજી દાદાભાઈ સુખીઆ સાથે
“બેનેટની કુંપની” નાં નામથી સુખજાણમાં લીજાંડિખાંતું તથા
કમીશન એજન્ટનું કામ ચલાવતા હતા.

તાં ૬ થી જુલાઈ.

કરાંચી મધે શેઠ દાદાભાઈ હીરજીભાઈ પટેલે આજ
દિને ત્યાંની રકૂલનાં મકાનમાં પારસીઓની એક સભા મેજવી
“નંદ અને અવસ્તા” એ બાબત ઉપર એક બાધાણુ કરી હતું.

તાં ૬ મી જુલાઈ.

રોજ ૨૧ માહ ૧૦ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

મરણ—પેશતનજ તેહમુજજી આશાવદિના—ઉમર
વર્ષ ૬૦) શેઠ તેહમુજજી આશાજી આશાવદિના વડા દીકરા.
એવણુ પ્રથમમાં પોતાના બેથી શેઠ રતનજી અરશેદજી કેરાં-
વાલાની દુકાનમાં હતા. ત્યાં આપાર મુંબંની સારા અનુ-
ભવ મેજસાથી ઈં સં ૧૮૪૩ થી પોતાને હોસામે મેજમ
તથા બન જોનસનાં ધડીઆલો અતરે પરબાડાં મંગાવી તેનો
આપાર કરતા હતા. તે પછી ઈં સં ૧૮૫૮ થી ઉપજાં
ધડીઆલો તેમજ અપનાં તાલાં, કલો, વગેરેની એક દુકાન
એવણે કોટ મધે પારસીબજાર સ્થિતમાં ઉંઘાડી પોતાનાં
મરણ સુધી ચલાવી હતી.

તાં ૧૪ મી જુલાઈ.

રોજ ૨૬ માહ ૧૦ (શિં) ૧૨૩૭ યજ્ઞદેવરદી.

આજ દિને મરહુમ બાઈ માણેકબાઈ તે મરહુમ શેઠ
શાપુરજી શોરાબજી કપાવાલાનાં બેથી તથા મરહુમ શેઠ માણે-
કજી નમશેદજી ઉમરીગરનાં બીથવાનાં ઉકમણાંમાં તેમની
પોતાની પુત્ર મધેથી રૂપ૦૦૦) બાહેરકોટગી કપાવાલાની
દરેમહેરના ચાલુ ખરચને માટે તથા બેચીઆએ રૂ૧૧૫)
મળી રૂ૫૧૧૫) ધર્મપાતે આપ્યા હતા.

તાં ૧૬ મી જુલાઈ.

સુખજી હાંઘાકાની નામદાર ગવરનરની લેજમ્બેડીવ
કોનસીલના એક અધિકારી તરીકેની હાનરેબજ કરાંમજી

અસલથીજ પલોટાયલા તથા શમ્મિસ હતા, અને બાપની હૈયા-
તીમાંજ શરણુ પણ પામ્યા હતા. તેમના બીજા બે ભાઈઓ
શેઠા બેહરાંમજી અને નશરવાનજી શરાંમજી હાંમિવામિ પોતાના
બાપનાં શરણુ પછી ફરજીકસુધી “બેહરાંમજી શરાંમજીની
કુંપની” નાં નામથી અતરે જુદું લીજાંડિખાંતું તથા કમીશન
એજન્ટનું કામ ચલાવતું હતું. એઓના બપાવા શેઠ નવરોજજી
અરશેદજી હાંમિવામિ પણ પોતાના ભાઈ શેઠ એલજી અરશેદજી
બાકરજી સાથે ફરજીક સુધી લીજાંડિખાંતનાં કાષમાં પડેલા હતા.

૧ સુખજી આજુક, તાં ૧૫ મી જુલાઈ ૧૮૬૮.

૨ શેઠ એલજી પેશતનજ અખલાલાના બાપા.

૩ બને જમીદ, તાં ૨૧ મી જુલાઈ ૧૮૬૮.

નશરવાંનજી પટેલની મુદત પુરી થવાથી તેમની જગેએ નામ-
દાર સરકારે શેઠ બેહરાંમજી જીજીભાઈની નેમનુક કરી હતી.

સુરતવાલા ડાક્ટર ડાશાભાઈ પેશતનજીને નામદાર
સરકારે સુરત જીજીના એક હાનરરી માજીસ્ટ્રેટ નેમી ત્યાંના
પેહલા વર્ગના સંપારડિનિટ માજીસ્ટ્રેટની સ્થા આપી હતી.

તાં ૧૭ મી જુલાઈ.

સુરતની નવાપરાની શેઠ અરશેદજી ફરજીજી પારખ-
વાલી ડીરપેનસરીનું તબુ મકાન આજ દિને ત્યાંના કલેક્ટર
મીં ડી. સી. હોપે એક વગવાલા મેજાવડાની હજુરમાં
એણું મુકવાની કિઆ કરી હતી. પ્રથમમાં સીવીલ મરજ-
બ ડાક્ટર જેને એ દવાખાનાંને લગતી હકીકત કહી મંબજાવી,
જેનો એ દવાખાનાંના તખીબ ડાક્ટર ડાશાભાઈ પેશતનજીએ
ગુજરાતીમાં સાર કહી સમજાવ્યો, જે બાદ મીં હોપે જીજી-
આનાં દવાખાનાંઓ બાંધે એક બાધાણુ કરી એ મકાન એણું
મેલેણું જાહેર કર્યું, અને મેજાવડો ખરખારત થયો હતો.

તાં ૨૦ મી જુલાઈ.

સુખજી મધે હાંમિજ તથા પારસી કમીશનરની એક
નવી જાડજ “મરિદરન રટાર” નામે આજ દિનેથી ઉંઘાડ-
વામાં આવી હતી.

૪ બોએ ગવરમેંટ ગેજેટ, ૧૬ મી જુલાઈ ૧૮૬૮.

૫ ગુજરાત મિત્ર, તાં ૧૬ મી જુલાઈ ૧૮૬૮.

એ દવાખાનાં માટે જુલો આ દરતરને સરે ૧૪૮.

૬ હાઈમસ ઓફ ઈંડીઆ, ૨૭ મી જુલાઈ ૧૮૬૮.

એ લાડજી હાંઘાડનારા પ્રથમ મેજમ્બરો નીચે મુજબ હતા—
ડાક્ટર ડાઈવર, શરાંમજી બહમનજી મસતર, શોરા-
બજી શરાંમજી સાહનના, મનચેરજી શરાંમજી સાહનના,
પેશતનજી બેજનજી મેહર હેમજીના, કાવશજી દાદાભાઈ
ફરજીજી કથેક, શોરાબજી જીજીભાઈ, નમશેદજી રસત-
મજી કમીસરીવાલા, મેહરવાંનજી ખરજોરજી પાદશાહ, ખર-
જોરજી શોરાબજી આશાખરનર, એલજી કાવશજી જશાંવાલા,
નમશેદજી બંમીરજી પંથકી, શોરાબજી હીરજીભાઈ પટેલ, નમ-
શેદજી રસતમજી અપુ, કાવશજી નશરવાંનજી બાહલીવાલા.

એ પછી એ લાડજીમાં ફાલ સુધીમાં નીચે મુજબ પારસી
મેશનો થયા છે:—

(ઈં સં ૧૮૬૮ માં) મનચેરજી રતનજી બીલીમોરીઆ,
કુવરજી કાવશજી જશાંવાલા, મનચેરજી દાદાભાઈ બનાજી, મન-
જીભાઈ પેશતનજી મેહતા, દાદાભાઈ રસતમજી વાછા, મનચે-
રજી શરાંમજી (કાનાનોરના), નવરોજજી પેશતનજી મેહતા, રત-
નજી માણેકજી રતનાગર દલાલ, અરશેદજી રતનજી કોહલા,
અરદેસર શરાંમજી શોલન, મેહરવાંનજી હોરમજી મેહતા
(મિકશરલેનના), અરશેદજી રસતમજી કાલાપેશીના, નમશેદજી
એલજી તીજોરીવાલા, દીનશાહ દોરાબજી મીસતરી, ફરજી-
નજી નશરવાંનજી કાયાજી, શરાંમજી રસતમજી વાછા, શોરાબ-
જી પેશતનજી દાવર, એલજી કાવશજી મસાની, નશરવાંનજી
ખરજોરજી જીનવાલા, નશરવાંનજી કાયાજી, બંમીરજી પેશત-
નજી ખરાસ, નશરવાંનજી રસતમજી કથેક, દીનશાહ નવરો-

તાં ૨૮ મી જ્યુલાઈ.

એક ફ્રાંસીસી રચયિતા પીકાલ પી. એ. એ “જર-
યાન્તી ધર્મ આર્થ ફ્રેન્ચીના વિચાર” એવે નામનું માં ક્રાંક

જલ સંકલનવાલા. (૧૮૬૬ માં) પીરોન્શાહ રચયિતા સુરતી
અથવા ધનલખેટનાના, બંગાળી હોરચન હાદીશેક, રચયિ-
તા હોરચન શ્રીસતરી, જમશેદજી નશરવાંન હાદીશેક,
ચોરાપલ જનચેરલ બલ, લીચલ જમશેદજી બાટલીયાઈ,
નાનાભાઈ જમશેદજી મુસ, બંગાળી રચયિતા તીજોરીવાલા,
દીનશાહ કોશાભાઈ કરાંની, ચોરાપલ રચયિતા ધનનેર,
અલખનજી ચોરાપલ તારાપોરવાલા, રચયિતા શાપુરજી આચરન
શાહીદરીવાલા, નાનાભાઈ ચોરાપલ દાવર, શ્રાંચલ કુપરશી
પાટક, ચોરાપલ નવરોજી કુપર. (૧૮૭૦ માં) રતનજી દીન-
શાહ ડરેશ્વરેન (તાલકોના), હોરચનજી પેશતનજી ચેતવાલા,
ચોરાપલ શ્રાંચલ કરાકા, ધનલખેટ જનચેરલ કાપડીઆ,
પીરોન્શાહ મેહરવાંનજી જીભાઈ, કાવશલ દાદી લીચલ,
લીચલ કાવશલ બાંચલ, ધનલખેટ કાવશલ પાલખીવાલા,
હોરચનજી નશરવાંનજી પ્રીસતા, હોરચનજી ચોરાપલ પુજેર,
ધનલખેટ મેહરવાંનજી જીભાઈ, હોરચનજી શ્રાંચલ,
મેજનજી રતનજી કોટવાલા. (૧૮૭૧ માં) રચયિતા પાલજી
મેકવાલા, ચોરાપલ બરજોરજી હોરાપલ કુપર. (૧૮૭૨ માં)
મેહરવાંનજી અલખનજી ધનનેર, રચયિતા અરશેદજી કુપર.
(૧૮૭૩ માં) રચયિતા શ્રાંચલ ખરાસ, મેહરવાંનજી ચાણેકજી
તાલુકદાર. (૧૮૭૪ માં) પેશતનજી મેહરવાંનજી નારીએલ-
વાલા, જમશેદજી નશરવાંનજી મેહરકોચલના, કાવશલ શ્રાં-
ચલ શ્રીસતરી, નવરોજી નશરવાંનજી વાડીઆ. (૧૮૭૫ માં)
શ્રાંચલ દીનશાહજી વાડી, ચાણેકજી કાવશલ તાલેખારખાં,
અલખનજી કાવશલ વકીલ. (૧૮૭૬ માં) મેહરવાંનજી એલ-
લજી બીનાઈ, હીરજી અરદેશર દાદીશેક, દાદી ચાણેકજી લીચલ.
(૧૮૭૭ માં) બંગાળી ચાણેકજી અરશેદજી સરાઈ, બાપુજી
હોરચનજી સંકલનવાલા, રચયિતા લીમજી બાટલીયાઈ,
એલલજી પેશતનજી કાચાલ, ચોરાપલ મેહરવાંનજી ગમીરના.
(૧૮૭૮ માં) હોરચનજી નવરોજી સંકલનવાલા, ડાકર
દાદાભાઈ બચાસપલ કાપડીઆ. (૧૮૭૯ માં) પેશતનજી
દીનશાહ એડનવાલા, ચાણેકજી બરજોરજી ચીનીચેરકોચ-
લના, નાનાભાઈ રચયિતા ગંજીના, પીરોન્શાહ અલખનજી
જીભાઈ, કાવશલ ચોરાપલ હોરચનજી બાટલીવાલા.
(૧૮૮૦ માં) ચોરાપલ નશરવાંનજી વાડીઆ, હોરચનજી
નશરવાંનજી વકીલ. (૧૮૮૧ માં) રતનજી હોરાપલ એડન-
વાલા, અલખનજી પીરોન્શાહ સોલીશીદર, અરશેદજી રતનજી
અલખનજી કુપર, જનચેરલ કોશાભાઈ કાચાલ. (૧૮૮૨ માં)
બંગાળી એલલજી દાવર. (૧૮૮૩ માં) અરશેદજી ચાણેકજી
શેકના, ચોરાપલ કોશાભાઈ શ્રાંચરોજી, ડાકર ચોરાપલ
કોશાભાઈ નદરશાહ, જનચેરલ અરશેદજી હીરાચાણેક, શ્રાં-
ચલ અલખનજી જીભાઈ, રચયિતા શ્રાંચલ કમીશીરીવાલા.
(૧૮૮૫ માં) હોરાપલ જમશેદજી તાતા, શાપુરજી કાવશલ
સંજીવા, ડાકર રચયિતા નશરવાંનજી ચીરી, મેહરવાંનજી
કાવશલ ચેતીશાહ, નવરોજી હોરાપલ ચાણુ, અરશેદજી
કુપરજી મોદી, હોરચનજી હોરાપલ કાચાલ, ચાણેકજી હોરચ-
નજી કમીશીરીવાલા. (૧૮૮૬ માં) રચયિતા ધનલખેટ શેકના,
અરદેશર પેશતનજી દાવર. (૧૮૮૮ માં) ચાણેકજી મેહરવાં-
નજી મેહના. (૧૮૯૦ માં) નશરવાંનજી નવરોજી કુપર.

તથા આંખર નામના બે વિદ્વાનનાં મતોના ફ્રેન્ચમાં ઇંગ્લી-
શમાં તરજુમો કરી તેનું એક પુસ્તક બાહર પાડ્યું હતું.^૨

તાં ૬ થી આગસ્ટ.

જરમનીવાલા ડાકર મારટીન હાકિંગે જંદ કાદલાસો-
જીની હાજની પંકતિ, ડાકર ફરડીનાંડ પુશતીની કેહવાતી
કદીમ મેકનીયન ડીક્લેરેશન આમ અનુસરીને, તથા જંદ
અવસ્થાના ઓઝાસાના સંબંધમાં લખાણનું એક પુસ્તક રચી
પ્રગટ કર્યું હતું.^૨

તાં ૧૫ મી આગસ્ટ.

બાઈ સાહેબ ડેવિડ લેડી આવાંબાઈ તે મરહુમ શર
જમશેદજી જીભાઈ પેહલા બારેનેટનાં વીધવાએ ઉદવાડા
મધે જરથોસ્તીએને ઉતારા લેવા તથા ગામના જરથોસ્તી-
એને શર અવસરે વાવડવાને માટે એક કુશદિ ધર્મશાલા
૩૪૭૫૦૦ ને ખરચે બંધાવી ગાદી મુકી હતી.^૩

તાં ૧૮ મી આગસ્ટ.

રોજ ૧ માઈ ૧૨ (થો) ૧૨૩૭ વર્ષજરદી.

મરણ—દરુર મીનોચેરજી અસપંદીઆરજી કામ-
દીનજી—કિમ વર્ષ ૭૨) બરજવાલા દરુર અસપંદી-
આરજી કામદીનજીનાં આથા લીકરા. એવણુ ઈ સં ૧૮૬૧

(૧૮૬૧ માં) કુવરજી કાયાલ, ડાકર ચોરાપલ અરશેદજી
નરીયાંન. (૧૮૬૨ માં) કોશાભાઈ બરજોરજી ચીસી. (૧૮૬૩
માં) રચયિતા અલખનજી વકીલ, પી. એ. એલ. એલ. પી.

એ લાડજીના કાનરરી મેચપરો તરીકે થોડા દારાશાહ
રતનજી ચીચર, પેશતનજી મેજનજી મેહરકોચલના અને
અરશેદજી રચયિતા કાચાલને સુદી કહેલાં.

૧ French Views on Zoroastrianism. Translated
from the texts of M. Adolphe Franck, and M. Jules
Oppert. Bombay: Education Society's Press, 1868."

૨ "Ueber den gegenwärtigen stand der Zend-
philologie mit besonderer Rücksicht auf Ferdinand
Justi's sogenanntes altbaktrisches Wörterbuch. Ein
Beitrag zur Erklärung des Zendwesta. Von, Dr. M.
Hang. Stuttgart, 1868."

૩ આ ધર્મશાલામાં નીચે મુજબ ત્રણ ચારેલીઃ—

“ શ્રી દાદર હોરચનજીની ચદદશી

“ આર્થે જાંન શ્રી મુબલવાલાં

“ બાઈ શાહેબ લેડી આવાંબાઈ તે મરહુમ શર જમશે-
દજી જીભાઈ પેહલા બારેનેટનાં ધણીઆણીએ પાતાનાં
“ અરથથી દેશાવરથી આવનાર જરથોસ્તી કાચનાં લોકાનેજ
“ કિતરવાનાં જમને શાહ તથા જશન ચીજલશ વીગરે શર
“ અવશરે ગાંચના જરથોસ્તીએને વાપરવા બંધાવીજી.

“ શને ૧૨૩૭ ઇ.સ. ૧૨૩૭—થેડેનશાહી

“ શને ૧૮૬૮ ઇ.સ. શવત ૧૨૪૪ વીકરજાલત

“ એ જાંનવર એકદર અરથ ૩૪૭૫૦૦ થયેલું.”

એ ધર્મશાલા તાં ૧૫ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૬ થી વપડા-
સમાં આવી હતી.

માં પોતાના ખીજા જાણ દસ્તુર પેશોતનજી અમરપંદીઆરજી કામદીનજીનાં મરણ બાદ તેમની જગ્યાએ ભરૂચના વડા દસ્તુર હયા હતા. એવા “સારી અમલતના અને ગની-આની દસ્તુરનું મોહિટ નીપજવાથી પારસી આલમ ગમ-ગીન થઈછે.”

તાં ૨૦ મી આગસ્ટ.

આજ દીને ભરૂચ મધે મરહુમ દસ્તુર મીનાચેહરજી અમરપંદીઆરજી કામદીનજીનાં ઉમણામાં તેમના જમાઈ અને આગલા દસ્તુર પેશોતનજીના દીકરા દસ્તુર શેરાબજી પેશો-તનજી કામદીનજીને દસ્તુરીની શેઆલ આપવામાં આવી હતી.

તાં ૨૧ મી આગસ્ટ.

લંડન મધેનાં “પ્રીન્ટરસ પેન્શન આમ હાઉસ અને ઓરફન એસોસિએશન” નાં ફંડમાં મુબયથી શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ હિંદુસ્તાનમાં છુટાપણું ભોગવનાર વર્તમાન પત્રોથી ઉત્પન્ન થતા આશીરવાદ પીછાંતી તેની ધંધાંતી દાખલ ૧૦૦) પૌંડ બહુશ માફત્યા હતા.

૧ યુજરાત જિત, તાં ૩૦ મી આગસ્ટ ૧૮૬૮.

૨ યુજરાત જિત, તાં ૩૦ મી આગસ્ટ ૧૮૬૮.

૩ જામે જશશેઠ, તાં ૨૨ મી આગસ્ટ ૧૮૬૮.

ઉપલાં ૧૦૦) પૌંડની અક્ષેશની સાથે શેઠ કાવશજીએ એશીશાહરીના શેઠરી જોગ લંડન લખેલો પત્ર તથા તેનો જવાબ નીચે મુજબ છે:—

BOMBAY, 9th APRIL 1868.

To

The Secretary, Printers Pension Society, London.

Sir,—The objects and operations of the Printers Pension Society in London having been brought under my notice by my friend Mr. Mull, I have determined to hand over to that Society the sum of £100 to be permanently held in Trust, the interest thereof to be devoted to the highly beneficent purposes for which the Society is established.

The Press has effected so much good for India, and as it is one of the mightiest Engines of the progress introduced by the British into the country (as it is also the mightiest in every other) I am desirous of testifying, at the source from whence spring the benefits we enjoy, my high appreciation of a free Press in India.

I am, Sir,

Your faithful Servant,

COWASJEE JEHAUGHIER,

12 Cladwell Street,

LONDON E. C.

August 1868.

MR. COWASJEE JEHAUGHIER,

Sir,—I am directed by the Trustees and Council of this Corporation to express to you their warmest thanks for the munificent donation which you have

તાં ૨૨ મી આગસ્ટ.

મુરત મધે ગોપાધરામાં શેઠ દોરાબજી નશરવાંતજી મીસતરીએ સર્વે માતાનાં બાળકો માટે એક નિશાલ પોતાના બાવા મરહુમ શેઠ નશરવાંતજી પુંજીઆજીનાં નામે બંધાવી હતી તે બાકી મુકવાની ક્રિઆ આજ દીને યુજરાતના એડ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર મીં ડી. પી. કરડીસે કીધી હતી.

તાં ૧ લી સપ્ટેમ્બર.

યુજરાત તરફ આજે શાલ પડેલા બારે વરસાદ તેમજ તોફાન અને રેલથી અમદાવાદ, ખેડા, અને ખીજા જીલ્લા-ઓમાં લોકોનાં ધરબારો પડી જવા સાથે ખીજા ધણીક નુકસાંની થઈ હતી. આ ઉપરથી તે તરફ મદદ માફકવાને અતરે એક “રીલીફ ફંડ” શેઠા રાંમજી માધવજી અને

been pleased to forward for the objects of the Corporation. Your wish that the amount should be invested and the annual proceeds applied towards the payment of a pension to a decayed printer will be strictly and faithfully fulfilled.

At our Anniversary Festival recently held under the Presidency of the very Reverend Dr. Stanley, Dean of the Westminster, I had the pleasure of announcing the fact of your donation, which intelligence was received with marked expression of gratification by the friends of the Institution assembled; and your high appreciation of the value to Society at large of the art of printing as expressed in your letter, met with the hearty sympathy of the meeting. I shall forward you at an early opportunity a printed copy of the list of subscriptions announced on the occasion; and I may conclude by saying that sympathizing as you evidently do with the objects of our Corporation, I shall be at all times happy to receive communications from you on the subject.

In the name of the Trustees and Council I beg to thank you and to remain Sir,

Your obedient Servant,

(Sd.) J. S. HODSON,

Secretary.

એવુંજ છાપાખાનાંનાં ચાલુસોને પેન્શન આપવાને લગતું એક રૂંડ મુબય મધે પણ સ્થાપવાને શેઠ કાવશજી જંગીરજી રેડીમનીએ પોતાને ખરે નામે વર્તમાન પત્રોમાં કાગજ લખી મુચના કીધી હતી, અને તેમાં પોતાની તરરથી પ્રથમમાં રૂ૧૦૦૦) લેટ આપવાની ખાત્રીએસ બતાવી હતી, પણ તે કાચ કાઢ્યે જાંચકી લીધું નહિ.

૪ મુબય આજુક, તાં ૨૬ મી આગસ્ટ ૧૮૬૮.

એ નિશાલનાં મકાનમાં નીચે મુજબ તત્તી ચારેલીછે:—

“આ મકાન મુબયના રહેવાશી શેઠ દોરાબજી નશર-વાંતજી મીસતરીએ રૂ૧૦૦૦૦ પડના ખર્ચાને પોતાના પિતાની “યાદગીરીને સાદે બાંધ્યું” તે સને ૧૮૭૦ ના એપ્રિલ માસમાં “સરકારને નજર કીધું. અને તેનું નામ નશરવાંતજી પુંજી-આજી સ્કુલ હાઉસ કરાવ્યું.”

એ નિશાલને વહીવટ ઇં ૨૦ ૧૮૭૦ ના આપરેલ માસથી સરકારી ઇજવજીખાનાં હસ્તક સોંપેલો.

આચારજી ગોઠવવાસે ઉપુ' કીધું હતું, જે મર્થે ૩૫૧૮૦૯) બચાવેલા. ૧

૧ એ ૩૫૧૮૦૯) થાં ૩૨૫૬૮૫) હિંદુઓના, ૩૫૫૩૫) મુસલમાનોના, ૩૭૧૦) ધર્મચોરોના, અને ૩૧૮૬૪૦) નીચે મુજબ પારસીઓના હતા :—

(૩૨૦૦૦) દીનશાહજી સાણેકજી પીટીટ, (૩૧૫૦૦) એલજી શંભજી (આલખલેસ) ની કુપની, (૩૧૦૦૦) સાણેક-બાઈ અને મેઠલાંબાઈ બંગોરજી વાડીઆ, દાદાબાઈ હોર-મજી કાચાજી, ચનચેરજી હોરમજી કાચાજી, હોરમજી ચનચેરજી કાચાજીના ઓકરાઓ, મેહરાંમજી નશરવાંનજી સીરવાઈ, બંગોરજી નશરવાંનજી વાડીઆના ઓકરાઓની કુપની, મરદુમ નશરવાંનજી ચનચેરજી કાચાજીનાં ધર્મખાતાં-માંથી, (૩૦૫૦) રતનજી એલજી બાદલીવાલા, (૩૦૦૦) શંભજી નશરવાંનજી પટેલ, (૩૫૦૦) મરદુમ હોરમજી એલજી કાચાજીનાં ધર્મખાતાંમાંથી, ડાવેજર લેડી આવાંબાઈ જમશેદજી જીવબાઈ, કાવશજી નાનાભાઈ દાવર, નશરવાંનજી સાણેકજી પીટીટ, મરદુમ ચનચેરશાહ દીનશાહજી ગાંધીનાં પુત્રને માટે, (૩૮૦૦) શોરાબજી શાપુરજી બંગાલી, (૩૩૦૫) શરત હાઈ રકુલના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ, (૩૩૦૦) અરશેદજી બહમનજી (શેઠના) ની કું, અસપરીઆરજી જમશેદજી કમીશરીવાલા, (૩૨૫૧) મેહરાંમજી શંભજી પાંડે, (૩૨૫૦) દાદાબાઈ રતનજીની કું, એક પારસી બાબુ, શેઠ દીનશાહજી સાણેકજી પીટીટના કાચાઓએ, અરશેદજી કાવશજી આશમરનર, (૩૨૦૦) નશરવાંનજી બહમનજી મોરીના ઓક-રાઓ, સખાવતને આહનાર એક પારસી, (૩૧૫૧) હીરજી-ભાઈ તથા શંભજી હોરમજી શેઠના, સાણેકજી (જમશેદજી વાડીઆ) એંડ બખશીદાસ, (૩૧૫૦) નશરવાંનજી અરદેસર વાડીઆ, દોરાબજી નશરવાંનજી ચીસતરી, એમ. એંડ. બી., (૩૧૨૫) મનચેરજી શંભજી કાચાજી અને ઓકરાઓ, (૩૧૦૦) જમશેદજી અરશેદજી બાદલીબાઈ, ધર્મખાતાંને આચરે આપનાર, (૩૧૦૦) ધનજીભાઈ (અરશેદજી) રતના-ગરની કું, પાલજી હોરમજી (કાપડીઆ) ના ઓકરાઓની કું, બંગોરજી ચુલતાદજી, નશરવાંનજી રતનજી તાતા, મરદુમ શોરાબજી સાણેકજી શેઠનાનાં ધર્મખાતાંમાંથી, ૩૨-તજી શોરાબજી કમીશરીવાલા, (૩૦૫) મરદુમ પીરોજીભાઈ તે શંભજી હોરમજી શેઠનાનાં બહુઓનાં પુત્રને માટે, (૩૬૭) ડોશાભાઈ ભીખાજી કાંગાની રકુલના શિક્ષકો તથા વિદ્યાર્થીઓ, (૩૫૧) મનચેરજી શોરાબજી લાલા, સી. એંડ. પી. ડી. ના ઓકરાઓ, દીનશાહજી અને શંભજી ભીખાજી ખાંન, (૩૫૦) ડોશાભાઈ શંભજી કરાકા, મનચેરજી શંભજી શેઠના, એલજી બહમનજી મારીસ, દીનશાહ દોરાબજી ચીસતરી, અરશેદજી રસતમજી કાચાજી, (૩૨૫) દોરાબજી અરજોરજી કાવર, નાનાભાઈ સાણેકજી ગજવર, ધનજીભાઈ તથા નવરોજી પેશતનજી ગદેવીઆ, એક પારસી મીત, એક નરથોશતી, એક પારસી સ્ત્રી, નવરોજી કાવશજી દાડનાંવાલા, (૩૧૦૨) ૩૨૫) ની અંદરની રકમ.

એ બિરસાંત જાનરેમજી મેહરાંમજી જીવબાઈએ ૩૨૫૦૦) તથા જાનરેમજી મંગલદાસ નયુમાઈએ ૩૨૫૦૦) પરબાડા ખેડાના કલેક્ટર બાવર મોકલ્યા હતા, તેજી શેઠ અરદેસર હોરમજી વાડીઆએ ૬૦૦) બંગાલી યોખાની ગુણ અચ-વાદ મર્થે લાચાર થઈ ગયલા લોકોને વેંદ્યો આપવા માટે અકરોબર સાસણાં કલેક્ટર બાવર મોકલી આપી હતી.

તા૦ ૧૦ મી માર્ચમાયર.

યુનિયન પ્રેસના મલિકોએ “અરજોરનામાં” ના અસહ યુજરાતીમાં છપાવવા તરજુમા ઉપરથી તથા ખીજી કૌભાંતોની મદદ લઈને, આલુ વખતની એચારતબંદીના કાયદા મુજબ રંગીન અને અસરકારક ભાષામાં પેલ્લો ભાગ છપાવી પ્રગટ કર્યો હતા. ૨

તા૦ ૧૧ મી માર્ચમાયર.

કરોરીસાજા શેઠ નાનાભાઈ આંજીભાઈને સંધિની મદદ આપનારના નામદાર જરૂરે સંધિ હિંદુઆદ જીલ્લાને લગતી કોરોરીમાં પરીસરનું કામ ચલાવવાની મંતવ આપી હતી. ૩

તા૦ ૧૨ મી માર્ચમાયર.

૨૧૦૨ ૨૬ માઈ ૧૨ (ચિ૦) ૧૨૩૩ વજરજરદી.

આજ દિને પુણું મર્થે મરદુમ બાઈ બચાવ્યામાંજી તે મરદુમ દરજી જમામજી એલજી જમામજીઆચાનાનાં વીધવાનાં ઉકમણાંમાં તેમની પોતાની પુણું મર્થે ૩૮૦૦૦) અચા આદિના મર્થે એક દરમિદર બંધાવવા તથા તેમાં જમ્યુક માંમિદ રાખવાની તંદરિસતી પડાવી હતી. ૪ એ ઉપરાંત મરતારના દીકરાઓ ખાંનબાહદુર દરજી નાશરવાંનજી, હોર-મજી, બહમનજી, મેહરાંમજી, રતનજી, અને હોમંગજી જમામજી જમામજીઆચાના અને દીકરી બાઈ બહમનખાઈ

અચવાદ મર્થે આચે રીલીશનાં કામમાં શેઠ ચન-ચેરજી શોરાબજી કારંબવાલા તથા રીલીશ કમીટીના શેઠરી શેઠ આદરજી જીવજીએ વજીક જતી મેકનત લીધી હતી.

બિપલા મુખ્ય મર્થે બચાવવા ૩૫૧૮૦૯) મર્થેથી ૩૩૦૦૦૦) અચવાદ ખાતે કલેક્ટર બાવર મોકલ્યા હતા, અને બીજો પરજીજી અચ વાદ કરતાં બાકી વધેલી ૩૨૦૪૨૭—૭ ૦ ની રકમ શેઠ વરજીવનદાસ સાંધવાસ, શંભજી સાંધવાજી અને મેસારજી ગોઠવવાસનાં નામપર મુખ્ય એક મર્થે યુજરાત રીલીશ શંડને હીસાબે અનામત રાખી હતી.

૨ “અરજોરનામાં” અસહ યુજરાતીમાં છપાવવા તરજુમા ઉપરથી તથા ખીજી કૌભાંતોની મદદ લઈને આલુ વખતની એચારતબંદીના કાયદા મુજબ રંગીન અને અસર-કારક ભાષામાં છપાવી બહુર કરવામાં આવીજી. દરતર ૧ જી. માઈ બહમન સને ૧૨૩૩ વજરજરદી. સાસ આગસ્ટ સને ૧૮૬૮ છપાવી. મુખ્ય મર્થે યુનિયન પ્રેસમાં ન્હાનાભાઈ રસતમજી રાણીનાંએ છાપ્યું.”

એનું બીજું દરતર પણ એજ મુજબ યુનિયન પ્રેસમાં છપાઈ પ્રગટ થયું હતું, અને તે પછીનાં ૭ દરતરે આગલાં વર્ષોમાં છપાવવા હોવામાં ૯ થાંથી તે ૧૮ થાં સુધીનાં દરતરે એક પછી એક ઇ. સ. ૧૮૭૬ સુધીનાં યુનિયન પ્રેસને પાલે મુખ્ય સમાચાર છાપાખાનાંમાંથી તેના મલેક શેઠ સાણે-કજી અરજોરજી મોંચેકર હોમજીનાંએ છપાવી પ્રગટ કર્યાં હતાં.

૩ એચે ગવરમેંટ ગેઝેટ, ૨૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮.

૪ એ દરમિદર બંધાઈ તા. ૧૪ થી નવેમ્બર ૧૮૬૬ ને દીને પરડાઈ હતી, પણ તે જીની થવાથી પાછી બંધાવી તા. ૯ થી નવેમ્બર ૧૮૬૧ ને દીને પરડાવી હતી.

તે એં પેશતનજ રૂસતમજ કાંગાનાં ધણીઆંનીએ મહી ૩૧૬૦૦) પુણાં મધે મરહુમ શેઠ શોરામજ રતનજ પોલવાલાં દોખામાંની સામે એક ખીજી નવી શગડી બંધાવવાર તથા ૩૭૦૧) ખીજાં ધર્મખાતામાં, તેમજ જમાન એં પેશતનજ રૂસતમજ કાંગાએ ૩૫૦૦) મહી ૩૭૧૦૧) ધર્મખાતે ખર-ચવાની તંદરેસ્તી પઠાવી હતી. ૨

તાં ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર.

મુંબઈની મરકારી ગોદીના વડા માસ્ટર ખીજડર શેઠ જમશેજી ધનજીભાઈ વાડીઆને આજ દીને લંડન મધે મહેલી "ઈન્ટરિટયુશન ઓફ નેવલ આરક્ટીકટસ" ની ફૌનડેશનની સમામાં એ મંડલીના એક મેમ્બર તરીકે ચુટી કાઢવા હતા. ૩

તાં ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ અરદેસર ફરોમજી મુસ અને ડાક્ટર ફીરજોમ દલપતરાંમે ઈં ૨૦ ૧૮૬૭ નો મુંબઈનાં મ્યુનીસીપાલ ખાતાના રીપોરટનો યુજરાતીમાં તરજુમા કરી તેનું એક પુસ્તક છપાવી બાહરે પાડ્યું હતું. ૪

તાં ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ અરદેસર રૂસતમજ કામાજીએ "ગાથા ધાહંબાર" ઉપર બે ભાષાણો ફરોમજી કાવશજી ઇન્ટરિટયુટમાં ગદ્ય કાલે તથા આજે કીધાં હતાં. મરતશીનની ખુરસી બંધે દિવસ શેઠ નવરોજજી ફરદુનજીને આપવામાં આવી હતી. ૫

૧ એ શગડી પુણાંના એક અસલ રેઢવાસી શેઠ બેઠરાંજીજી જાણેકજી તાજુકદારે ઈં ૨૦ ૧૮૭૫ થાં બંધાવી આપવાથી એ રકમ દોખાને રૂસતી દેવાલ બંધાવવાનાં કામમાં વાપડવામાં આવી હતી, પણ એટલી રકમમાં તે દેવાલ બંધાઈ ન શકાવાથી પાછલથી ઈં ૨૦ ૧૮૮૨ થાં શેઠ હોરજીજી શોરામજી તાડીવાલાએ તે બંધાવી પુરી કરી આપી હતી.

૨ બને જમશેદ, તાં ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮.

૩ ટાઇચસ ઓફ ઇંડીઆ, ૨૪ મી ઓક્ટોબર ૧૮૬૮.

૪ "મુંબઈના મીઠીનીસીપલ કમીશનરનો તથા હેલ્થ આફીસર અને ઇન્ફિન્ટિયુટીવ ઇંજીનરના સને ૧૮૬૭ નાં સાલના વારશીક રીપોરટનો યુજરાતી તરજુમા. ઠીકાએના તરજુમા સાથે. મુંબઈમાં; યુનિયન પ્રેસમાં જાનાભાઈ રૂસતમજી રાણીનાએ છાપીયોછે. ૧૮૬૮."

૫ રાસત ગોશ્તાર, તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮.

એજ મુજબ પુણાં મધે ભવાની પેંટમાં શેઠ પેશતનજ બંજીરજી તાલેયારખાનના રેઢવાના બંગલામાં શેઠ અરદેસરજીએ એજ બાબદ ઉપર તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮ ને દીને તથા પેંઝાચર સત જરથોસ્તના જનજારા વિષે તાં ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮ ને દીને જરથોસ્તીઆની ચોટી સળા હજુર બે ભાષાણ કીધાં હતાં.

તાં ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર.

ડાક્ટર રૂસતમજ બેઠરાંમજી વારખ કે જેવણે ઈં ૨૦ ૧૮૫૭ માં ઇંગ્લંડ મધે લમ્કરી વૈધક ખાતાંની મનદી નોકરીની પરીક્ષા પસાર કરી હતી, અને જેવણ હાલ મરકારી નોકરીમાં નીમચ ખાતે લમ્કરી તખીય તરીકે પોતાની પજટણ સાથે રહેતા હતા, તેવણ ઉપર તેવણનાં ધણીઆંની બાહ રતનયાઈ તે મરહુમ શેઠ હોરમજીજી દાદાભાઈ આલવાઈવાલાનાં દીકરીએ અતરેની પારસી સીફ માટરીમાનીઅલ કોરટમાં રાહતવાતની ફરીઆદી માડી હતી. ડાક્ટર રૂસતમજીના બંચાવમાં બે મુખ્ય બાબદો હતી. પેહલું એ કે તેવણ મુંબઈની પારસી સીફ માટરીમાનીઅલ કોરટની સત્તાની હદથી બાહરે વચનાર હતા, અને બીજું એ કે તેવણની બાયડી કેળવણી તથા ખીજી રીતે તેવણને લાયકની નહીં હતી. આ મુકદ્દમા ૧૧ માસ સુધી લંબાયા પછી આજ દીને નામદાર જડજી મીં ૮મરે તેના ચુકાદો આપ્યો હતો. જેમાં તે નામદારે ડાક્ટર રૂસતમજીના પેહલા બંચાવને બાહજ રાખ્યો હતો કે આ ફરીઆદી મંડાઈ તે આગમજ તેવણ પોતાની પજટણ સાથે નીમચ રહેતા હતા, અને ત્યાંથી રજા લઈ ઇંગ્લંડ જવા સાથે મુંબઈમાં એક હાટજ મધે ૨૬ દીવસ સુધી આવી રહ્યા હતા. પણ એટલા દાહડા મુંબઈ મધે ઉપલી મતજબને માટે રહેલાંજી કાધાથી તેવણ કાંઈ મુંબઈના રહેવાસી કડતા નથી, અને તેથી કરીને મુંબઈની સીફ માટરીમાનીઅલ કોરટની સત્તા તણે તેવણ આવી શકતા નથી. માટે આ મુકદ્દમા તે નામદારે ઉરાડી નાખ્યો, પણ તેમ કરતાં ડાક્ટર રૂસતમજીના બંચાવની ખીજી બાબદ ઉપર તે નામદારે સજા દીધા કીધા કે "મનઅક્તિની ચાલાકીમાં અથવા નીતિ મુંબઈ મુકદ્દમામાં માડી બહાએ વચ્ચે ગમે એટલા તકાવત હોય તે કાંઈ જગત મુંબઈ હકો અવાવવાને ના પાડવાનું અથવા જગતનાં માટમાંથી બથારને છુટા પાડવાનું કારણ ગણાય નહિં..... પરતીવાદીએ મુકદ્દમા મધે પોતાનો જેવી પ્રકારનો અચાવ કીધો છે, તેથી વધારે હીનપરતીબરેલો બંચાવ મનમાં ઉતરવો મુશ્કેલછે. એવો બંચાવ કરવામાં પરતીવાદીએ જે ચાલ ચલાવીછે તે બાબે મારી નાખમંદગી વધારે જુલોડીતે બતાવવામાં હું મારી ફરજ સમજુ છું. પરતીવાદી પોતાની અહડતી કીમમની કેળવણીને નીતિ મુંબઈ તથા ધારા મુંબઈ ફરજોમાંથી નીકળી જવાનું કારણ ગણે તથા એક બીનતરસી-રવાર મોહરદારને બાહજ રાખવા અને યુજરાંન ચલાવવાનું ના પાડવાને વાજબી વિચારે એ એકજપેનાપણાનો દાખલો છે. અને અગરજો આવી નકારી ચાલનું પરીણાંમ ઇંગ્લંડ જઈ આવવાથી તથા યુરોપન એજમ હાંમલ કરવાથી નીપજી હોય તો પછે દેશી પ્રજાનાં બુદ્ધા લોકો ઇંગ્લંડની મુસાફરી જેવા કોઈવાર ખરાબ અસર પેદા કરનારા વગ તણે પોતાના દીકરાએને વીહીજા મુકદ્દમાની આનાંકાંની કઈ તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. આજ રાખવામાં આવેછે કે

આ પરતીવાદી ને ઇંગ્રેજ લશ્કરમાં આશીરવનું કમીશન
ધરવેલે, તે પાનગી છંદગીના સંસારમાં ઘટનાં માન તથા ફરજ
વીઠ્ઠી એવી રીતે તેને સુનીમાં આણવાને કાંઈ ઉપાય થયે.”^૨

તાં ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર.

૧૮૬૨ જામાસપણ મીનાચેહરજી જામારપઆશાનાએ
આજ દીને કોટ મધે મરહુમ માણેકજી શેઠની વાડી મધે
“નોરેજ” વિષે એક બાણી કરી અંબલાણું હતું.^૩

તાં ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર.

શેઠ શેરામજી રૂમતમજી બનશાએ આએ ચાલુ યજ્ઞ-
જરદી ૧૨૩૮ નાં ચાલથી ઇંગ્રેજમાં “પારસી કલેન્ડર”
છપાવી પ્રગટ કરવા માડ્યું હતું.^૩

તાં ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર.

હાનરેબલ સર અલેક્ઝાન્ડર ઝાંટ, બારેનિટ કે નેણે
છેમાં આઠ વર્ષમાં એક્ઝીનસ્ટન કલેજના પ્રોફેસર તથા પ્રીન-

૫ ધ્યાન્યે ગ્રેજેટ, તાં ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮.

હાનરેબલ જસ્ટીસ હફરના આ વિચારો નિચે મુજબ છે :

At the commencement of trial, I intimated my opinion that the last plea set up by the defendant was no defence to the action. That a disparity between husband and wife in intellectual ability or moral culture, however wide the difference might be, could form no ground for a refusal of conjugal rights or for releasing a husband from the obligations arising out of the contract of marriage.

A more discreditable defence than that which the defendant has set up on the merits it is difficult to conceive, and I feel it to be a duty to express in a marked manner my disapprobation of his conduct. That the defendant should consider a superior education to be a ground for escaping from his moral and legal obligations, and to be a justification of his refusing to receive or to support an unoffending wife, is a monstrous instance of self delusion : and if misconduct of this description is to be the result of a visit to England, and of the acquisition of European learning, it can hardly excite surprise that the elders among the native community are unwilling to expose their sons to influence which are shown to have a demoralizing effect in some cases. It is to be hoped that some means may be found to awaken this defendant, who holds the commission of an officer in the British army, to a sense of honour and duty in the private relations of life.”

૨ જામે જમશેદ, તાં ૨૪ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮.

૩ “The Parsee Calendar and Directory for the year of Yezdijard 1258 (22nd September 1868 to 21st September 1869) compiled by, Sorabjee Rustomjee Bunsrah. Bombay: Printed at the Education Society's Press. 1868.”

એજ મુજબનાં પારસી કલેન્ડર ઇંગ્રેજમાં બીજે શાલ
ધયાને ૧૨૩૮ અને ત્રિજે શાલ ધયાને ૧૨૪૦ યજ્ઞજર-
દીમાં શેઠ શેરામજીએ દરતર આશકારા છાપાખાનાં ચંધેથી
પ્રગટ કીધાં હતાં, અને તે પછેથી એ કાચ બંધ પડ્યું હતું.

સીવાલ, મુંબઈની મુનીવરસીદીના વાઈસ-આનસેનર, તથા
ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક હિન્દુસ્થાનના એકા બોગચા
હતા તે પોતાને વતન ખીજા મોટા એકા પર જવાથી. આજ
દીને તેને તેના ચિયો, કેળવણી પાતાંના અમલદારો, તથા
ખીજા અતરેના આગેવાન ગ્રહસ્થોએ ફરમાંજ કાવશજી
હનરદીટપુટમાં ચીફ-જસ્ટીસ સર રીચર્ડ કાઉચનાં પ્રમુખપણું
હેઠલ એક માનવત આપું હતું, તથા તેની એક સરથ
તસવીર ચીતરાવી કોઈ લાયક જગા પર મેલવાનો ઠેકાવ
કાશિ હતો. માનવતનો જવાબ આપતાં સર અલેક્ઝાન્ડર
ઝાંટે આ ઇલાકાની કેળવણી સંબંધી એક સરથ વ્યાખ્યાન
કીધું, અને ધારાની કેળવણી બામે ટીકા કરતાં શેઠ પીરોજ-
શાહ મેહરવાનજી મેહતાનો દાખલો આપ્યો કે જેવણ સમાને
દીનેજ એક કલાક અગાઉ ઇંગ્લાંડથી બારીસ્ટરની પદવી
મેલવી અતરે આવી પુગા હતા, અને સમામાં પણ હાજર
હતા, તેમને દીનસોજીથી મુબારકબાદી આપી તથા જે ધારાનાં
વાતાવરણમાંથી એ ગ્રહસ્થ તાજે આવ્યોએ તે વાતાવરણ
તેને ફિલે અને તે ફેલે પાંચે એવી ઉમેદ ચાહી હતી. વળી
શેઠ કાવશજી જાંગીરજી રીડમનીએ આ ઇલાકામાં કેળવ-
ણીના બાબમાં જે મોટી રકમોની મદદ આપી તે માટે
તેમની તારીફ કરી હતી.^૪

તાં ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર.

મુંબઈની પારસી પંચાતનાં ફંડના તાં ૮ મી નવેમ્બર
૧૮૬૯ થી તે તાં ૨૭ મી ડિસેમ્બર ૧૮૬૭ સુધીના હિસાબની
ચોપડી જામે જમશેદ છાપાખાનાંમાંથી તરદીઓએ છપાવી
પ્રગટ કીધી હતી. તેમાંથી જોવામાં આવેલે કે છેલ્લા
હિસાબની બાકીના ૩૪૪૮૪૭૧૧૧૨૧૧ ઉપરાંત આએ
આખાં વર્ષમાં પંચાતનાં ફંડ પાતે ૩૧૨૦૪૨૯૧૧૧૦ ની
આવક થઈ હતી, અને ખરચ ૩૫૬૬૮૫૨૨૧ થયો હતો,
જે બાદ કરતાં વર્ષની આખેરીએ તરદીઓના હસ્તકમાં
પંચાતના હિસાબને લગતા ૩૫૧૨૨૧૩૧૧૬ તથા જ્યુદાં
જ્યુદાં પડાવેલાં પાતાઓના ૩૧૧૦૬૧૧૨૩ મલી ફિલે
૩૧૧૨૨૮૨૫૭ બાકી હતા.

૪ કાઠચસ ઓફ ઇંડીઆ, ૨૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૮.

૫ પંચાતનાં દરતરમાં આજલાં વર્ષોનાં (૨૬) ખાતાં
ઉપરાંત આએ વર્ષમાં એક નવું ખાતું ઉપરોચિત. તે એ કે
ચરફજી શેઠ હોરજીજી કાવશજી ચીતરદીએ પોતાની હૈયાતીમાં
પંચાતનાં ફંડમાં આપવા ૩૨૦૦૦૦ ની રકમ એલાહેદી
કાઠેની હતી તે રકમની સરકારી નોટ લઈ તેવણનાં વીધવા
બાઈ મોટીબાઈએ તાં ૨૦ મી આગસ્ટ ૧૮૬૭ ને દીને તે
પંચાતનાં ફંડના તરદીઓના સ્વાધીનમાં આપી તેવું ચરના-
રનાં નામનું જુદું ખાતું પડાવી તેવું બાજ પંચાતના શેઠન-
શાહી ધાંધારોનાં, આંધલા પાંચલા જરથોસ્તીઓનાં, રવાંનેને
અવલજંબલ પોંદઆડવાનાં, તથા પ્રકતાને તાંકલે દેશવરો
પાતેના ગરીબ જરથોસ્તીઓને વેંઠેથી આપવાનાં ફંડમાં
વાપડવાનો બંદોબસ્ત કીધા હતા.

એ ઉપરાંત ચરફજી શેઠ શેરામજી ચણેકજી રૂમત

તાં ૧ લી અક્ટોબર.

મસકતના મુખ્યતા કૌનસલ જનરલ હાજી મહમદ નખીખાન પુરોપની મુસાફરીએ જવાથી તેમની ગેરહાજરીમાં

શરૂઆત પુનને સાહે તેવણની પુલ ચધી કાઢવાં ધર્મખાતાને હીસામે તેનાં તરસ્તીએ થોડાં શોરાખલ અને નશરવાંનલ કોશાખાઈ રસ્તેશરશરના તથા અરદેસર કાવશલ રસ્તેશર શરૂઆતએ તાં ૩૦ થી આગસ્ટ ૧૮૬૭ ને દીને ૩૨૦૦૦) ની સરકારી નોટ આપી તેનું વ્યાજ આંધલા પાંચલા જરથો-સ્તીઓનાં તથા મુકતાફને તાંકણે દેશાવરો ખાતેના ગરીબ જરથોસ્તીઓને વેંઢવી આપવાનાં શંડાંમાં વાપડવાને બંદોબસ્ત કીધા હતા. વળી થોડા દીનશાહલ દાદાખાઈ ગાંધીએ પોતાનાં મેહન ખાઈ દીનખાઈ તે ચરકુચ થોડા અરદેસર અર-થોડલ ગાંધીનાં વીધવા તથા ચરકુચ થોડા દાદાખાઈ લખાલ ગાંધીનાં મેદીનાં પુનને શાટે તાં ૨ લ અપરેલ ૧૮૬૭ ને દીને ૩૩૦૦૦) ની સરકારી નોટ આપી તે ચધીની ૩૨૦૦૦) નીનું વ્યાજ ચરકુચ સર જશથોડલ લખાલવાની જંદ પેઢલવી જરથોસ્તી અરમમાં તથા ૩૧૦૦૦) નીનું વ્યાજ કુલે જરથોસ્તી રવાનેને અવલજનલ પોંઢ્યાડવાનાં શંડાંમાં વાપડવાને બંદોબસ્ત કીધા હતા.

એજ મુખ્ય કુલે જરથોસ્તી રવાનેને અવલજનલ પોંઢ્યાડવાનાં શંડાંમાં આએ વર્ષ નીએ મુખ્ય ૩૭૫૦૦) ની નોટો તેનું વ્યાજ વાપડવાને લેટ આવી હતી:—થોડ નશર-વાંનલ કાવશલ વાછાગાંધીએ તાં ૧૬ થી નવેમ્બર ૧૮૬૬ ને દીને ૩૨૦૦૦) ની નોટ પોતાના બપાવા ચરકુચ થોડ રસતલ શોરાખલ વાછાગાંધીનાં પુનને સાહે. થોડ ધનલખાઈ મેહરાંચલ રાંણાએ તાં ૬ થી જુએ ૧૮૬૭ ને દીને ૩૧૦૦૦) ની નોટ પોતાનાં વહુ ચરકુચ ખાઈ ચાલેકખાઈ તે થોડ અરદેસર ધનલખાઈ રાંણાનાં ધણીઆની તથા ચરકુચ થોડ ચાલેકલ દાદાખાઈ શાએરનાં મેદીનાં પુનને સાહે. આં પાલણુલ રતનલ દાદાખાંનલએ તાં ૧૧ થી જુન ૧૮૬૭ ને દીને ૩૫૦૦) ની નોટ પોતાના બાવા ચરકુચ આં રતનલ અરજોરલ દાદાખાંનલનાં પુનને સાહે. થોડ પેશતનલ કોરચજલ કાચાલએ પોતાનાં ચાતાલ ખાઈ રતનખાઈ તે ચરકુચ થોડ કોરચજલ જનએરલ કાચાલનાં વીધવાની તરસ્તી તાં ૨૭ થી જુલાઈ ૧૮૬૭ ને દીને ૩૨૦૦૦) ની નોટ તેજનાં વહુ ચરકુચ બધ ધનાંખાઈ તે થોડ કોશાખાઈ કોરચજલ કાચાલનાં ધણીઆનીનાં પુનને સાહે. થોડ કોરચજલ જાંગીરલ દાદીથોડે તાં ૬ થી અક્ટોબર ૧૮૬૭ ને દીને ૩૨૦૦૦) ની નોટ પોતાના બાઈ ચરકુચ થોડ શોરાખલ જાંગીરલ દાદીથોડનાં પુનને સાહે. ૩૧૦૦૦) ની પોતે તથા ૩૧૦૦૦) ની ચરનારની પુલ ચધી આપી હતી.

એ બપરાંલ થોડ જશથોડલ દોરાખલ નાએગાંચવાલા તથા મુચાલી ગાંચના બીજ જરથોસ્તીઓએ મુચાલી, ચોરા, તથા ડાંચકાનાં જરથોસ્તી રવાનેને અવલજનલ પોંઢ્યાડ-વાનાં કારણસર ત્યાંના જરથોસ્તીઓએ બીનાં કરેલાં શંડની ૩૭૦૦૦) ની નોટ તાં ૧૪ થી જાનેવારી ૧૮૬૭ ને દીને અપરે પંચાતના તરસ્તીઓ બપર ચેકલી તથા આજલ મુચાલીનાં નશાથાલાર ૨) ને પુસારો આપવાનાં શંડની ૩૨૫૦૦) ની નોટ જે શ્રી સુરતનાં ધર્મનાં શંડખાતાંમાં હતી તેજો હવાલો આપી એ ૩૬૫૦૦) ની નોટનાં વ્યાજમાંથી

અતરેનાં મસકતના કૌનસલ તરીકે થોડ દાદાખાઈ રસતમજ ખનાજીની નેમણુક નામદાર સરકારે બાહલ રાખી હતી.

થોડ શાપુરજી જમાસપજી ભાવનગરીને મુખ્યતાં કસ્ટમ ખાતામાં એક એક્સર આસીસ્ટન્ટ કમીશનર તરીકે નામદાર સરકારે નેમ્યા હતા.

તાં ૬ થી અક્ટોબર.

પુણાં મધે આજ દીને મુખ્યતા નામદાર ગવરનર સર સેમીર શીટનજરાતડે દમણુ તથા યુજરાતના રાજા રજ-વાડા અને સરદારોની એક દરબાર પુણાં એનજીનીઅરીંગ કલેજવાલાં મકાનમાં ભરી હતી. આ પેળાએ અરસ પરમ નજરાંણાં તથા એરઆશીઅત થયા પછી નામદાર ગવરનરે સરદાર ખાંનખાહદુર દસ્તુર નશરવાંનલ જમાસપજી જમાસપ આશાનાને નામદાર સરકાર તરફથી એક સોનાંના ચાંદ બેટ આપ્યો, અને તેમ કરતાં બોલ્યા કે—“આએ ચાંદ તમોને બેટ આપતાં મને ધણી ખુશી ઉપજેછે, તે એટલામટે કે હરેક ધરમના ઉપાધીઆઓની ફરજ જે રાજ તરફ વકાદારી તથા શુભ સુચનાંનીછે તે તમોએ ધણીજ વાજખી રીતે ૧૮૫૦ તથા ૧૮૫૮ ના ખુતખાર બજવામાં અદા કીધીછે, એટલુંજ નહીં પણ તમારા જાતીલાવેને તમોએ તેમ કરવાને જાણે એક શબ્દ આપેઓછે. હું વધારે ખુશી એ વાસતે છેડે કે તમોને સરકારે મરતબો ખખશીએછે, તે એ તરફથી પશંદ થાએલો તથા વાજખી ગણાએઓછે. હું આથા રાખુંચ કે આએ ચાંદ તમો તનદરશતી સાથે ધણું શુધી વાપરો કે જેહને તમો પુરા લાએકેછેવો. ખુદા કરેને તમારી જીંદગી લાંબી થાએ.” એ પછી કોનાપુરના માહરાજાએ એક માનપત્ર વાંચું, જેના નામદાર ગવરનરે એક સુભાખીત બાણુ કરી ઉપકાર માન્યા બાદ દરબાર બરખાસ્ત થાઈ હતી.

તથા તેજ કરતાં જો ઘટે તો કુલે જરથોસ્તી રવાનેને અવલજનલ પોંઢ્યાડવાનાં શંડમાંથી બેરેરી યે નશાથાલાર સુરતવાલા ચાનેજોની ચારતે પુસારો આપીને મુચાલી ચધે રાખવાને બંદોબસ્ત કીધા હતા.

૧ બોએગવરમેંટગેઝેટ, તાં ૧ લી અક્ટોબર ૧૮૬૮.

૨ જાને જશથોડ, તાં ૬ થી અક્ટોબર ૧૮૬૮.

દસ્તુર નશરવાંનલને લેટ આપેલા આ ચાંદ બપર નીચલો લેખ કાતરવામાં આવ્યોછે :

Presented
by the
Bombay Government
to
KHAN BAHADOOR DUSTOOR
NUSHERWANJEE JAMASPJEE
For
Distinguished Loyalty
and
Good services
in 1857-58.

તા. ૧૧ મી અક્ટોબર.

એ. શેઠીઆરજી દાદાભાઈ ભર્યાએ ભર્યા મધે કાટની પંચાએતની વાદીમાં "મોદાતાલાની હસ્તી અને આપણું બંદાએએ તેની બંદગી કેમ કરવી જોઈએ" એ બાબત ઉપર જરથોસ્તીઓની એક માટી મીજબસ હજુર એક વાએજ કરી મંભજાવી હતી. મરનશીનની ખુરસીએ ભર્યાના દરજુર શારાયજી પેશોતનજી કામદીનજી ખીરાજ્યા હતા, જેમનો તથા વાએજ કરનાનો ઉપકાર ત્યાંના પોસ્ટ માસ્ટર શેઠ ફરુતજી રમતમજી દરજુર કામદીનનાએ એક ભાષણ કરી માનયો હતો. ૨

તા. ૧૩ મી અક્ટોબર.

રોજ ૨૨ માહ ૧ (શે. ૧૨૩૮ યજ્ઞજરદી.

મુંબઈ મધે ગીરગામના રત્તા ઉપર મરહુમ શેઠ એદલજી ફરાંમજી આલખલેસની પુંજી મધેયા તેમના સાહેબ-બંદાએએ જરથોસ્તીઓને સરખવમરે વાપડવાનું એક મકાન બંધાવી તેને બાલુનું મુકાવાની ક્રિઆ આજ દીને કરવામાં આવી હતી. આ વેળાએ જરથોસ્તીઓની એક માટી મીજબસ ત્યાં ભરાઈ હતી, જેની હજુરમાં જશનની ક્રિઆ થવા બાદ શેઠા માણેકજી, ધનજીભાઈ, બહમનજી દાદાભાઈ, અને હોરમજી એદલજી આલખલેસની તરફથી એક અંજુમન પત્ર વાંચવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે તેમના બાવા મરહુમ શેઠ એદલજી ફરાંમજી આલખલેસનાં વસીહતનામાંની ૯ મી કલમ પ્રમાણે તેમની પુંજીમાંથી રૂ.૧૦૦૦૦૦) ખરચીને ધર્મનું કામ કરવાને ફરમાવ્યું હતું તે મુજબ આએ મકાન તે મધેયા બંધાવ્યું છે. એ મકાનને મોટી જગ્યા રૂ.૫૦૦૦) ની કીમતે વેચાતી લઈ તે ઉપર બે જુદા જુદા ઓઠાઓએ શેઠ હોરજીભાઈ રતનજી મીઝતરી હરતક બંધાવ્યા છે અને તે મધે ઘટતો સરખામાન તથા વામજીફરુત વગેરે મુકાની આજ્યા એ મકાન સર્વે જરથોસ્તીઓને વાપડવાને બાલુનું મુકાવું છે. એના ઉપર સર્વે લાગત રૂ.૧૩૫૦૦૦) ની થાઈ છે, અને એની મરામત તથા આજુ ખરચને મટિ રૂ.૧૫૦૦૦) ની મરકારી ૫) ટકાનાં આજની નોટ એકાદેદી કાદી તેનું તરરટીડ કરાવવામાં આવશે. એ પછી આજની કરી સર્વે મીજબસ ખરખાસત થાઈ હતી. ૨

૧ શરત ગોરતાર. તા. ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૮૬૮.

૨ જાએ જશીદ. તા. ૧૪-૧૫ મી અક્ટોબર ૧૮૬૮.

એ મકાનના પચસા ભાગમાં નીચે મુજબનાં શરતો છે:

"શી પાપ દાદાર હોરજીબંદની રહદ હોજી"

"આએ મુકામ બેદેશતનશીન મરહુમ એદલજી ફરાં-

"જી કરાણીની નજીએત એનાંની ઇઆદમારીને કીજે"

"એનાંની પુંજી મધેયા શરે જરથોસ્તીઓને શરખવશરે"

"વપરવાને શરૂ" એનાંના દીકરાઓએ બંધાવીજો છે.

"રોજ ૨૨ મો માહ ૧ લો શેડેનશાઈ માહ ૨ જો કદશી"

"શને ૧૨૩૮ ઇઅજ્ઞજરદી, તા. ૧૩ મી અક્ટોબર શને

તા. ૧૭ મી અક્ટોબર.

રોજ ૨૬ માહ ૧ (શે. ૧૨૩૮ યજ્ઞજરદી.

આજ દીને મરહુમ બાઈ રૂપાબાઈ તે મરહુમ શેઠ ખરથેજી મોટાભાઈ ડાડીવાલાનાં વીધવા તથા મરહુમ શેઠ કાકિભાઈ નથરવાંનજી કોહલાનાં બેટીનાં ઉમમણમાં તેમની પોતાની પુંજીમાંથી તથા બેટીઓએ મળી રૂ.૧૦૦) ધર્મ-ખાતાંઓમાં આપ્યા હતા. ૩

તા. ૨૦ મી અક્ટોબર.

મુંબઈ મધે હાજમાં કાલેગાનો રોગ વધારે ફેલાવાથી અતરેની શેઠા ડાલાબાઈ મેહરવાંનજી વાડીઆની કુંપનીએ લેલ આશીમર ડાકટર હુબેટ ઉપર "ટુવીસ પેનકીમર" ની ૧૪૪) સીસી કાલેગાના ગરીબ દરદીઓને મુક્ત આપવા માટે ભેટ મોકલી હતી. ૪

"૧૮૬૮ અંગરેજ, શવંત ૧૮૨૪ નાં આશી ૧૬ ૧૨ ને વાર ભાચરે."

બપલા અંજુમન પત્રમાં જણાવ્યા મુજબનાં એ મકાનની ચરાચત તથા આજુ ખરચને ચાટેના એલાડેલા કાઠેલા રૂ.૧૫૦૦૦) નું કાએદાસરનું એક તરરટીડ તા. ૧૨ મી જુન ૧૮૬૮ ને દીને હાઈ કોરટના સોલીશીટર શેઠ પેશતનજી દીનશાહની ચારશતે કરાવી તેના તરરટીડો તરીકે એ પાંચે ભાઈઓ તથા એમના પિતાઈ શેઠ કાવશજી બેજનજી આલખલેસ ઠડયા હતા. એ પછી બપોની રૂ.૧૫૦૦૦) ની રકમમાં ઇ. સ. ૧૮૮૨ માં શેઠ દાદાભાઈ એદલજી આલખલેસ બેદેશતનશીન થયા ત્યારે તેમની પુંજીમાંથી તેમનાં વસીહત મુજબ રૂ.૧૦૦૦૦) ઇ. સ. ૧૮૮૩ માં શેઠ બહમનજી એદલજી આલખલેસ બેદેશતનશીન થયા ત્યારે તેમની પુંજીમાંથી તેમનાં વસીહત મુજબ રૂ.૧૦૦૦૦) ઇ. સ. ૧૮૮૪ માં શેઠ ચાણેકજી એદલજી આલખલેસ બેદેશતનશીન થયા ત્યારે તેમની પુંજીમાંથી તેમનાં વસીહત મુજબ રૂ.૧૦૦૦૦) એ રૂ.૬ મધે બેચેરવામાં આવ્યા હતા, અને હાલ તે રૂ.૪૫૦૦૦) નું છે. એ મકાન મધે બધે હરવાળ આગલના પરણનાર છોકરા તથા છોકરીને જીતારાના બંબલાઓ તથા કપાજોડ મધે ઇ. સ. ૧૮૮૬ માં રૂ.૫૦૦૦) ને ખરચે મોટો ફરશર કરાવી તે કુશાદે કરવામાં આવ્યા છે.

એ મકાન જરથોસ્તીઓને શેઆરી રાજશની વગેરેને ચાટે ધણું કાચનું અને કુશાદે તથા તેના બેપોઝ ધણોખરે દરરોજને માઈ પડવાથી અતરેના જરથોસ્તીઓમાં મરહુમ શેઠ એદલજી ફરાંમજી આલખલેસ તરર પાનની ભાગણી જીરફરાઈ, અને તે તકને લાભ લઈ પાંખાહુર જનમેરજી કાવશજી જરખ્યાંન, સી. આઈ. ઇ. એ જરથોસ્તીઓ વરઝે નાની નાની રકમનાં જીધરાણાંથી રૂ.૪૨૫૧૨) એકકા કરી તેમણનું એક ખરઝ અથવા અર્ધ આપણું નૈયાર કરાવી તે તા. ૨૫ મી ચારમ ૧૮૬૪ ને દીને એ મકાનના કપાજોડમાં બાલુનું મુકાવું છે.

૩ અમે જશીદ, તા. ૩૦ મી અક્ટોબર ૧૮૬૮.

૪ બાએ ગેરેટ, તા. ૨૨ મી અક્ટોબર ૧૮૬૮.

એક એલેમાસ.

પાનલી પ્રકાશનું આ ખીનું દશર પાત્ર પેદલાંની માફકજ છુટા છુટા ભાગોમાં બાહર પાડવામાં આવશે. તેરલા માટે એના ખીજા ભાગોમાં દાખલ કરવા માટે હિંદુસ્થાનનાં દરેક કેંદ્રોમાંથી થઈ ગયલા બાખીલા પારણીઓની તથા તેઓ તરફથી થયેલાં હરકાંઈથી સંપ્રાપ્તનાં કાગળોની તેમનાં બંધાવેલાં દરેક બાહર મકાનો, દોખમા, દરેમેહર, ધર્મશાલા, દવાખાનાં, નિશાઓ, વગેરેના દાહ્યા વારની નોંધ નીચે થતી કરનાર સર્વે કેંદ્રોના જરથોશ્ટીઓ પાસેથી મુખ્યત્વે સાથે મળેછે; અમલક કરો આ છેલ્લી અરથી નદીમાં હિંદુસ્થાનનાં દરેક કેંદ્રોમાં જ્યાંથી પારણીઓની વસ્તી થઈતે ત્યાં તેમનાં ધર્મનાં મકાનો બંધવામાં આવ્યાંછે, માટે તે મકાનોનાં દાહ્યા વાર તથા તે પર મારેલી તખતીઓની નકલ મોકલવાને કુલે દશાવરોના જરથોશ્ટીઓને ખુશીન એલેમાસ કરવામાં આવેછે; અને નીચે શરૂ કરનારને પુરતી ખાતર જોઈયાં આજાછે કે તે આવા સંગ્રહમાં નોંધાવવાને તેના બાતલાઈએ પેદરકારી ખતાવશે નહિ.

આ પુસ્તકના સઘળા ભાગો તેચાર થયા પછી તેમાં આવેલી બાબતો તથા નામોનું તુલનાત્મક માફકથી પેદલાં દશરની માફકજ આપવામાં આવશે. વળી એ પુસ્તકને પાત્ર એક મુંદર વાલમમાં સાચવી રાખવાને બની આવે માટે પેદલાં દશરની માફકજ તેનાં પાત્ર ઈંગ્લીશથી મજબૂત અને જોભિતા કાગળ મંગાવવાની. તથા તે ગ્રંથની કીમતે એનાં વગરને પુરાં પાટાની ગોઠવાણ કાંત છે. તત્કાલ માટે આમ પુસ્તક પૂરું થાય ત્યાં નુધી તેના દરેક ભાગ બાલવી રાખવાને, તથા કાંઈથી ભાગ છુટો નહિ બધાવવાને નુનના કર્યામાં આવેછે.

આ પુસ્તક જે તાહેબાને તાત્ત્વિક તેઓએ કાગમાં દશર આજકારા છાપાખાનાં માથો અમલક નાચે શરૂ કરનારની પોતાની પાસેથી મગાવી લેવું. દરેક ભાગના કીમત રૂ૧) તેના પોરતજના રૂ૧૦=

પેદલાં દશરની પાખ આખં રેસાની ગીનોગ્ના પુદાંથી બાંધેલી નકલ રૂ૨૨) તથા તેના પાલા રેસા દરેક કાગ ભાગની નકલ રૂ૧) ની કીમત કાપવાજ કેંદ્રોમાંથી મગાશે.

પેદલાં દશરના ચારાંક રેસાની ગોચીટ સાચવી પુર્તી બાકી રહેલાંક માટે જે સાહેબોને પેદનું કાગળ મગાવનું હોય તેઓએ પોતાનો પાનેતર આંદો કાપકાંક કેંદ્રોમાંથી બોગર મોકલી આપવા, કે તેના રૂ૧૦ રૂ૧૧ ની કીમતમાં બાંધી આપવામાં આવશે.

જાગ બહમનજ બેહરાંમજ પટેલ.

જાગ રૂ૪, કાવશછ પટેલ સીટ, ફાગ, મુંબાઈ.

